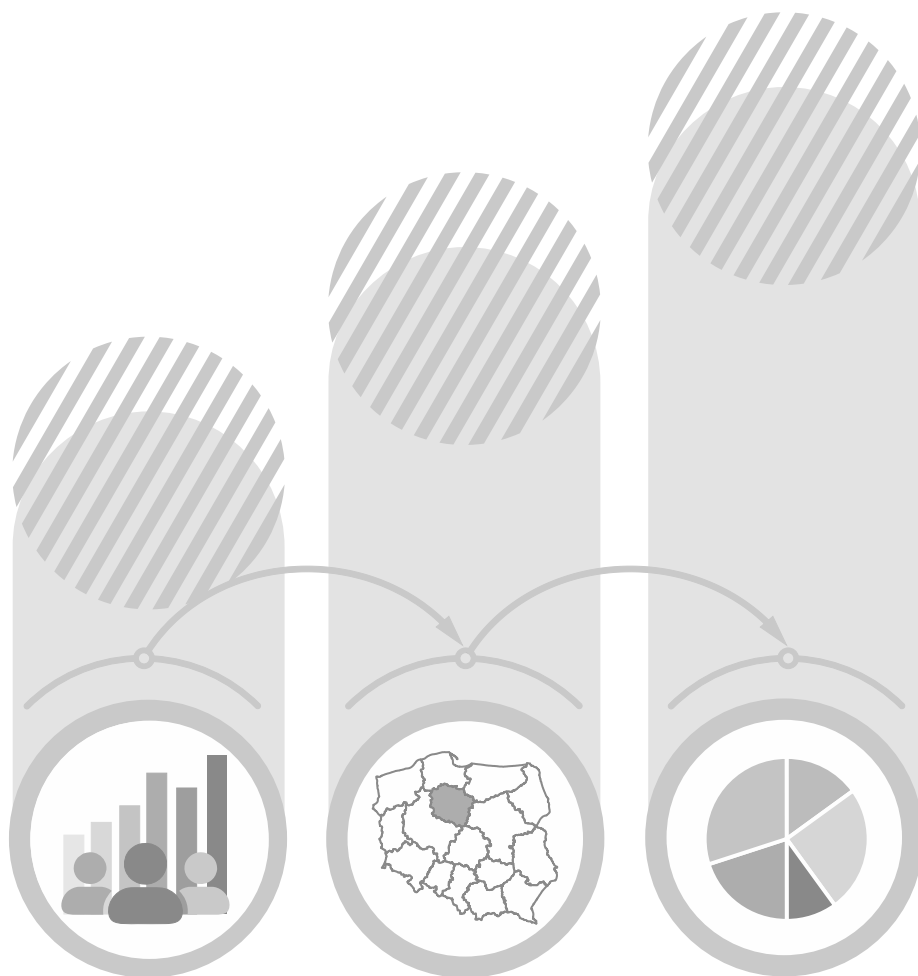

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego 2023

Report on the socio-economic situation
of Kujawsko-Pomorskie Voivodship 2023

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego 2023

Report on the socio-economic situation
of Kujawsko-Pomorskie Voivodship 2023

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy Statistical Office in Bydgoszcz

Bydgoszcz 2023

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych, Ośrodek Badań i Analiz Rynku Pracy,
Wydział Organizacji i Rejestrów

Statistical Office in Bydgoszcz. Kujawsko-Pomorskie Centre for Regional Surveys, Surveys and Analysis of Labour Market
Centre, Organization and Register Division

pod kierunkiem

supervised by

Małgorzata Górka

Zespół autorski

Author team

Marcin Bzdzion, Michał Cabański, Małgorzata Cieślík-Florczyk, Paulina Hofman-Stężowska, Karol Kabaciński,
Marta Kordylewicz, Agnieszka Krautforst, Karol Leszczyński, Ewa Liminowicz, Dorota Malicka, Adam Mańkowski,
Dorota Marciniak, Magdalena Miśko, Jacek Pruski, Małgorzata Rybak, Agnieszka Wasila, Bartosz Wilk,
Magdalena Żmuda-Trzebiatowska, Marta Tuczowska

Prace redakcyjne

Editorial work

Magdalena Miśko

Tłumaczenie

Translation

Pracownicy Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Employees of the Statistical Office in Bydgoszcz

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Michał Cabański, Adam Mańkowski, Jacek Pruski

ISSN 2084-6703

Publikacja dostępna na stronie:

Publication available on website:

<http://bydgoszcz.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła.

When publishing Statistical Office data please indicate the source.

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy przekazuje Państwu kolejną edycję **„Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego”**. Publikacja ta jest opracowaniem analitycznym wydawanym przez wszystkie urzędy statystyczne w Polsce w zbliżonym układzie i zakresie tematycznym.

W publikacji uwzględnione zostały istotne dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego informacje o zmianach zachodzących w środowisku, o obserwowanych procesach demograficznych, zagadnienia związane z rynkiem pracy, edukacją i wykorzystaniem kapitału ludzkiego. W opisie warunków i jakości życia mieszkańców zaakcentowano różnorodne tematy m. in. z zakresu ochrony zdrowia, świadczeń społecznych, transportu, czy bezpieczeństwa publicznego. Wskazane zostały aktualne, obserwowane tendencje w wybranych obszarach gospodarki, aktywność podmiotów gospodarki narodowej, czy też zagadnienia z obszaru działalności badawczo-rozwojowej oraz innowacyjnej. W publikacji uwzględniono tematy związane z finansowaniem działań z budżetów samorządów, z projektami dofinansowanymi ze środków europejskich. Po raz pierwszy podjęto temat dotyczący planowania przestrzennego i rewitalizacji.

Informacje zawarte w publikacji dotyczą 2022 r., a w przypadku braku ich dostępności – roku poprzedzającego rok analizowany. Dla szerszego zobrazowania zachodzących zmian w województwie kujawsko-pomorskim, dokonano porównań z rokiem poprzednim oraz w miarę możliwości z 2015 r. Wybrane dane statystyczne przedstawiono na tle kraju, w odniesieniu do innych województw, a także w ujęciu retrospektywnym za lata 2015–2022. Niektóre zagadnienia zaprezentowano dla miast wojewódzkich, tj. dla Bydgoszczy i Torunia, a także w przekroju podregionów, powiatów i gmin.

Komentarz analityczny wraz z tablicami statystycznymi został uzupełniony graficznymi formami prezentacji danych statystycznych w postaci kartogramów, kartodiagramów i wykresów, które obrazują zmienność przestrzenną i czasową zjawisk.

Wyrażam nadzieję, że prezentowana publikacja będzie przydatnym źródłem informacji o stanie i tendencjach rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Bydgoszczy

dr Wiesława Gierańczyk

Preface

The Statistical Office in Bydgoszcz is pleased to present you with the next edition of **the Report on the socio-economic situation of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship**. This publication is an analytical study published by all statistical offices in Poland in a similar layout and thematic scope.

The publication contains important for the socio-economic development of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship information on changes in the environment, observed demographic processes, issues related to the labour market, education and the use of human capital. The description of the living conditions and quality of life of the inhabitants emphasises various topics such as health care, social benefits, transport or public safety. Current, observed trends in selected areas of the economy, the activity of national economy entities, or issues in the area of research and development and innovation are indicated. The publication covers topics related to the financing of activities from the budgets of local government units, with projects co-financed from European Union funds. For the first time, the subject of spatial planning and revitalisation is addressed.

The information contained in the publication refers to the year 2022, and in the case of unavailability – to the year preceding the analysed year. To provide a broader picture of changes taking place in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, comparisons were made with the previous year and, where possible, with 2015. Selected statistical data were presented against the background of the country, in relation to other voivodships, and retrospectively for the years 2015–2022. Some issues were presented for the voivodship capital cities, i.e. Bydgoszcz and Toruń, as well as by subregion, powiat and gmina.

The analytical commentary along with statistical tables were supplemented with graphical forms of presenting statistical data, i.e. cartograms, cartodiagrams and charts that illustrate spatial and temporal variability of phenomena.

I hope that this publication will be a useful source of information on the state and trends of socio-economic development in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship.

Director
of the Statistical Office
in Bydgoszcz

Wiesława Gierańczyk, Ph. D.

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	19
Symbols	19
Ważniejsze skróty	19
Major abbreviations	19
Synteza	21
Executive Summary	28
Rozdział 1. Województwo na tle kraju	34
Chapter 1. Voivodship against the background of the country	34
Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw	37
Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships	37
Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa	45
Chapter 3. Area and territorial division of voivodship	45
Rozdział 4. Środowisko	47
Chapter 4. Environment	47
4.1. Powierzchnia ziemi	47
4.1. Ground surface	47
4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	49
4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	49
4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	54
4.3. Pollution and protection of air.	54
4.4. Ochrona przyrody. Lasy	56
4.4. Nature protection. Forests	56
4.5. Odpady przemysłowe i komunalne	60
4.5. Industrial and municipal waste	60
4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	64
4.6. Economic aspects of environmental protection.	64
Rozdział 5. Społeczeństwo	67
Chapter 5. Society.	67
5.1. Kapitał ludzki.	67
5.1. Human capital	67
Demografia.	67
Demography.	67

Edukacja	76
Education	76
Zasoby pracy	88
Labour resources	88
5.2. Jakość życia	96
5.2. Quality of life	96
Zamożność mieszkańców	96
Inhabitant's wealth	96
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	101
Social assistance and family support	101
Warunki mieszkaniowe	108
Housing conditions	108
Ochrona zdrowia	115
Health care	115
Kultura	125
Culture	125
Bezpieczeństwo publiczne	129
Public safety	129
Społeczeństwo informacyjne	133
Information society	133
Aktywność społeczna	135
Social activity	135
Rozdział 6. Gospodarka	137
Chapter 6. Economy	137
6.1. Produkt krajowy brutto	137
6.1. Gross domestic product	137
6.2. Przedsiębiorczość	142
6.2. Entrepreneurship	142
Podmioty gospodarki narodowej	142
Entities of the national economy	142
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	147
Research and development as well as innovation activity	147
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	154
Using of information and communication technologies in enterprises	154
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	156
Financial results of non-financial enterprises	156
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	160
Investment outlays of enterprises	160

6.3. Produkcja i usługi	163
6.3. Production and services.	163
Rolnictwo	163
Agriculture	163
Przemysł	169
Industry	169
Budownictwo	175
Construction	175
Rynek wewnętrzny	182
Internal market	182
Transport	185
Transport	185
Energia.	191
Energy	191
Rozdział 7. Zarządzanie rozwojem	194
Chapter 7. Development management	194
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego	194
7.1. Revenue of local government units	194
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego.	197
7.2. Expenditure of local government units	197
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	200
7.3. Result of budgets of local government units.	200
7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich	205
7.4. Projects co-financed by the European funds.	205
7.5. Planowanie przestrzenne	210
7.5. Spatial planning	210
Rozdział 8. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim	216
Chapter 8. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship.	216
Rozdział 9. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu	220
Chapter 9. Selected data on Bydgoszcz and Toruń	220
Rozdział 10. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu	224
Chapter 10. Selected data on cities with powiat status	224

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2021 r.	37
Chart 1. Municipal waste collected separately during the year in relation to total municipal waste collected in 2021	
Wykres 2. Przyrost naturalny w 2022 r.	38
Chart 2. Natural increase in 2022	
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2022 r.	38
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence in 2022	
Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2022 r. . .	43
Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2022	
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2021 r. . .	43
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2021	
Wykres 6. Udział gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych w gruntach zdegradowanych i zdewastowanych	49
Chart 6. The share of reclaimed and managed lands in degraded and devastated lands	
Wykres 7. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	51
Chart 7. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	
Wykres 8. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2021 r.	58
Chart 8. Structure of area of special nature value under legal protection in 2021	
Wykres 9. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca	60
Chart 9. Industrial waste generated during the year per capita	
Wykres 10. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca	61
Chart 10. Municipal waste collected during the year per capita	
Wykres 11. Struktura nakładów na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2015–2021 .	65
Chart 11. Structure of outlays on fixed assets by source of financing in 2015–2021	
Wykres 12. Liczba ludności	69
Chart 12. Population	
Wykres 13. Indeks starości	71
Chart 13. Ageing index	
Wykres 14. Mediana wieku ludności	72
Chart 14. Median age of population	
Wykres 15. Małżeństwa zawarte	72
Chart 15. Marriages contracted	

Wykres 16. Ruch naturalny ludności	74
Chart 16. Vital statistics of population	
Wykres 17. Saldo migracji ludności na pobyt stały	75
Chart 17. Net migration of population for permanent residence	
Wykres 18. Struktura dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek .	78
Chart 18. Structure of children in pre-primary establishments by type of establishments	
Wykres 19. Struktura ludności według poziomu wykształcenia według BAEL	80
Chart 19. Structure of population by level of educational attainment by LFS	
Wykres 20. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych	81
Chart 20. Pupils and graduates of primary schools	
Wykres 21. Struktura uczniów szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2021/2022	83
Chart 21. Structure of students of post-primary schools by types of schools in the 2021/2022 school year	
Wykres 22. Struktura absolwentów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2020/2021	84
Chart 22. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2020/2021 school year	
Wykres 23. Studenci stacjonarni uczelni w miejscowościach akademickich na 1000 ludności	85
Chart 23. Students in full-time programmes in academic towns per 1000 population	
Wykres 24. Struktura absolwentów według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2020/2021	86
Chart 24. Structure of graduates by broad fields of education in the 2020/2021 academic year	
Wykres 25. Stopa bezrobocia rejestrowanego	91
Chart 25. Registered unemployment rate	
Wykres 26. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów	95
Chart 26. Activity rate by quarters	
Wykres 27. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw	98
Chart 27. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector	
Wykres 28. Struktura subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2021 r.	101
Chart 28. Structure of subjective evaluation of the material situation of households in 2021	
Wykres 29. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn	104
Chart 29. Number of families with assigning help (based on the decisions) by reasons	
Wykres 30. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych	107
Chart 30. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries and children's clubs	
Wykres 31. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności	121
Chart 31. Doctors and nurses per 10 thousand population	
Wykres 32. Struktura lekarzy specjalistów według specjalizacji	122
Chart 32. Structure of specialist doctors by specialization	

Wykres 33.	Świadczenia udzielone w trybie ambulatoryjnym w szpitalnych oddziałach ratunkowych i izbach przyjęć	123
Chart 33.	Outpatient health services provided in hospital emergency wards and admission rooms	
Wykres 34.	Struktura imprez oraz uczestników imprez organizowanych przez placówki kultury w 2021 r.	127
Chart 34.	Structure of events organized by culture institutions and events participants in 2021	
Wykres 35.	Osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy	134
Chart 35.	Individuals ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months	
Wykres 36.	Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy	134
Chart 36.	Individuals using e-government services during the last 12 months	
Wykres 37.	Dynamika produktu krajowego brutto	138
Chart 37.	Indices of gross domestic product	
Wykres 38.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów Odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju	139
Chart 38.	Gross domestic product per capita by subregions Relative deviations from the national average value	
Wykres 39.	Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności	140
Chart 39.	Structure of gross value added by kind of activity	
Wykres 40.	Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów	141
Chart 40.	Structure of gross value added by kind of activity and subregions	
Wykres 41.	Podmioty gospodarki narodowej	143
Chart 41.	Entities of the national economy	
Wykres 42.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD	145
Chart 42.	Structure of entities of the national economy by PKD sections	
Wykres 43.	Struktura spółek handlowych o kapitale jednorodnym według rodzaju kapitału	146
Chart 43.	Structure of commercial companies by type of capital	
Wykres 44.	Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R	148
Chart 44.	Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D	
Wykres 45.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R na 1 mieszkańca	148
Chart 45.	Intramural expenditure on R&D per capita	
Wykres 46.	Personel wewnętrzny B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo	151
Chart 46.	Internal R&D personnel per 1000 economically active persons	
Wykres 47.	Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem	153
Chart 47.	Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales	

Wykres 48.	Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe na 1 mln mieszkańców . . .	153
Chart 48.	Patent applications filed by domestic entities per million inhabitants	
Wykres 49.	Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	154
Chart 49.	Enterprises with Internet access	
Wykres 50.	Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	155
Chart 50.	Enterprises receiving orders via computer networks	
Wykres 51.	Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem	156
Chart 51.	Share of export in total revenue from sale of products, goods and materials	
Wykres 52.	Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych	158
Chart 52.	Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises	
Wykres 53.	Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych	161
Chart 53.	Indices of investment outlays of non-financial enterprises	
Wykres 54.	Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemio- płodów rolnych i ogrodnictwa w 2022 r.	164
Chart 54.	Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2022	
Wykres 55.	Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych	165
Chart 55.	Cattle density per 100 ha of agricultural land	
Wykres 56.	Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych	165
Chart 56.	Pigs density per 100 ha of agricultural land	
Wykres 57.	Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)	167
Chart 57.	Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)	
Wykres 58.	Dynamika skupu mleka	167
Chart 58.	Indices of procurement of cows' milk	
Wykres 59.	Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)	172
Chart 59.	Indices of sold production of industry (constant prices)	
Wykres 60.	Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD	173
Chart 60.	Structure of sold production of industry by PKD sections	
Wykres 61.	Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Przemysle	174
Chart 61.	Indices of average employment in Industry	
Wykres 62.	Struktura przeciętnego zatrudnienia w Przemysle według sekcji PKD	174
Chart 62.	Structure of average paid employment in Industry by PKD sections	
Wykres 63.	Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa	176
Chart 63.	Indices of sold production of construction	
Wykres 64.	Dynamika produkcji budowlano-montażowej	176
Chart 64.	Indices of construction and assembly production	
Wykres 65.	Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD	177
Chart 65.	Structure of construction and assembly production by divisions of PKD	

Wykres 66. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Budownictwie	178
Chart 66. Indices of average employment in Construction	
Wykres 67. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania	178
Chart 67. Indices of the number of dwellings completed	
Wykres 68. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa	179
Chart 68. Dwellings completed by forms of construction	
Wykres 69. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów	183
Chart 69. Indices of retail sales of goods	
Wykres 70. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni	186
Chart 70. Structure of hard surface public roads	
Wykres 71. Krajowe linie regularnej komunikacji autobusowej w 2021 r.	188
Chart 71. National lines of scheduled bus transport in 2021	
Wykres 72. Ruch pasażerów w porcie/portach lotniczych (przyjazdy i wyjazdy)	190
Chart 72. Passenger traffic at airport/airports (arrivals and departures)	
Wykres 73. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki	192
Chart 73. Structure of electricity consumption by economy sectors	
Wykres 74. Struktura wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2021 r.	200
Chart 74. Structure of expenditure of local government units budgets by divisions in 2021	
Wykres 75. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2021 r.	201
Chart 75. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2021	
Wykres 76. Dotacje otrzymane przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację projektów europejskich	207
Chart 76. Grants received by local government units for the implementation of European projects	
Wykres 77. Struktura przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR/PR według obszaru interwencji w % w 2021 r.	215
Chart 77. Structure of revitalisation undertakings planned of revitalisation in programme GPR/PR by intervention areas in % in 2021	

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM _{2,5} , PM ₁₀ i NO ₂ w 2021 r.	37
Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM _{2,5} , PM ₁₀ and NO ₂ in 2021	
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2022 r. (przeciętne w roku)	39
Map 2. Employment rate by LFS in 2022 (annual average)	
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2022 r. (przeciętne w roku)	39
Map 3. Unemployment rate by LFS in 2022 (annual average)	
Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2021 r.	40
Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2021	
Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2021 r.	40
Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2021	
Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe w 2021 r.	41
Map 6. Dwellings stocks in 2021	
Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2021 r.	41
Map 7. Outpatient health care units in 2021	
Mapa 8. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2021 r.	42
Map 8. Gross domestic product per capita in 2021	
Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej w 2022 r.	42
Map 9. Entities of the national economy in 2022	
Mapa 10. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2021 r.	44
Map 10. Hard surface public road per 100 km ² of total area in 2021	
Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2021 r.	44
Map 11. Energy from renewable sources in 2021	
Mapa 12. Podział administracyjny województwa w 2022 r.	45
Map 12. Administrative Division of the Voivodship in 2022	
Mapa 13. Podział województwa kujawsko-pomorskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2022 r.	46
Map 13. Division of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2022	
Mapa 14. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2021 r.	50
Map 14. Water consumption for needs of the national economy and population in 2021	
Mapa 15. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2021 r.	53
Map 15. Population connected to wastewater treatment plants in 2021	
Mapa 16. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2021 r.	57
Map 16. Area of special nature value under legal protection in 2021	
Mapa 17. Lesistość w 2021 r.	59
Map 17. Forest cover in 2021	
Mapa 18. Odpady komunalne zebrane w 2021 r.	62
Map 18. Municipal waste collected in 2021	

Mapa 19.	Zmiana liczby ludności w 2022 r. (w stosunku do 2015 r.)	70
Map 19.	Population changes in 2022 (compared to 2015)	
Mapa 20.	Przyrost naturalny ludności w 2022 r.	73
Map 20.	Natural increase in 2022	
Mapa 21.	Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2022 r.	76
Map 21.	Net migration of population for permanent residence in 2022	
Mapa 22.	Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2021/2022	79
Map 22.	Pre-primary education in the 2021/2022 school year	
Mapa 23.	Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2021/2022	82
Map 23.	Pupils in primary schools in the 2021/2022 school year	
Mapa 24.	Pracujący w 2021 r.	89
Map 24.	Employed persons in 2021	
Mapa 25.	Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2022 r.	92
Map 25.	Registered unemployment rate in 2022	
Mapa 26.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2021 r.	97
Map 26.	Average monthly gross wages and salaries in 2021	
Mapa 27.	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2021 r.	103
Map 27.	Scope of use of social assistance at domicile in 2021	
Mapa 28.	Żłobki i kluby dziecięce w 2021 r.	107
Map 28.	Nurseries and children clubs in 2021	
Mapa 29.	Warunki mieszkaniowe ludności w 2021 r.	109
Map 29.	Housing conditions of population in 2021	
Mapa 30.	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2021 r.	110
Map 30.	Consumption of water from water supply systems in households in 2021	
Mapa 31.	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2021 r.	112
Map 31.	Population connected sewage system in 2021	
Mapa 32.	Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2021 r.	114
Map 32.	Population connected to the gas supply system in 2021	
Mapa 33.	Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2021 r.	117
Map 33.	Out-patient health care in 2021	
Mapa 34.	Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2021 r.	125
Map 34.	Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2021	
Mapa 35.	Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2021 r.	129
Map 35.	Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2021	
Mapa 36.	Zagrożenie przestępczością w 2022 r.	131
Map 36.	Crime risk in 2022	
Mapa 37.	Bezpieczeństwo na drogach w 2022 r.	132
Map 37.	Road safety in 2022	
Mapa 38.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2022 r.	135
Map 38.	Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2022	

Mapa 39.	Podmioty gospodarki narodowej w 2022 r.	144
Map 39.	Entities of the national economy in 2022	
Mapa 40.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R na 1 mieszkańca według podregionów w 2021 r.	149
Map 40.	Intramural expenditure on R&D per capita by subregions in 2021	
Mapa 41.	Udział środków zewnętrznych w nakładach wewnętrznych na działalność B+R według podregionów w 2021 r.	150
Map 41.	Share of external funds in intramural expenditures on R&D by subregions in 2021	
Mapa 42.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w 2021 r.	161
Map 42.	Investment outlays in enterprises per capita in 2021	
Mapa 43.	Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w 2021 r.	170
Map 43.	Sold production of industry per capita in 2021 r.	
Mapa 44.	Przeciętne zatrudnienie w Przemysle na 1000 ludności w 2021 r.	171
Map 44.	Average paid employment in Industry per 1000 population in 2021 r.	
Mapa 45.	Mieszkania oddane do użytkowania w 2022 r.	181
Map 45.	Dwellings completed in 2022	
Mapa 46.	Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2021 r.	187
Map 46.	Improved hard surface communal and district roads in 2021	
Mapa 47.	Ścieżki rowerowe w 2021 r.	188
Map 47.	Cycle paths in 2021	
Mapa 48.	Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2021 r.	193
Map 48.	Consumption of electricity in households in 2021	
Mapa 49.	Dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2021 r.	196
Map 49.	Own revenue of budgets of gminas per capita in 2021	
Mapa 50.	Dotacje dla gmin na 1 mieszkańca w 2021 r.	197
Map 50.	Grants for gminas per capita in 2021	
Mapa 51.	Wydatki inwestycyjne gmin na 1 mieszkańca w 2021 r.	199
Map 51.	Investment expenditure of gminas per capita in 2021	
Mapa 52.	Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2021 r.	203
Map 52.	Debt of gminas in % of total revenue in 2021	
Mapa 53.	Zadłużenie gmin na 1 mieszkańca w 2021 r.	204
Map 53.	Debt of gminas per capita in 2021	
Mapa 54.	Dotacje otrzymane przez gminy na realizację projektów europejskich w 2021 r.	208
Map 54.	Grants received by gminas for the implementation of European project in 2021	
Mapa 55.	Udział europejskich dotacji inwestycyjnych otrzymanych przez gminy w wydatkach inwestycyjnych ogółem w 2021 r.	209
Map 55.	Share of the European investment grants received by gminas in total investment expenditure in 2021	
Mapa 56.	Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w 2021 r.	210
Map 56.	Share of the area covered by binding local spatial management plans in total area in 2021	
Mapa 57.	Aktywność gmin w zakresie rewitalizacji w 2021 r.	212
Map 57.	Activity of the gminas in the field of revitalization in 2021	

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie	34
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship	
Tablica 2. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania	48
Table 2. Geodetic area by the land use	
Tablica 3. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku	51
Table 3. Consumption of water by needs during the year	
Tablica 4. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	52
Table 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	
Tablica 5. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza	55
Table 5. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality	
Tablica 6. Odpady przemysłowe	61
Table 6. Industrial waste	
Tablica 7. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku	63
Table 7. Municipal waste collected separately during the year	
Tablica 8. Nakłady na środki trwale służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2015–2021	66
Table 8. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management in 2015–2021	
Tablica 9. Ludność	68
Table 9. Population	
Tablica 10. Wychowanie przedszkolne	77
Table 10. Pre-primary education	
Tablica 11. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny	84
Table 11. Persons who took or passed matriculation exam	
Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat w 4 kwartale według BAEL	94
Table 12. Economic activity of the population aged 15–89 in the 4 quarter by LFS	
Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw	98
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector	
Tablica 14. Świadczenia społeczne	99
Table 14. Social benefits	
Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny	100
Table 15. Average monthly available income	
Tablica 16. Świadczenia pomocy społecznej	102

Table 16.	Social assistance benefits	
Tablica 17.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	103
Table 17.	Beneficiaries of social assistance at domicile	
Tablica 18.	Świadczenia wychowawcze „RODZINA 500+”	104
Table 18.	„FAMILY 500+” child-support benefit	
Tablica 19.	Świadczenia na rzecz rodziny	105
Table 19.	Benefits to the family	
Tablica 20.	Żłobki i kluby dziecięce	106
Table 20.	Nurseries and children’s clubs	
Tablica 21.	Zasoby mieszkaniowe	109
Table 21.	Dwelling stocks	
Tablica 22.	Wodociągi	111
Table 22.	Water supply system	
Tablica 23.	Kanalizacja	111
Table 23.	Sewage system	
Tablica 24.	Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych	113
Table 24.	Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households	
Tablica 25.	Placówki opieki zdrowotnej	119
Table 25.	Health care facilities	
Tablica 26.	Instytucje kultury	126
Table 26.	Culture institutions	
Tablica 27.	Wypadki drogowe oraz ich skutki	131
Table 27.	Road accidents and their results	
Tablica 28.	Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu	133
Table 28.	Households with access to the Internet at home and Internet users	
Tablica 29.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON	135
Table 29.	Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register	
Tablica 30.	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	142
Table 30.	Entities of national economy in the REGON register	
Tablica 31.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według źródeł finansowania	147
Table 31.	Intramural expenditure on R&D by source of funds	
Tablica 32.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według pochodzenia środków	149
Table 32.	Intramural expenditures on R&D by origin of funds	
Tablica 33.	Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji	152
Table 33.	Innovative enterprises by types of introduced innovations	
Tablica 34.	Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach	

	niefinansowych	159
Table 34.	Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises	
Tablica 35.	Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych	162
Table 35.	Investment outlays of non-financial enterprises	
Tablica 36.	Plony wybranych ziemiopłodów rolnych	164
Table 36.	Yields of selected agricultural crops	
Tablica 37.	Przemysł	172
Table 37.	Industry	
Tablica 38.	Budownictwo	175
Table 38.	Construction	
Tablica 39.	Budownictwo mieszkaniowe	179
Table 39.	Residential construction	
Tablica 40.	Dynamika sprzedaży detalicznej towarów	183
Table 40.	Indices of retail sales of goods	
Tablica 41.	Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni	185
Table 41.	Public roads by type of surface	
Tablica 42.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni	186
Table 42.	Hard surface public roads	
Tablica 43.	Komunikacja miejska	189
Table 43.	Urban transport	
Tablica 44.	Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz	190
Table 44.	Passenger traffic at Bydgoszcz Airport	
Tablica 45.	Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	192
Table 45.	Consumers and consumption of electricity in households	
Tablica 46.	Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego	195
Table 46.	Revenue of budgets of local government units	
Tablica 47.	Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego	198
Table 47.	Expenditure of budgets of local government units	
Tablica 48.	Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	201
Table 48.	Result of budgets of local government units	
Tablica 49.	Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2021 r.	202
Table 49.	Debt of local government units in 2021	
Tablica 50.	Wartość całkowita oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na terenie województwa do końca czerwca 2022 r.	205
Table 50.	The total value and the value of EU co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014-2020 in the Voivodship by the end of June 2022	
Tablica 51.	Obszary zdegradowane w gminach	213
Table 51.	Degraded area in gminas	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description	Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.	Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji. categories of applied classification are presented in abbreviated form.
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.	„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. indicates that not all elements of the sum are given.
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.	Comma (,)	used in figures represents the decimal point.
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe. data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless.		

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł	złoty	km ²	kilometr kwadratowy
PLN	złoty		square kilometre
tys.	tysiąc	kWh	kilowatogodzina
	thousand		kilowatt-hour
mln	million	GWh	gigawatogodzina
	million		gigawatt-hour
g	gram	MW	megawat
	gram		megawatt
kg	kilogram	cd.	ciąg dalszy
	kilogramme	cont.	continued
t	tona	dok.	dokończenia
	tonne	cont.	continued
dt	decytona	szt.	sztuka
	decitonne	pcs	piece
l	litr	pkt	punkt
	litre		
ha	hektar	p. proc.	punkt procentowy
	hectare	pp	percentage point
m	metr	BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
	metre	LFS	Labour Force Survey
km	kilometr	MON	Ministerstwo Obrony Narodowej
	kilometre		Ministry of National Defence
m ²	metr kwadratowy	MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
	square metre		Ministry of the Interior and Administration
m ³	metr sześcienny	NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
	cubic metre		National Health Fund
dam ³	dekametr sześcienny	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
	cubic decametre		NACE classification
hm ³	hektometr sześcienny	UE	Unia Europejska
	cubic hectometre	EU	European Union

W publikacji zastosowano skróty niektórych nazw poziomów klasyfikacyjnych PKD 2007; skrócone nazwy zostały oznaczone w tablicach i wykresach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

The names of some classification levels of NACE Rev. 2 used in publication have been abbreviated, abbreviations are marked in the tables and graphs with the sign „Δ”. The list of abbreviations used and their full names are given below:

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
sekcje sections	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy divisions	
Produkcja wyrobów z metali	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń
Budowa budynków	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

ŚRODOWISKO

Województwo kujawsko-pomorskie to 10. pod względem powierzchni województwo w Polsce. Na 1 stycznia 2022 r. jego powierzchnia była bliska 18,0 tys. km², tj. 5,7% powierzchni kraju. Administracyjnie podzielone jest ono na 19 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz 144 gminy. Na obszarze województwa ulokowane są 53 miasta, w tym 36 w gminach miejsko-wiejskich. Według klasyfikacji jednostek terytorialnych do celów statystycznych (NUTS) wyodrębnia się w województwie 5 podregionów.

W strukturze powierzchni geodezyjnej przeważają w województwie użytki rolne (64,8% na 1 stycznia 2022 r.; 4. pozycja w kraju), co świadczy o rolniczym jego charakterze. W 2022 r. względem roku 2015 ich powierzchnia zmniejszyła się o 3,9 tys. ha (o 0,3%). Przybyło natomiast w tym czasie gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 10,6%). Łączna powierzchnia gruntów leśnych w 2021 r. w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 0,6 tys. ha. Ich udział w powierzchni województwa w 2021 r. to 24,0%, a udział lasów (tzw. wskaźnik lesistości) 23,5%.

Na 31 grudnia 2021 r. powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona stanowiła 32,2% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego (7. pozycja wśród wszystkich województw). Liczba obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych objętych ochroną prawną była największa ze wszystkich województw (2339 obiektów).

W 2021 r. w porównaniu z 2015 r. wzrosło w województwie kujawsko-pomorskim (o 1,9%) zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności. W strukturze największe zużycie dotyczyło celów przemysłowych (43,3%). Niewiele mniej wody zużyto na eksploatację sieci wodociągowej (40,4%). W Polsce najczęściej wody zużyto w przemyśle (72,0%). W omawianym roku zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniosło 112,5 m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w Polsce 232,8 m³ na 1 mieszkańca). W gospodarstwach domowych zużycie wody w 2021 r. względem 2015 r. wzrosło o 1,9%. Średnioroczne zużycie z wodociągów w omawianym roku wyniosło 35,7 m³ wody na 1 mieszkańca, tj. o 1,7 m³ wody na 1 mieszkańca więcej niż w 2015 r.

Do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono w 2021 r. 143,8 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych. Oczyszczenia wymagało 136,4 hm³ ścieków, z czego 98,6% ścieków oczyszczono. W porównaniu z 2015 r. wzrosła zarówno ilość ścieków przemysłowych odprowadzonych w ciągu roku (o 23,5%), jak również ilość odprowadzonych ścieków komunalnych (o 7,3%).

W końcu 2021 r. pracowało w województwie kujawsko-pomorskim 47 oczyszczalni ścieków przemysłowych o łącznej przepustowości projektowej 428,6 dam³ na dobę (o 4,6% niższa przepustowość niż w 2015 r.). Działały też 134 oczyszczalnie ścieków komunalnych o łącznej przepustowości projektowej 440,2 dam³ na dobę (przepustowość o 0,7% mniejsza niż w 2015 r.). Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł z 72,1% w 2015 r. do 73,3% w 2021 r., przy czym w miastach wzrósł odpowiednio z 95,7% do 95,9%, a na wsiach z 37,1% do 41,9%. W 2021 r. w kraju wskaźnik ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków był większy niż w województwie o 1,8 p. proc.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim zlokalizowanych było 101 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, tj. największej w skali kraju emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wielkość emisji pyłów wykazanych przez nie wyniosła 1,9 tys. ton (8,4% emisji w Polsce). Zmniejszyła się ona o 29,4% w porównaniu z 2015 r. Emisja zanieczyszczeń gazowych z tych zakładów w omawianym roku wyniosła 9975,1 tys. ton (4,8% emisji w Polsce), tj. o 19,0% więcej niż w 2015 r. W urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza w 2021 r. zatrzymano 99,5% pyłów i 69,2% gazów (bez CO₂) wyemitowanych przez zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza.

W ciągu 2021 r. wytworzonych zostało w województwie kujawsko-pomorskim 1530,4 tys. ton odpadów przemysłowych (1,4% tego rodzaju odpadów w kraju), tj. o 54,6% mniej niż w 2015 r. W tym czasie zebranych zostało 733,3 tys. ton odpadów komunalnych. Było to o 23,7% więcej niż w 2015 r. Na jednego mieszkańca przypadało średnio 362 kg zebranych odpadów komunalnych, tj. o 78 kg więcej niż w 2015 r. Z gospodarstw domowych odebrano 84,7% wszystkich wytworzonych odpadów komunalnych.

Pozytywnym zjawiskiem jest odnotowany w województwie wzrost udziału ilości odpadów selektywnie zebranych w odpadach komunalnych zebranych ogółem z 21,6% w 2015 r. do 37,2% w 2021 r. W gospodarstwach domowych udział ten wzrósł o 15,9 p. proc. do 40,3% w 2021 r.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wysokość nakładów na środki trwałe przeznaczonych na ochronę środowiska wyniosła 482,2 mln zł., tj. o 40,3% mniej niż w 2015 r. Z nakładów tych najwięcej środków (tak jak w kraju) przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód (57,8%). Nakłady na finansowanie gospodarki wodnej w 2021 r. przeznaczone zostały głównie na ujęcia i doprowadzenia wody (59,2%). W latach 2015–2021 przeciętnie na ochronę środowiska wydano 155,29 zł na 1 mieszkańca województwa, a na inwestycje w środki trwałe w gospodarce wodnej 29,08 zł na 1 mieszkańca.

SPOŁECZEŃSTWO

Na przestrzeni lat 2015–2022, szczególnie okres, który zaznaczył się w statystykach niektórych obszarów życia nastąpił od początku 2020 r. Wtedy to, rozpoczęło się funkcjonowanie społeczeństwa w warunkach obostrzeń związanych z pandemią COVID-19. Wprowadzono szeroki zakres form zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej.

Województwo kujawsko-pomorskie na koniec grudnia 2022 r. zamieszkiwało 2006,9 tys. osób, tj. 5,3% populacji Polski. Od 2015 r. utrzymuje się przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń, co skutkuje ujemnym przyrostem naturalnym. Współczynnik urodzeń zmalał z 9,19 w 2015 r. do 7,49 w 2022 r., a współczynnik zgonów wzrósł w porównywalnych latach odpowiednio z 9,83 do 12,02. Od 2015 r. najniższą wartość przyrostu naturalnego odnotowano w 2021 r. (minus 5,71). W 2022 r. było to minus 4,54. W analizowanym roku utrzymało się zjawisko odpływu migracyjnego z województwa kujawsko-pomorskiego. Współczynnik salda migracji ogólnej na pobyt stały wyniósł minus 0,91 (przy czym migracji zagranicznej minus 0,04). Omawiane zjawiska wpłynęły na rzeczywiste zmniejszenie liczby mieszkańców województwa. W 2022 r. w stosunku do 2015 r. stopa przyrostu rzeczywistego wyniosła minus 3,80, co oznacza, że w tym czasie ubyło 38 mieszkańców województwa na 1000 ludności.

Utrzymują się tendencje świadczące o starzeniu się społeczeństwa województwa kujawsko-pomorskiego, na co wskazuje chociażby coraz wyższa mediana wieku mieszkańców województwa. W 2022 r. dla mężczyzn wyniosła ona 41,0 lat, a dla kobiet 44,4 lata (w 2015 r. odpowiednio 38,0 lat i 41,4 lat).

Zmiany dotyczą także struktury wieku ludności województwa kujawsko-pomorskiego. W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. liczba dzieci i młodzieży w wieku 0–14 lat zmniejszyła się o 2,9%, a ludności w wieku 65 lat i więcej przybyło o 22,8%. W 2022 r. współczynnik młodości demograficznej wyniósł 15,2%, a współczynnik starości demograficznej 19,6%. Ten ostatni względem 2015 r. zwiększył się o 4,3 p. proc.

Najczęstszą przyczyną zgonów w 2021 r. w województwie, podobnie jak w 2015 r., były choroby układu krążenia oraz nowotwory. Łącznie były one przyczyną 58,0% zgonów. Względem 2015 r. liczba zgonów spowodowana chorobami układu krążenia zwiększyła się o 7,2%, natomiast tych, spowodowanych chorobami nowotworowymi było więcej o 3,2%. W 2021 r. COVID-19 był przyczyną 18,4% wszystkich zgonów w województwie kujawsko-pomorskim.

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wskazują na umocnienie się pozytywnych tendencji na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2022 r. względem analogicznego okresu roku poprzedniego, jak i 2015 r. Świadczy o tym wzrost wartości współczynnika aktywności zawodowej odpowiednio o 0,9 p. proc. i o 2,5 p. proc. do 58,2% oraz wzrost wartości wskaźnika zatrudnienia odpowiednio o 0,9 p. proc. i o 4,3 p. proc. do 55,9%. Stopa bezrobocia zmniejszyła się z 7,3%

w 4 kwartale 2015 r. do 3,9% w 4 kwartale 2022 r. Populacja biernych zawodowo w 4 kwartale 2022 r. obejmowała 41,8% ludności w wieku 15–89 lat. W grupie tej największy udział stanowili pozostający na emeryturze (52,0% osób biernych zawodowo nieposzukujących pracy).

W latach 2015–2022 odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, poprawę sytuacji na rynku pracy pod względem bezrobocia rejestrowanego. Na koniec 2022 r. w powiatowych urzędach pracy w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 56,5 tys. osób bezrobotnych (7,0% wszystkich w Polsce). Ich liczba zmalała zarówno względem roku poprzedniego (o 8,7%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 47,3%). Większość bezrobotnych (55,7%) to osoby długotrwale bezrobotne, ale udział tej grupy zmniejszył się względem notowanego w 2015 r. (o 3,2 p. proc). Na koniec grudnia 2022 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 7,4% (w Polsce o 2,2 p. proc. niższa). Było to mniej o 0,7 p. proc. niż rok wcześniej.

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie kujawsko-pomorskim na koniec 2021 r. wyniosła 699,8 tys. osób (4,8% wszystkich w Polsce), tj. o 0,3% więcej niż w 2020 r. Najwięcej osób pracowało w przemyśle i budownictwie (31,7%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 5286,83 zł i było o 11,9% niższe od przeciętnego wynagrodzenia w Polsce. Wzrosło ono w województwie o 49,3% względem 2015 r.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. liczyła 482,6 tys. osób. Było to 5,4% więcej niż w 2015 r. Przeciętna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła 2597,62 zł. Było to o 9,5% więcej niż rok wcześniej i o 42,3% więcej niż w 2015 r. Rolnikom indywidualnym wypłacano średnio miesięcznie świadczenia w kwocie 1511,86 zł, tj. odpowiednio o 4,8% więcej i o 26,9% więcej.

W 2021 r. w gospodarstwach domowych w województwie kujawsko-pomorskim przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny do dyspozycji wynosił 1889,98 zł na 1 osobę (o 124,63 zł mniej na 1 osobę niż przeciętnie w Polsce). Było to o 4,8% więcej niż rok wcześniej i o 56,4% więcej niż w 2015 r. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w województwie był wyższy od notowanego w Polsce o 5,6 p. proc. osiągając w 2021 r. wartość 20,4%.

O poprawie sytuacji materialnej społeczeństwa świadczy mniejsza zarówno względem roku poprzedniego, jak i 2015 r. liczba osób objętych świadczeniem środowiskowej pomocy społecznej. W 2021 r. beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej było 5,6% ogólnej liczby mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. Było to o 0,4 p. proc. mniej niż w 2020 r. i o 4,1 p. proc. mniej niż w 2015 r. W omawianym roku Kartę Dużej Rodziny posiadało 55,9 tys. rodzin. Było to o 9,4% więcej niż rok wcześniej. Przeciętnie miesięcznie świadczeniami z programu „Rodzina 500+” w 2021 r. objętych było 341,3 tys. dzieci. Wydatki na ten cel wyniosły 2094,8 mln zł (o 0,3% mniej niż w 2020 r.).

Opiekę nad dziećmi do 3 lat w końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim sprawowało 227 funkcjonujących placówek. Dysponowały one 9,0 tys. miejsc, a przebywało w nich w ciągu omawianego roku 11,4 tys. dzieci. Zarówno liczba miejsc, jak i liczba dzieci wzrosła względem roku poprzedniego, jak i w odniesieniu do 2015 r. Zwiększyła się również liczba dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego. W ramach systemu oświaty w roku szkolnym 2021/2022 wychowaniem przedszkolnym objętych było 71,8 tys. dzieci, tj. o 28,6% więcej niż w roku szkolnym 2015/2016. Warto dodać, że w tym czasie przybyło 27 placówek wychowania przedszkolnego. Większość dzieci uczęszczała do przedszkoli (77,8% w roku szkolnym 2021/2022), których liczba zwiększyła się porównywanym latom o 100 placówek.

Ze wszystkich szkół ponadpodstawowych w województwie kujawsko-pomorskim (409 placówek) największym zainteresowaniem uczniów cieszyła się nauka w ogólnozawodowych szkołach średnich (40,1 tys. uczniów). Drugie pod względem liczby uczniów były liceach ogólnokształcących (30,4 tys. uczniów). Z szerokiej gamy dostępnych kierunków kształcenia, najwięcej absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich, ale także szkół branżowych I stopnia ukończyło kierunki z podgrupy inżynierjno-technicznej.

Egzamin maturalny w 2022 r. zdało 76,1% wszystkich osób, które do niego przystąpiły, tj. 6,0 p. proc. więcej niż rok wcześniej.

Według BAEL wykształceniem wyższym w 2022 r. legitymowało się 21,8% mieszkańców województwa w wieku 15–89 lat. Było to o 4,6 p. proc. więcej niż w 2015 r. Wśród absolwentów uczelni, którzy uzyskali dyplomy ukończenia studiów w 2021 r. największy udział (26,9%) stanowili kończący kierunki studiów z grupy biznes, administracja i prawo. Najczęściej wybieranymi ośrodkami akademickimi wybieranymi przez studentów były te, zlokalizowane w największych miastach województwa, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu. Zaledwie 6,9% studentów w roku akademickim 2021/2022 kształciło się poza tymi miastami.

W zakresie systemu ochrony zdrowia mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego mają dostęp do szeregu świadczonych usług. W końcu 2021 r. dostęp mieszkańców województwa do większości grup personelu medycznego poprawił się, bądź utrzymał na poziomie z roku poprzedniego, jak i z 2019 r., jak choćby liczba lekarzy, która zwiększyła się ze średnio 28 na 10 tys. ludności w 2019 r. i w 2020 r. do 29 lekarzy na 10 tys. ludności w 2021 r.

Szereg świadczeń zdrowotnych podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej realizowały dla pacjentów placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 1786 mieszkańców na 1 tego rodzaju placówkę. Było to mniej o 8 osób na 1 placówkę niż w 2015 r. W ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2021 r. udzielono w województwie 16,4 mln porad lekarskich, tj. o 3,2% mniej niż w 2015 r. Teleporady, wprowadzone jako jedna z form zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej związanej z pandemią COVID-19 nadal stanowiły znaczny udział wśród porad lekarskich (w 2021 r. 29,6%).

Stacjonarną opiekę zdrowotną realizowały w województwie kujawsko-pomorskim m.in. szpitale ogólne, które w 2021 r. dysponowały średnio 42,7 łóżkami w przeliczeniu na 10 tys. ludności (w 2015 r. średnio 47,2 łóżek na 10 tys. ludności). W końcu 2021 r. działały ponadto 22 sanatoria i 7 szpitali uzdrowiskowych. W 2021 r. ze stacjonarnego leczenia w tych placówkach skorzystało 104,4 tys. pacjentów i kuracjuszy (19,7% wszystkich w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim). Po okresie ograniczeń w funkcjonowaniu szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych spowodowanych pandemią COVID-19 było to o 34,3% więcej osób niż w 2020 r., ale o 19,5% mniej niż w 2015 r.

GOSPODARKA

Na przestrzeni lat 2015–2022 na kształtowanie się sytuacji gospodarczej w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, wpływ wywarła pandemia COVID-19. Statystyki większości obszarów w 2022 r. były lepsze zarówno w skali roku, jak i w odniesieniu do 2015 r.

Analizując zmianę wartości produktu krajowego brutto (PKB) można określić rozwój ekonomiczny regionu. Na podstawie wstępnego szacunku wartość PKB w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 114165 mln zł (4,4% wartości PKB wytworzonego w Polsce). Było to (w cenach bieżących) więcej niż w 2020 r. (o 11,4%) i więcej niż w 2015 r. (o 43,3%). W Polsce wzrost odpowiednio o 12,2% i o 45,9%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2021 r. w województwie było to 56406 zł (o 12,3% więcej w cenach bieżących niż rok wcześniej), co stanowiło 81,7% PKB przypadającego na 1 mieszkańca Polski (w 2020 r. 82,1%, a w 2015 r. 81,6%).

W 2020 r. największą część (28,7%) wojewódzkiej wartości dodanej brutto (WDB) wygenerowały jednostki przemysłowe. W tworzeniu WDB niemal tak samo duże znaczenie miały jednostki z następujących sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^A; Informacja i komunikacja (ich udział wyniósł 26,9%). Poziom wydajności pracy można określić dzięki WDB przeliczonej na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła ona 128322 zł na 1 pracującego (o 9,4% więcej niż w 2019 r. i o 25,9% więcej niż w 2015 r.).

W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 13,5% (do 219,6 tys. podmiotów). W omawianym roku w województwie przypadały 1094 podmioty w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Było to znacznie mniej niż w Polsce (1323 podmioty na 10 tys. mieszkańców). W województwie, podobnie, jak w kraju, utrzymała się przewaga tych nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej nad tymi zlikwidowanymi. W 2022 r. na 100 podmiotów wykreślonych z rejestru REGON przypadały 133 nowe zarejestrowane (w Polsce 174); w 2015 r. – 111 podmiotów.

W 2022 r. podstawowe wyniki finansowe uzyskane przez badane przedsiębiorstwa niefinansowe (o liczbie pracujących przekraczającej 49 osób, prowadzących księgi rachunkowe) w województwie kujawsko-pomorskim były lepsze niż rok wcześniej. Ich przychody z całokształtu działalności wzrosły o 23,3% w skali roku, przy wzroście kosztów ich uzyskania o 24,4%). Wynik finansowy netto był wyższy od tego z 2021 r. o 9,4% (w kraju wyższy o 13,0%). W 2022 r. zysk netto wykazało 83,1% badanych przedsiębiorstw, a udział przychodów tych przedsiębiorstw w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności wyniósł 92,7%. W omawianym roku odnotowano pogorszenie się większości podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych badanych przedsiębiorstw niefinansowych. W skali roku utrzymała się wartość wskaźnika rentowności ze sprzedaży brutto (7,3% w 2022 r.), a zmalały – każdy o 0,8 p. proc., wartości wskaźników rentowności obrotu brutto (do 6,9%) i obrotu netto (do 5,7%). Wymienione wskaźniki były wyższe niż w kraju.

Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w 2022 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe (powyżej 49 pracujących) mających siedzibę na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wzrosła o 8,8% w porównaniu z rokiem poprzednim (w kraju wzrost o 18,2%).

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim zachowana została, obserwowana od 2015 r., tendencja wzrostowa nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową (B+R). Względem 2020 r. nakłady te zwiększyły się o 30,1%, a względem 2015 r. – ponad 3-krotnie. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie wyniosły 574 zł na 1 mieszkańca (w Polsce 992 zł na 1 mieszkańca).

Na rynku rolnym w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim nastąpiło zwiększenie się produkcji zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 3,7%), jak i względem 2015 r. (o 7,5%), a także rzepaku i rzepiku (wzrost odpowiednio o 19,5% i o 2,5%). Produkcja ziemniaków w 2022 r. była niższa niż w 2021 r. (o 1,0%), ale względem 2015 r. zwiększyła się (o 15,2%). W porównaniu z rokiem poprzednim w 2022 r. uzyskano też niższe zbiory buraków cukrowych (o 6,1%), ale w odniesieniu do 2015 r. wystąpił ich zdecydowany wzrost (o 73,5%). Dane statystyczne dotyczące zwierząt gospodarskich wskazują na utrzymujący się znaczny udział pogłowia bydła i trzody chlewnej w województwie w pogłowie krajowym (w czerwcu 2022 r. było to odpowiednio 7,8% i 9,3%). Według stanu na 1 czerwca 2022 r. obsada bydła na 100 ha użytków rolnych (UR) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 47,7 szt., tj. była niższa (o 0,6 szt.) niż w roku poprzednim, ale wyższa (o 1,1 szt.) niż w 2015 r. Osada trzody chlewnej wyniosła w 2022 r. 85,0 szt. na 100 ha UR. Było to mniej niż w 2021 r. (o 13,5 szt. na 100 ha UR) i mniej niż w 2015 r. (o 39,5 szt. na 100 ha UR). W 2022 r. w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w skupie wzrost cen pszenicy, żyta, ziemniaków, żywca wołowego, wieprzowego i drobiowego oraz mleka.

Zgodnie z danymi krótkookresowymi w 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim produkcja sprzedana przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła (w cenach stałych) o 13,7% (w Polsce wzrost o 10,2%), a względem 2015 r. wzrosła o 47,9%. Warto zaznaczyć, że w 2021 r. wzrosty te były odpowiednio niższe, tj. o 9,6 p. proc. i o 17,8 p. proc. Struktura produkcji sprzedanej przemysłu nie zmieniła się znacząco w porównaniu z 2021 r. Największa zmiana dotyczyła sekcji Przetwórstwo przemysłowe (wzrost udziału o 1,0 p. proc. do 96,3%). Wydajność pracy wzrosła w odniesieniu do roku poprzedniego (o 10,8%; w kraju wzrost o 8,7%), przy jednoczesnym zwiększeniu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (o 10,7%; w kraju wzrost o 11,5%) i wzroście przeciętnego zatrudnienia w Przemysle (o 2,6%; w kraju wzrost o 0,4%).

Produkcja sprzedana budownictwa w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim była wyższa niż w roku poprzednim o 38,8% (w kraju wyższa o 29,8%), a względem 2015 r. wzrost wyniósł 147,5%. Dla porównania w 2021 r. wzrost odnoszący się do 2020 r. był o 20,9 p. proc. niższy. W produkcji budowlano-montażowej w 2022 r. wystąpił wzrost zarówno względem roku poprzedniego (o 18,6%; w kraju wzrost o 19,9%), jak i wyraźnie zaznaczył się w odniesieniu do 2015 r. (o 85,3%; w kraju wzrost o 61,4%). Wydajność pracy w budownictwie mierzona produkcją sprzedaną przypadającą na 1 zatrudnionego, wzrosła w 2022 r. względem roku poprzedniego o 34,1% (w cenach bieżących), co oznacza, że wzrost był o 15,3 p. proc. wyższy notowany w 2021 r.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim oddano do użytkowania (według danych wstępnych) 11487 mieszkań. Było to o 17,2% więcej niż w 2021 r. (w Polsce wzrost o 1,7%). Warto zaznaczyć, że rok 2022 to kolejny, czwarty już, w którym odnotowano wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania rok do roku. Dodatkowo wzrost ten w 2022 r. był o 16,1 p. proc. wyższy niż w roku poprzednim. W porównaniu z 2015 r. liczba mieszkań oddanych do użytkowania wzrosła o 71,1% (w Polsce o 61,5%). Biorąc pod uwagę formy budownictwa, największy udział w strukturze mieszkań nowo przekazanych do użytkowania miały te przeznaczone na sprzedaż lub wynajem (50,2%). Niewiele mniejszy udział dotyczył mieszkań indywidualnych (47,5%). Struktura była podobna do obserwowanej w kraju. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2022 r. w województwie to 92,3 m² (tylko samo w kraju). Była ona względem roku poprzedniego mniejsza o 2,9 m² (w kraju spadek o 0,6 m²), a w porównaniu z 2015 r. mniejsza o 5,9 m² (w kraju spadek o 7,5 m²).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r., wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 10,0% (w kraju wzrost o 19,9%). W porównaniu z 2021 r. w województwie wzrost był mniejszy o 12,9 p. proc., a względem 2015 r. większy o 2,9 p. proc. W 2022 r. największy roczny wzrost sprzedaży wystąpił w grupie pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach (o 62,9%; w 2021 r. wzrost w tej grupie o 1,5%). W odniesieniu do 2015 r. największy wzrost sprzedaży dotyczył artykułów z grupy farmaceutyki, kosmetyki i sprzęt (o 114,1%). Od 2015 r., rok 2022 był kolejnym, w którym odnotowano w województwie roczny wzrost sprzedaży hurtowej towarów (o 18,8%).

Moc zainstalowana w elektrowniach w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. to 2535,1 MW (4,5% mocy krajowej). Była ona o 66,3% większa niż w 2015 r. Natomiast moc osiągalna wzrosła o 80,2%. Moc osiągalna stanowiła 96,7% mocy zainstalowanej (w Polsce 94,9%). Produkowana w województwie w 2021 r. energia elektryczna (8147,3 GWh) to 4,5% produkcji krajowej (w 2015 r. było to 2,3%). W porównaniu z 2015 r. wzrosła ona o 118,3%, w tym ta produkowana z odnawialnych nośników energii o 48,4%. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie (46,6%) był znacznie wyższy niż w Polsce (17,0%). Energia elektryczna z odnawialnych źródeł energii wyprodukowana w 2021 r. w województwie to 12,5% produkcji krajowej.

ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim zarówno łączne dochody (o 9,4%), jak i wydatki (o 6,3%) budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST). Natomiast względem 2015 r. wzrosty te zaznaczyły się jeszcze wyraźniej (odpowiednio o 61,4% i o 57,5%). W 2021 r. uzyskano dochody w kwocie 8532,17 zł na 1 mieszkańca, a wydano 8118,88 zł na 1 mieszkańca. W omawianym roku dochody własne stanowiły 43,2% dochodów ogółem. Wydatki inwestycyjne wyniosły 15,0% wszystkich wydatków JST.

Jednostki samorządu terytorialnego zamknęły wynik finansowy ogółem w 2021 r. nadwyżką budżetową w kwocie 836,5 mln zł. Był on ponad 2,5-krotnie wyższy od notowanego w 2020 r. i ponad 3-krotnie wyższy niż w 2015 r. Najwyższy dodatni wynik finansowy uzyskano w budżetach gmin (389,6 mln zł). Spośród 164 JST funkcjonujących w województwie 86,6% z nich odnotowało nadwyżkę budżetową (w 2020 r. 76,8%). Względem 2020 r. zadłużenie JST zmniejszyło się o 1,4%. W 2021 r. wyniosło ono 2413,39 zł na 1 mieszkańca. Najbardziej zadłużone były miasta na prawach powiatu (3649,74 zł na 1 mieszkańca).

Do końca czerwca 2022 r. całkowita wartość dofinansowania ze środków europejskich na projekty realizowane w województwie kujawsko-pomorskim w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 wyniosła 7184,14 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Było to o 12,7% mniej na 1 mieszkańca niż w Polsce. Wartość projektów zrealizowanych w województwie stanowiła 4,6% wartości takich projektów w Polsce. Najwięcej środków w województwie kujawsko-pomorskim pochodziło z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, tj. 3537,74 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W zarządzaniu rozwojem województwa istotne jest planowanie przestrzenne. W 2021 r. obowiązywało w województwie kujawsko-pomorskim 4,1 tys. planów zagospodarowania przestrzennego, tj. o 2,8% więcej niż w roku poprzednim. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w województwie stanowił 7,9% (o 23,8 p. proc. mniej niż w kraju). Działania rewitalizacyjne prowadziło 128 gmin w województwie, tj. o 6 więcej niż w roku poprzednim.

Executive Summary

ENVIRONMENT

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship is the 10th largest voivodship in Poland. As at 1 January 2022, its area was close to 18.0 thousand km², i.e. 5.7% of the country's area. Administratively, it is divided into 19 powiats, 4 cities with powiat status and 144 gminas. Within the voivodship, 53 cities and towns are located, including 36 in urban-rural gminas. According to the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS), there are 5 subregions in the voivodship.

The structure of the geodesic area in the voivodship is dominated by agricultural land (64.8% as at 1 January 2022; 4th position in the country), which testifies to its agricultural character. In 2022, compared with 2015, their area decreased by 3.9 thousand ha (by 0.3%). On the other hand, there was an increase in built-up and urbanised areas (by 10.6%). The total area of forest land in 2021, compared with 2015, increased by 0.6 thousand ha. Its share in the area of the voivodship in 2021 was 24.0%, and the share of forests (the so-called forest cover) is 23.5%.

As of 31 December 2021, the area of special nature value under legal protection constituted 32.2% of the area of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (7th position among all voivodships). The number of areas of special nature value under legal protection was the highest of all the voivodships (2 339 sites).

In 2021, compared with 2015, water consumption for the needs of the national economy and population increased in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (by 1.9%). Within the structure, the highest consumption was for industrial purposes (43.3%). Slightly less water was used for the operation of the water supply network (40.4%). In Poland, most water was consumed in industry (72.0%). In the year under review, water consumption for the needs of the national economy and population was 112.5 m³ per capita (232.8 m³ per capita in Poland). In households, water consumption in 2021 compared with 2015 increased by 1.9%. The average annual consumption from the water supply system in the year under review was 35.7 m³ of water per capita, i.e. 1.7 m³ of water per capita more than in 2015.

143.8 hm³ of municipal and industrial wastewater were discharged to surface water or to the ground in 2021. 136.4 hm³ of wastewater required treatment, of which 98.6% of wastewater was treated. Compared with 2015, there was an increase in both the amount of industrial wastewater discharged during the year (by 23.5%) and the amount of municipal wastewater discharged (by 7.3%).

At the end of 2021, 47 industrial wastewater treatment plants with a total design capacity of 428.6 dam³ per day (4.6% lower capacity than in 2015) were operating in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. There were also 134 municipal wastewater treatment plants in operation with a total design capacity of 440.2 dam³ per day (0.7% lower capacity than in 2015). The proportion of the population connected to wastewater treatment plants increased from 72.1% in 2015 to 73.3% in 2021, with urban areas increasing from 95.7% to 95.9% and rural areas from 37.1% to 41.9% respectively. In 2021, nationally, the rate of population connected to wastewater treatment plants was 1.8 percentage points higher than in the voivodship.

In 2021, there were 101 plants located in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship that were of significant nuisance to air quality, i.e. those with the highest emissions of pollutants into the air in the country. The volume of emissions of particulate pollutants reported by them amounted to 1.9 thousand tonnes (8.4% of emissions in Poland). Compared with 2015, this decreased by 29.4%. Gaseous emissions from these facilities in the year under review amounted to 9 975.1 thousand tonnes (4.8% of emissions in Poland), 19.0% more than in 2015. Air pollution reduction systems in 2021 retained 99.5% of the particulate pollutants and 69.2% of the gaseous pollutants (excluding CO₂) emitted by facilities that are of significant nuisance to air quality.

During 2021, 1 530.4 thousand tonnes of industrial waste were generated in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (1.4% of this type of waste in the country), i.e. 54.6% less than in 2015. Meanwhile, 733.3 thousand

tonnes of municipal waste were collected. This was 23.7% more than in 2015. There was an average of 362 kg of municipal waste collected per capita, 78 kg more than in 2015. 84.7% of all municipal waste generated was collected from households.

A positive development is the increase recorded in the voivodship in the share of separately collected waste in total municipal waste collected from 21.6% in 2015 to 37.2% in 2021. In households, the share increased by 15.9 percentage points to 40.3% in 2021.

In 2021, the amount of outlays on fixed assets earmarked for environmental protection in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was PLN 482.2 million, i.e. 40.3% less than in 2015. Of these outlays, the largest amount (as in the country) was allocated to wastewater management and water protection (57.8%). Outlays to finance water management in 2021 were mainly allocated to water intake and supply (59.2%). Between 2015 and 2021, an average of 155.29 PLN per voivodship inhabitant was spent on environmental protection, and 29.08 PLN per inhabitant on investment in fixed assets in water management.

SOCIETY

Over the period 2015-2022, a particular period that left an imprint on the statistics of certain areas of life occurred from the beginning of 2020. At that time, society began to function in the conditions of restrictions related to the COVID-19 pandemic. A wide range of forms of preventing the spread of the infectious disease were introduced.

At the end of December 2022, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship had a population of 2 006.9 thousand, i.e. 5.3% of Poland's population. Since 2015, the number of deaths has continued to outnumber the number of births, resulting in a negative natural increase. The birth rate decreased from 9.19 in 2015 to 7.49 in 2022, while the death rate increased from 9.83 to 12.02 respectively in the compared years. Since 2015, the lowest value of natural increase was recorded in 2021 (minus 5.71). In 2022, it was minus 4.54. In the analysed year, the phenomenon of migration outflow from the Kujawsko-Pomorskie Voivodship continued. The rate of net migration for permanent residence was minus 0.91 (in the case of international migration it was 0.04). These phenomena resulted in the actual decrease in the number of inhabitants of the voivodship. In 2022, in comparison to 2015, the actual increase rate was minus 3.80, which means that there was a decrease of 38 inhabitants of the voivodship per 1 000 population during this period.

Trends indicating the ageing of the population in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship are continuing, as indicated for example by the increasingly high median age of the voivodship's inhabitants. In 2022, it was 41.0 years for men and 44.4 years for women (in 2015, 38.0 years and 41.4 years respectively).

The age structure of the population of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship is also changing. In 2022, compared with 2015, the number of children and young people aged 0-14 decreased by 2.9%, and the population aged 65 and over increased by 22.8%. In 2022, the demographic youth rate was 15.2%, the old-age rate was 19.6%. The latter compared with 2015 increased by 4.3 percentage points.

The most common causes of death in 2021 in the voivodship, as in 2015, were cardiovascular diseases and neoplasms. Together, they accounted for 58.0% of deaths. Compared with 2015, the number of deaths caused by cardiovascular diseases increased by 7.2%, while the number of those caused by neoplasms increased by 3.2%. In 2021, COVID-19 was the cause of 18.4% of all deaths in the Kujawsko-Pomorskie region.

The results of the Labour Force Survey (LFS) indicate a strengthening of positive trends on the labour market in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in the fourth quarter of 2022, compared with the same period of the previous year and 2015. This is evidenced by an increase in the value of the activity rate by 0.9 percentage points and 2.5 percentage points, respectively, to 58.2%, and an increase in the value of the employment rate by 0.9 percentage points and 4.3 percentage points, respectively, to 55.9%. The unemployment rate decreased from 7.3% in the fourth quarter of 2015 to 3.9% in the fourth quarter of 2022. The economically inactive population in the fourth quarter of 2022 comprised 41.8% of the population aged 15-89. In this group, retired people had the largest share (52.0% of economically inactive people not looking for a job).

Between 2015 and 2022, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, like the rest of the country, experienced an improvement in the labour market situation in terms of registered unemployment. At the end of 2022, there were 56.5 thousand unemployed people registered at powiat labour offices in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (7.0% of the total in Poland). Their number decreased both in relation to the previous year (by 8.7%) and in relation to 2015. (by 47.3%). The majority of the unemployed (55.7%) are long-term unemployed, but the share of this group decreased in relation to that recorded in 2015 (by 3.2 percentage points). At the end of December 2022, the registered unemployment rate was 7.4% (2.2 percentage points lower in Poland). This was 0.7 percentage points lower than a year earlier.

The number of employed persons in the national economy in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship at the end of 2021 was 699.8 thousand (4.8% of the total in Poland), i.e. 0.3% more than in 2020. The most people worked in industry and construction (31.7%).

The average monthly gross wage and salary in 2021 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was PLN 5 286.83 and was 11.9% lower than the average wage and salary in Poland. It increased in the voivodship by 49.3% compared with 2015.

The average number of retirees and pensioners in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2022 was 482.6 thousand. This was 5.4% more than in 2015. The average gross retirement and other pension paid from the non-agricultural social security system was PLN 2 597.62. This was 9.5% more than the year before and 42.3% more than in 2015. Individual farmers were paid an average monthly benefit of PLN 1 511.86, which was 4.8% more and 26.9% more, respectively.

In 2021, households in the Kujawsko-Pomorskie had an average monthly disposable income of PLN 1 889.98 per capita (PLN 124.63 less per capita than the average in Poland). This was 4.8% more than the year before and 56.4% more than in 2015. The at-risk of poverty rate in the voivodship was higher than that recorded in Poland by 5.6 percentage points, reaching 20.4% in 2021.

An improvement in the financial situation of the population is evidenced by a lower number of people covered by the provision of social assistance at domicile, both in relation to the previous year and 2015. In 2021, beneficiaries of social assistance at domicile accounted for 5.6% of the total number of inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. This was 0.4 percentage points less than in 2020 and 4.1 percentage points less than in 2015. In the year in question, 55.9 thousand families had a Large Family Card. This was 9.4% more than the year before. On average, 341.3 thousand children were covered monthly by benefits from the 'Family 500+' programme. In 2021 expenditure for this purpose amounted to PLN 2 094.8 million (0.3% less than in 2020).

At the end of 2021, there were 227 functioning establishments providing care for children up to 3 years of age in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. They had 9.0 thousand places at their disposal, and 11.4 thousand children stayed in them during the year in question. Both the number of places and the number of children increased in relation to the previous year and in relation to 2015. The number of children attending pre-primary education establishments also increased. Within the educational system, 71.8 thousand children were enrolled in pre-primary education in the 2021/2022 school year, i.e. 28.6% more than in the 2015/2016 school year. It is worth mentioning that there were 27 pre-primary education establishments more during this period. The majority of children attended nursery schools (77.8% in the 2021/2022 school year), the number of which increased by 100 establishments in the compared years.

Of all post-primary schools in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (409 establishments), the most popular among students were general vocational secondary schools (40.1 thousand students). Second in terms of the number of students were general secondary schools (30.4 thousand students). Of the wide range of fields of education available, the largest number of graduates from general vocational secondary schools, but also from stage I sectoral vocational schools, graduated from the engineering and technical subgroup.

76.1% of all those who took the 2022 matriculation examination passed, 6.0 percentage points more than the previous year.

According to the LFS, 21.8% of the voivodship's population aged 15-89 had a tertiary education in 2022. This was 4.6 percentage points more than in 2015. Among graduates from higher education institutions who obtained their degrees in 2021, the largest share (26.9%) were those graduating from the business, administration and law field. The most popular academic centres chosen by students were those located in the largest cities in the voivodship, i.e. Bydgoszcz and Toruń. Only 6.9% of students in the 2021/2022 academic year studied outside these cities.

As regards the health care system, the inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship have access to a range of services provided. At the end of 2021, the access of the inhabitants of the voivodship to most groups of medical personnel has improved or remained at the level of the previous year as well as in 2019, such as the number of doctors, which increased from an average of 28 per 10 000 population in 2019 and in 2020 to 29 doctors per 10 000 population in 2021.

A number of primary and specialist health care services were provided for patients by out-patient health care facilities. At the end of 2021, there were an average of 1 786 inhabitants per facility of this kind in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. This was 8 fewer people per facility than in 2015. Within out-patient health care, 16.4 million medical consultations were provided in the voivodship in 2021, i.e. 3.2% less than in 2015. Teleconsultations, introduced as one of the forms of preventing the spread of the infectious disease related to the COVID-19 pandemic, continued to account for a significant share of medical consultations (29.6% in 2021).

In-patient health care was provided in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship by, i.a., general hospitals, which in 2021 had an average of 42.7 beds per 10 000 population (in 2015 an average of 47.2 beds per 10 000 population). In addition, at the end of 2021, 22 sanatoriums and 7 health resort hospitals were in operation. In 2021, 104.4 thousand patients and health resort patients benefited from in-patient treatment in these facilities (19.7% of the total in the country; 2nd position in the country after the Zachodniopomorskie Voivodship). After a period of restrictions on the operation of health resort hospitals and sanatoriums due to the COVID-19 pandemic, this was 34.3% more people than in 2020, but 19.5% less than in 2015.

ECONOMY

Over the period 2015-2022, the economic situation in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as in the country, was affected by the COVID-19 pandemic. The statistics for most areas in 2022 were better both annually and in relation to 2015.

When analysing the change in the value of gross domestic product (GDP), the economic development of the region can be determined. Based on a preliminary estimate, the value of GDP in 2021 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was PLN 114 165 million (4.4% of the value of GDP generated in Poland). This was (in current prices) more than in 2020 (by 11.4%) and more than in 2015 (by 43.3%). In Poland – an increase of 12.2% and 45.9% respectively. In per capita terms, in 2021 in the voivodship this was PLN 56 406 (12.3% more in current prices than the year before), which accounted for 81.7% of GDP per capita in Poland (82.1% in 2020 and 81.6% in 2015).

In 2020, the largest part (28.7%) of the voivodship's gross value added (GVA) was generated by industrial units. Units from the following sections were almost equally important in the creation of GVA: Trade; repair of motor vehicles^a; Transportation and storage; Accommodation and catering^a; Information and communication (their share was 26.9%). The level of labour productivity can be determined as GVA per employed person in the national economy. In 2020 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, it amounted to PLN 128 322 per employed person (9.4% more than in 2019 and 25.9% more than in 2015).

In 2022, compared with 2015, the number of entities entered in the REGON register in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased by 13.5% (to 219.6 thousand entities). In the year under review, there were 1 094 entities per 10 thousand inhabitants in the voivodship. There were significantly fewer of them than in Poland (1 323 entities per 10 thousand inhabitants). In the voivodship, as in the country, the numerical advantage of newly registered entities of the national economy over those liquidated was maintained. In 2022, there were 133 newly registered entities per 100 entities removed from the REGON register (174 in Poland); in 2015 – 111 entities.

In 2022, the basic financial results obtained by the surveyed non-financial enterprises (with more than 49 employed persons, keeping the accounts) in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship were better than a year earlier. Their revenues from the whole activity increased by 23.3% annually, with a 24.4% increase in their costs). The net financial result was 9.4% higher than in 2021 (13.0% higher nationally). In 2022, the net profit was reported by 83.1% of the enterprises surveyed, and the share of these enterprises' revenues in the total amount of revenues was 92.7%. The year under review saw a deterioration in most of the basic economic and financial indicators of the surveyed non-financial enterprises. On an annual basis, the value of the gross sales profitability indicator was maintained (7.3% in 2022), while the values of the gross turnover profitability indicator (down to 6.9%) and the net turnover profitability indicator (down to 5.7%) each decreased by 0.8 percentage points. These indicators were higher than in the country.

The value of investment outlays incurred in 2022 by non-financial enterprises (with more than 49 employed persons) based in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased by 8.8% compared with the previous year (nationally, an increase of 18.2%).

In 2021, an upward trend in intramural expenditures on research and development (R&D) activity, observed since 2015, was maintained in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. Compared with 2020, these expenditures increased by 30.1%, compared with 2015 – more than 3 times. Intramural expenditures on R&D activity in the voivodship amounted to PLN 574 per capita (PLN 992 per capita in Poland).

On the agricultural market in 2022 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, there was an increase in the production of basic cereals with cereal mixtures both compared with the previous year (by 3.7%) and compared with 2015 (by 7.5%), as well as in the case of rape and turnip rape (up 19.5% and 2.5% respectively). Potato production in 2022 was lower than in 2021 (by 1.0%), but increased (by 15.2%) compared with 2015. Compared with the previous year, there was also a lower sugar beet harvest in 2022 (by 6.1%), but compared with 2015 there was a sharp increase (by 73.5%). Livestock statistics show a persistently significant share of the voivodship's cattle and pig population in the national population (7.8% and 9.3% respectively in June 2022). As at 1 June 2022, the cattle stocking density per 100 ha of utilised agricultural area (UAA) in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 47.7 heads, i.e. lower (by 0.6 head) than in the previous year, but higher (by 1.1 heads) than in 2015. The pig stocking density amounted in 2022 to 85.0 heads per 100 ha of UAA. This was lower than in 2021 (by 13.5 heads per 100 ha of UAA) and less than in 2015 (by 39.5 heads per 100 ha of UAA). In 2022, there was an increase in the purchase prices of wheat, rye, potatoes, beef, pig and poultry livestock and milk, compared with the previous year.

According to short-term data, in 2022, compared with the previous year, the sold production of industry in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased (in constant prices) by 13.7% (in Poland, an increase of 10.2%), and compared with 2015, it increased by 47.9%. It is worth noting that in 2021 these increases were respectively lower, i.e. by 9.6 percentage points and by 17.8 percentage points. The structure of sold production of industry did not change significantly compared with 2021. The largest change was in the Manufacturing section (increase in share by 1.0 percentage points to 96.3%). Labour productivity increased year-on-year (by 10.8%; nationally an increase of 8.7%), with an increase in the average monthly gross wages and salaries (by 10.7%; nationally an increase of 11.5%) and an increase in the average paid employment in Manufacturing (by 2.6%; nationally an increase of 0.4%).

The sold production of construction in 2022 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was 38.8% higher than in the previous year (29.8% higher nationally), and in relation to 2015, the increase was 147.5%. In comparison, in 2021 the increase compared with 2020 was 20.9 percentage points lower. In construction and assembly production, there was an increase in 2022 both compared with the previous year (by 18.6%; nationally by 19.9%) and a marked increase compared with 2015 (by 85.3%; nationally by 61.4%). Labour productivity in construction, measured by sold production per employee, increased in 2022 compared with the previous year by 34.1% (in current prices), which is 15.3 percentage points higher than the increase recorded in 2021.

In 2022, 11 487 dwellings were completed in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (according to preliminary data). The number was 17.2% higher than in 2021 (in Poland, an increase of 1.7%). It is worth noting that 2022 is the fourth consecutive year in which an increase in the number of dwellings completed year-on-year

was recorded. In addition, this increase in 2022 was 16.1 percentage points higher than in the preceding year. Compared with 2015, the number of dwellings completed increased by 71.1% (61.5% in Poland). Taking into account the forms of construction, the largest share in the structure of dwellings completed had those intended for sale or rent (50.2%). Private dwellings had a slightly smaller share (47.5%). The structure was similar to that observed nationally. The average useful floor area of 1 dwelling completed in 2022 in the voivodship was 92.3 m² (the same in the country). It was 2.9 m² smaller compared with the previous year (a decrease of 0.6 m² in the country) and 5.9 m² smaller compared with 2015 (a decrease of 7.5 m² in the country).

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2022, the value of retail sales (in current prices) increased by 10.0% compared with the previous year (nationally, an increase of 19.9%). Compared with 2021 in the voivodship, the increase was 12.9 percentage points lower and, compared with 2015, 2.9 percentage points higher. In 2022, the highest annual increase in sales occurred in the group of other retail sale in non-specialised stores (by 62.9%; in 2021, the increase in this group was 1.5%). Compared with 2015, the largest sales increase was in the group of pharmaceuticals, cosmetics, orthopedic equipment (by 114.1%). From 2015, 2022 was another year in which the voivodship saw an annual increase in wholesale of goods (by 18.8%).

The installed capacity in power plants in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2021 was 2 535.1 MW (4.5% of the national capacity). It was 66.3% higher than in 2015. In contrast, generating capacity increased by 80.2%. The generating capacity accounted for 96.7% of the installed capacity (94.9% in Poland). The electricity produced in the voivodship in 2021 (8 147.3 GWh) accounted for 4.5% of the national production (in 2015 it was 2.3%). Compared with 2015, it increased by 118.3%, including that produced from renewable energy sources by 48.4%. The share of renewable energy in total electricity production in the voivodship (46.6%) was significantly higher than in Poland (17.0%). Electricity from renewable energy sources produced in the voivodship in 2021 accounted for 12.5% of the national production.

DEVELOPMENT MANAGEMENT

In 2021, there were increases in both total revenue (by 9.4%) and expenditure (by 6.3%) of the budgets of local government units in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship compared with the previous year. However, compared with 2015, these increases were even more marked (by 61.4% and 57.5% respectively). In 2021, revenue of PLN 8 532.17 per capita was received and PLN 8 118.88 per capita was spent. In the year under review, own revenue accounted for 43.2% of total revenue. Investment expenditure accounted for 15.0% of the total expenditure of local government units.

Local government units closed the total financial result in 2021 with a budget surplus of PLN 836.5 million. It was more than 2.5 times higher than that recorded in 2020 and more than 3 times higher than in 2015. The highest positive financial result was achieved in the budgets of gminas (PLN 389.6 million). Of the 164 local government units operating in the voivodship, 86.6% recorded a budget surplus (76.8% in 2020). Compared with 2020, the debt of local government units decreased by 1.4%. In 2021, it amounted to PLN 2 413.39 per capita. The most indebted were cities with powiat status (PLN 3 649.74 per capita).

By the end of June 2022, the total value of European Union funding for projects implemented in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship under the Partnership Agreement 2014-2020 amounted to PLN 7 184.14 per capita. This was 12.7% less per capita than in Poland. The value of projects implemented in the voivodship was 4.6% of the value of such projects in Poland. The largest amount of money in the voivodship came from the Regional Operational Programme for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.e. PLN 3 537.74 per capita.

Spatial planning is important in managing the development of the voivodship. In 2021, there were 4.1 thousand spatial development plans in force in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.e. 2.8% more than in the previous year. The share of the area covered by valid local spatial development plans in the total area in the voivodship was 7.9% (23.8 percentage points less than in the country). Revitalisation activities were conducted by 128 gminas in the voivodship, i.e. 6 more than in the previous year.

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2021 r. (stan na 31 grudnia) w % Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2021 (as of 31 December) in %	0,2	0,2
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2021 r. w hm ³ Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2021 in hm ³	8845,0	227,8
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2021 r. w hm ³ Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2021 in hm ³	7769,3	143,8
Ścieki komunalne oczyszczane ogółem w 2021 r. w dam ³ Total municipal wastewater treated in 2021 in dam ³	1355953	68440
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2021 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants of significant nuisance to air purity in 2021 in tonnes/year:		
gazowych gaseous	209490154	9975146
pyłowych particulates	22168	1858
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2021 r. w % Total area under legal protection in total area in 2021 in %	32,3	32,2
Lesistość w 2021 r. w % Forest cover in 2021 in %	29,6	23,5
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area in 2022 (as of 31 December)	121	112
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2022 r. Natural increase per 1000 population in 2022	-3,8	-4,5
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności w 2022 r. Net migration for permanent residence per 1000 population in 2022	0,1	-0,9
Przeciętne trwanie życia w 2021 r. (w latach) Life expectancy in 2021 (in years)		
mężczyźni males	71,8	71,3
kobiety females	79,7	78,9
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego ^a na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2021/2022 Children aged 3–6 in pre-primary education establishments ^a per 1000 children aged 3–6 in 2021/2022 school year	904	851
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2022 r. w % (przeciętne w roku) Employment rate by LFS in 2022 in % (annual averages)	56,3	56,0

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (cd.)
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w 2022 r. w % (przeciętne w roku) Activity rate by LFS in 2022 in % (annual averages)	58,0	58,2
Stopa bezrobocia według BAEL w 2022 r. w % (przeciętne w roku) Unemployment rate by LFS in 2022 in % (annual averages)	2,9	3,8
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2022 r. Registered unemployed persons per 1 job offer in 2022	18	23
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w 2022 r. w zł Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^a in 2022 in PLN	6653,67	5861,17
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2022 r. w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from the non-agricultural social security system in 2022 in PLN	2789,89	2597,62
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2021 r. w zł Average monthly available income per capita in households in 2021 in PLN	2061,93	1932,22
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^b w 2021 r. w % At-risk-of-poverty rate after social transfers ^b in 2021 in %	14,8	20,4
Współczynnik Giniego ^b w 2021 r. w % Gini coefficient ^b in 2021 in %	26,8	26,8
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2021 r. w % Beneficiaries of social assistance in number of total population in 2021 in %	3,7	5,6
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2021 r. w tys. zł Social assistance benefits granted in 2021 in thousand PLN	3451528	264404
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych ^c na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2021 r. Children staying in nurseries and children's clubs ^c per 1000 children up to the age of 3 in 2021	155,2	136,8
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2021 r. Population per out-patient health care unit in 2021	1474	1786
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2021 r.: Medical personnel per 10 thousand population in 2021:		
lekarze doctors	34,3	29,3
pielęgniarki nurses	56,6	54,3
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2021 r. Beds in hospitals per 10 thousand population in 2021	44,4	42,7
Produkt krajowy brutto ^d (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2021 r. w zł Gross domestic product ^d (current prices) per capita in 2021 in PLN	69069	56406
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population in 2022 (as of 31 December)	1323	1094 ^e
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population in 2022 (as of 31 December)	23	7 ^e
Personel wewnętrzny w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^f w 2021 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons ^f in 2021	9,0	5,7
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych ^g w 2022 r. w % Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises surveyed ^g in 2022 in %	83,2	83,2
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^g w 2022 r. w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^g in 2022 in %	94,0	93,1
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^g w 2022 r. (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^g in 2022 (previous year=100; current prices)	118,2	108,8

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Na podstawie danych z Europejskiego badania dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC). c Łącznie z oddziałami żłobkowymi i z żłobkami przyzakładowymi. d Wstępny szacunek. e Bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejsu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON. f Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – dane średnioroczne. g Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. b Based on EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) data. c Including nursery wards and workplace nurseries. d Preliminary estimate. e Without the entities for which the information on the address of the seat/ place of residence is not present in the REGON register. f Active population (all persons employed and considered as unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. g Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie (dok.)
Table 1. Selected data for Poland and the Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych ^a w 2022 r. w szt. Cattle density per 100 ha of agricultural land ^a in 2022 in heads	43,1	47,7
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych ^a w 2022 r. w szt. Pigs density per 100 ha of agricultural land ^a in 2022 in heads	64,3	85,0
Produkcja sprzedana przemysłu ^b (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w 2022 r. w zł Sold production of industry ^b (current prices) per 1 average employed person in industry in 2022 in PLN	895324	763339
Produkcja sprzedana budownictwa ^b (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w 2022 r. w zł Sold production of construction ^b (current prices) per 1 average employed person in construction in 2022 in PLN	908593	780099
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2022 r. Dwellings completed per 1000 population in 2022	6,3	5,7
Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2021 r. Public roads with hard surface per 100 km ² of total area in 2021	100,9	107,8
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2021 r. Length of railway lines operated per 100 km ² in 2021	6,2	6,7
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2021 r. w % Share of renewable energy sources in production of electricity in 2021 in %	17,0	46,6

a Stan na 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich na 1 czerwca 2021 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r.

b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a The data on agricultural land as of June 1, 2020 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2021. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2

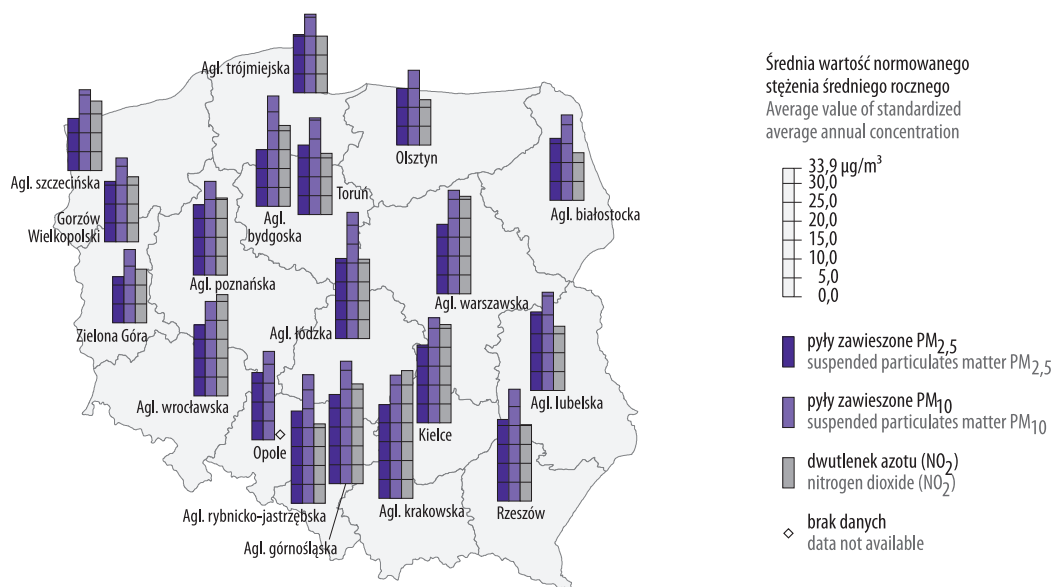
Chapter 2

Województwo na tle pozostałych województw

Voivodship against the background of other voivodships

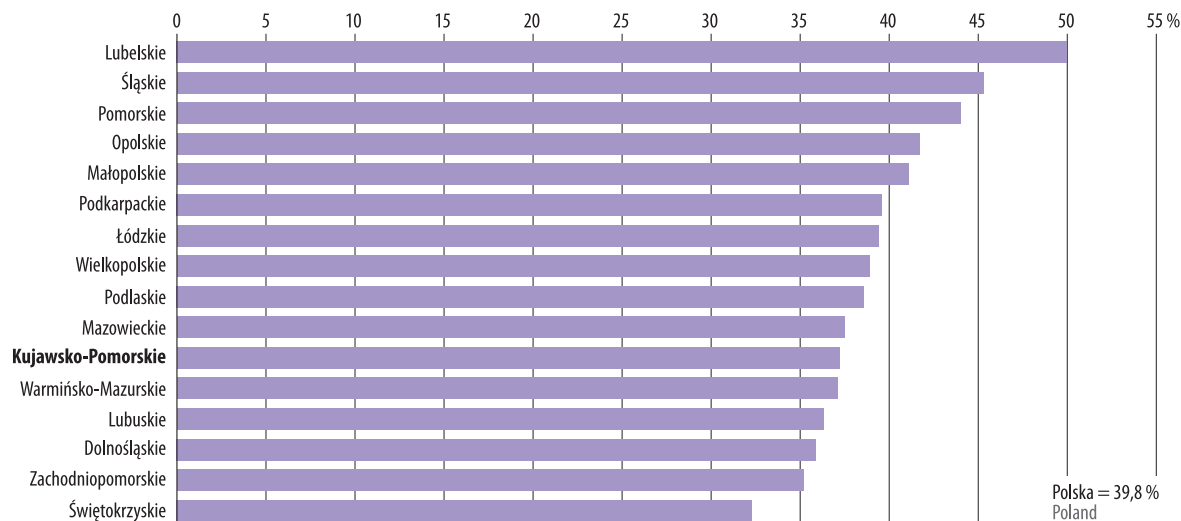
Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2021 r.

Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2021

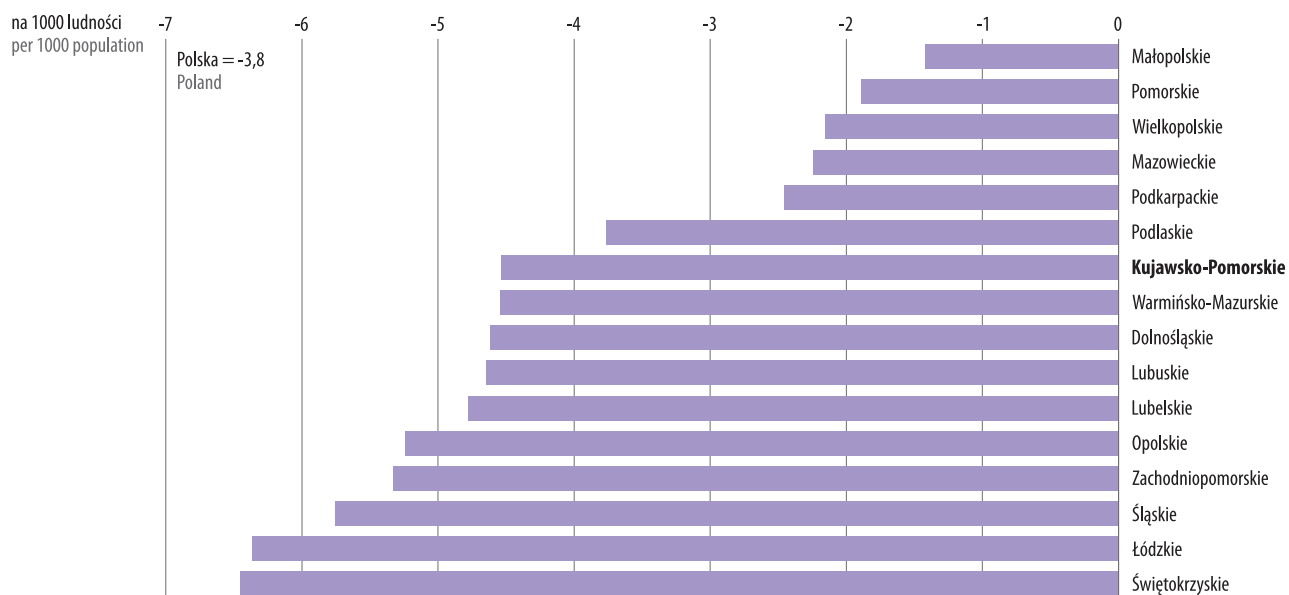

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2021 r.

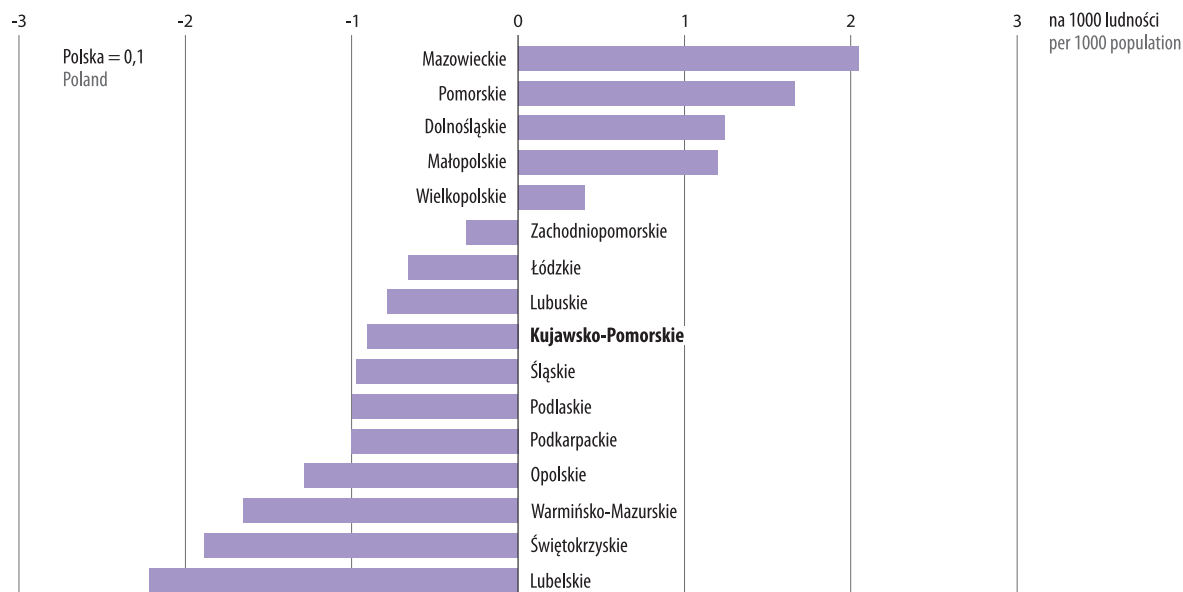
Chart 1. Municipal waste collected separately during the year in relation to total municipal waste collected in 2021

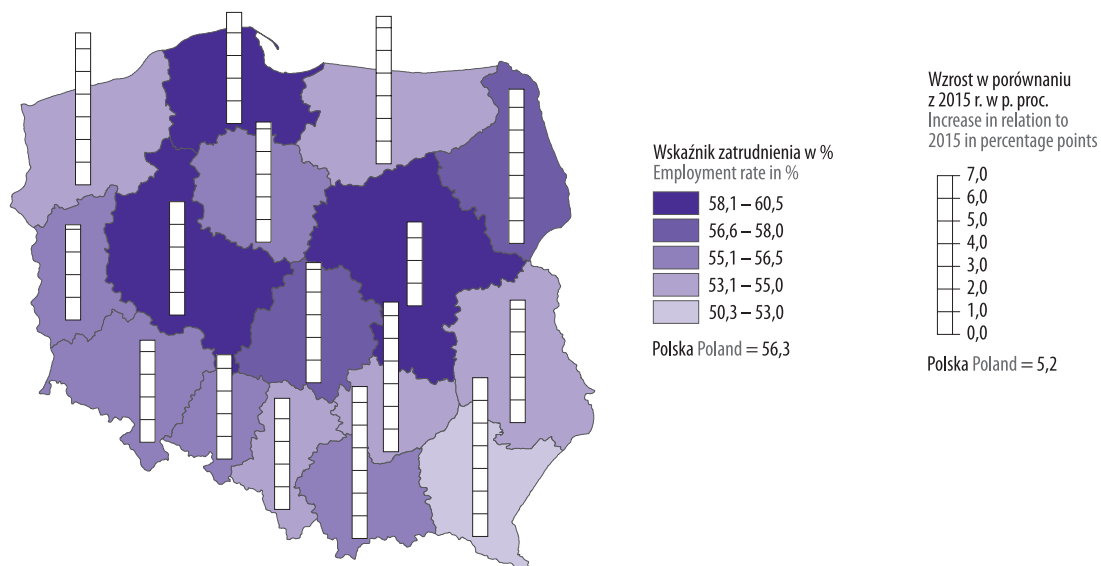
Wykres 2. Przyrost naturalny w 2022 r.
Chart 2. Natural increase in 2022

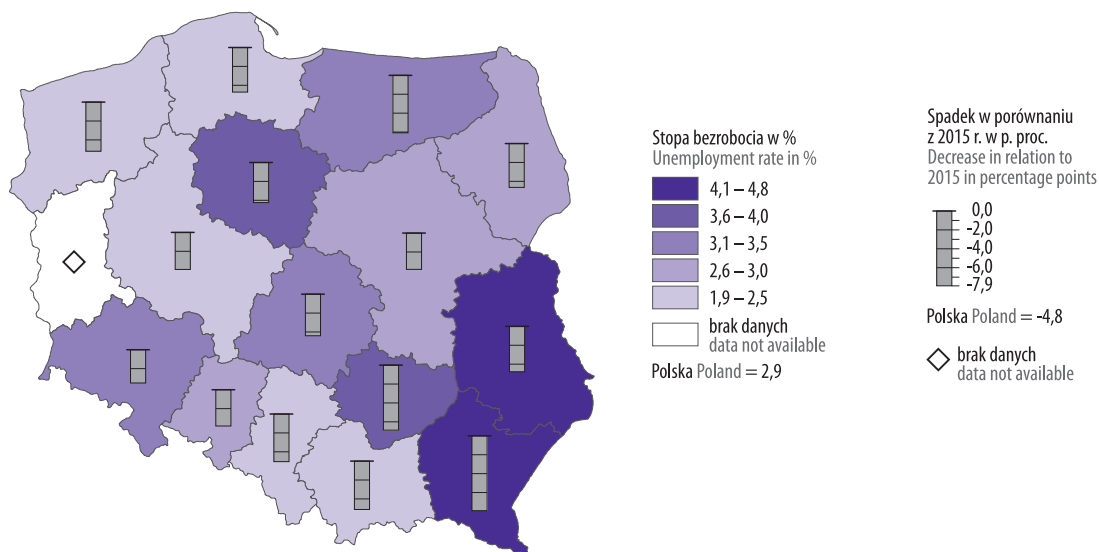
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2022 r.
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence in 2022

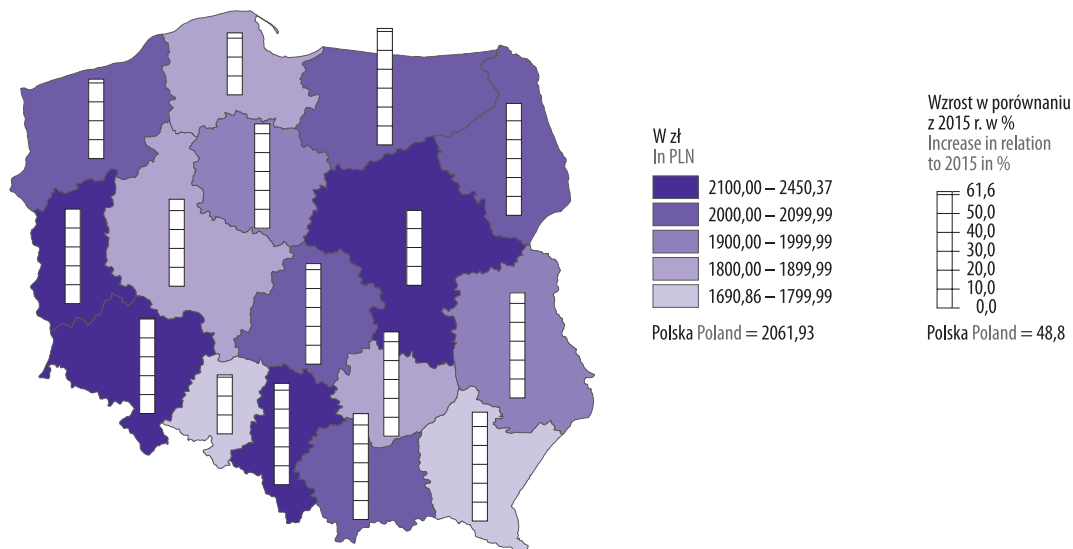
Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2022 r. (przeciętne w roku)
 Map 2. Employment rate by LFS in 2022 (annual average)

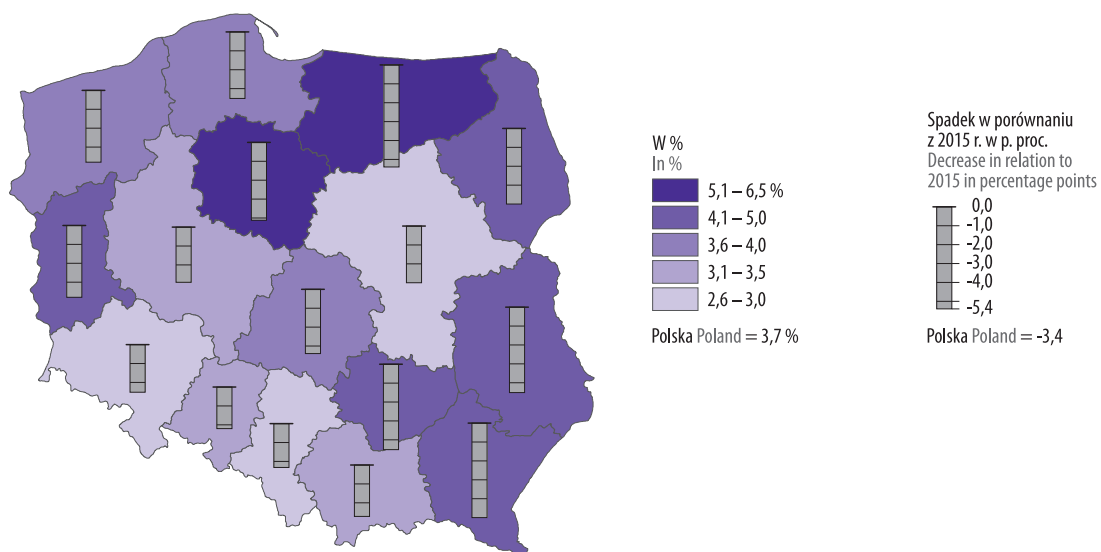
Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL w 2022 r. (przeciętne w roku)
 Map 3. Unemployment rate by LFS in 2022 (annual average)

Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2021 r.
 Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2021

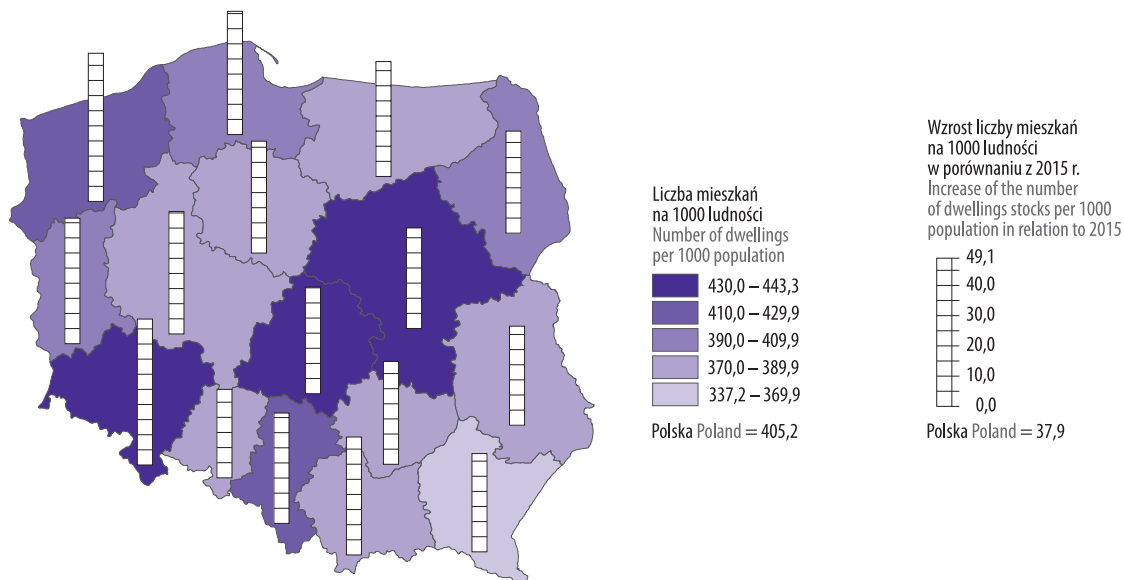

Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2021 r.
 Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2021

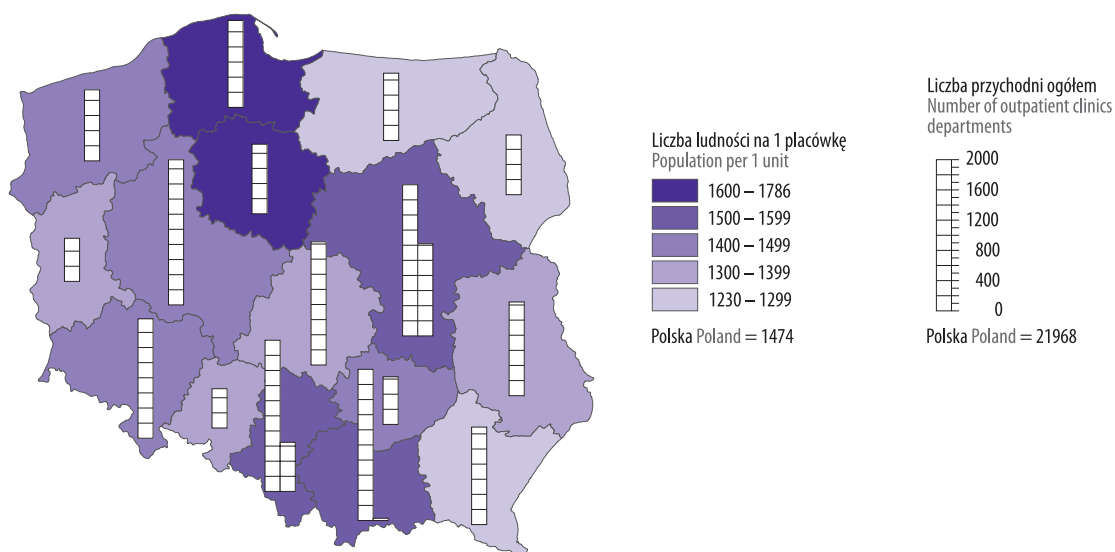
**Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 6. Dwellings stocks in 2021
As of 31 December

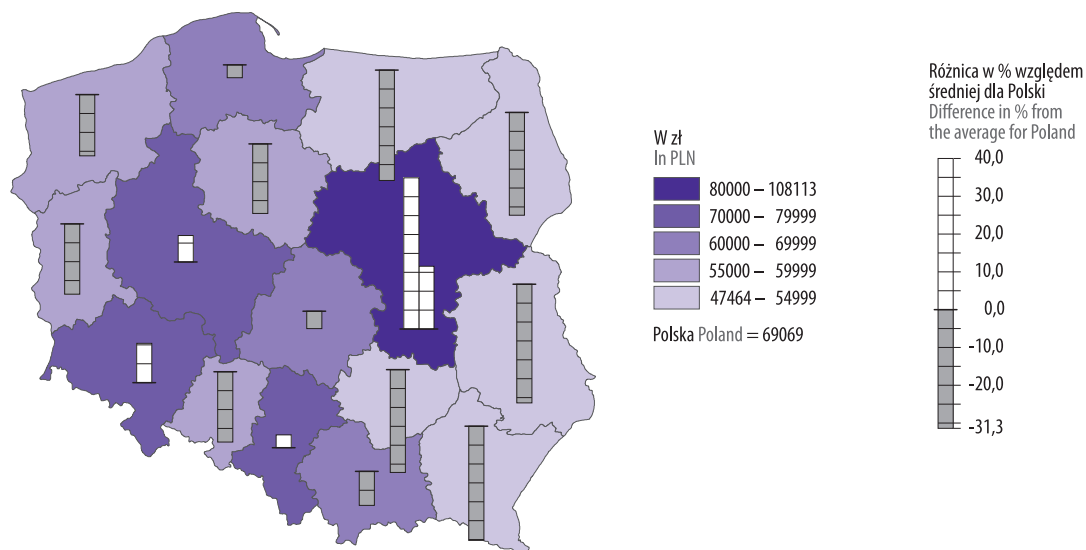

**Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 7. Outpatient health care units in 2021
As of 31 December

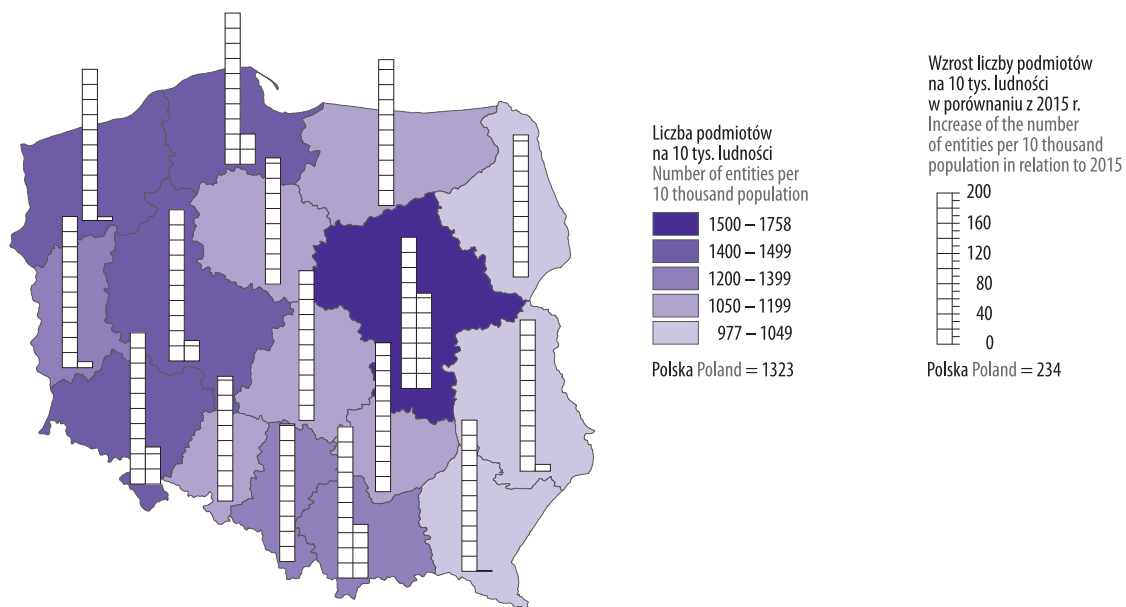

Mapa 8. Produkt krajowy brutto^a na 1 mieszkańca w 2021 r. (ceny bieżące)
Map 8. Gross domestic product^a per capita in 2021 (current prices)

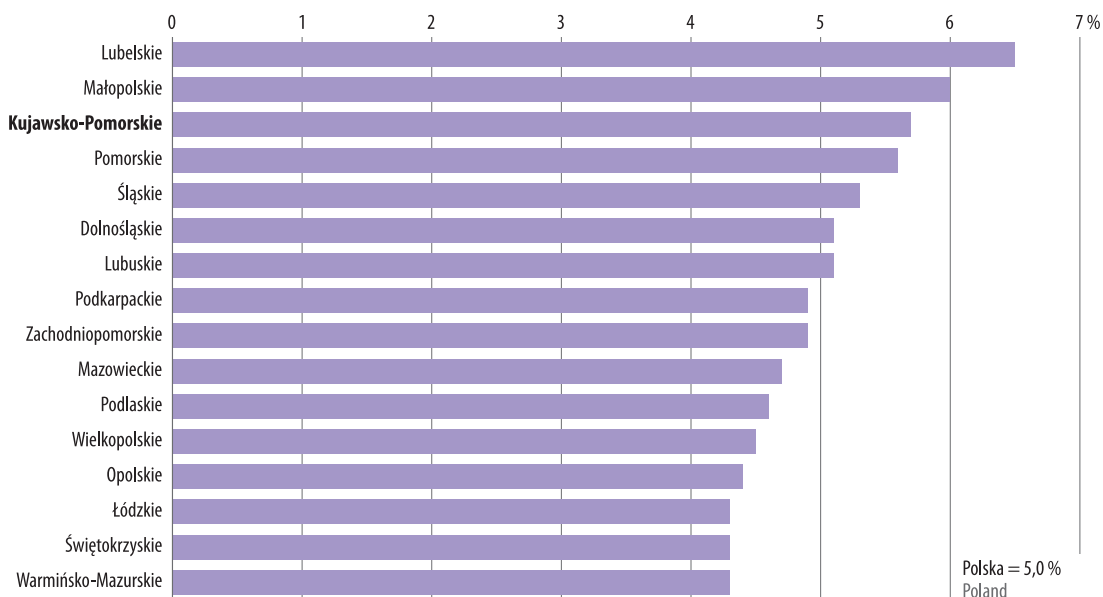

^a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
^a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

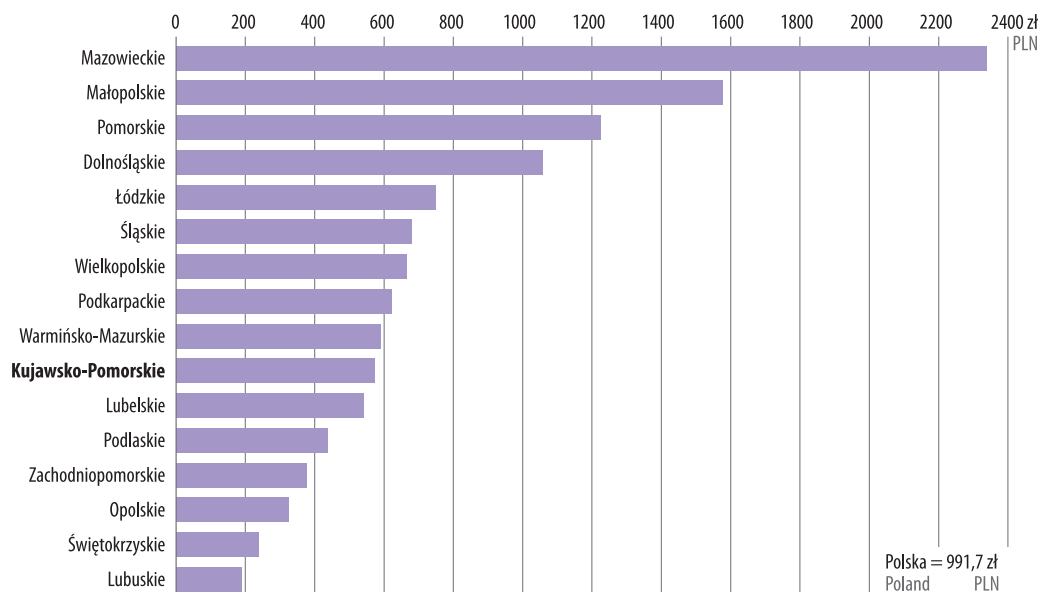
Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej w 2022 r. Stan na 31 grudnia
Map 9. Entities of the national economy in 2022 As of 31 December

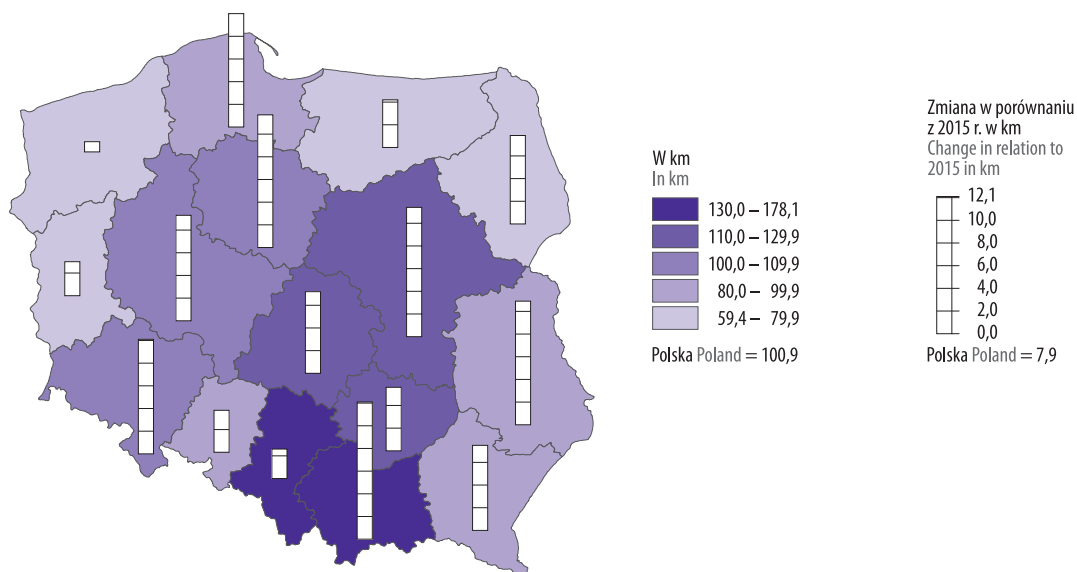

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2022 r.
Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2022

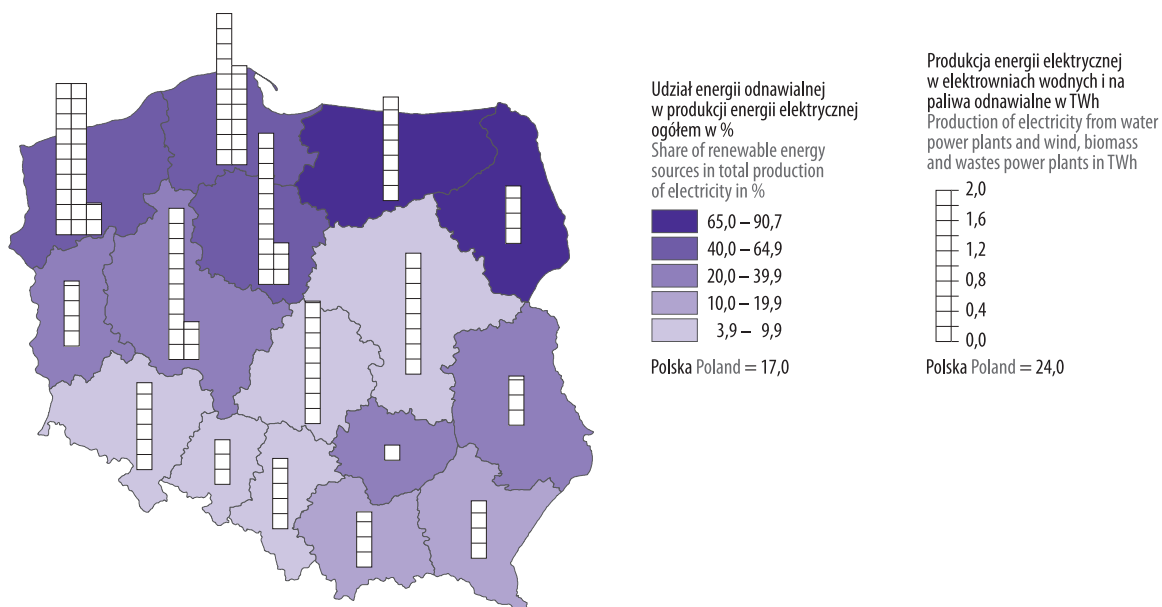

Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2021 r. (ceny bieżące)
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2021 (current prices)

Mapa 10. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2021 r.Map 10. Hard surface public road per 100 km² of total area in 2021**Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2021 r.**

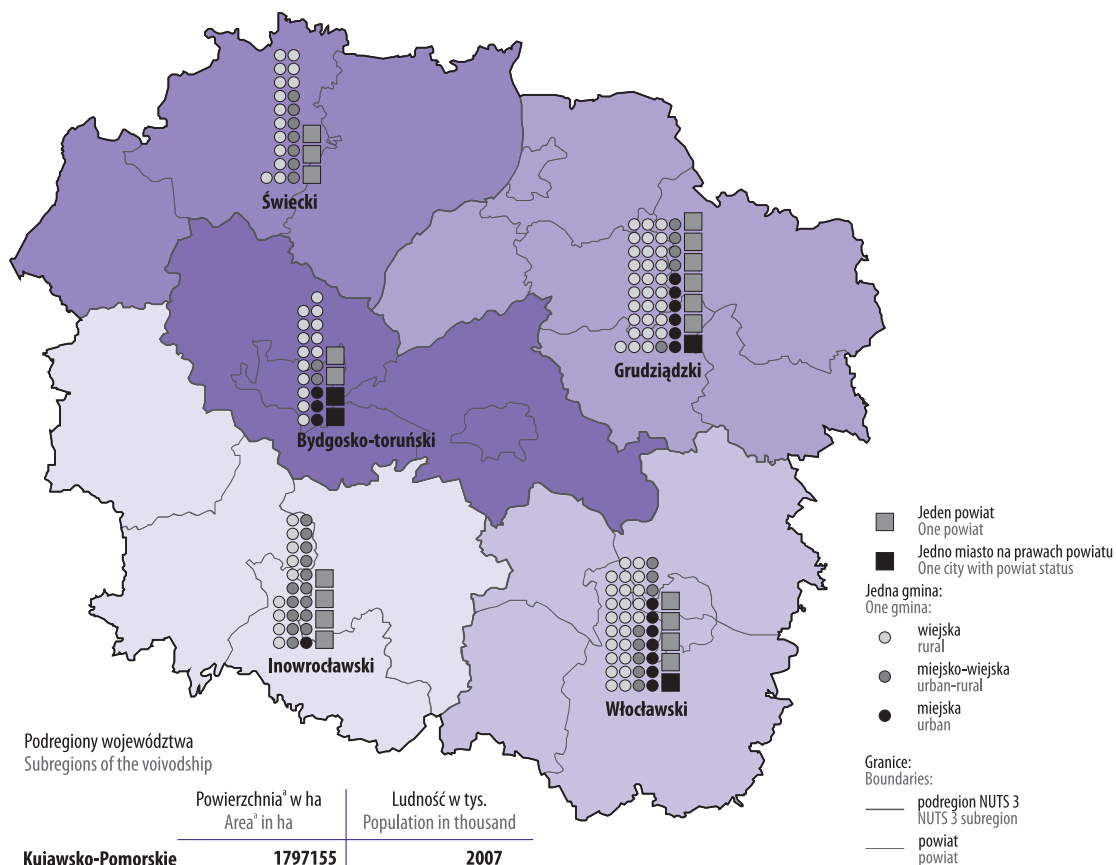
Map 11. Energy from renewable sources in 2021

Mapa 13. Podział województwa kujawsko-pomorskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2022 r.

Stan na 31 grudnia

Map 13. Division of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2022
As of 31 December

^a Stan na 1 stycznia. Dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.
^a As of 1 January. Data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

Według stanu na 1 stycznia 2022 r. województwo kujawsko-pomorskie zajmowało powierzchnię 17972 km² (1797155 ha), co stanowi 5,7% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu na 31 grudnia 2022 r.) mieszkało 2007 tys. ludności, tj. 5,3% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 112 osób (9. lokata w kraju). W miastach mieszkało 58,1% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

4.1. Powierzchnia ziemi

4.1. Ground surface

Istotne znaczenie w wykorzystaniu gruntów województwa kujawsko-pomorskiego mają użytki rolne, w tym grunty orne. Większe zmiany, jakie zaszły od 2015 r. dotyczą pozostałych elementów struktury użytków rolnych.

Zmiany w wykorzystaniu gruntów podążają w kierunku zwiększenia powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych.

Według stanu na 1 stycznia 2022 r. w strukturze powierzchni geodezyjnej dominowały użytki rolne (64,8%). Pod tym względem województwo kujawsko-pomorskie zajmowało 4. lokatę w kraju (po łódzkim, lubelskim i mazowieckim).

W latach 2015-2022 ubyło 3,9 tys. ha użytków rolnych (o 0,3% tych gruntów, w kraju wzrost o 0,1%). Podobne zmiany dotyczyły areалу gruntów ornych (spadek o 0,4%, w Polsce spadek o 1,3%). Wyraźniejsze zmiany dotyczyły pozostałych elementów struktury użytków rolnych.

W porównaniu z 2015 r. ubyło sadów (spadek o 39,2%), a także gruntów pod rowami (o 3,7%), gruntów rolnych zabudowanych (o 1,6%), pastwisk trwałych (o 1,1%) i łąk trwałych (o 0,7%). Przybyło gruntów pod stawami (wzrost o 16,9%).

W 2022 r. w porównaniu z rokiem poprzednim notowano więcej m.in. o 2,2 tys. ha gruntów ornych, o 0,5 tys. ha pastwisk trwałych i o 0,4 tys. ha łąk trwałych. Ubyło 1,9 tys. ha gruntów rolnych pod zabudowaniami oraz 1,0 tys. ha sadów.

W wykorzystaniu gruntów znaczący był również wzrost powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 10,6% od 2015 r.). Dla dominujących w ich strukturze: terenów mieszkaniowych, innych terenów zabudowanych, terenów przemysłowych oraz dróg odnotowano wzrost odpowiednio o: 22,9%, 17,9%, 13,8% oraz 4,9%.

W porównaniu z rokiem poprzednim, w 2022 r. przybyło 1088 ha gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, w tym 609 ha terenów mieszkaniowych, 486 ha dróg, 226 ha terenów przemysłowych i 81 ha innych terenów zabudowanych. Przy czym należy zaznaczyć, że w tym samym czasie ubyło 314 ha gruntów przeznaczonych pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych.

**Tablica 2. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania
Stan na 1 stycznia**

Table 2. Geodetic area by the land use
As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	
	w ha in ha				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Powierzchnia ogólna Total area	1797134	1797134	1797210	1797155	5,7
w tym: of which:					
Użytki rolne Agricultural land	1169177	1166031 ^a	1165415 ^a	1165321 ^a	6,2
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woodland and shrubland	438891	434620	434500	434430	4,6
Grunty pod wodami powierzchniowymi Lands under surface waters	48174	48239	48243	48858	7,4
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanized areas	89218	96730 ^b	97554 ^b	98642 ^b	5,5
Nie użytki Wasteland	42028	41806	41788	44436	9,5

a łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”. b łącznie z gruntami przeznaczonymi pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych.

a Including woodland and shrubland on agricultural land, classified in the item „Forest land as well as woodland and shrubland” until 2016. b Including areas used for the construction of public roads or railways.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

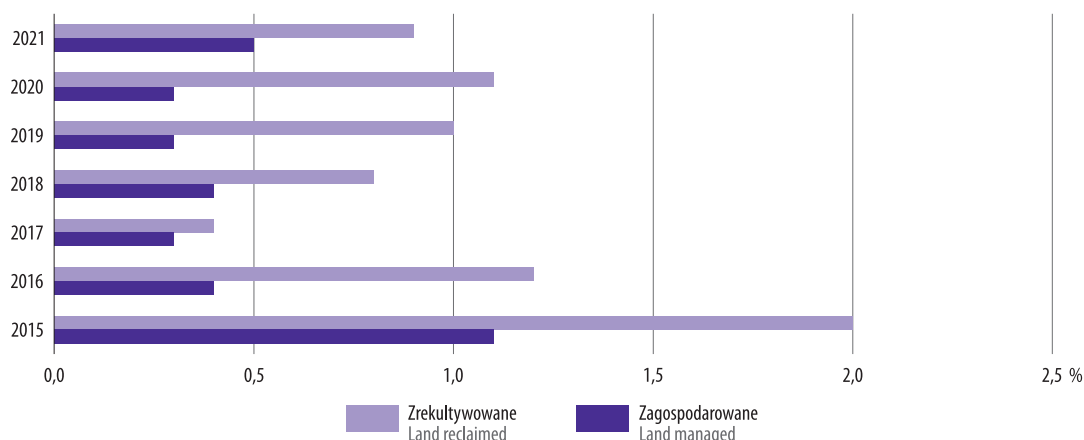
Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

W 2021 r. zrekultywowano 38 ha gruntów, w tym 10 ha na cele rolnicze, a 6 ha na cele leśne. Zagospodarowano 20 ha, z tego 10 ha na cele rolnicze. W poprzednim roku zrekultywowano i zagospodarowano łącznie 59 ha z 4,1 tys. ha gruntów zdewastowanych i zdegradowanych. W 2021 r. stopień rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wynosił odpowiednio 0,9% i 0,5% ich ogólnej powierzchni.

Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych w ogólnej powierzchni województwa, w 2021 r., tak jak w 2015 r. pozostawał na poziomie 0,2% (analogicznie w kraju).

Wykres 6. Udział gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych w gruntach zdegradowanych i zdewastowanych

Chart 6. The share of reclaimed and managed lands in degraded and devastated lands

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Source: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

W 2021 r. zlokalizowane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego grunty zdewastowane i zdegradowane stanowiły 6,6% takich gruntów w kraju, czyli o 0,1 p. proc. mniej niż w 2015 r.

Pogorszeniu uległa sytuacja województwa na tle kraju w przypadku gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych, które stanowiły 2,1% tych gruntów w Polsce, czyli o 2,8 p. proc. mniej w porównaniu z 2015 r.

Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrekultywowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

4.2. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

4.2. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

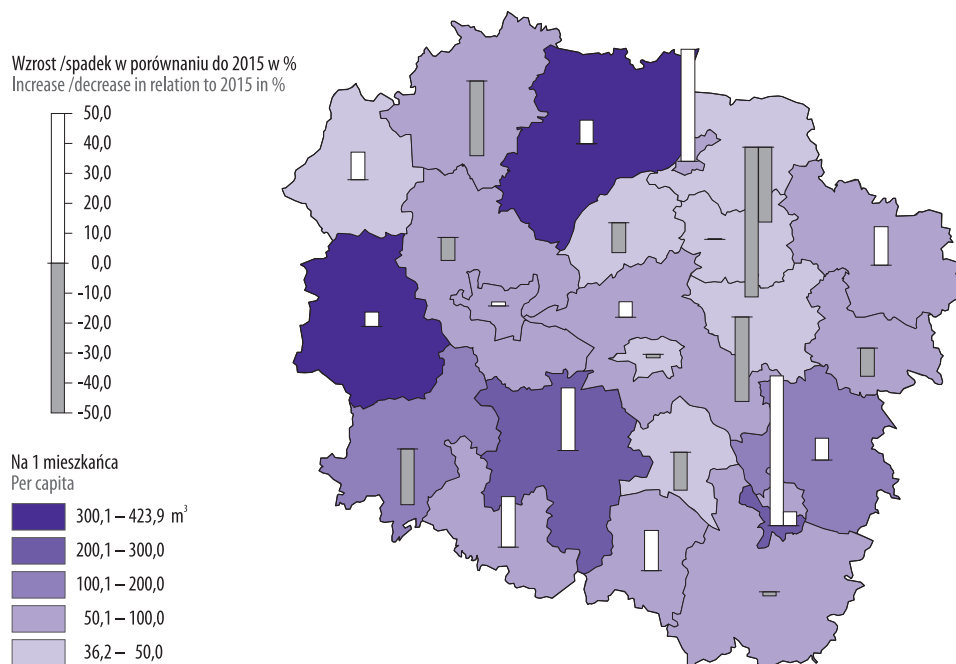
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wzrosło w 2021 r. w stosunku do 2015 r. Najbardziej dotyczyło to zużycia w przemyśle, w mniejszym stopniu na cele eksploatacji sieci wodociągowej. W tym okresie zmniejszyło się natomiast zużycie w rolnictwie i leśnictwie. W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosło zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które było o ponad połowę niższe niż zużycie w kraju. W strukturze zużycia wody przeważało zużycie w przemyśle, choć było one znacznie niższe niż w kraju.

W 2021 r. odsetek oczyszczonych ścieków przemysłowych i komunalnych wynosił 98,6% (wahał się od 98,3% w 2015 r. do 98,9% w 2020 r.).

W 2021 r. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 227,8 hm³ i było o 1,9% wyższe w porównaniu z 2015 r. i o 2,9% wyższe niż w roku poprzednim. Zużycie wody w województwie kujawsko-pomorskim stanowiło 2,6% całkowitego zużycia wody w Polsce. Na 1 mieszkańca zużycie wody w 2021 r. wzrosło o 5,1% w stosunku do 2015 r. i o 3,6% w porównaniu z 2020 r., przy czym wskaźnik ten w województwie wynosił 112,5 m³, natomiast w Polsce 232,8 m³.

Woda używana była przede wszystkim na potrzeby przemysłu (43,3%), jak również na cele eksploatacji sieci wodociągowej (40,4%), a pozostała część do napełniania i uzupełniania stawów rybnych. W 2015 r. w strukturze gospodarowania wodą przeważało zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej.

Mapa 14 **Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2021 r.**
Map 14. Water consumption for needs of the national economy and population in 2021

Największe zużycie wody na 1 mieszkańca notowano w powiecie świeckim (423,9 m³ na 1 mieszkańca), w którym to najwięcej wody zużyto na potrzeby przemysłu (89,1%), a pozostałą część na eksploatację sieci wodociągowej. Najmniej wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca zużyto w powiecie sępoleńskim (36,2 m³ na 1 mieszkańca), w którym zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej wyniosło 97,5%. Wśród miast wojewódzkich największe zużycie wody na 1 mieszkańca odnotowano w Bydgoszczy (61,2 m³), najniższe w Toruniu (50,0 m³).

Zmiany w gospodarowaniu wodą od 2015 r. ulegały niewielkim wahaniom. Istotna różnica wystąpiła na tle kraju, w którym przeważało zużycie wody w przemyśle (w 2021 r. było to o 28,7 p. proc. więcej niż w województwie kujawsko-pomorskim). Natomiast udział zużycia wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej był w województwie kujawsko-pomorskim większy niż w kraju o 21,9 p. proc.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim w 112 zakładach produkcyjnych zużyto 98,6 hm³ wody. Z tego na cele produkcyjne zużyto 95,5 hm³ wody.

W 2021 r. udział przemysłu w zużyciu wody był wyższy niż w poprzednim roku i wyższy niż w 2015 r., natomiast w kraju w stosunku do 2020 r. zaobserwowano wzrost, ale spadek do 2015 r. W województwie kujawsko-pomorskim zużycie wody w przemyśle wyniosło 1,5% krajowego zużycia, na napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych – 4,4%, a w eksploatacji sieci wodociągowej – 5,6%.

W zużyciu wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej głównie uczestniczyły gospodarstwa domowe (78,6% zużycia ogółem w 2021 r.). Zużycie wody w gospodarstwach domowych było niższe w województwie niż w roku poprzednim (o 1,2%, w kraju spadek o 1,6%), ale wyższe niż w 2015 r. (o 1,9%, w kraju wzrost o 3,5%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych zużyto 35,7 m³ wody z wodociągów (35,9 m³ w 2020 r. i 34,0 m³ w 2015 r.). W tych latach zużycie na 1 mieszkańca było większe niż w kraju (gdzie notowano odpowiednio 33,7 m³, 34,0 m³ oraz 32,2 m³).

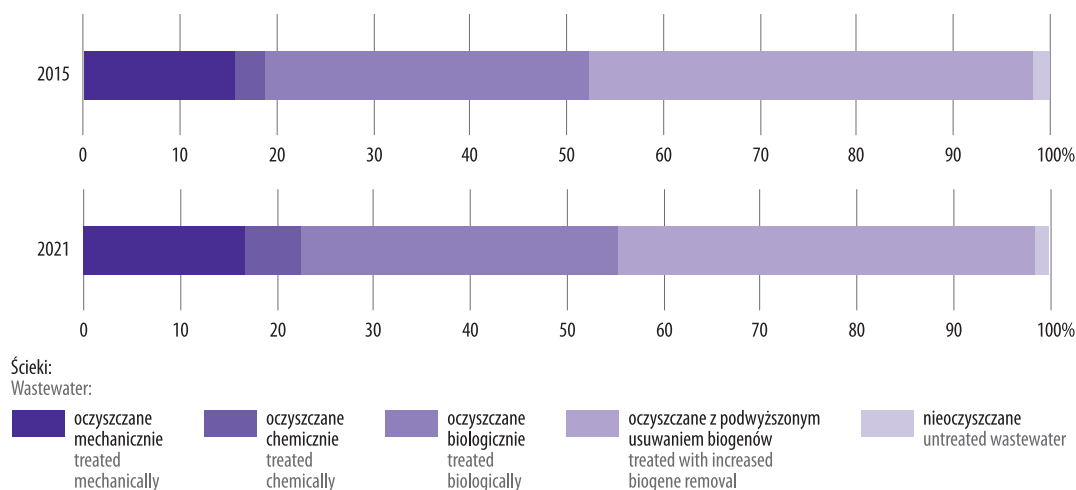
Tablica 3. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 3. Consumption of water by needs during the year

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem ^a Total ^a	223,4	229,3	221,4	227,8	2,6
w tym of which					
Przemysł Industry	81,6	89,8	91,7	98,6	1,5
Rybacktwo ^b Fishing ^b	49,7	44,0	37,2	37,2	4,4
Gospodarstwa domowe Households	70,9	73,5	73,1	72,3	5,6

a Do 2018 r. łącznie z nawodnieniami w rolnictwie i leśnictwie. b Napętnianie i uzupełnianie stawów rybnych.
a Until 2018, Includes irrigation in agriculture and forestry. b Filling and completing fish ponds.

W 2021 r. do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono 143,8 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych (w stosunku do 2020 r. wzrost o 4,3%). Z tego 75,3 hm³ odprowadzono¹ bezpośrednio z zakładów, natomiast siecią kanalizacyjną 68,4 hm³. Oczyszczenia wymagało 136,4 hm³, z czego oczyszczono 98,6% ścieków (w 2015 r. 98,3%). Ścieki oczyszczano następującymi metodami: z podwyższonym usuwaniem biogenów (43,9%), biologicznie (33,2%), mechanicznie (16,9%), a także chemicznie (6,0%), którą to metodą oczyszczane są tylko ścieki przemysłowe.

Wykres 7. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Chart 7. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

¹ łącznie z wodami chłodniczymi, wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych, a także z zanieczyszczonymi wodami opadowymi.

Zakłady odprowadziły 80,4 hm³ ścieków przemysłowych (o 4,4% więcej niż w 2020 r.), z tego odprowadzono do wód lub do ziemi 75,3 hm³, a pozostałe 5,0 hm³ odprowadzono siecią kanalizacyjną. Spośród ścieków odprowadzanych bezpośrednio do wód lub do ziemi 90,2% wymagało oczyszczania. Oczyszczono 66,1 hm³, natomiast 4,5 hm³ ponownie wykorzystano w zamkniętym obiegu wody.

W 2021 r. w porównaniu z 2015 r. ilość ścieków przemysłowych odprowadzonych w ciągu roku wzrosła o 23,5%. Należy jednocześnie zauważyć, że o 24,7% więcej ścieków odprowadzono bezpośrednio do wód lub do ziemi, a o 7,4% więcej siecią kanalizacyjną.

W 2021 r. odprowadzono 68,4 hm³ ścieków komunalnych. Główną metodą oczyszczania było oczyszczanie z podwyższonym usuwaniem biogenów (78,7% ścieków); stosowano również oczyszczanie biologiczne (20,8%) oraz mechaniczne (0,5%).

W porównaniu z 2015 r. wzrosła o 7,3% ilość odprowadzonych ścieków komunalnych, a oczyszczono niemal 100% z nich.

Jako **ścieki wymagające oczyszczania** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi albo do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i chłodniczymi), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Tablica 4. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 4. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

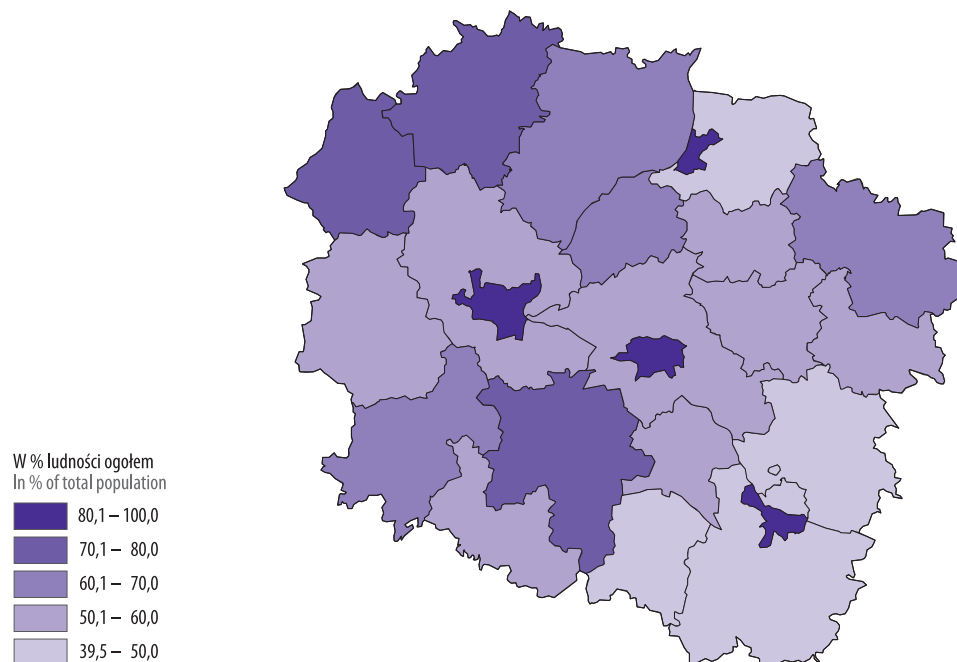
Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	185	184	183	181
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Municipal wastewater during the year in dam ³	63775	68707	65623	68440
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	55133	62298	64565	67994
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	72,1	73,1	73,8	73,3

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

Oczyszczalnie ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 47 oczyszczalni ścieków przemysłowych o łącznej przepustowości projektowej 428,6 dam³ na dobę. Były to oczyszczalnie biologiczne (28), mechaniczne (16), chemiczne (2) oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów (1). W porównaniu z 2015 r. funkcjonowało o 1 oczyszczalnię mniej, natomiast przepustowość spadła o 4,6%, w kraju ubyło 78 oczyszczalni, co wiązało się ze spadkiem łącznej przepustowości o 2,8%. W porównaniu z 2020 r. w województwie ubyły 2 oczyszczalnie, a w kraju 25. Łączna przepustowość w województwie spadła o 2,7%, a w kraju o 0,1%.

Mapa 15. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2021 r.
 Map 15. Population connected to wastewater treatment plants in 2021

W 2021 r. odnotowano 134 miejskich i wiejskich oczyszczalni ścieków komunalnych, w tym 102 biologiczne i 32 z podwyższonym usuwaniem biogenów o łącznej przepustowości projektowej 440,2 dam³ na dobę.

W porównaniu z 2015 r. liczba oczyszczalni zmalała o 3, natomiast łączna przepustowość była mniejsza o 0,7%. W kraju funkcjonowało o 3 oczyszczalnie więcej niż w 2015 r., jednak łączna przepustowość była o 2,6% mniejsza. W porównaniu z 2020 r. w województwie liczba oczyszczalni nie zmieniła się, a w kraju zmniejszyła się o 5.

W 2021 r. z oczyszczalni ścieków komunalnych korzystało (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne) 73,3% ludności, czyli spadek o 0,5 p. proc. w skali roku i wzrost o 1,2 p. proc. w porównaniu z 2015 r. W 2021 r. z oczyszczalni w miastach korzystało 95,9% ludności, a na wsiach 41,9% ludności. W kraju odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków zmniejszył się zarówno względem 2015 r. jak i 2020 r., odpowiednio o 2,5 p. proc. i o 0,4 p. proc.

Rozpiętość udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wynosiła od 1,2% w gminie wiejskiej Chełmno po 100,0% w Bydgoszczy, Włocławku i Radziejowie (w Toruniu 91,8% ludności). W dwóch gminach wiejskich, tj. w Chrostkowie i Topólce, nie korzystano z oczyszczalni ścieków.

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

4.3. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.3. Pollution and protection of air

W 2021 r. w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się m.in. emisja dwutlenku węgla. Zmniejszyła się natomiast emisja dwutlenku siarki, metanu, tlenku węgla i tlenków azotu. Zmalało znaczenie spalania paliw w zakładach szczególnie uciążliwych jako źródła zanieczyszczeń pyłowych. Redukcja zanieczyszczeń pyłowych utrzymuje się na podobnym poziomie i sięga 99,5%, natomiast redukcja zanieczyszczeń gazowych rośnie i w 2021 r. wyniosła 69,2% (bez dwutlenku węgla).

Przez zanieczyszczanie powietrza rozumie się wprowadzanie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio, do powietrza: substancji stałych, ciekłych lub gazowych w takich ilościach, które mogą zagrażać zdrowiu człowieka, ujemnie wpływać na klimat, przyrodę żywą, glebę lub wodę, a także spowodować inne szkody w środowisku.

W 2021 r. zakłady uznane za szczególnie uciążliwe emitowały 9975,1 tys. ton zanieczyszczeń gazowych, w tym 99,7% stanowił dwutlenek węgla. W porównaniu z poprzednim rokiem emisja gazów wzrosła o 0,5% (w kraju wzrost o 12,5%). Zmierzono większą emisję podtlenku azotu (o 12,5%), tlenków azotu (o 3,5%) oraz dwutlenku węgla (o 0,7%), jak również mniejszą emisję dwutlenku siarki (o 1,4%), tlenku węgla (o 51,4%) oraz metanu (o 80,1%).

Udział dwutlenku węgla był na tyle znaczny, że bez jego uwzględnienia, notowano spadek emisji zanieczyszczeń gazowych, który w skali roku w województwie kujawsko-pomorskim wynosił 32,9%, natomiast w kraju 2,0%.

W 2021 r. w porównaniu z 2015 r. emisja zanieczyszczeń gazowych wzrosła o 19,0% (w kraju spadła o 1,0%). Wzrost dotyczył głównie emisji dwutlenku węgla (o 19,4%, w kraju spadek o 0,8%). Spadła emisja dwutlenku siarki (o 62,5%), również emisja tlenku węgla oraz (o 44,5%) tlenków azotu (o 27,5%). Spośród gazów o mniejszym udziale w strukturze emisji wystąpił spadek o 56,3% emisji metanu.

Od 2015 r. zwiększył się natomiast udział emisji zanieczyszczeń gazowych w emisji krajowej, w tym dwutlenku węgla (w obu przypadkach z 4,0% do 4,8%), przy czym w porównaniu do 2020 r. nastąpił spadek udziału o 0,5 p. proc.

Drugim rodzajem zanieczyszczeń z zakładów kwalifikowanych jako szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia pyłowe, których emisja w 2021 r. wyniosła 1,9 tys. ton. Udział w kraju wynosił 8,4%. W porównaniu z 2020 r. emisja była o 4,3% większa, natomiast od 2015 r. zmniejszyła się o 29,4%.

Głównym źródłem zanieczyszczeń było spalanie paliw (51,9%). Jego udział w strukturze emisji zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 3,8 p. proc., natomiast spadł o 7,1 p. proc. od 2015 r. Malejące znaczenie spalania paliw w emisji pyłów utrzymuje się w kraju (w 2021 r. wynosiło 54,0% emisji pyłów). W porównaniu z poprzednim rokiem wystąpił spadek o 0,4 p. proc., natomiast w porównaniu z 2015 r. spadek wynosił 9,1 p. proc.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku obejmująca poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku obejmująca następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Tablica 5. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 5. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021	
	tys. ton/rok thousand tonnes/year			w odsetkach (Polska=100) in percent (Po- land=100)	
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutions					
Ogółem Total	8380,3	9733,0	9924,5	9975,1	4,8
w tym: of which:					
dwutlenek siarki sulphur dioxide	17,9	8,5	6,8	6,7	3,7
metan methane	3,7	4,6	8,2	1,6	0,4
tlenki azotu nitrogen oxides	12,3	9,1	8,6	8,9	5,0
tlenek węgla carbon monoxide	13,4	16,7	15,4	7,5	2,8
dwutlenek węgla carbon dioxide	8328,7	9689,0	9880,8	9945,8	4,8
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutions					
Ogółem Total	2,6	2,1	1,8	1,9	8,4
w tym: of which:					
ze spalania paliw from fuel combustion	1,6	1,0	0,9	1,0	8,1
niezorganizowana unorganised	0,0	0,0	0,0	0,0	2,4

W 2021 r. zakłady produkcyjne wyposażone były w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń, w których zatrzymano łącznie 65,9 tys. ton gazów oraz 359,7 tys. ton pyłów. Stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) wynosił 69,2%, natomiast zanieczyszczeń pyłowych 99,5% (w kraju – odpowiednio 73,5% oraz 99,9%).

Największa emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych pochodziła z zakładów, których działalność klasyfikowano według PKD 2007 jako sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe (odpowiednio 81,1% i 73,7%) oraz sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (odpowiednio 15,4% i 26,3%).

4.4. Ochrona przyrody. Lasy

4.4. Nature protection. Forests

Od 2015 r. obserwuje się rokrocznie niewielkie wahania powierzchni obszarów prawnie chronionych. W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. w porównaniu do roku poprzedniego obszar prawnie chronionych pozostał prawie niezmienny, podobnie jak w kraju. Udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w ogólnej powierzchni województwa i kraju, wynosił odpowiednio 32,2% i 32,3%.

Powierzchnia obszarów prawnie chronionych według stanu na 31 grudnia 2021 r. wynosiła ponad 579,5 tys. ha (5,7% tych obszarów w Polsce). Liczba obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych objętych ochroną prawną była największa wśród województw (2339 obiektów). Należały do nich: 2189 użytków ekologicznych, 92 rezerваты przyrody, 31 obszarów chronionego krajobrazu, 16 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, a także 10 parków krajobrazowych i 1 stanowisko dokumentacyjne. Ponadto licznie reprezentowaną formą ochrony przyrody były pomniki przyrody (2357), głównie pojedyncze drzewa (65,6%). Największą powierzchnię zajmowały obszary chronionego krajobrazu (338,5 tys. ha), a następnie parki krajobrazowe (236,5 tys. ha), co plasowało województwo pod względem tej powierzchni na 3. lokacie w kraju (po województwach podkarpackim i lubelskim). Rezerваты przyrody zajmowały powierzchnię 9,6 tys. ha.

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerваты przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

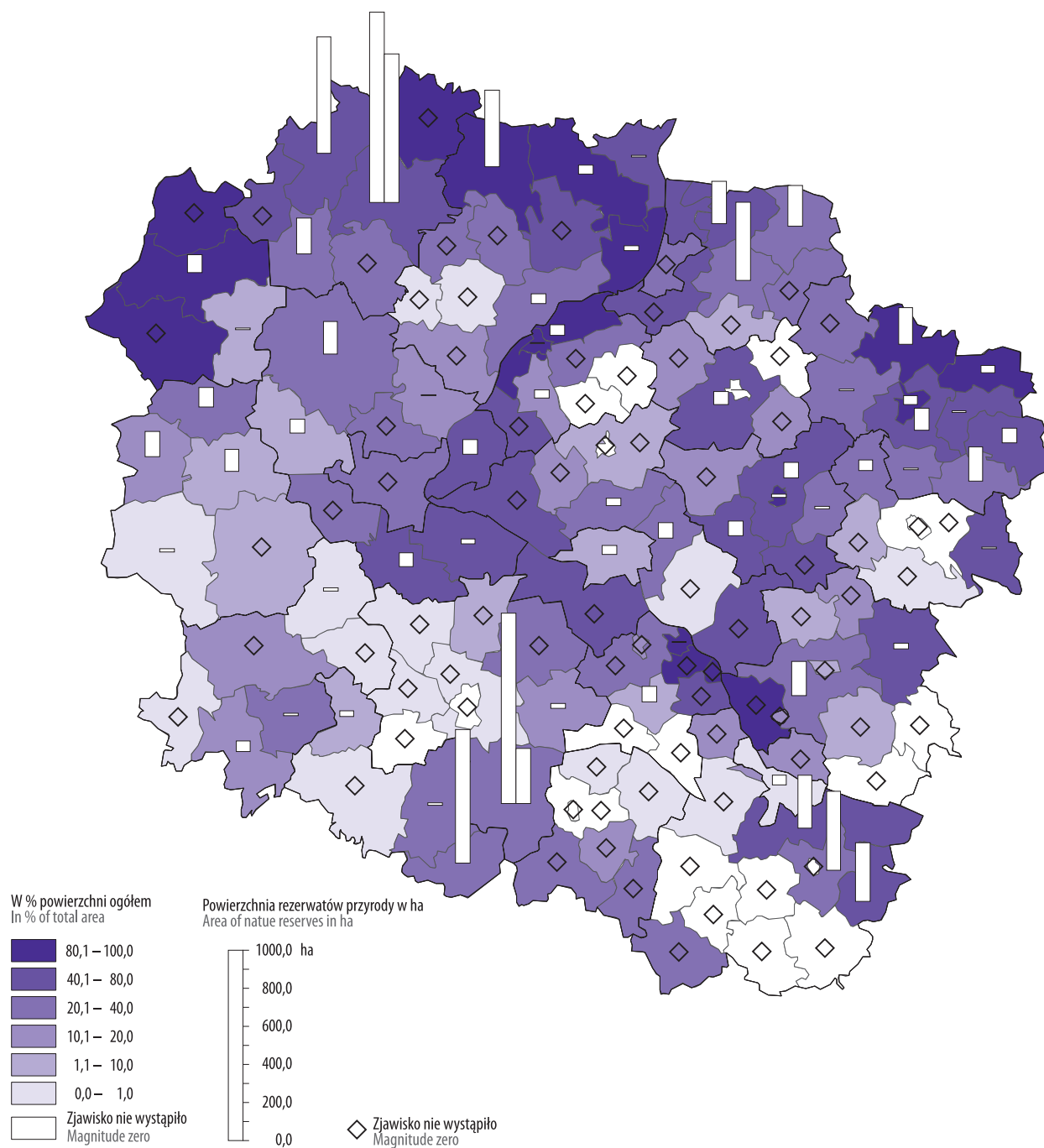
Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o różnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty Europejskiej.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

**Mapa 16. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 16. Area of special nature value under legal protection in 2021
As of 31 December

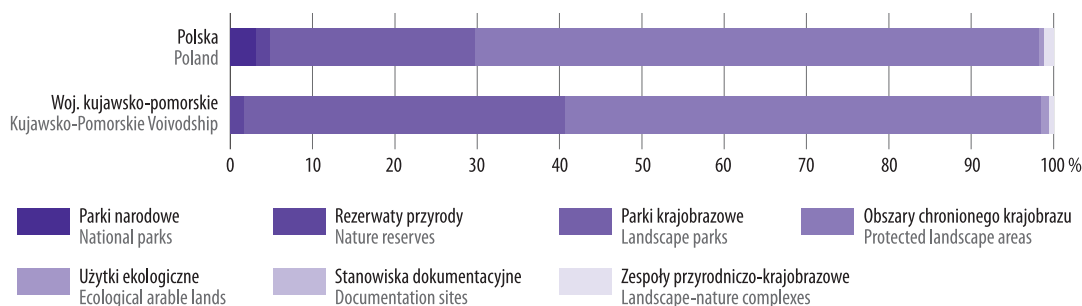
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych spadła nieznacznie w porównaniu z poprzednim rokiem (o 119 ha), w tym powierzchnia parków krajobrazowych (o 99 ha), natomiast powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu i rezerwatów pozostała bez zmian.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego występowało 17 gmin, w których udział powierzchni prawnie chronionej przekroczył 80,0% ogólnej powierzchni gminy. Ochroną prawną objęta była cała powierzchnia gminy miejskiej Chełmno i gminy wiejskiej Dragacz. W ogólnej powierzchni miast wojewódzkich udział powierzchni prawnie chronionej wyniósł 24,6% w Bydgoszczy oraz 6,2% w Toruniu.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w ogólnej powierzchni wynosił 32,2% (w Polsce 32,3%), co podobnie jak w roku poprzednim dało 7. lokatę wśród województw.

Wykres 8. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2021 r. Stan na 31 grudnia

Chart 8. Structure of area of special nature value under legal protection in 2021
As of 31 December

Według danych szacunkowych, w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim najczęściej występującym przedstawicielem zwierząt chronionych był bóbr europejski (*Castor fiber*), którego populacja liczyła 5000 osobników. Mniej liczny (128 osobników) gatunkiem był wilk (*Canis lupus*), a także żubr (*Bison bonasus*), którego 4 przedstawicieli przebywało w ogrodach zoologicznych.

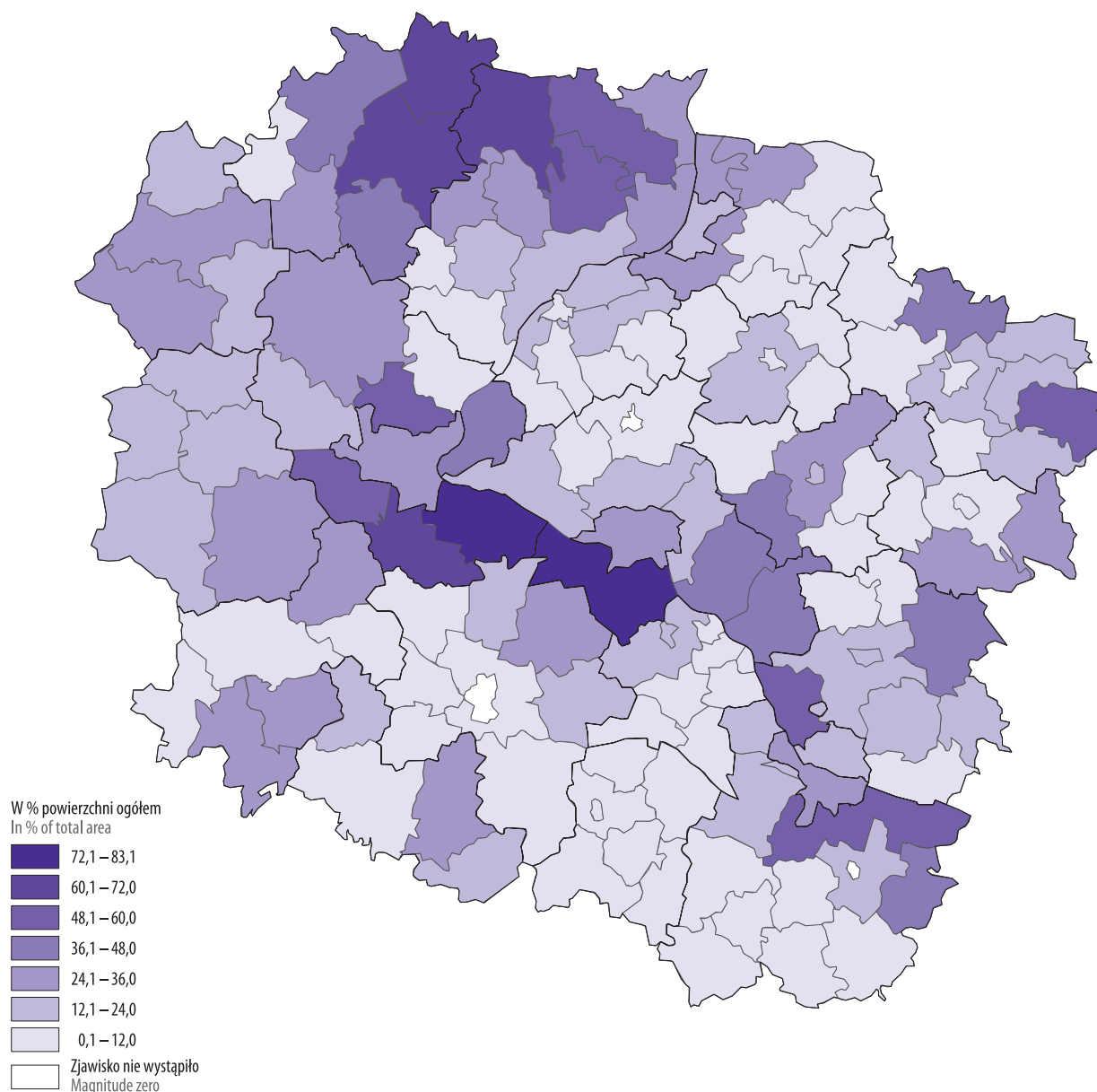
Ponadto na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 157,8 tys. ha obszarów specjalnej ochrony ptaków (8,8% powierzchni województwa) oraz 88,3 tys. ha specjalnych obszarów ochrony siedlisk (4,9%) tworzących razem obszary Natura 2000, będących formą ochrony przyrody ustanowioną w celu zachowania różnorodności siedlisk, a także gatunków. Obszary Natura 2000 mogą obejmować część lub całość obszarów lub obiektów objętych innymi formami przyrody.

Nie wszystkie ekosystemy objęto ochroną prawną, natomiast pełnią one szereg funkcji ekologicznych, czego przykładem są ekosystemy leśne. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączna powierzchnia gruntów leśnych wynosiła 431,8 tys. ha (z tego 421,9 tys. ha lasów), czyli 4,6% tych gruntów w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim spadła o 414 ha, a od 2015 r. wzrosła o 578 ha. Udział gruntów leśnych w powierzchni województwa wynosił 24,0%, natomiast lasów (tzw. wskaźnik leśistości) 23,5%.

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni danego obszaru (kraju, województwa, powiatu, gminy).

**Mapa 17. Lesistość w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 17. Forest cover in 2021
As of 31 December

Największy udział lasów w ogólnej powierzchni notowano w gminie wiejskiej Wielka Nieszawka (83,1%). Znaczny udział odnotowano również w gminie miejsko-wiejskiej Solec Kujawski (74,2%). Lasami pokryta była również częściowo powierzchnia miast wojewódzkich, tj. Bydgoszczy (27,6%), a także Torunia (24,7%).

4.5. Odpady przemysłowe i komunalne

4.5. Industrial and municipal waste

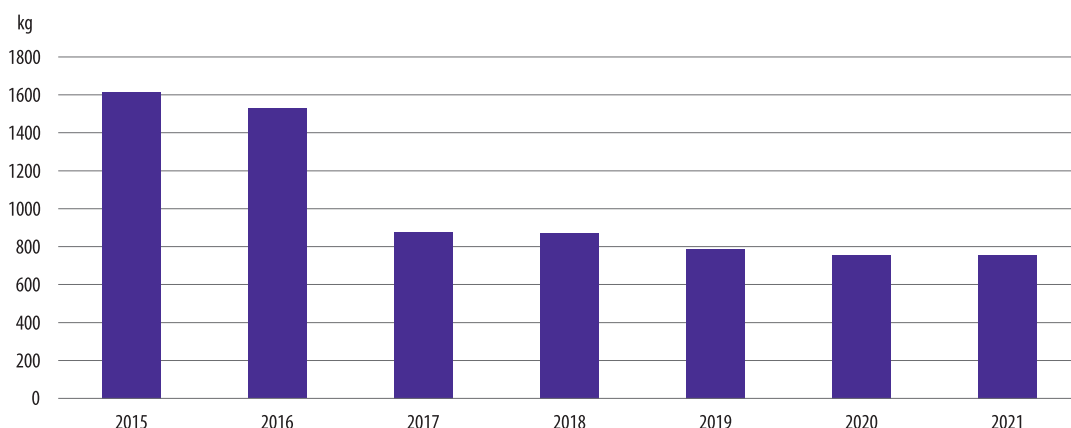
Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych zmalała od 2015 r., jednak głównym sposobem ich zagospodarowania w 2021 r. wciąż było przekazywanie innym odbiorcom.

W zagospodarowaniu odpadów komunalnych w 2021 r. duże znaczenie, przy rosnącym udziale odpadów zebranych selektywnie (37,2%), miało składowanie (29,7%).

Od 2015 r. liczby składowisk odpadów komunalnych zmniejszyła się o 2, a ich łączna powierzchnia zmniejszyła się o 23,4 ha. W porównaniu z 2015 r. wyraźnie wzrosła liczba dzikich wysypisk śmieci.

W ciągu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wytworzonych zostało 1530,4 tys. ton odpadów przemysłowych. Było to o 0,7% mniej niż w poprzednim roku i o 54,6% mniej niż w 2015 r. (w kraju notowano spadek o 1,6% i o 17,8%).

Wykres 9. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 9. Industrial waste generated during the year per capita

W 2021 r. odzyskowi we własnym zakresie poddano 21,1% wytworzonych odpadów (o 1,8 p. proc. mniej niż w 2020 r. i o 11,3 p. proc. więcej niż w 2015 r.). Zakłady unieszkodliwiły we własnym zakresie 0,9% odpadów, czyli o 0,6 p. proc. więcej odpadów niż w 2020 r. i 50,0 p. proc. mniej niż w 2015 r. Innym odbiorcom przekazano 72,2% wytworzonych odpadów (tyle samo w 2020 r. i o 36,8 p. proc. więcej niż w 2015 r.), natomiast magazynowano czasowo 5,9% wytworzonych odpadów (o 1,2 p. proc. więcej niż w roku poprzednim i o 4,0 p. proc. więcej niż w 2015 r.).

Tym, co w 2021 r. różniło województwo kujawsko-pomorskie od kraju w strukturze zagospodarowania odpadów przemysłowych był niższy udział unieszkodliwiania odpadów we własnym zakresie (o 21,0 p. proc.) oraz większa ilość odpadów przekazywanych innym odbiorcom (o 15,8 p. proc.). W większym stopniu niż w kraju magazynowano czasowo wytworzone odpady (o 4,8 p. proc.) i odpady poddawano odzyskowi (o 0,5 p. proc.).

Na koniec 2021 r. składowano 21301,6 tys. ton odpadów przemysłowych, co stanowiło 1,2% tych odpadów w kraju. W porównaniu do 2020 r. nastąpił nieznaczny wzrost odpadów składowanych o 0,1%, a do 2015 r. – o 1,5%.

Tablica 6. Odpady przemysłowe
Table 6. Industrial waste

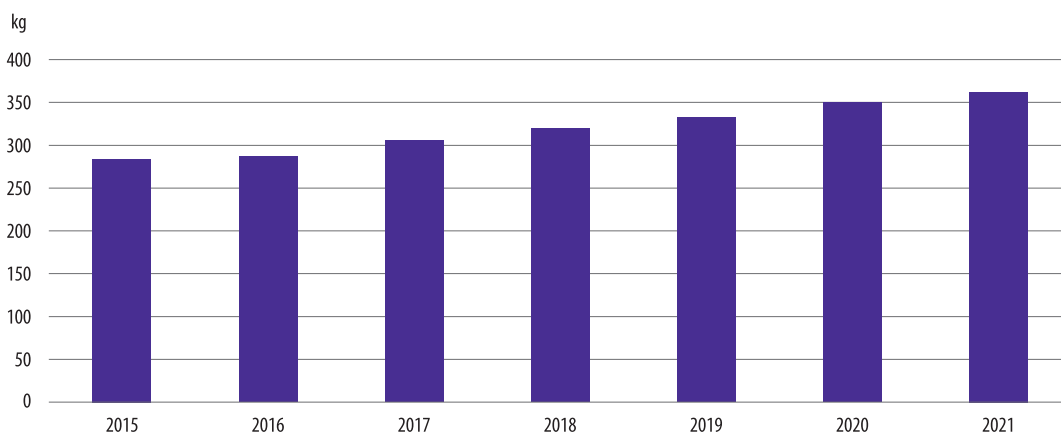
Wyszczególnienie Specification	2015		2019	2020	2021	
	w tys. ton in thousand tonnes	w odsetkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)	w tys. ton in thousand tonnes		w odsetkach (Polska = 100) in percent (Poland = 100)	
Odpady wytworzone (w ciągu roku) – ogółem Waste generated (during the year) – total	3372,4	2,6	1635,7	1541,7	1530,4	1,4
w tym: of which:						
unieszkodliwione we własnym zakresie conditioned by waste producer on site	1782,7	6,7	10,6	4,7	13,1	0,1
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	1193,9	1,6	1211,6	1112,4	1105,3	1,8
magazynowane czasowo temporarily stored	65,7	3,6	48,6	72,0	89,8	7,4
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^a (stan w końcu roku) – ogółem Waste landfilled to date (accumulated) ^a (at the end of the year) – total	20983,8	1,2	21287,9	21290,4	21301,6	1,2

a Na składowiskach (w tym hałdach i stawach osadowych) własnych.

a On own landfills (including heaps and settling ponds).

W 2021 r. zebrano 733,3 tys. ton odpadów komunalnych, z tego 621,3 tys. ton odebrano od gospodarstw domowych. Na tle kraju w województwie zebrano 5,4% odpadów. Ich ilość zwiększyła się o 2,8% w porównaniu z 2020 r. i o 23,7% w stosunku do 2015 r.

Wykres 10. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 10. Municipal waste collected during the year per capita

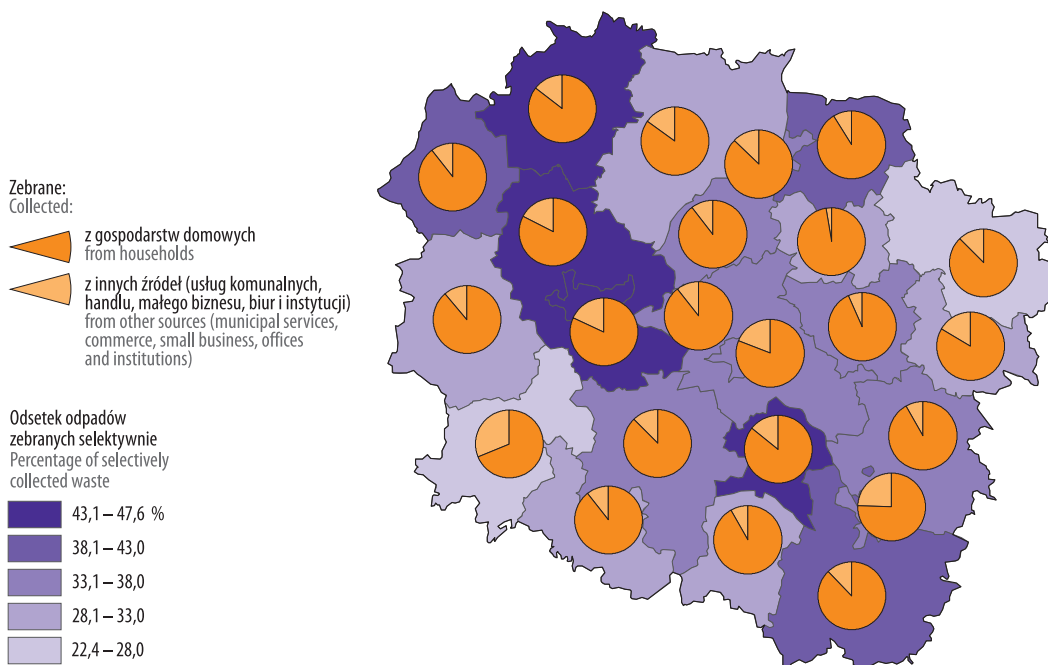

Do przekształcenia termicznego z odzyskiem energii przeznaczono 33,5% odpadów komunalnych, do recyklingu 21,4% odpadów, do przetwarzania biologicznego (kompostowania lub fermentacji) 15,4% odpadów. Składowaniu poddano 29,7% odpadów komunalnych.

Udział składowania w strukturze zagospodarowania był o 3,3 p. proc. niższy niż w poprzednim roku. Jednocześnie zwiększył się poziom przekształcenia termicznego z odzyskiem energii o 3,1 p. proc.

W 2021 r. selektywnie zebrano 272,9 tys. ton (37,2% ogółu odpadów), z tego z gospodarstw domowych – 250,3 tys. ton odpadów (40,3%). Udziały te niewiele odbiegały od udziału odpadów zebranych selektywnie, jaki monitorowany był w kraju. Równolegle w województwie odnotowano wzrost odsetka odpadów zebranych selektywnie w porównaniu z poprzednim rokiem, a także z 2015 r. (o 1,4 p. proc. i o 15,6 p. proc.), jak również w kraju (o 1,9 p. proc. i o 16,4 p. proc.).

Mapa 18. Odpady komunalne zebrane w 2021 r.
Map 18. Municipal waste collected in 2021

Rozpatrując sytuację w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego to udział odpadów zebranych selektywnie wahał się od 22,4% w powiecie brodnickim po 47,1% w powiecie aleksandrowskim. Wśród miast wojewódzkich w ten sposób zebrano więcej odpadów w Bydgoszczy (47,6%) niż w Toruniu (33,2%).

Również w strukturze odpadów zebranych z gospodarstw domowych zwiększył się udział odpadów zebrano selektywnie (o 0,9 p. proc. więcej niż w 2020 r. i o 15,9 p. proc. więcej niż w 2015 r.).

Wśród odpadów komunalnych zebranych w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej było odpadów biodegradowalnych (42,1%), a także szkła (14,0%), tworzyw sztucznych (12,3%), wielkogabarytowych (11,3%) oraz papieru i tektury (9,2%).

Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 7. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 7. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2015		2019	2020	2021			
	Ogółem Total	w tym z go- spodarstw domowych of which from house- holds	Ogółem Total				w tym z gospodarstw domowych of which from households	
	w tonach in tonnes				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)		w tonach in tonnes	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem Total	128043,8	115712,6	208120,6	255686,8	272914,2	5,0	250280,7	5,0
w tym: of which:								
Papier i tektura Paper and cardboard	8064,1	6463,0	10915,2	24677,4	25085,9	4,6	22081,3	4,7
Szkło Glass	25609,1	23398,8	31710,8	36836,4	38283,8	4,9	35661,5	4,8
Tworzywa sztuczne Plastics	15129,0	14026,7	25742,0	29722,0	33652,0	6,4	30779,2	6,4
Metale Metals	963,6	876,6	670,5	383,3	1217,4	14,0	936,1	12,1
Tekstylia Textiles	205,3	197,8	110,5	200,3	211,0	4,7	205,5	4,8
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne Waste electrical and electronic equipment	899,3	657,7	1476,6	1813,2	1879,1	4,2	1787,3	4,1

W 2021 r. wśród odpadów wytworzonych dominowały zmieszane odpady komunalne (62,8%), chociaż było ich mniej o 1,4 p. proc. niż w poprzednim roku i o 15,6 p. proc. niż w 2015 r. W odniesieniu do 2020 r. i 2015 r. zmniejszył się udział odpadów zdeponowanych na składowiskach w ilości odpadów zebranych zmieszanych (odpowiednio z 38,6% i z 62,7% do 37,1% w 2021 r.).

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowały 23 składowiska odpadów komunalnych (przed rokiem również 23, w 2015 r. – 25), o łącznej powierzchni 132,6 ha. Łączna powierzchnia czynnych składowisk, na których unieszkodliwiane były odpady komunalne nie zmieniła się od 2020 r. i spadła o 23,4 ha od 2015 r.

Czynne kontrolowane składowiska odpadów zajmowały 90,0% powierzchni, na której składowane były odpady komunalne. Pozostała część to dzikie wysypiska, których w 2021 r. było 86 (prawie 3 razy więcej niż w 2020 r.) o łącznej powierzchni ok. 14,8 ha (wzrost w stosunku z rokiem poprzednim o 19,1%). W ciągu roku zlikwidowano 776 takich miejsc, a podczas ich likwidacji zebrano 3,2 tys. ton odpadów komunalnych. Zauważalne jest pogorszenie sytuacji w porównaniu do poprzedniego roku, tj., zebrano wprawdzie z dzikich wysypisk mniejszą ilość odpadów (o 46,0%), ale odnotowano więcej zlikwidowanych tych wysypisk w ciągu roku (o 22,2%). W porównaniu z 2015 r., w 2021 r. łączna powierzchnia istniejących dzikich wysypisk śmieci była o 53,9% większa, a ilość zebranych podczas ich likwidacji odpadów komunalnych wzrosła o 79,8%.

Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na gospodarkę odpadami komunalnymi w 2021 r. wyniosły 518,9 mln zł, co było kwotą wyższą niż 2020 r. o 25,6%. W przeliczeniu na 1 t odpadów komunalnych, przypadało 707,65 zł, czyli 128,54 zł więcej niż rok wcześniej. Wydatki na 1 t tych odpadów w województwie kujawsko-pomorskim są niższe niż w kraju o 52,66 zł (w 2020 r. były niższe o 139,60zł, a w 2015 r. wyższe o 19,56 zł).

4.6. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.6. Economic aspects of environmental protection

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju, najwięcej nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód. Był to kluczowy kierunek finansowania w latach 2015–2021.

Zmienne w latach pozostawały proporcje nakładów na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na gospodarkę odpadami. W gospodarce wodnej przeważały nakłady na ujęcia i doprowadzenia wody.

Nakłady na ochronę środowiska, a także na gospodarkę wodną w całym analizowanym okresie finansowane były przede wszystkim ze środków własnych przedsiębiorstw.

W 2021 r. wysokość nakładów na środki trwałe przeznaczonych na ochronę środowiska w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 482,2 mln zł. Było to o 4,6% więcej niż w poprzednim roku, natomiast o 40,3% mniej niż w 2015 r. Nakłady na ochronę środowiska ponoszone były przede wszystkim ze środków własnych (46,1%), ze środków z zagranicy (30,1%) oraz z funduszy ekologicznych (9,8%).

W strukturze nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska w 2021 r. dominowały nakłady na gospodarkę ściekową i ochronę wód (57,8%, w kraju 46,0%). Kierunek ten miał duże znaczenie w całym okresie poczynawszy od 2015 r., w którym stanowił średnio 44,3% nakładów. W 2019 r. na gospodarkę ściekową i ochronę wód przeznaczono najwięcej, bo 59,8% nakładów.

W 2021 r. w ramach ponoszonych nakładów na gospodarkę ściekową i ochronę wód, inwestowano głównie w sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe, na którą przeznaczono 54,8% nakładów z tej puli, następnie 25,2% przeznaczono na oczyszczanie ścieków komunalnych. W kraju odpowiednio 71,5% i 22,2%.

Poza gospodarką ściekową i ochroną wód do znaczących w strukturze nakładów kierunków inwestowania należały ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu (w województwie stanowiła 20,9%, w kraju 35,5%) oraz gospodarka odpadami (odpowiednio 16,0% i 7,9%). W 2015 r. w województwie udział nakładów na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu wynosił 14,4%, a na gospodarkę odpadami 29,2% nakładów. W latach 2015–2021 na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na gospodarkę odpadami wydano odpowiednio 23,1% oraz 15,3% nakładów na ochronę środowiska, natomiast corocznie występowały nieregularne wahania.

Efekty rzeczowe uzyskane w 2021 r. w zakresie gospodarki ściekowej i ochrony wód to m. in. 125,0 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki, 76,7 km sieci odprowadzającej wody opadowe i uruchomiono 2 oczyszczalnie ścieków komunalnych.

W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu nie przekazano do eksploatacji urządzeń o zdolności do redukcji zanieczyszczeń gazowych ani urządzeń o zdolności do redukcji zanieczyszczeń pyłowych.

Wykres 11. Struktura nakładów^a na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2015–2021 (ceny bieżące)

Chart 11. Structure of outlays^a on fixed assets by source of financing in 2015–2021 (current prices)

a Według lokalizacji inwestycji. b Łącznie ze środkami z budżetu gmin będących inwestorami. c Środki bezzwrotne i zwrotne uzyskane w ramach międzynarodowych programów funduszy pomocowych (w tym Fundusz Spójności), funduszy strukturalnych, pomocy bilateralnej, ekokonwersji. d Pożyczki, kredyty i dotacje. e W tym bankowe. f W tym nakłady niesfinansowane.

a By site location of investment. b Including funds from budgets of gminas which are investors. c Non-refundable and refundable funds received from international programmes of aid funds (including the Cohesion Fund), structural funds, bilateral assistance, ecological conversion. d Loans, credits and grants. e Of which bank credits and loans. f Of which non-financed outlays.

W 2021 r. na środki trwałe służące gospodarce wodnej przeznaczono 101,2 mln zł, w tym 70,8% pochodziło ze środków własnych przedsiębiorstw, 15,3% ze środków zagranicznych, 4,3% z funduszy ekologicznych oraz 8,7% ze środków budżetowych.

Nakłady na finansowanie gospodarki wodnej w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju przeznaczone zostały głównie na ujęcia i doprowadzenia wody (odpowiednio 59,2% i 44,1%).

Tablica 8. Nakłady^a na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2015–2021 (ceny bieżące)

Table 8. Outlays^a on fixed assets for environmental protection and water management in 2015–2021 (current prices)

Wyszczególnienie Specification	W tys. zł In thousands PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)	Na 1 mieszkańca ^b w zł Per capita ^b in PLN
Ochrona środowiska – ogółem Environmental protection – total	3206191,8	4,3	155,29
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu protection of air and climate	739094,9	3,0	35,80
gospodarka ściekowa i ochrona wód wastewater management and protection of waters	1547138,1	4,5	74,93
gospodarka odpadami waste management	489873,4	6,0	23,73
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	23637,2	2,7	1,14
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	339241,4	6,0	16,43
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	600345,5	3,2	29,08
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	327461,9	3,9	15,86
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	114825,1	4,3	5,56
zbiorniki i stopnie wodne water reservoirs and falls	72367,3	1,7	3,51
obwałowania przeciwpowodziowe flood embankments	60217,7	3,3	2,92

a Według lokalizacji inwestycji. b Średnia wartość z danego okresu.
a By site location of investment. b Average value from a given period.

W latach 2015–2021 na gospodarkę wodną wydatkowano 18,7% ogólnych nakładów przypadających na ochronę środowiska, przy czym w 2015 r. było to 15,5%, a w 2021 r. 21,0%.

W 2021 r. na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody przeznaczono 19,8% nakładów przeznaczonych na gospodarkę wodną ogółem (w okresie 2015–2021 stanowiły 19,1% nakładów; w 2015 r. wynosiły 15,3% nakładów, a w 2020 r. 20,1%).

Do efektów rzeczowych gospodarki wodnej uzyskanych w 2021 r. należały m. in.: urządzenia do uzdatniania wody o wydajności 2,7 tys. m³ (mniej o 1,1 tys. m³ niż w 2020 r.), ujęcia wody o wydajności 5,0 tys. m³ (więcej o 1,7 tys. m³), a także 155,1 km sieci wodociągowej (o 28,6 km więcej niż rok wcześniej).

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Sytuacja demograficzna województwa kujawsko-pomorskiego w 2022 r. charakteryzowała się niskim poziomem urodzeń, wysoką liczbą zgonów oraz utrzymującym się ujemnym saldem migracji na pobyt stały. Na ruch naturalny ludności wpływ miała również mniejsza liczba zawieranych małżeństw.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. województwo kujawsko-pomorskie zamieszkiwało 2006,9 tys. osób, co stanowiło 5,3% ogólnej liczby ludności Polski. Liczba mieszkańców województwa w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 10,8 tys. osób (w przybliżeniu liczba ludności gminy wiejskiej Łysomice). We wszystkich województwach zanotowano spadki liczby ludności w stosunku do poprzedniego roku.

Częścią obserwowanych przemian demograficznych są zmiany w strukturze wieku ludności, wyrażane np. poprzez obserwowany spadek liczby dzieci oraz wzrost liczby osób w starszym wieku, co skutkuje starzeniem się ludności. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej (osoby starsze) w ogólnej liczbie ludności w 2022 r. wyniósł 19,6% i zwiększył się w skali roku o 0,7 p. proc.

W 2022 r. w województwie zarejestrowano 15061 urodzeń żywych (7776 chłopców i 7285 dziewczynek), tj. o 1648 osób mniej niż w 2021 r.

W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w Polsce wciąż mamy wysoką liczbę zgonów. Do wysokiej umieralności przyczyniła się epidemia choroby COVID-19 wywołana wirusem SARS-CoV-2. W 2022 r. było 24184 zgonów (12199 mężczyzn i 11985 kobiet) – mniej o 4088 osób niż w 2021 r.

Nieprzerwanie od 2015 r. relacje między urodzeniami i zgonami w województwie wskazują ujemny przyrost naturalny. Różnica między liczbą urodzeń i zgonów wyniosła minus 9123 osób.

Stan i struktura ludności

Dane dotyczące ludności – jeśli nie zaznaczono inaczej – podaje się według krajowej definicji zamieszkania i dotyczą liczby stałych mieszkańców gminy skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące; do ludności gminy nie są zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast zaliczani są stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich czasowego przebywania/nieobecności).

Szacunki stanu i struktury ludności dla lat międzyspisowych sporządza się metodą bilansową, w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu zmian w kolejnych okresach spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony), migracjami ludności (migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały oraz wewnętrzne na pobyt czasowy), a także przesunięciami ludności z tytułu zmian administracyjnych mających swoje odzwierciedlenie w Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta. Dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały pochodzą z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (obejmują wyłącznie migracje zarejestrowane). Dane o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego. Dane o orzeczonych rozwodach i separacjach pochodzą ze sprawozdawczości sądów.

Dane o ludności oraz współczynniki demograficzne, a także przeliczenia na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – przyjmując jako bazę wyjściową:

- dla lat 2015–2019 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011,
- dla lat 2020–2022 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

Dane prezentowane za lata 2020–2021 zostały zmienione w stosunku do opublikowanych w poprzedniej edycji Raportu.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego zmniejszyła się w skali roku o 10,8 tys. osób, tj. o 0,5%, do 2006,9 tys. Spadek liczby ludności odnotowano także w odniesieniu do stanu z 2015 r. (o 3,8%). Populacja województwa stanowiła podobnie jak w latach poprzednich 5,3% ogółu ludności Polski. W 2022 r. większa część ludności województwa (58,1%) zamieszkiwała miasta, jednak udział ten zmniejszył się w stosunku do poprzedniego roku o 0,2 p. proc., a w stosunku do 2015 r. o 1,5 p. proc.

W ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie przeważały kobiety, których odsetek w końcu grudnia 2022 r. wyniósł 51,6%, czyli tak samo jak przed rokiem i o 0,1 p. proc. więcej niż w 2015 r. W Polsce struktura ludności według płci była podobna – kobiety w końcu grudnia 2022 r. stanowiły 51,7%.

Analizując zmianę liczby ludności w latach 2015–2022 w powiatach i w miastach na prawach powiatu zauważyć można, że przyrost liczby ludności wystąpił tylko w powiatach położonych wokół miast wojewódzkich, tj. w powiecie bydgoskim (przyrost o 11,0%) i toruńskim (przyrost o 9,8%). Największy ubytek ludności wystąpił w jednym z miast na prawach powiatu, tj. we Włocławku (spadek o 9,7%).

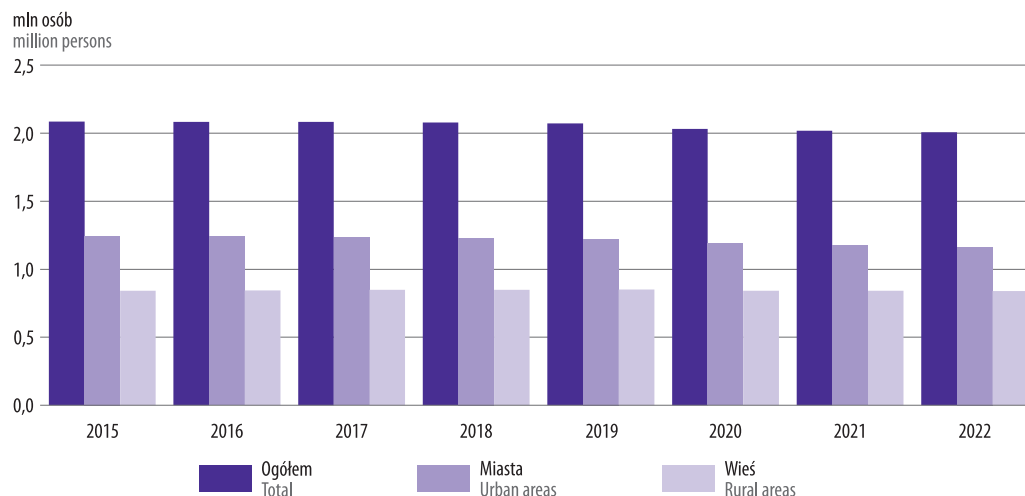
W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. liczba ludności wzrosła w 26 gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Najwyższy wzrost – o 38,2% odnotowano w gminie wiejskiej Osielsko. W pozostałych 118 gminach zaobserwowano ubytek liczby ludności, największy w gminie wiejskiej Świecie nad Osą – o 12,8%.

W miastach wojewódzkich w porównaniu z 2015 r. odnotowano spadek liczby ludności. W Bydgoszczy ubytek ludności wyniósł 7,2%, a w Toruniu 3,5%.

Tablica 9. Ludność
Table 9. Population

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Ogółem (stan na 31 grudnia) Total (as of 31 December)				
w tys. osób in thousands	2086,2	2031,6	2017,7	2006,9
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	5,4	5,3	5,3	5,3
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	106	107	107	107
Miasta – w % ogółu ludności Urban areas – in % of total population	59,6	58,5	58,3	58,1
Wieś – w % ogółu ludności Rural areas – in % of total population	40,4	41,5	41,7	41,9
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	116	113	112	112

Wykres 12. Liczba ludności
Stan na 31 grudnia
 Chart 12. Population
 As of 31 December

Gęstość zaludnienia w województwie w roku 2022 wyniosła 112 osób na 1 km² i nie zmieniła się względem poprzedniego roku, natomiast względem 2015 r. zmniejszyła się o 4 osoby na 1 km². W 2022 r. w miastach zamieszkiwało średnio 1377 osób na 1 km², natomiast na terenach wiejskich – 49 osób na 1 km². W Polsce w 2022 r. przypadało średnio 121 osób na 1 km².

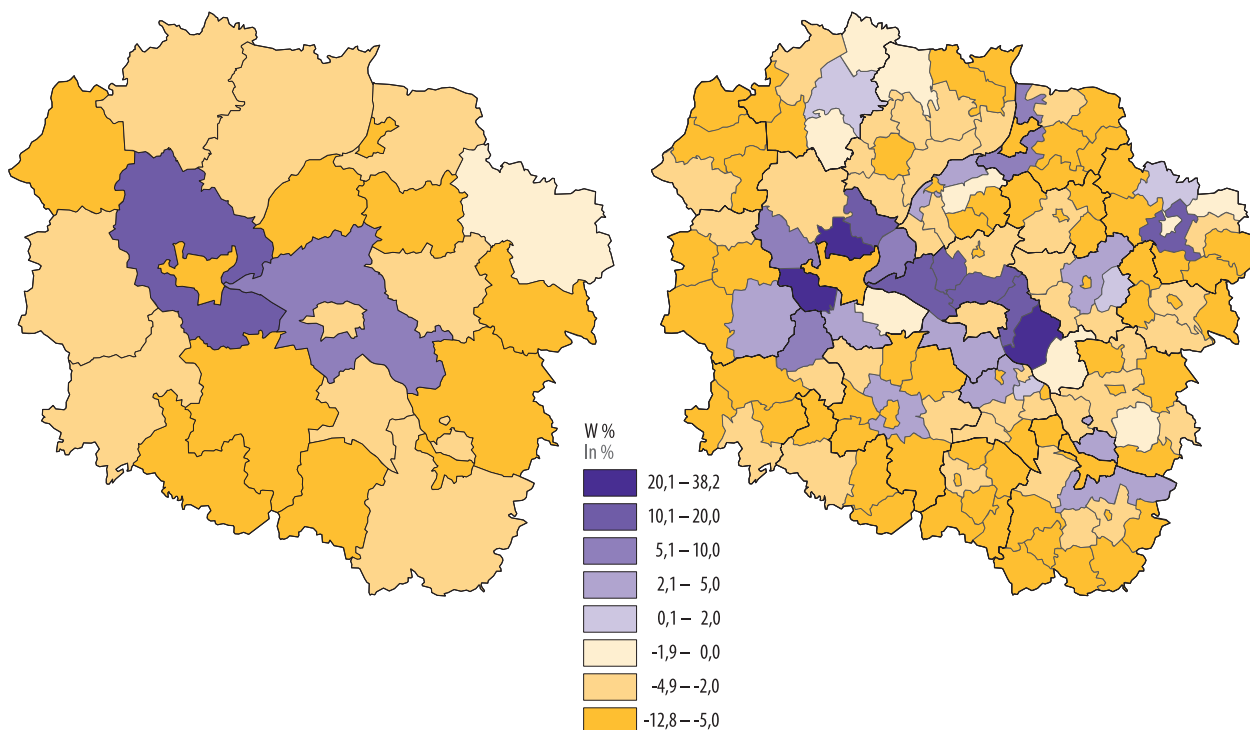
W ujęciu powiatów i miast na prawach powiatu najgęściej zaludnione były miasta na prawach powiatu będące miastami wojewódzkimi, tj. Bydgoszcz (1876 osób na 1 km²) i Toruń (1691 osób na 1 km²). Najmniejszą gęstość zaludnienia zanotowano w powiecie tucholskim (44 osoby na 1 km²). W przypadku gmin najgęściej zaludnioną jednostką terytorialną w województwie w 2022 r. była gmina miejska Inowrocław (2239 osób na 1 km²). Wysoką wartość odnotowano również w gminie miejskiej Chełmża (1764 osoby na 1 km²). Najmniej zaludnioną gminą była gmina wiejska Wielka Nieszawka – tylko 24 osoby na 1 km².

W 2022 r. większa część ludności województwa zamieszkiwała w miastach (58,1%). W ciągu roku ubyło tam 9,2 tys. osób, natomiast w porównaniu z rokiem 2015 na terenach miejskich ubyło 77,8 tys. mieszkańców. Na wsiach wystąpił nieznaczny spadek liczby ludności, zarówno w porównaniu z 2021 r., jak i z 2015 r. ubyło 0,2% mieszkańców.

Współczynnik feminizacji, tj. liczba kobiet na 100 mężczyzn, w końcu 2022 r. wyniósł 107 (tak jak w Polsce). Zaobserwowano zróżnicowanie wskaźnika w zależności od miejsca zamieszkania – w miastach kształtował się na poziomie 112, a na wsiach wyniósł 99 (w Polsce odpowiednio 112 i 101).

**Mapa 19. Zmiana liczby ludności w 2022 r. (w stosunku do 2015 r.)
Stan na 31 grudnia**

Map 19. Population changes in 2022 (compared to 2015)
As of 31 December

Częścią przemian demograficznych są zmiany w strukturze wieku ludności, wyrażane np. poprzez obserwowany spadek liczby dzieci oraz systematyczny wzrost liczby osób w starszym wieku, co skutkuje starzeniem się ludności.

Na koniec 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, tj. poniżej 18. roku życia wyniosła 367,0 tys. osób i zmniejszyła się w stosunku do 2021 r. o 1,1% (w stosunku do 2015 r. spadła o 3,1%). W województwie kujawsko-pomorskim odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem wyniósł 18,3% i pozostał na podobnym poziomie w porównaniu zarówno z 2015 r. jak i z 2021 r. (odpowiednio 18,2% i 18,4%). Również w Polsce w 2022 r. odsetek ten kształtował się na podobnym poziomie i wyniósł 18,4%.

W 2022 r. zmniejszyła się w porównaniu z 2021 r. liczba ludności w wieku produkcyjnym (18–59 lat w przypadku kobiet, 18–64 lata w przypadku mężczyzn) – w województwie kujawsko-pomorskim spadła o 1,2% i wyniosła 1176,2 tys. osób. W stosunku do roku 2015 spadek wyniósł 10,2%. W województwie nastąpił spadek udziału tej zbiorowości w ogólnej liczbie ludności województwa z 62,7% w 2015 r. do 58,6% w 2022 r. W Polsce w 2022 r. odsetek osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności wyniósł 58,7%.

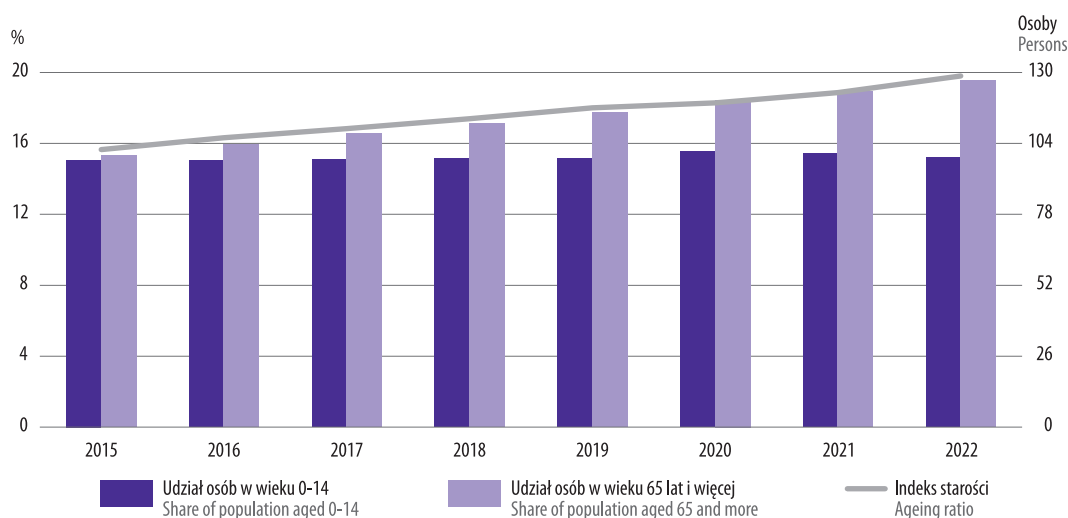
W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w Polsce, zwiększyła się liczba osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej w przypadku kobiet, 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn). W 2022 r. liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 1,6% w porównaniu z 2021 r. i o 16,4% w porównaniu z 2015 r. Udział tej grupy ludności w populacji województwa kujawsko-pomorskiego wyniósł 23,1% i był większy o 4,0 p. proc. niż w 2015 r. i o 0,5 p. proc. niż w 2021 r. W Polsce w 2022 r. udział tej zbiorowości w liczbie ludności ogółem wyniósł 22,9%.

Najczęściej stosowaną miarą w ocenie procesu starzenia się społeczeństwa jest współczynnik starości demograficznej, określający udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności. W 2022 r. wyniósł on w województwie kujawsko-pomorskim 19,6% i wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 0,7 p. proc., a w relacji do 2015 r. wzrósł o 4,3 p. proc. W Polsce współczynnik starości demograficznej w 2022 r. wyniósł 19,5%.

Współczynnikiem pozwalającym na ocenę zmian populacji osób młodych jest współczynnik młodości demograficznej, obrazujący relację osób poniżej 15. roku życia w ogólnej liczbie ludności. W 2022 r. udział osób w wieku 0–14 lat w ogólnej liczbie ludności wyniósł 15,2% (w Polsce 15,4%) i zmalał w stosunku do roku 2021 o 0,2 p. proc., natomiast w porównaniu z rokiem 2015 zwiększył się o 0,1 p. proc.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym proces starzenia się społeczeństwa jest indeks starości. Wskaźnik ten przedstawia relację pokoleniową dziadków i wnuczków, tzn. liczbę osób w wieku 65 lat i więcej przypadającą na 100 osób w wieku 0–14 lat. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 100 osób w wieku 0–14 lat przypadało 129 osób w wieku 65 lat i więcej (w Polsce 126). W 2021 r. wskaźnik ten wyniósł 123, a w 2015 r. na 100 osób w wieku 0–14 lat przypadały 102 osoby w wieku 65 lat i więcej.

Wykres 13. Indeks starości
Chart 13. Ageing index

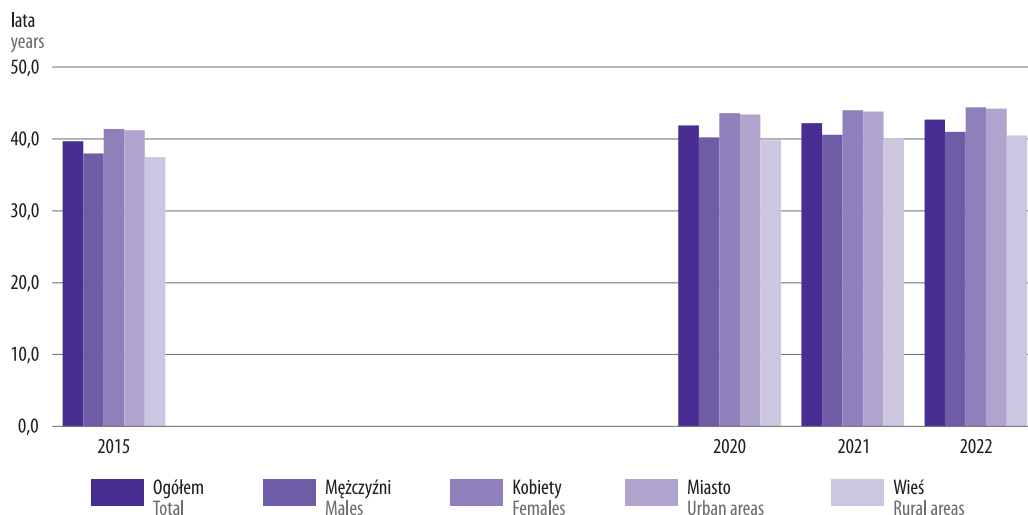
Istotne w ocenie pogłębiania się procesu starzenia się społeczeństwa jest wysoka liczebność grupy osób w wieku sędziwym (85 lat i więcej lat). W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim grupa ta liczyła 39,7 tys. osób (2,0% ogółu ludności), podczas gdy w 2015 r. 35,2 tys. osób, co stanowiło 1,7% całej populacji województwa. Taka sytuacja wynikała m.in. z wydłużania się dalszego trwania życia ludności.

Jedną z miar analizy zaawansowania starzenia się ludności jest relacja osób sędziwych do populacji osób starszych (65 lat i więcej). W 2022 r. udział ten wyniósł 10,1% (w 2021 r. było to 10,3%, a w 2015 r. – 11,0%). W 2022 r. Polsce odsetek osób w wieku 85 lat i więcej w populacji osób starszych wyniósł 10,9%.

Kolejna miara, tzw. współczynnik wsparcia międzypokoleniowego (nazywany również współczynnikiem wsparcia rodziców), wskazuje, ile osób w wieku 85 lat i więcej przypada na 100 osób w wieku 50–64 lata. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w 2021 r., było to 10 osób w wieku 85 lat i więcej na 100 osób w wieku 50–64 lata (w Polsce w 2022 r. 11 osób). Wraz ze wzrostem tego współczynnika maleją szanse na zapewnienie nieformalnej opieki najstarszym osobom. W 2015 r. wartość współczynnika w województwie wyniosła 8.

W 2022 r. statystyczny mieszkaniec województwa miał przeciętnie 42,7 lat, o 0,5 roku więcej niż w 2021 r. i o 3,0 lata więcej niż w 2015 r. Dla mężczyzn parametr ten wyniósł 41,0 lat, a dla kobiet 44,4 lata. Mieszkańcy wsi byli młodszy od osób w miastach, ich średni wiek wyniósł 40,5 lat, podczas gdy żyjący w miastach mieli o niecałe 4 lata więcej, tj. 44,2 lata.

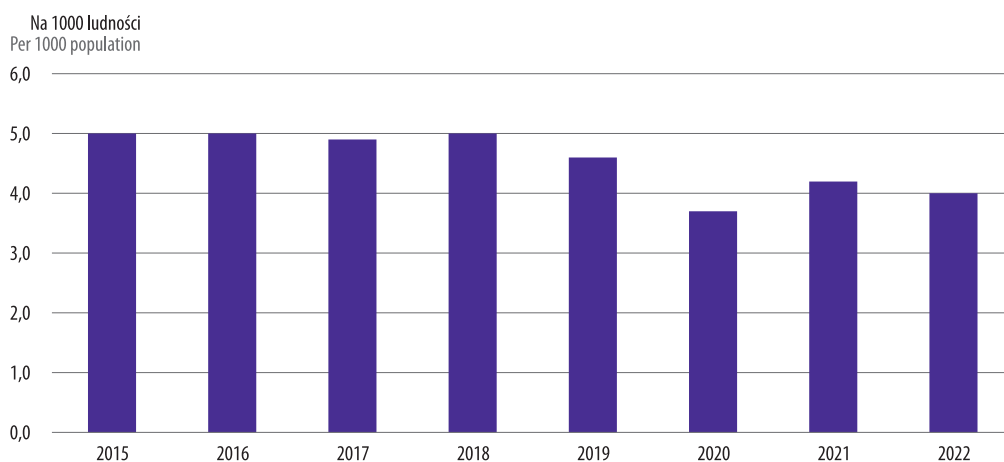
Wykres 14. Mediana wieku ludności
Chart 14. Median age of population

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. zawarto 8110 małżeństw (60,5% to małżeństwa zawarte w miastach), czyli o 468 mniej niż przed rokiem i o 2244 mniej niż w 2015 r. Stanowiły one 5,2% małżeństw zawartych w kraju. Zarówno w miastach, jak i na wsiach w porównaniu z rokiem poprzednim zawierano mniej małżeństw – odpowiednio o 3,3% i o 8,5%. Ogólny współczynnik małżeństw wyniósł 4,03 małżeństwa na 1000 ludności.

W 2022 r. najwyższy współczynnik małżeństw na 1000 ludności odnotowano w gminie wiejskiej Kowal (5,97 małżeństw na 1000 ludności). Najniższy natomiast w gminie wiejskiej Świdziebnia, gdzie wyniósł 1,83 małżeństwa na 1000 ludności. W miastach wojewódzkich współczynnik małżeństw wyniósł 4,62 w Bydgoszczy oraz 4,25 w Toruniu.

Wykres 15. Małżeństwa zawarte
Chart 15. Marriages contracted

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. zarejestrowano 15061 urodzeń żywych, tj. mniej o 1648 niż przed rokiem i mniej o 4129 niż w 2015 r. Współczynnik urodzeń żywych wyniósł 7,49 i był niższy w stosunku do notowanego rok wcześniej (8,26) i niższy od odnotowanego w 2015 r. (9,19). W 2022 r. w kraju współczynnik ten wyniósł 8,07.

Chłopcy stanowili 51,6% wszystkich urodzeń żywych. Więcej dzieci urodziło się w miastach, gdzie zarejestrowano 8421 urodzeń żywych. Natomiast w przypadku współczynnika urodzeń żywych większą wartość odnotowano na wsiach – 7,91, wobec 7,18 w miastach.

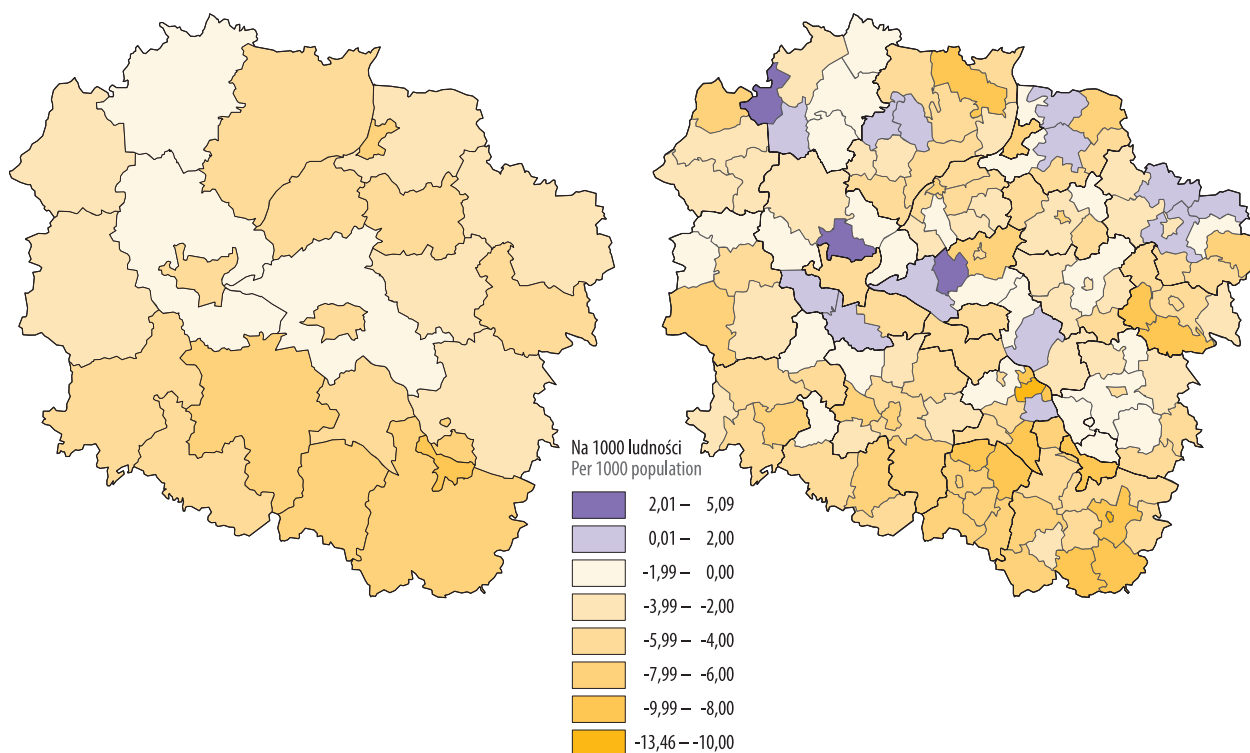
Od 2015 r. liczba urodzeń w województwie kujawsko-pomorskim była niższa od liczby zgonów. W 2022 r. zarejestrowano 24184 zgony, tj. mniej o 4088 zgonów niż przed rokiem, ale o 3661 zgonów więcej niż w 2015 r. Ogólny współczynnik zgonów wyniósł 12,02, podczas gdy rok wcześniej – 13,97, a w 2015 r. wyniósł 9,83. W 2022 r. w kraju współczynnik ten ukształtował się na poziomie 11,86.

W 2022 r. wśród osób zmarłych nieznacznie przeważali mężczyźni, którzy stanowili 50,4% wszystkich zmarłych. Więcej osób zmarło w miastach, gdzie zarejestrowano 15414 zgonów, i tutaj też był większy ogólny współczynnik zgonów, który w 2022 r. wyniósł 13,15, podczas gdy na wsiach był na poziomie 10,45.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. zanotowano ujemny przyrost naturalny. Różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów wyniosła minus 9123, podczas gdy rok wcześniej minus 11563, a w 2015 r. wyniosła minus 1333. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2022 r. osiągnął wartość minus 4,54 na 1000 ludności i był wyższy niż w roku poprzednim (minus 5,71), ale niższy niż w 2015 r. (minus 0,64). Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce w 2022 r. ukształtował się na poziomie minus 3,79 osób.

Mapa 20. Przyrost naturalny ludności w 2022 r.

Map 20. Natural increase in 2022

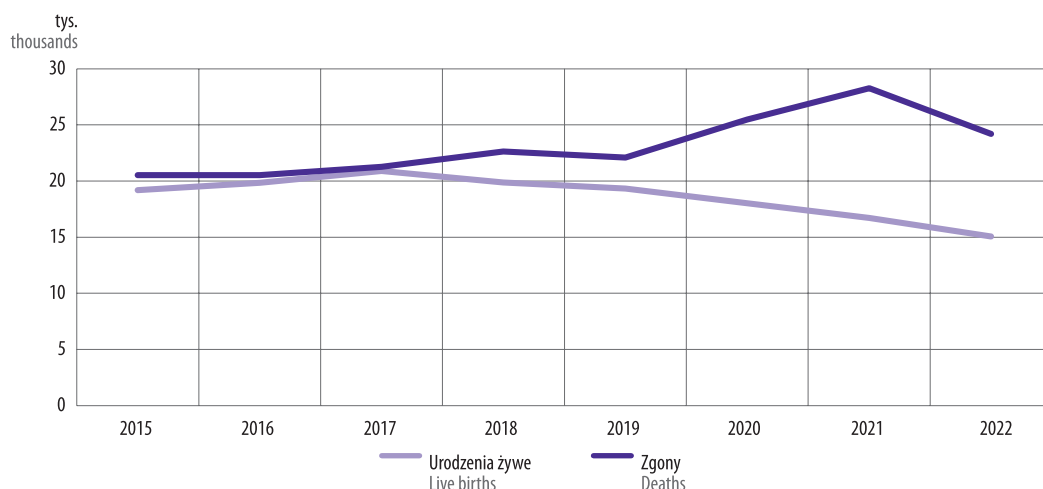

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim w żadnym z powiatów czy miast na prawach powiatu nie odnotowano dodatniego przyrostu naturalnego. Najwyższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w powiecie bydgoskim (minus 0,72 osoby na 1000 ludności). Najniższą wartość współczynnika zanotowano w mieście na prawach powiatu Włocławek (minus 8,27 osób na 1000 ludności).

W województwie, w ujęciu gminnym, zaobserwowano przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego. Jedynie w 16 gminach współczynnik był dodatni – najwyższą wartość odnotowano

w gminie wiejskiej Łubianka (5,09 osób na 1000 ludności). W gminach wiejskich Bartniczka, Dąbrowa Chełmińska i Śliwice przyrost naturalny był równy 0,00, natomiast w pozostałych 125 gminach województwa współczynnik ten był ujemny i najniższą wartość przyjął w gminie miejskiej Kowal (minus 13,46 osób na 1000 ludności). W miastach wojewódzkich wartość współczynnika przyrostu naturalnego wyniosła minus 4,20 osoby na 1000 ludności w Toruniu oraz minus 5,84 osób na 1000 ludności w Bydgoszczy.

Wykres 16. Ruch naturalny ludności
Chart 16. Vital statistics of population

Dane o zgonach według przyczyn ze względu na 2 etapową metodę opracowania danych, prezentowane są z rocznym opóźnieniem. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, najczęstszą przyczyną zgonów, tak jak w 2015 r., były choroby układu krążenia oraz nowotwory – łącznie były one przyczyną 58,0% spośród 28272 zgonów. Choroby układu krążenia stanowiły przyczynę 37,4% (10562 zgony) ogólnej liczby zgonów w województwie kujawsko-pomorskim; w porównaniu z 2015 r. liczba zgonów z tego powodu zwiększyła się o 7,2%. W 2021 r. przeciętnie na 100 tys. mieszkańców województwa przypadały 521,8 zgonów z powodu chorób układu krążenia (w 2015 r. 472,1 zgonów).

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano 5834 zgony z powodu nowotworów i było to w porównaniu z 2015 r. więcej o 3,2%. Nowotwory w analizowanym roku były przyczyną 20,6% ogółu zgonów w województwie. W przeliczeniu na 100 tys. osób odnotowano 288,2 zgonów z powodu nowotworów (w 2015 r. 270,7 zgonów).

COVID-19 w 2021 r. był przyczyną 5188 zgonów. Było to 18,4% ogółu zgonów w województwie kujawsko-pomorskim (w Polsce – 17,9%).

Przyczyną 1703 zgonów w 2021 r. były choroby układu oddechowego, co stanowiło 6,0% ogółu zgonów w województwie. Liczba zgonów spowodowanych tymi schorzeniami zwiększyła się w porównaniu z 2015 r. o 65,0%.

W 2021 r. choroby układu trawiennego przyczyniły się do 1152 zgonów (4,1% wszystkich zgonów w województwie; o 130,9% więcej niż w 2015 r.). Natomiast zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu (m.in. wypadki komunikacyjne, urazy, zatrucia, samobójstwa czy zabójstwa) były przyczyną 1129 zgonów (4,0% wszystkich zgonów w województwie; o 35,9% więcej niż w 2015 r.).

W 2022 r. odnotowano 75 zgonów niemowląt. W stosunku do 2021 r. nastąpił spadek o 19,4%. Wartość współczynnika zgonów niemowląt wyniosła 4,98 zgonów na 1000 urodzeń żywych (w 2021 r. 5,57, a w 2015 r. 4,06 zgonów na 1000 urodzeń żywych). W Polsce w 2021 r. wartość współczynnika wyniosła 3,84 zgonów na 1000 urodzeń żywych.

W województwie w 2022 r. odnotowano nieznacznie większą liczbę zgonów niemowląt wśród dziewcząt – było to 50,7% zgonów niemowląt ogółem. Zgony niemowląt odnotowane w miastach stanowiły 53,3% zgonów niemowląt ogółem. Z ogólnej liczby zgonów niemowląt 69,3% to zgony niemowląt w pierwszym miesiącu życia, w tym wczesne zgony noworodków (w pierwszym tygodniu życia) stanowiły 48,0% zgonów niemowląt.

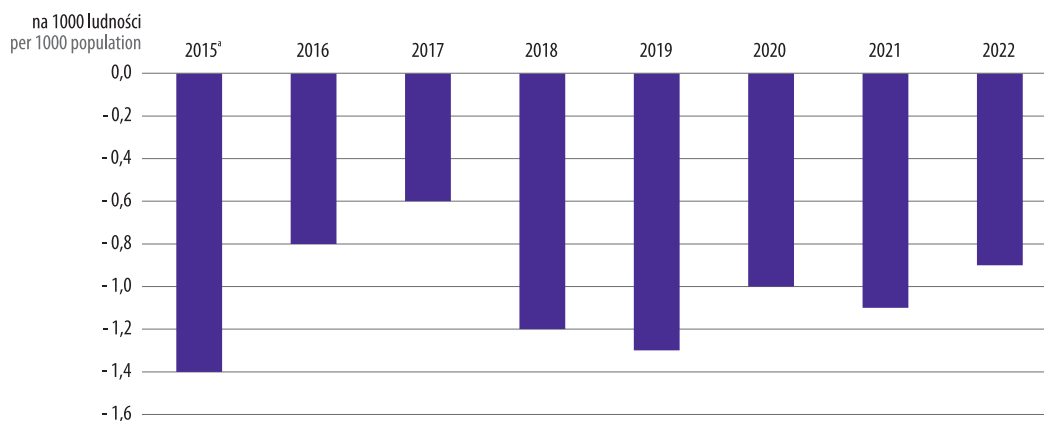
W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r., podobnie jak we wcześniej analizowanych latach, ogólne saldo migracji ludności na pobyt stały było ujemne. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym czasie. Różnica ta wynosiła: w 2022 r. minus 1828 osób, w 2021 r. minus 2189 osoby, a w 2015 r. minus 2849 osób. W 2022 r. w Polsce odnotowano dodatnie saldo migracji stałej wynoszące 1939 osób. Współczynnik salda migracji stałej w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. wyniósł minus 0,91 osób na 1000 ludności (w Polsce 0,05).

Analizując saldo migracji ludności na pobyt stały w województwie kujawsko-pomorskim według powiatów w 2022 r. można stwierdzić, że przyjęło ono wartości dodatnie w 5 powiatach: bydgoskim, toruńskim, aleksandrowskim włocławskim i brodnickim. Wartości salda migracji na pobyt stały w tych powiatach wahała się od 13,52 osoby w przeliczeniu na 1000 ludności w powiecie bydgoskim do 0,32 osoby na 1000 ludności w powiecie brodnickim.

W 51 gminach województwa kujawsko-pomorskiego saldo migracji było dodatnie. Najwyższy współczynnik salda migracji wystąpił w gminie wiejskiej Osielsko, gdzie na 1000 ludności do gminy przybyło 42,40 osób. Nieco niższy współczynnik odnotowano w gminach wiejskich Obrowo i Białe Błota (odpowiednio 25,91 osób na 1000 ludności i 22,70 osób na 1000 ludności). W pozostałych 93 gminach saldo migracji było ujemne. Najniższą wartość współczynnika zarejestrowano w gminie wiejskiej Świecie nad Osą (minus 11,95 osób na 1000 ludności). W miastach wojewódzkich saldo migracji stałej na 1000 ludności wyniosło minus 3,49 osoby w Toruniu, a w Bydgoszczy minus 5,47 osób.

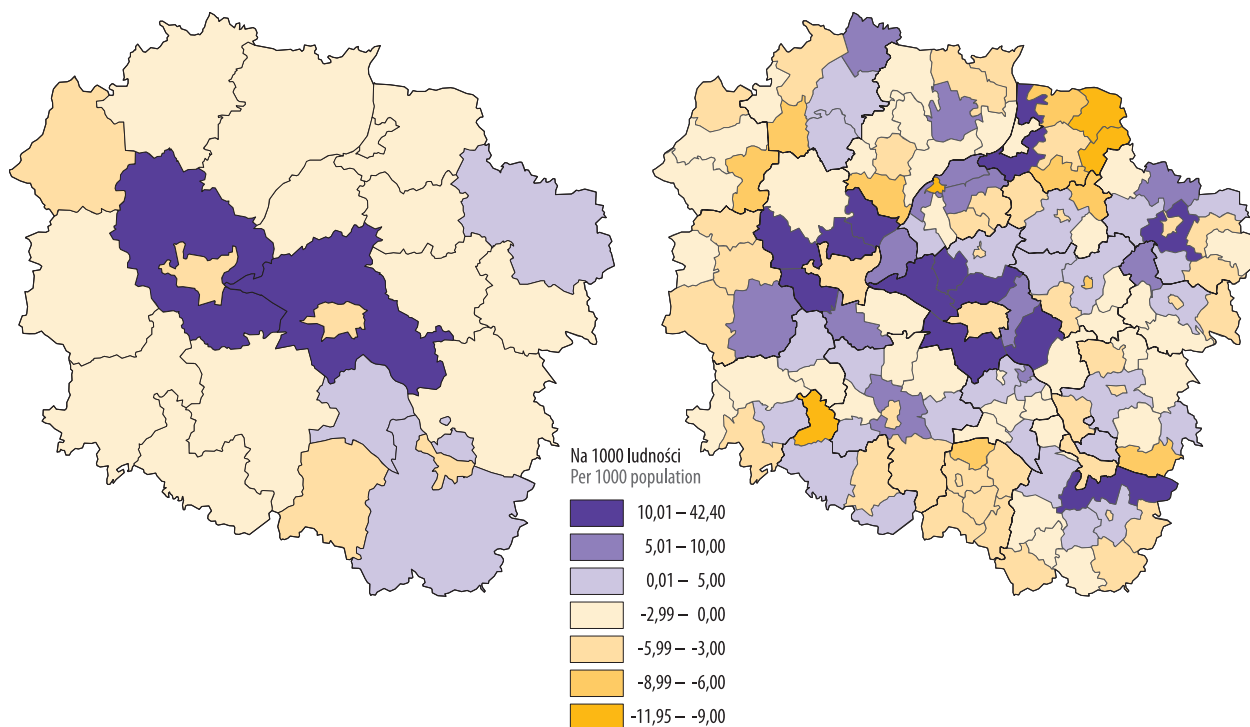
W 2022 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło minus 1746 osób, przy wymeldowaniach 23652 osób oraz zameldowaniach 21906 osób. W stosunku do 2021 r. liczba wymeldowań i zameldowań zmniejszyła się odpowiednio o 4,3% i o 2,6%, natomiast w stosunku do 2015 r. zwiększyła się odpowiednio o 6,8% i o 7,4%. Współczynnik salda migracji wewnętrznych wyniósł w 2022 r. minus 0,87 osób na 1000 mieszkańców (w 2021 r. wyniósł minus 1,09 osoby, a w 2015 r. minus 0,84 osoby).

Wykres 17. Saldo migracji ludności na pobyt stały
Chart 17. Net migration of population for permanent residence

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

Mapa 21. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2022 r.
 Map 21. Net migration of population for permanent residence in 2022

Edukacja Education

W 2021 r. w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się liczba dzieci uczęszczających w województwie kujawsko-pomorskim do placówek wychowania przedszkolnego, w tym do przedszkoli, z których korzysta większość dzieci (w 2021 r. stanowiły one 77,8% dzieci wszystkich placówek wychowania przedszkolnego).

Średnia wielkość oddziału w szkołach podstawowych to 17 uczniów na 1 oddział.

Technika i licea ogólnokształcące to najczęściej wybierane przez uczniów szkoły ponadpodstawowe w województwie. Z szerokiej gamy dostępnych kierunków kształcenia, najwięcej absolwentów z roku szkolnego 2020/2021 ukończyło kierunki należące do podgrupy inżynierijno-technicznej zarówno w ogólnozawodowych szkołach średnich, jak i w branżowych szkołach I stopnia.

Egzamin maturalny w 2022 r. zdało 76,1% wszystkich osób, które do niego przystąpiły, tj. 6,0 p. proc. więcej niż rok wcześniej.

Według BAEL wykształceniem wyższym w 2022 r. legitymowało się 21,8% mieszkańców województwa. Było to o 4,6 p. proc. więcej niż w 2015 r. Największy odsetek absolwentów uczelni (26,9%) z roku akademickiego 2020/2021 to kończący kierunki studiów z grupy biznes, administracja i prawo.

Od 2015 r. w budżetach jednostek samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim z roku na rok rosły wydatki na cele związane z edukacją. W 2021 r. wydano o 6,7% więcej niż w 2020 r.

Prezentowane informacje, z wyjątkiem danych o uczelniach, zdawalności egzaminów i o wydatkach jednostek samorządu terytorialnego, opracowano na podstawie systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Od roku akademickiego 2017/18 dane o uczelniach, z wyjątkiem danych o części uczelni prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe opracowano na podstawie Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Dane dotyczące zdawalności egzaminów pochodzą z Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

Informacje dotyczące wydatków jednostek samorządu terytorialnego zaprezentowano na podstawie sprawozdawczości Ministerstwa Finansów.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu września 2021 r. działało 1067 placówek wychowania przedszkolnego (4,8% wszystkich w kraju), tj. o 5 placówek mniej niż w roku poprzednim, ale o 27 placówek więcej niż w końcu września 2015 r. Najwięcej wśród nich było przedszkoli (53,8%). Drugą grupę pod względem udziału w strukturze stanowiły oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (39,7%). Pozostałe to punkty przedszkolne (6,4% udziału) oraz zespół wychowania przedszkolnego (0,1% udziału).

W 2021 r. nieco ponad połowa placówek wychowania przedszkolnego w województwie kujawsko-pomorskim (50,2%) zlokalizowana była na wsiach. Wśród nich najwięcej było oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (326 placówek, tj. 76,9% wszystkich w województwie). Na wsiach działało 168 przedszkoli (29,3% wszystkich w województwie). W 16 gminach wiejskich przedszkola nie funkcjonowały. Spośród placówek w miastach dominowały przedszkola (406 placówek, tj. 76,5% wszystkich placówek w miastach w województwie). W Bydgoszczy i w Toruniu działało łącznie 30,7% wszystkich przedszkoli w województwie.

Tablica 10. Wychowanie przedszkolne^a
Table 10. Pre-primary education^a

Wyszczególnienie Specification	2015/2016	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Placówki: Establishments:				
miasta urban areas	1040	1084	1072	1067
wsie rural areas	476	529	531	531
wsie rural areas	564	555	541	536
W tym przedszkola Of which nursery schools	474	554	562	574
w tym specjalne of which special	6	14	13	15
Dzieci: Children:	55813	69169	69176	71782
miasta urban areas	37525	45999	45795	47099
wsie rural areas	18288	23170	23381	24683
w tym w wieku: of which at the age of:				
6 lat 6	4248	18744	19419	19158
5 lat 5	21494	18040	17549	18520

^a łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.

^a Including children staying in the units performing health care activities.

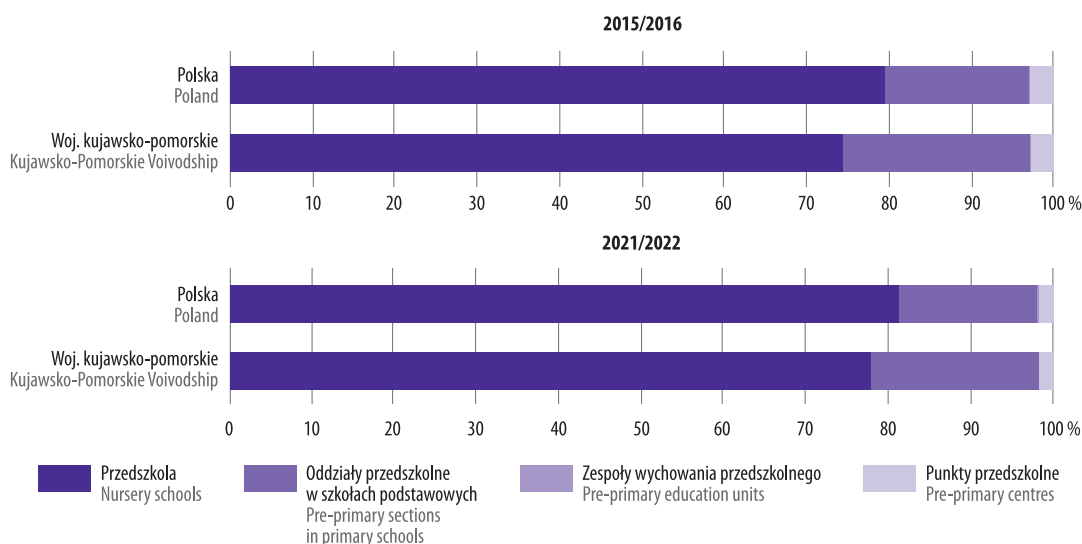
Placówki wychowania przedszkolnego na koniec września 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim dysponowały 3653 oddziałami. Było to o 88 oddziałów więcej niż w roku poprzednim i o 752 więcej niż w końcu września 2015 r. W każdym ze wspomnianych największy udział stanowiły te w przedszkolach (w 2021 r. było to 75,1%).

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

W ramach systemu oświaty w roku szkolnym 2021/2022 wychowaniem przedszkolnym objętych było w województwie kujawsko-pomorskim 71,2 tys. dzieci (4,9% wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w kraju). Było to więcej niż rok wcześniej (o 3,8%) i więcej (o 28,6%) niż w roku szkolnym 2015/2016. W omawianym roku szkolnym ponad połowa dzieci (65,6%) korzystała z placówek w miastach. Najwięcej dzieci, bo 77,8% tych objętych wychowaniem przedszkolnym, tj. o 3,3 p. proc. więcej niż w roku szkolnym 2015/2016, skupiały przedszkola.

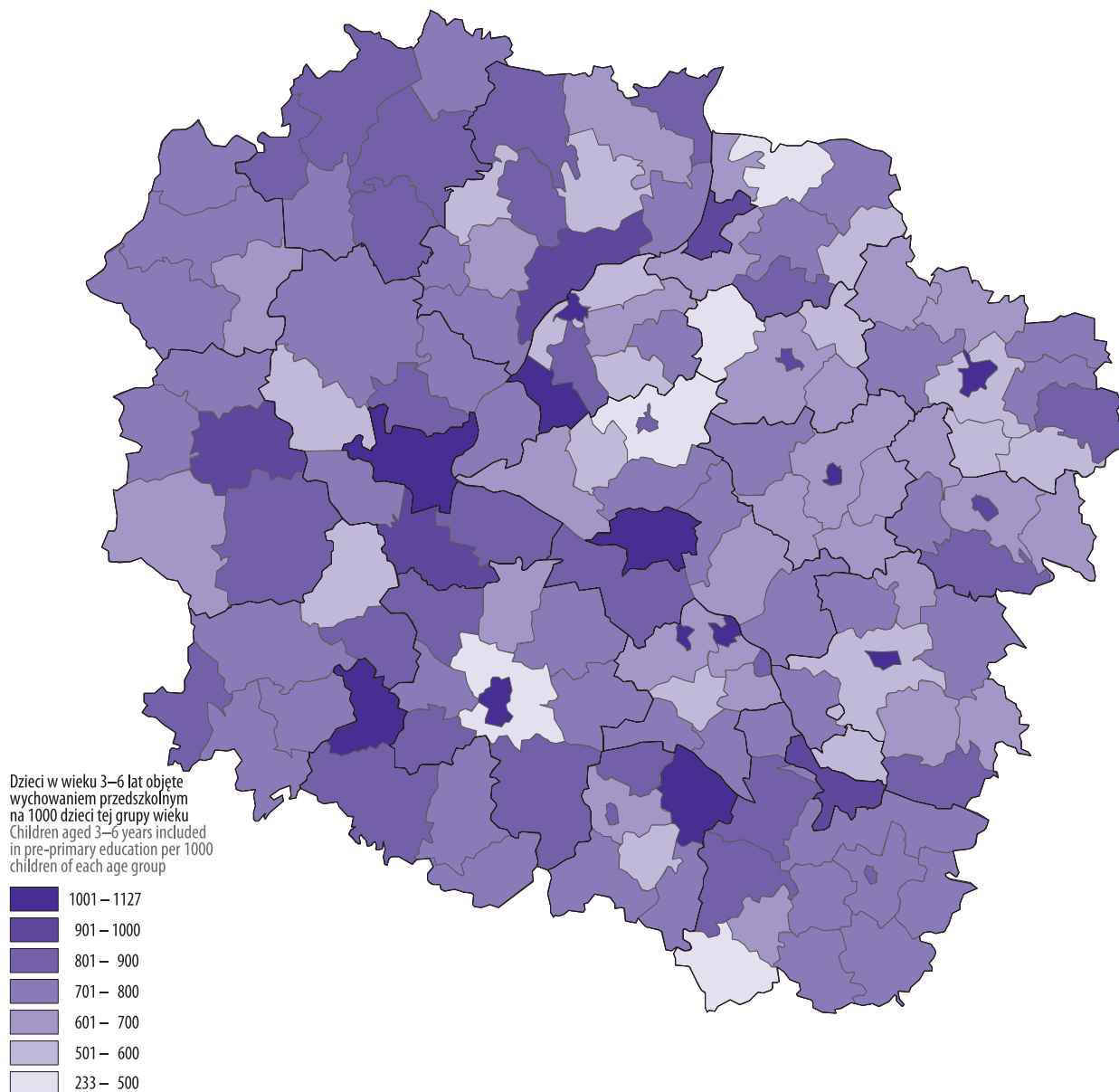
W województwie kujawsko-pomorskim w końcu września 2021 r. uczęszczało średnio 67 dzieci do 1 placówki wychowania przedszkolnego (w kraju średnio 66 dzieci do 1 placówki). W miastach było to średnio 89 dzieci na 1 placówkę, a na wsiach 46 dzieci na 1 placówkę. W samych przedszkolach w 2021 r. przypadało średnio 97 dzieci na 1 placówkę (w kraju 89 dzieci na 1 placówkę) i średnio 20 na 1 oddział (w kraju 20 dzieci na 1 oddział).

Wykres 18. Struktura dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek
Chart 18. Structure of children in pre-primary establishments by type of establishments

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
Source: data of the Ministry of Education and Science.

Mapa 22. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2021/2022
 Map 22. Pre-primary education in the 2021/2022 school year

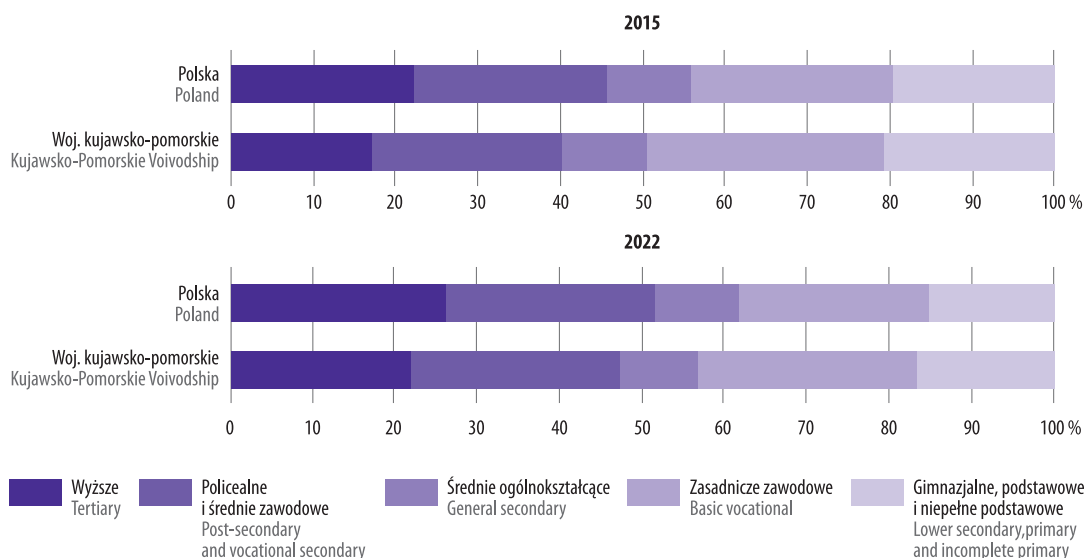
Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
 Source: data of the Ministry of Education and Science.

Spośród wszystkich dzieci w wieku 3–6 lat zamieszkałych w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim 85,1% uczęszczało do placówek wychowania przedszkolnego w województwie (w kraju było to 90,4%). Ich udział zwiększył się zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 3,1 p. proc.), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 23,8 p. proc.). Wartość omawianego wskaźnika w miastach (105,3%) przewyższała tę notowaną na wsiach (62,4%). W 39 miastach spośród 52 miast zlokalizowanych w województwie

jego wartość przekroczyła 100%, co może być związane z dowożeniem dzieci zamieszkałych na wsiach do placówek zlokalizowanych w miastach. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w mieście Lubień Kujawski (275,9%). Spośród wszystkich 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego wartość omawianego wskaźnika przekroczyła średnią dla województwa w 30 z nich, a w 12 gminach przekroczyła 100%. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie wiejskiej Płużnica (23,3%).

Na początku roku szkolnego 2021/2022 obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne realizowało w województwie kujawsko-pomorskim 19,2 tys. sześciolatków, tj. o 0,3 tys. mniej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach większość tych dzieci (81,7%) realizowała ten obowiązek w przedszkolach, a na wsiach w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych (59,8%).

Wykres 19. Struktura ludności^a według poziomu wykształcenia według BAEL
Chart 19. Structure of population^a by level of educational attainment by LFS

a W wieku 15-89 lat.
a Aged 15-89.

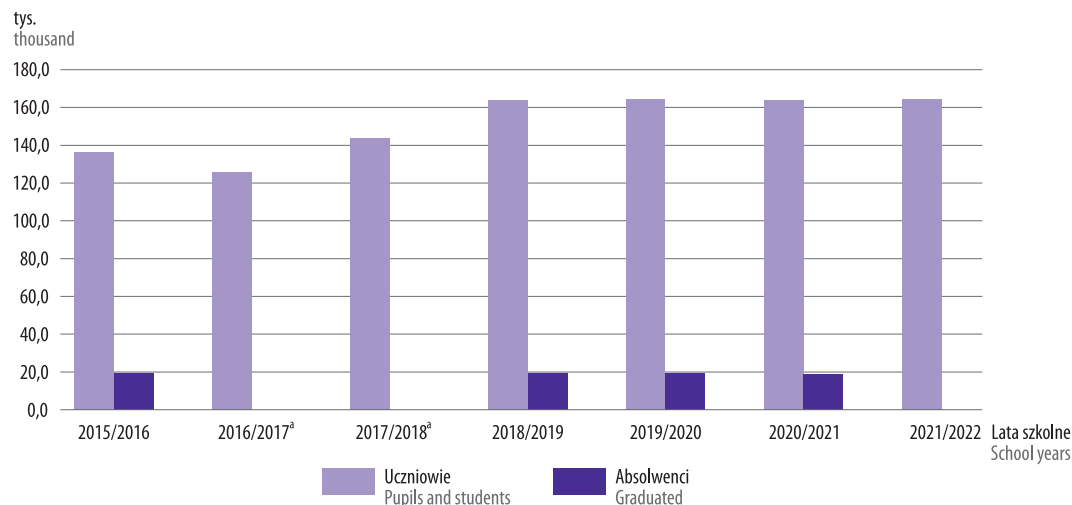
Według wyników reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w 2022 r. w porównaniu z 2015 r. odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim zmiany w strukturze ludności w wieku 15–89 lat pod względem poziomu wykształcenia. W porównywanych latach nastąpił wzrost odsetka osób legitymujących się wykształceniem wyższym (o 4,6 p. proc. do 21,8% w 2022 r.) oraz policealnym i średnim zawodowym (o 2,5 p. proc. do 25,5% w 2022 r.). W strukturze ludności według poziomu wykształcenia zmniejszył się udział pozostałych grup, przy czym najbardziej wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (spadek o 4,0 p. proc. do 16,7% w 2022 r.). Zmiany w strukturze obserwowane w województwie wpisują się w te zachodzące w kraju.

W roku szkolnym 2021/2022 w województwie kujawsko-pomorskim działały 703 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi), tj. o 1,5% mniej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach było to 280 szkół (o 1,4% mniej niż w roku poprzednim), a na wsiach – 423 szkoły (o 1,6% mniej niż rok wcześniej). Większość tych szkół w województwie (88,6%) prowadzona była przez jednostki samorządu terytorialnego.

W omawianym roku szkolnym do szkół podstawowych zlokalizowanych w województwie uczęszczało 164,5 tys. dzieci i młodzieży (5,3% wszystkich uczniów w kraju), tj. o 0,3% więcej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach uczyło się 101,7 tys. uczniów, a na wsiach 62,9 tys. dzieci i młodzieży.

Kształcenie na poziomie podstawowym ukończyło w roku szkolnym 2020/2021 w województwie kujawsko-pomorskim 19,1 tys. dzieci i młodzieży (5,4% wszystkich absolwentów tych szkół w kraju), tj. o 1,5% mniej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach szkoły te ukończyło 11,8 tys. absolwentów, a na wsiach 7,4 tys. dzieci i młodzieży.

Wykres 20. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych
Chart 20. Pupils and graduates of primary schools

^a Brak absolwentów związany jest z reformą systemu edukacji, tj. z przejściem z 6- na 8-letnią szkołę podstawową.

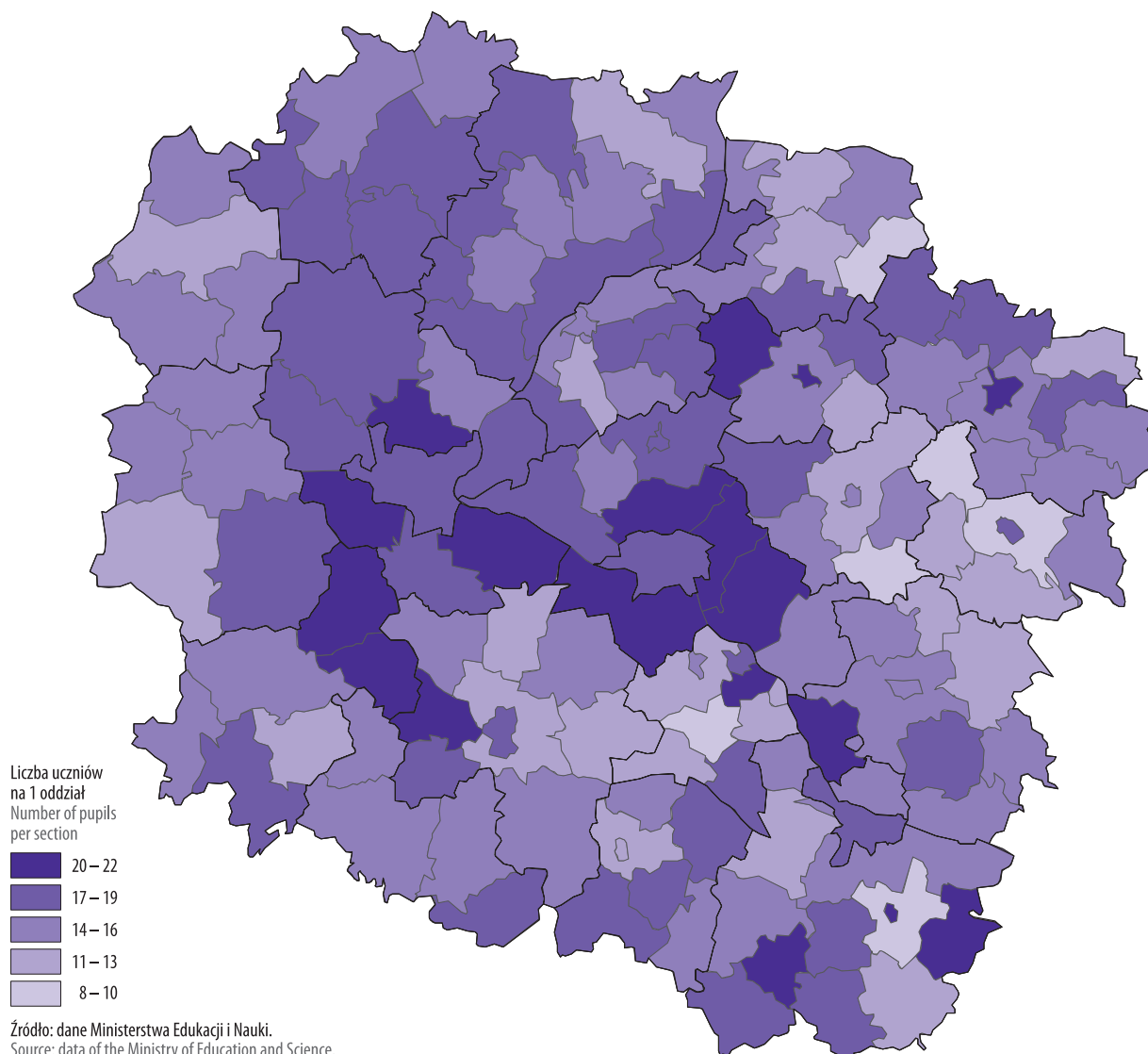
^a Lack of graduates is connected with the reform of the educational system i. e. transition from a 6-year to 8-year primary school.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Source: data of the Ministry of Education and Science.

Średnio 1 oddział w szkole podstawowej (łącznie ze specjalnymi) w roku szkolnym 2021/2022 w województwie kujawsko-pomorskim liczył 17 uczniów (tyle samo w kraju). Było to tyle ile przed rokiem, ale średnio o 2 uczniów na 1 oddział w szkole podstawowej mniej niż w roku szkolnym 2015/2016. Na wsiach w 1 oddziale uczyło się średnio 15 uczniów, a w miastach przypadało 18 uczniów na 1 oddział. Względem roku szkolnego 2015/2016 sytuacja w tym zakresie poprawiła się – wówczas na wsiach przypadało 16 uczniów na 1 oddział, a w miastach średnio 21 uczniów na 1 oddział.

Mapa 23. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2021/2022
 Map 23. Pupils in primary schools in the 2021/2022 school year

Średnia wielkość oddziału w szkołach podstawowych (łącznie ze specjalnymi) była zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa w roku szkolnym 2021/2022. W 69,4% wszystkich gmin przypadało przeciętnie tyle uczniów ile średnio w województwie lub mniej. Najmniej liczne oddziały występowały w szkołach podstawowych w gminie wiejskiej Kowal (średnio 8 uczniów na 1 oddział). W pozostałych 44 gminach przypadało przeciętnie powyżej 17 uczniów na 1 oddział, przy czym najliczniejsze oddziały to te w mieście Wąbrzeźno, w gminie miejsko-wiejskiej Solec Kujawski oraz w gminach wiejskich Płużnica i Białe Błota (w każdej z wymienionych gmin średnio po 22 uczniów na 1 oddział).

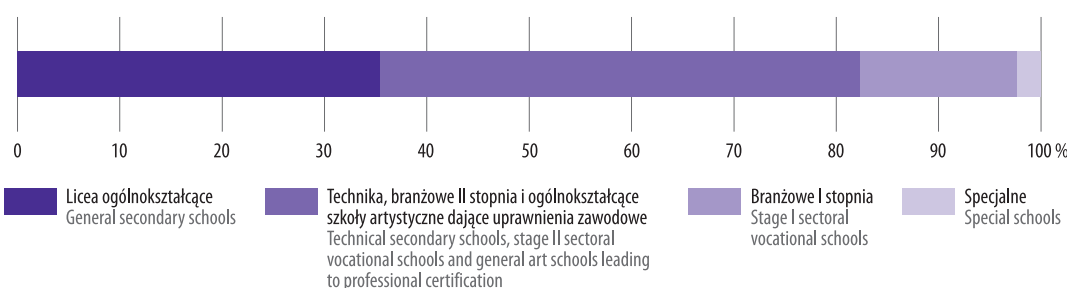
Do szkół ponadpodstawowych zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, branżowe szkoły I stopnia, branżowe szkoły II stopnia, licea ogólnokształcące, technika, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne (omawiane w tym opracowaniu oddzielnie).

W roku szkolnym 2021/2022 łącznie w 409 szkołach ponadpodstawowych (w tym w 69 szkołach specjalnych) funkcjonujących w województwie kujawsko-pomorskim kształciło się 85,4 tys. młodzieży (w tym 2,0 tys. w szkołach specjalnych), tj. o 1,7% więcej niż w roku poprzednim.

Spośród wszystkich omawianych szkół 73,6% (301 placówek) prowadzona była przez jednostki samorządu terytorialnego. Dostęp młodzieży do szkół ponadpodstawowych mają uczniowie we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego. W roku szkolnym 2021/2022 najwięcej działało ich w Bydgoszczy (82 szkoły). Kształciło się w nich 23,2% wszystkich uczniów tego typu szkół w województwie.

W roku szkolnym 2021/2022 w ogólnozawodowych szkołach średnich (łącznie ze specjalnymi), tj. w technikach, branżowych szkołach II stopnia i ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe, uczyło się 40,1 tys. uczniów, tj. blisko połowa (47,0%) wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych w województwie. W skali roku liczba uczniów zwiększyła się (o 1,6%). Niemalym zainteresowanie cieszyła się także nauka w liceach ogólnokształcących, do których uczęszczało 30,4 tys. uczniów (35,6% wszystkich uczniów omawianego rodzaju szkół w województwie), tj. o 1,0% więcej niż w roku szkolnym 2020/2021. Z oferty szkół branżowych I stopnia¹ korzystało 14,9 tys. uczniów, tj. o 3,3% więcej niż w poprzednim roku szkolnym.

Wykres 21. Struktura uczniów szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2021/2022
Chart 21. Structure of students of post-primary schools by types of schools in the 2021/2022 school year

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
Source: data of the Ministry of Education and Science.

Kształcenie w ponadpodstawowych szkołach zawodowych umożliwia uczniom uzyskanie uprawnień zawodowych z szerokiego zakresu oferowanych kierunków kształcenia, a także otwiera ścieżkę kształcenia na poziomie wyższym, co może zwiększyć ich atrakcyjność na rynku pracy.

W roku szkolnym 2020/2021 świadectwa ukończenia szkół ponadpodstawowych (łącznie ze specjalnymi) w województwie kujawsko-pomorskim uzyskało 16,4 tys. młodzieży (5,4% wszystkich absolwentów tego rodzaju szkół w kraju). Było to o 1,2% mniej osób niż rok wcześniej.

Absolwentami ogólnozawodowych szkół średnich w roku szkolnym 2020/2021 było 6,8 tys. osób, tj. 41,7% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych w województwie. Biorąc pod uwagę liczbę absolwentów ze wszystkich podgrup kierunków kształcenia znajdujących się w ofercie tych szkół największą popularnością wśród młodzieży cieszyły się kierunki z podgrupy inżynieryjno-technicznej (1,4 tys. absolwentów w roku szkolnym 2020/2021). Młodzież chętnie wybierała też kierunki z podgrup: biznes i administracja (1,3 tys. absolwentów), technologie teleinformacyjne (1,2 tys. absolwentów), a także usługi dla ludności (1,1 tys. absolwentów). Kierunki powyższych podgrup ukończyło łącznie 74,9% absolwentów omawianych szkół.

¹ łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy.

Wykres 22. Struktura absolwentów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia^a w roku szkolnym 2020/2021

Chart 22. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields^a of education in the 2020/2021 school year

a Zgodne z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-2013). b Branżowe szkoły II stopnia, technika i artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe.

a According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-2013). b Stage II sectoral vocational schools, technical secondary schools and general art schools leading to professional certification.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Source: data of the Ministry of Education and Science.

W roku szkolnym 2020/2021 szkoły branżowe I stopnia ukończyło 2,7 tys. osób, tj. 16,4% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych w województwie. Podobnie jak w przypadku ogólnozawodowych szkół średnich, spośród podgrup kierunków kształcenia w szkołach branżowych I stopnia², największym zainteresowaniem młodzieży cieszyły się kierunki podgrupy inżynierijno-technicznej (1,0 tys. absolwentów w roku szkolnym 2020/2021, tj. 39,1% wszystkich absolwentów tych szkół). Liczną grupę stanowili także absolwenci kierunków podgrupy usługi dla ludności (0,7 tys.), biznes i administracja oraz produkcja i przetwórstwo (po 0,3 tys. absolwentów w każdej z tych podgrup). Łącznie kierunki wymienionych podgrup ukończyło 88,9% absolwentów omawianych placówek.

Tablica 11. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny^a

Table 11. Persons who took or passed matriculation exam^a

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Kobiety Females				
przystąpiło took	8295	7264	7735	7394
zdało passed	5990	5286	5539	5637
Mężczyźni Males				
przystąpiło took	6593	6057	6389	6355
zdało passed	4930	4230	4360	4832

a Od 2015 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w nowej formule. W 2015 r. podano łącznie liczbę osób zdających egzamin maturalny według nowej i starej formuły.

a Since 2015, the matriculation examination has been carried out in a new formula. In 2015, the total number of persons taking the matriculation examination according to the new and old formula was reported.

² Liczbę absolwentów branżowych szkół I stopnia według podgrup kierunków kształcenia podano bez uwzględnienia szkół specjalnych przysposabiających do pracy.

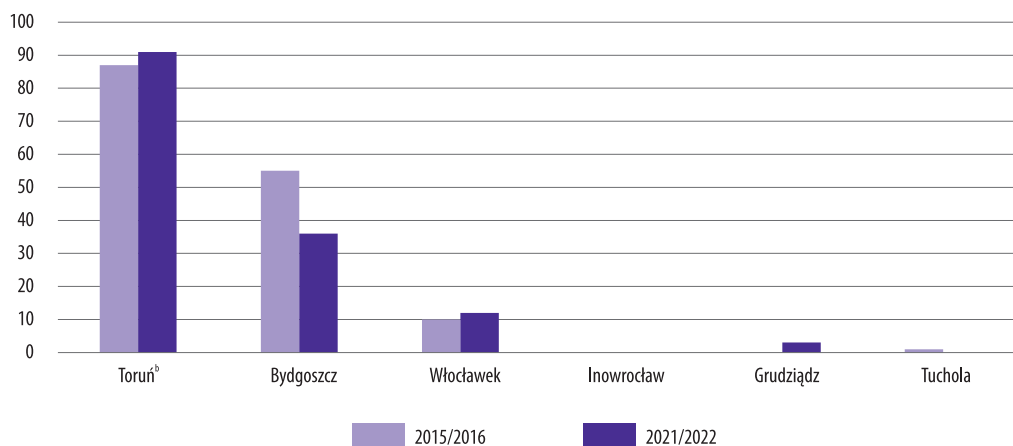
W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim do egzaminu maturalnego³, warunkującego podjęcie dalszej nauki, przystąpiło 13,7 tys. absolwentów szkół średnich (5,1% wszystkich w kraju). Było to o 2,7% mniej niż w roku poprzednim i o 7,7% mniej niż w 2015 r. Wśród przystępujących do egzaminu maturalnego większość stanowiły kobiety (53,8%). Egzamin ten zdało w omawianym roku 76,1% wszystkich osób, które do niego przystąpiły (w kraju 78,2%). Zdawalność egzaminu maturalnego była wyższa o 6,0 p. proc niż w 2021 r. i wyższa o 2,8 p. proc. niż w 2015 r.

Oferta edukacyjna szkół policealnych skierowana jest głównie do osób posiadających wykształcenie średnie ogólne. Kontynuacja nauki w tego typu szkołach otwiera możliwość zdobycia kwalifikacji zawodowych absolwentom szkół ponadpodstawowych, w tym liceów ogólnokształcących.

W roku szkolnym 2021/2022 w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 105 szkół policealnych. Z edukacji w nich korzystało 13,0 tys. uczniów, tj. o 8,3% więcej niż rok wcześniej. Wśród uczniów przeważały kobiety (70,4%). Naukę w szkołach tych w roku szkolnym 2020/2021 ukończyło 3,4 tys. absolwentów, tj. o 6,4% mniej niż w roku poprzednim.

Najwięcej absolwentów szkół policealnych w województwie kujawsko-pomorskim ukończyło kierunki należące do podgrupy kierunków medycznych (1,4 tys. absolwentów). Kolejnymi pod względem liczby absolwentów w roku szkolnym 2020/2021 były podgrupy biznes i administracja oraz higiena i bezpieczeństwo pracy (z każdej z tych podgrup po 0,5 tys. absolwentów). Liczna grupa absolwentów zasilila też rynek pracy po ukończeniu kierunków z podgrupy usługi dla ludności (0,4 tys. absolwentów). Razem skupiły one 79,3% absolwentów szkół policealnych.

Wykres 23. Studenci^a stacjonarni uczelni w miejscowościach akademickich na 1000 ludności
Chart 23. Students^a in full-time programmes in academic towns per 1000 population

a W roku akademickim 2015/2016 stan na 30. listopada 2015 r.; w roku akademickim 2021/2022 stan na 31. grudnia 2021 r. b W roku akademickim 2021/2022 łącznie z Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy.

a In the 2015/2016 academic year as of 30 November 2015; in the 2021/2022 academic year as of 31 December 2021. b In the 2021/2022 academic year including the Ludwik Rydygier Collegium Medicum in Bydgoszcz.

W ostatnich latach w województwie kujawsko-pomorskim odnotowywano roczne spadki liczby studiujących na uczelniach. Niewielki wzrost dotyczył lat akademickich 2017/2018 oraz 2020/2021. W roku akademickim 2021/2022 roku na 22 uczelniach⁴ studiowało w województwie 54,1 tys. osób (4,5% wszystkich w kraju). Było to o 0,2% mniej studentów niż w roku poprzednim i o 12,5% mniej niż w roku akademickim 2015/2016. Ponad połowa studiujących kształciła się w trybie stacjonarnym (58,1%). Przewagę wśród studiujących stanowiły kobiety (62,5%).

³ Od 2015 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w nowej formule.

⁴ W tym 6 jednostek zamiejscowych.

Studiujący głównie decydują się na kształcenie na uczelniach publicznych. W roku akademickim 2021/2022 w województwie skupiły one 60,6% wszystkich studiujących, choć warto zaznaczyć, że w porównaniu z rokiem akademickim 2015/2016 nastąpił spadek udziału tej grupy o 10,2 p. proc. Najczęściej wybieranym typem uczelni były uniwersytety. W omawianym roku akademickim w placówkach tych w województwie kształciło się 25,3 tys. studentów (46,7% studiujących w województwie). Najwięcej, bo 18,4 tys., studiowało na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Najczęściej wybieranymi ośrodkami akademickimi wybieranymi przez studentów są te, zlokalizowane w największych miastach województwa, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu. Zaledwie 6,9% studentów w roku akademickim 2021/2022 kształciło się poza tymi miastami.

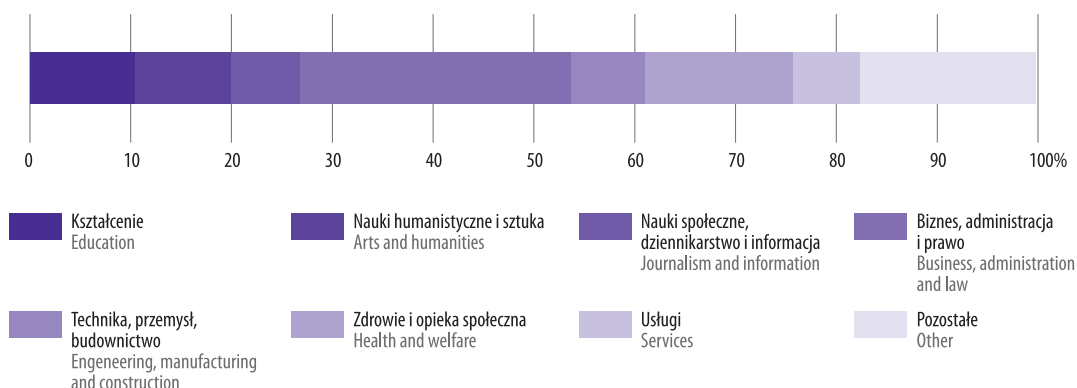
Ostatnie lata, to obserwowany wzrost zainteresowania cudzoziemców zdobyciem wyższego wykształcenia na kujawsko-pomorskich uczelniach, co wpisuje się w tendencję krajową. W roku akademickim 2021/2022 grupa ta liczyła 2,7 tys. osób, tj. o 25,0% więcej studentów cudzoziemców niż rok wcześniej i o ponad 2,5 krotnie więcej niż w roku akademickim 2015/2016.

W 2021 r. dyplom ukończenia uczelni w województwie kujawsko-pomorskim uzyskało 12,7 tys. absolwentów (4,3% wszystkich w kraju). Ich liczba wzrosła o 2,1% w porównaniu z rokiem poprzednim, ale zmalała o 21,7% w odniesieniu do roku akademickiego 2015/2016.

Ponad połowa absolwentów z 2021 r. (59,6%) ukończyła studia w trybie stacjonarnym. Większość absolwentów otrzymała dyplomy ukończenia uczelni publicznych (64,5%). Częściej absolwentami były kobiety (68,1%). Ze wszystkich, którzy otrzymali dyplomy 0,3 tys. było cudzoziemcami.

Studia pierwszego stopnia ukończyło 54,4% wszystkich absolwentów, a studia drugiego stopnia 37,2%. Natomiast dyplomy ukończenia jednolitych studiów magisterskich otrzymało 8,4% wszystkich absolwentów.

Wykres 24. Struktura absolwentów według grup kierunków kształcenia^a w roku akademickim 2020/2021
Chart 24. Structure of graduates by broad fields of education^a in the 2020/2021 academic year

a Absolwenci, którzy uzyskali dyplomy ukończenia studiów w 2021 r. łącznie z cudzoziemcami. Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F-2013).

a Graduates who obtained higher education diplomas in 2021. Including foreigners. According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-F-2013).

W roku akademickim 2020/2021 najwięcej, bo ponad 1/4 absolwentów uczelni zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim, ukończyło kierunki kształcenia⁵ wchodzące w skład grupy biznes, administracja i prawo (3,5 tys. osób). Rynek pracy licznie zasilił także posiadacze dyplomów ukończenia kierunków kształcenia zaliczanych do następujących grup: zdrowie i opieka społeczna (2,0 tys. osób), kształcenie (1,4 tys. osób), nauki humanistyczne i sztuka (1,2 tys. osób) oraz indywidualne studia międzywydziałowe

5 Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-2013).

(1,0 tys. osób). Łącznie absolwentami wymienionych wyżej grup było 69,7% wszystkich absolwentów w województwie z 2021 r. Struktura absolwentów była zbliżona do tej z 2020 r.

Edukacja skierowana do osób dorosłych otwiera im możliwość podniesienia poziomu wykształcenia, uzupełnienia wiedzy, czy też poszerzenia kwalifikacji zawodowych. Dodatkowo, korzystając z jej oferty, osoby dorosłe mają szansę kontynuacji przerwanej z różnych powodów cyklu kształcenia.

W roku szkolnym 2021/2022 w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało łącznie 61 szkół dla dorosłych (6,8% wszystkich tego typu szkół w kraju), tj. o 19,7% mniej niż w roku poprzednim i o 57,6% mniej niż w roku szkolnym 2015/2016. W skład tych placówek wchodziły 2 szkoły podstawowe i 59 liceów ogólnokształcących. Większość szkół dla dorosłych (57,4%) była prowadzona przez jednostki sektora prywatnego. Obecny kształt sieci szkół wynika ze zmian będących następstwem reformy systemu oświaty⁶.

Łącznie w szkołach dla dorosłych w roku szkolnym 2021/2022 uczyło się 5,9 tys. osób (6,6% wszystkich w kraju), tj. o 18,8% osób mniej niż w roku poprzednim i o 53,6% osób mniej niż w roku szkolnym 2015/2016. W większości (98,9%) byli to uczniowie liceów ogólnokształcących. Przewagę wśród uczniów stanowili mężczyźni (51,2%).

Absolwentami szkół dla dorosłych w roku szkolnym 2020/2021 było 2,7 tys. osób (7,9% wszystkich w kraju), tj. o 3,3% osób więcej niż rok wcześniej, ale o 17,4% osób mniej niż w roku szkolnym 2015/2016.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim 7,4% osób w wieku 25–64 lata zadeklarowało uczestnictwo w edukacji obejmującej nauczanie formalne (szkoła i studia wyższe) oraz kształcenie pozaformalne (różnego rodzaju kursy i szkolenia). W kraju odsetek osób wskazanej grupy wieku uczestniczących w różnych formach kształcenia ustawicznego był niższy i wyniósł 5,4%. Omawiany wskaźnik w województwie w odniesieniu do odnotowanego w 2020 r. wyraźnie zwiększył się o 3,6 p. proc., a w porównaniu z 2015 r. – o 4,5 p. proc.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na edukację⁷ wyniosły 4791,6 mln zł (5,1% wszystkich wydatków na te cele w kraju). W ostatnich latach obserwowany jest wzrost kwoty wydatków na te cele w budżetach jednostek samorządu terytorialnego. W 2021 r. w porównaniu z 2020 r. zwiększyły się one o 6,7%, a w odniesieniu do 2015 r. wzrosły o 38,8%. Udział wydatków na edukację w ogólnej kwocie wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 29,2% (w kraju 29,8%), tj. o 0,1 p. proc. więcej niż w 2020 r., ale o 3,9 p. proc. mniej niż w 2015 r.

Na kwotę zagregowanych wydatków na cele związane z edukacją w największym stopniu w 2021 r. złożyły się wydatki gmin i miast na prawach powiatu (z udziałem odpowiednio 46,7% i 37,7%). W znacznie mniejszym stopniu wydatki te ponoszone były z budżetów powiatowych (13,0%) oraz z budżetu województwa (2,6%).

W 2021 r. z budżetów wszystkich rodzajów jednostek samorządu terytorialnego wydano na edukację większe kwoty niż w 2020 r., przy czym największy wzrost wydatków odnotowano w budżetach gmin (o 8,3%). Natomiast względem 2015 r. wydatki najbardziej zwiększyły się w budżecie województwa (o 52,2%).

⁶ Źródłem zmian systemowych jest nowelizacja ustawy o systemie oświaty z 2011 r., zgodnie z którą licea profilowane, uzupełniające licea ogólnokształcące, technika uzupełniające, technika oraz zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych zostały zlikwidowane. Od roku szkolnego 2014/2015 nie funkcjonują już uzupełniające licea ogólnokształcące, a od roku szkolnego 2015/2016 – licea profilowane, technika uzupełniające oraz technika.

⁷ Od 2019 r. wydatki na edukację obejmują łączną sumę wydatków w ramach następujących działów Klasyfikacji Budżetowej: Oświata i wychowanie, Szkolnictwo wyższe i nauka oraz Edukacyjna opieka wychowawcza; w latach poprzednich: Oświata i wychowanie, Szkolnictwo wyższe, Nauka oraz Edukacyjna opieka wychowawcza.

Zasoby pracy

Labour resources

Według stanu na ostatni dzień 2021 r. w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyła się liczba pracujących w gospodarce narodowej, a większość osób w regionie pracowała w sektorze usługowym. Według BAEL w 4 kwartale 2022 r. zmniejszyła się liczba osób biernych zawodowo, co miało przełożenie na wzrost współczynnika aktywności zawodowej. Stopa bezrobocia według BAEL utrzymała się na poziomie sprzed roku, jednak przerwana została tendencja wyższej stopy bezrobocia wśród kobiet.

Pracujący

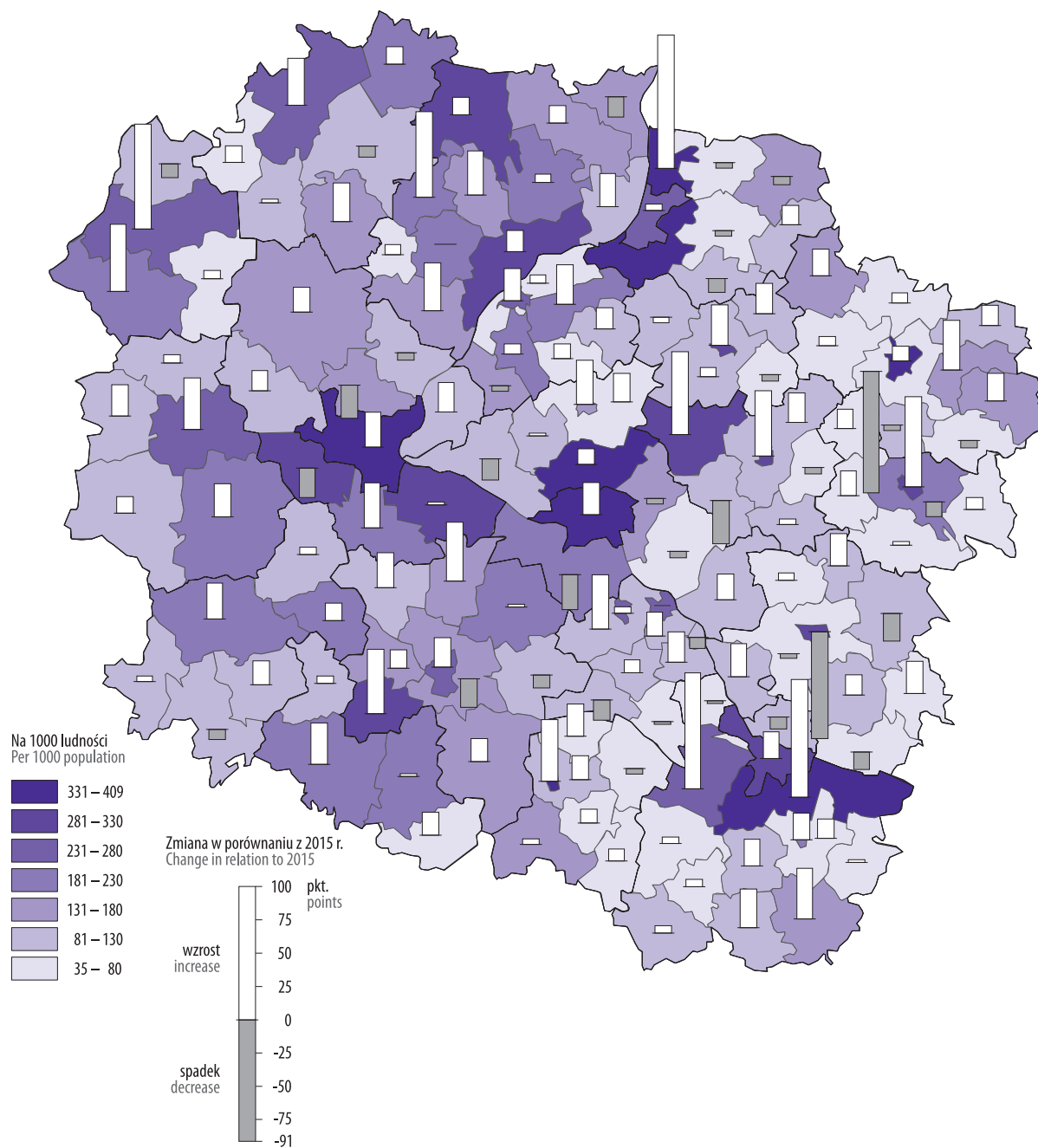
Dane roczne o pracujących (stan na 31 grudnia) pochodzą ze **Sprawozdania o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy** (formularz Z-06). Dane dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób oraz jednostkami sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących, bez rolnictwa indywidualnego, bez duchownych, bez pracujących w fundacjach, organizacjach, związkach, bez jednostek działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, według faktycznego miejsca pracy i faktycznego rodzaju działalności.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 472,6 tys. pracujących (4,8% ogółu pracujących w kraju). Liczba pracujących zwiększyła się w porównaniu z końcem 2020 r. o 0,1% (w kraju wzrost o 1,5%). Również w odniesieniu do końca 2015 r. odnotowano wzrost liczby pracujących zarówno w województwie kujawsko-pomorskim jak i w kraju (odpowiednio o 4,0% i 9,7%).

Na ostatni dzień 2021 r. najwięcej pracujących było w sektorze usług – 291,4 tys. osób, tj. 61,7% ogółu pracujących w województwie. W porównaniu do końca 2020 r. było to więcej o 0,2 p. proc. W sektorze przemysłu i budownictwa pracowało 174,8 tys. osób, czyli nieco ponad 1/3 ogółu pracujących. Najmniejszy udział pracujących był w sektorze rolniczym – 1,3% (spadek o 0,1 p. proc. w stosunku do końca 2020 r.).

**Mapa 24. Pracujący^a w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 24. Employed persons^a in 2021
As of 31 December

^a Dane dotyczą pracujących w podmiotach gospodarki narodowej, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.
^a Data concern in entities of the national economy employing more than 9 persons and budgetary sphere units regardless of the number of employed persons.

Bezrobocie rejestrowane

W latach 2015–2022 w województwie kujawsko-pomorskim poprawiła się sytuacja na rynku pracy pod względem bezrobocia rejestrowanego. Tendencja ta wpisywała się w obserwowaną na krajowym rynku pracy. W końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczba bezrobotnych wyniosła 56,5 tys. (7,0% wszystkich bezrobotnych w kraju) i była niższa od zanotowanej przed rokiem (o 5,4 tys. osób, tj. o 8,7%) oraz niższa niż w 2015 r. (o 50,8 tys. osób, tj. o 47,3%). Dla porównania w kraju w tym samym roku liczba bezrobotnych była niższa o 9,3% niż w roku poprzednim oraz o 48,0% niższa niż w 2015 r.

W końcu 2022 r. w 16 powiatach i wszystkich miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego liczba bezrobotnych była niższa w porównaniu z rokiem poprzednim. Największy roczny spadek odnotowano w powiecie inowrocławskim (o 15,7%). Natomiast wzrost liczby bezrobotnych obserwowano w trzech powiatach: brodnickim (o 7,0%), chełmińskim (o 1,5%) oraz świeckim (o 0,9%). W porównaniu z 2015 r. spadek liczby bezrobotnych wystąpił we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu, a największy w powiecie bydgoskim (o 59,4%).

Większość bezrobotnych, podobnie jak rok wcześniej, mieszkała w miastach. W końcu grudnia 2022 r. bezrobotni zamieszkujący tereny wiejskie (27,8 tys.) stanowili 49,2% ogólnej liczby bezrobotnych, tj. o 0,6 p. proc. więcej w stosunku do 2021 r. oraz o 2,1 p. proc. więcej w porównaniu z 2015 r. Ich liczba w skali roku zmniejszyła się zarówno w miastach (o 9,8%), jak i na wsi (o 7,5%), a także zmniejszyła w porównaniu z 2015 r. (odpowiednio o 49,4% i 45,0%).

Dynamicznie zmieniający się rynek pracy wymaga od pracowników doświadczenia i kompetencji oraz elastyczności i chęci do zmian, nierzadko przekwalifikowania się. Stawia to w trudnej sytuacji zwłaszcza osoby młode oraz osoby starsze, które mimo posiadanego doświadczenia mają problem ze znalezieniem zatrudnienia. W końcu grudnia 2022 r. problem bezrobocia występował głównie wśród osób z grupy wieku 35–44 lata (26,2% ogółu bezrobotnych) oraz wśród osób młodych z grupy wieku 25–34 lata (25,5% ogółu bezrobotnych). Był to spadek udziału w porównaniu z 2021 r. (odpowiednio o 0,1 p. proc. oraz o 1,0 p. proc.). Natomiast w stosunku do 2015 r. nastąpił wzrost udziału w grupie wieku 35–44 lata (o 4,2 p. proc.), ale spadek w grupie wieku 25–34 lata (o 1,8 p. proc.). Osoby powyżej 55. roku życia (8,6 tys.) stanowiły w końcu 2022 r. 15,3% ogólnej liczby bezrobotnych. Był to wzrost udziału zarówno w stosunku rocznym, jak i w porównaniu z 2015 r. (po 0,5 p. proc.). Jediną grupą wieku, w której odnotowano roczny wzrost liczby bezrobotnych (o 2,9%, tj. do 12,7 %) były osoby w wieku 18–24 lata. W pozostałych grupach wieku liczba bezrobotnych zmniejszyła się. Natomiast w stosunku do 2015 r. liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich kategoriach wiekowych, a w największym stopniu wśród bezrobotnych w wieku 18–24 lata (o 57,9 %).

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Te posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe/branżowe (33,4 tys.) stanowiły w końcu grudnia 2022 r. 59,2% ogólnej liczby bezrobotnych. Udział ten zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,5 p. proc. Względem 2021 r. we wszystkich kategoriach bezrobotnych według poziomu wykształcenia nastąpił spadek ich liczby. Największy miał miejsce wśród bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym – o 10,7%, a najmniejszy z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym/branżowym – o 6,3%. Podobnie stosunku do 2015 r. we wszystkich grupach wieku nastąpił spadek – największy wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (o 51,5%), a najmniejszy z średnim ogólnokształcącym (o 38,8%).

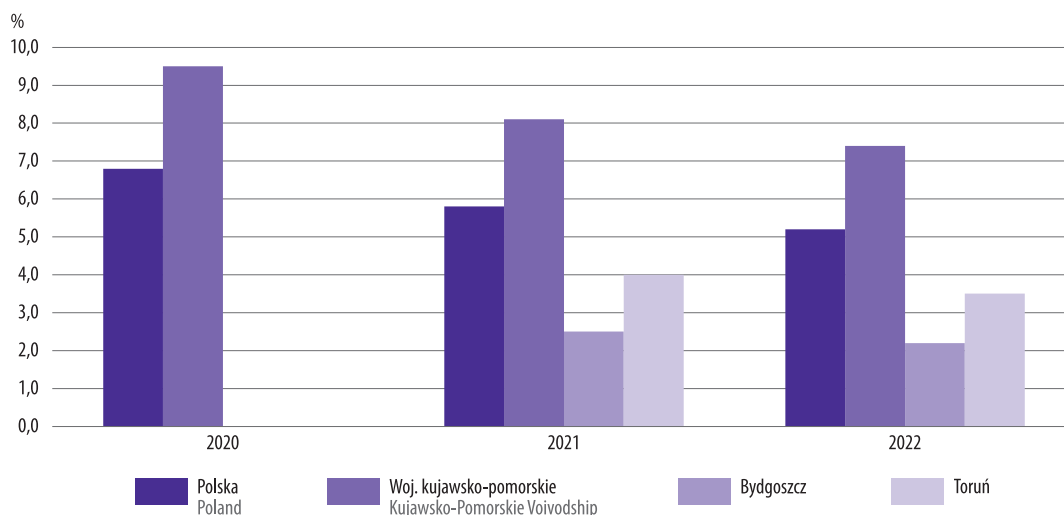
W końcu grudnia 2022 r. większość bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Grupa ta liczyła 31,5 tys. osób, co stanowiło 55,7% ogólnej liczby bezrobotnych. Było to o 6,1 p. proc. mniej niż w roku poprzednim oraz o 3,2 p. proc. mniej w porównaniu z 2015 r. Liczba osób należących do omawianej kategorii bezrobotnych była niższa w stosunku rocznym (o 17,7%) i niższa w porównaniu z 2015 r. (o 50,2%).

W powiatowych urzędach pracy w końcu grudnia 2022 r. zarejestrowanych było 3,0 tys. osób niepełnosprawnych. Ich liczba była niższa w stosunku do 2021 r. o 1,8% oraz niższa w porównaniu z 2015 r. o 41,8%. Udział tej kategorii bezrobotnych w ogólnej ich liczbie wzrósł o 0,3 p. proc. w porównaniu z 2021 r. oraz wzrósł o 0,5 p. proc. w stosunku do 2015 r.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2022 r. zarejestrowanych było 2,4 tys. absolwentów. Był to wzrost (o 42,9%) do 2021 r., ale spadek w porównaniu z 2015 r. (o 45,2%). Udział absolwentów w ogólnej liczbie bezrobotnych wzrósł z 2,7% w 2021 r. do 4,2% w 2022 r., a w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 0,1 p. proc.

Wykres 25. Stopa bezrobocia rejestrowanego^a
Stan na 31 grudnia

Chart 25. Registered unemployment rate^a
 As of 31 December

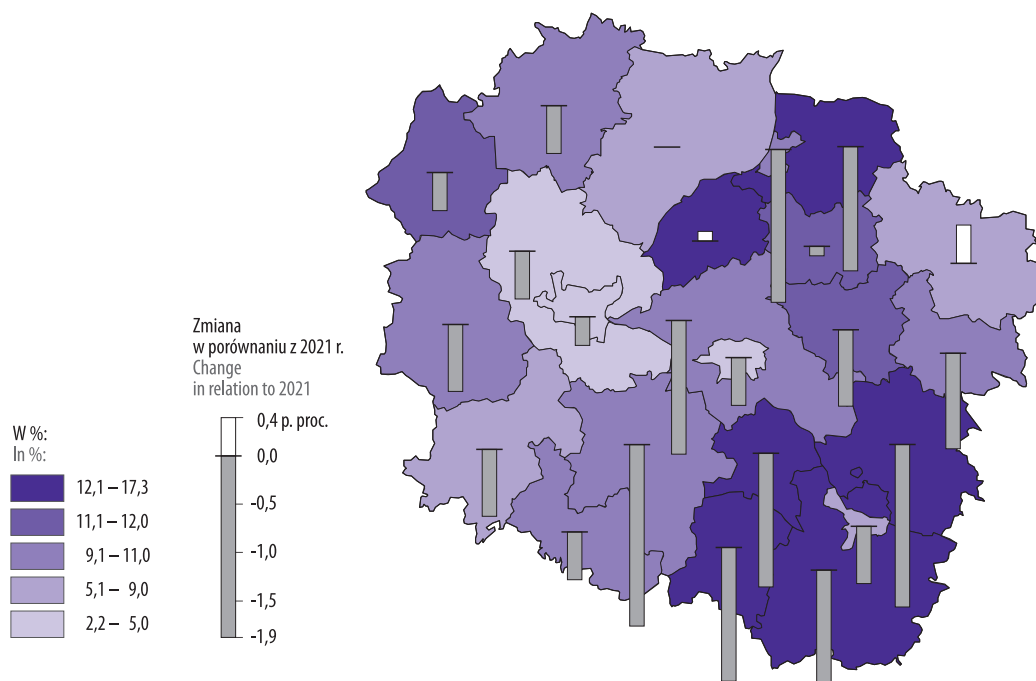
^a W 2020 r. dla Bydgoszczy i Torunia brak danych przeliczonych z PSR 2020.

^a In 2020 for Bydgoszcz and Torun lack of data calculated on the basis of the Agricultural Census 2020.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2022 r. ukształtowała się na poziomie 7,4% i była o 0,7 p. proc. niższa od zanotowanej w grudniu 2021 r. W tym czasie wskaźnik ogólnokrajowy wyniósł 5,2% i był niższy o 0,6 p. proc. w odniesieniu do zanotowanego przed rokiem.

**Mapa 25. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 25. Registered unemployment rate in 2022
As of 31 December

Spadek omawianego wskaźnika w skali roku odnotowano w 16 powiatach i wszystkich miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego. Zawierał się w przedziale od 0,1 p. proc. (w powiecie wąbrzeskim) do 1,9 p. proc. (w powiecie inowrocławskim). W skali roku stopa bezrobocia zwiększyła się jedynie w powiatach brodnickim (o 0,4 p. proc.) oraz chełmińskim (o 0,1 p. proc.). Z kolei w powiecie świeckim wskaźnik ten pozostał na niezmiennym poziomie (6,5%). Nadal obserwowano dość duże terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia rejestrowanego. Rozpiętość pomiędzy najniższą i najwyższą wartością wskaźnika w powiatach i miastach na prawach powiatu wyniosła 15,1 p. proc. i w skali roku zmniejszyła się o 1,1 p. proc. W końcu grudnia 2022 r. najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie radziejowskim (17,3%). Natomiast najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w Bydgoszczy (2,2%).

W końcu grudnia 2022 r. do dyspozycji bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy pozostawało 2,4 tys. ofert pracy. Wówczas na 1 ofertę pracy w województwie kujawsko-pomorskim przypadało 23 bezrobotnych (w kraju było to 18 bezrobotnych). Po tym względem w województwie sytuacja wyglądała nieco mniej korzystnie niż rok wcześniej, kiedy na 1 ofertę przypadało średnio 22 bezrobotnych (w kraju – 15 bezrobotnych). Znacznie polepszyła się natomiast sytuacja względem 2015 r., kiedy to na 1 ofertę pracy przypadało 36 bezrobotnych (w kraju 31 bezrobotnych).

Aktywność ekonomiczna ludności

Źródłem danych kwartalnych o **ludności aktywnej zawodowo** (tj. pracujących i bezrobotnych według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz wytycznych Eurostatu) oraz o **osobach biernych zawodowo**, tj. tych, którzy pozostają poza siłą roboczą jest Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Od 1 kwartału 2021 r. w BAEL wprowadzono zmiany metodologiczne wynikające z wdrożenia rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r. oraz jego aktów implementacyjnych. Zmiany dotyczyły m.in. zakresu podmiotowego badania (badanie zasadnicze obejmuje osoby w wieku 15–89 lat, do 2020 r. włącznie były to osoby w wieku 15 lat i więcej) oraz definicji i sposobu wyodrębniania poszczególnych populacji osób na rynku pracy, tj. pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Na potrzeby analiz porównawczych zaprezentowano przeliczone dane BAEL dla lat wcześniejszych, z uwzględnieniem definicji obowiązujących od 2021 r.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 4 kwartale 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 900 tys. osób, które stanowiły 5,4% ogólnej liczby pracujących w Polsce. Względem 4 kwartału 2021 r. liczba pracujących w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 1,1%. W Polsce wzrost ten wyniósł zaledwie 0,1%. W odniesieniu do analogicznego okresu 2015 r. liczba pracujących wzrosła o 4,7% (w kraju wzrost był wyższy niż w regionie o 0,5 p. proc.).

Do pracujących według BAEL zaliczono osoby w wieku 15–89 lat które w okresie badanego tygodnia: wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w firmie/instytucji publicznej lub u prywatnego pracodawcy, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem, miały pracę, ale jej nie wykonywały:

- a. z powodu choroby lub urlopu wypoczynkowego, urlopu związanego z rodzicielstwem (macierzyńskiego, rodzicielskiego, ojcowskiego lub wychowawczego), organizacji czasu pracy (systemu pracy lub odbioru nadgodzin), szkolenia związanego z wykonywaną pracą,
- b. z powodu sezonowego charakteru pracy, jeśli w okresie poza sezonem nadal regularnie wypełniały zadania i obowiązki związane z pracą lub prowadzeniem działalności (z wyłączeniem obowiązków prawnych lub administracyjnych),
- c. z innych powodów, jeśli przewidywany okres nieobecności w pracy nie przekracza 3 miesięcy.

W województwie kujawsko-pomorskim podobnie jak w Polsce w 4 kwartale 2022 r. wśród pracujących przeważali mężczyźni (54,1%). W stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku udział ten zmniejszył się o 1,1 p. proc. oraz o 1,9 p. proc. w porównaniu z 4 kwartałem 2015 r. Większość pracujących stanowili mieszkańcy miast – 57,4%, tj. o 0,6 p. proc. mniej niż w 4 kwartale 2021 r., ale o 2,6 p. proc. więcej niż w analogicznym kwartale 2015 r.

Najwięcej osób w województwie kujawsko-pomorskim pracowało w usługach. Było to 532 tys. osób, czyli 59,1% wszystkich pracujących. W Polsce udział osób pracujących w tej grupie był o 2,5 p. proc. wyższy. W podmiotach prowadzących działalność w zakresie przemysłu i budownictwa pracowało 263 tys. osób (29,2% pracujących, w Polsce o 0,9 p. proc. więcej). Pracę w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie wykonywało 100 tys. osób (11,1%, w Polsce o 3,3 p. proc. mniej).

Zdecydowana większość osób pracowała w sektorze prywatnym (690 tys. osób), w którym dominowali mężczyźni (59,9%). Inaczej sytuacja wyglądała w sektorze publicznym, gdzie przeważały kobiety (64,3%). Największą część pracujących w województwie stanowili pracownicy najemni. Stanowili oni blisko 78% ogółu pracujących, czyli prawie 4-krotnie więcej niż pracodawcy i pracujący na własny rachunek, którzy stanowili 20,8% pracujących. W kraju udział pracowników najemnych był o 2,6 p. proc. wyższy, a pracodawców i pracujących na własny rachunek o 2,1 p. proc. niższy w porównaniu z województwem kujawsko-pomorskim.

Najliczniej reprezentowana w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2022 r. była grupa zawodów Specjaliści. Stanowili oni 17,7% ogółu pracujących. Najmniej z kolei było przedstawicieli grupy Pracownicy wykonujący prace proste – 5,0%. Również w Polsce najwięcej osób pracowało w zawodach zaliczanych do grupy Specjalistów – 21,8%, a najmniejszą zbiorowość tworzyli podobnie jak w województwie Pracownicy wykonujący prace proste – 4,7%. W województwie kujawsko-pomorskim najwięcej, bo aż 23,8% mężczyzn pracowało w grupie Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (tak samo w kraju). Z kolei najwięcej kobiet pracowało w grupie Specjaliści – 24,3%, tj. 4,9 p. proc. mniej niż w Polsce.

Tablica 12. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat w 4 kwartale według BAEL^a

Table 12. Economic activity of the population aged 15–89 in the 4 quarter by LFS^a

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	2022 Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	929	908	926	937	17294
pracujący employed persons	860	888	890	900	16796
bezrobotni unemployed persons	68	20	36	37	499
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	739	723	691	674	12426
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	55,7	55,7	57,3	58,2	58,2
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	51,6	54,4	55,0	55,9	56,5
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	7,3	2,2	3,9	3,9	2,9

a Populacja osób bezrobotnych dotyczy osób w wieku 15–74 lata.
a The unemployed population includes people aged 15–74.

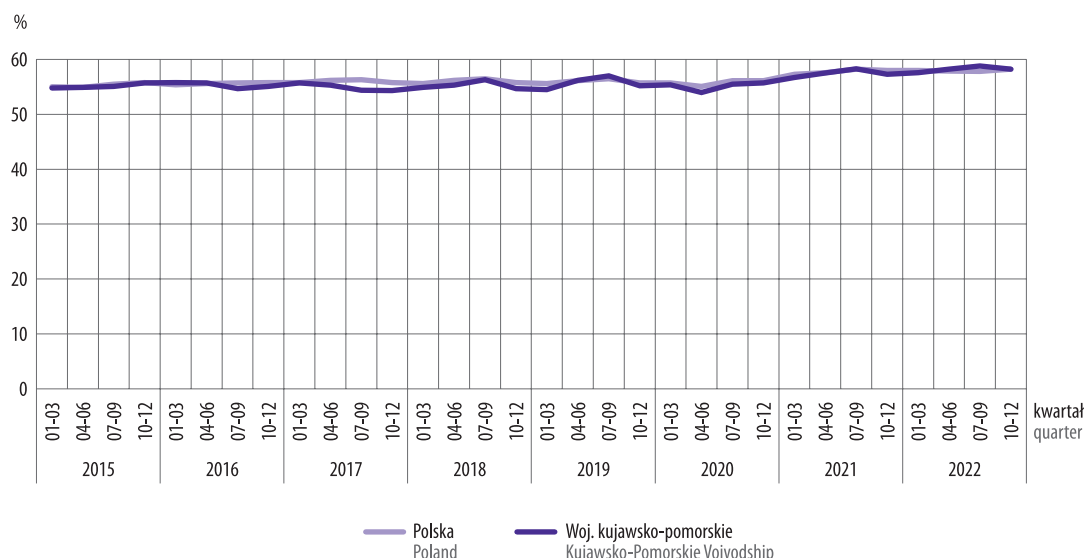
W 4 kwartale 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim aktywnymi zawodowo pozostawało 937 tys. osób w wieku 15–89 lat. Podobnie jak w Polsce, większość z nich stanowili mężczyźni (54,3% na poziomie województwa i 54,2% w Polsce). Udział mężczyzn w liczbie aktywnych zawodowo w regionie spadł względem stanu sprzed roku oraz w porównaniu do 4 kwartału 2015 r., odpowiednio o 0,3 p. proc. i o 1,6 p. proc.). Większa część aktywnych zawodowo w wieku 15–89 lat zamieszkiwała miasta – zarówno w województwie (57,2%), jak i w Polsce (59,3%).

Największą część aktywnych zawodowo w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2022 r. stanowiły osoby z wykształceniem wyższym – 33,6%, tj. o 1,5 p. proc. więcej niż w 4 kwartale 2021 r. W kraju również największy udział w aktywnych zawodowo miały osoby z wykształceniem wyższym i był on o 4,6 p. proc. wyższy niż w województwie. Najmniej wśród aktywnych zawodowo było osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego. W województwie kujawsko-pomorskim udział osób z tym poziomem wykształcenia wyniósł 4,6% (w 4 kwartale 2021 r. – 4,9%), natomiast w Polsce było to 4,4% (w analogicznym kwartale poprzedniego roku było to więcej o 0,4 p. proc.).

Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL obliczono jako udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

W 4 kwartale 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim jak i Polsce współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 58,2%. Zarówno w stosunku do analogicznego okresu 2021 r. jak i 2015 r. współczynnik wzrósł odpowiednio o 0,9 p. proc. i o 2,5 p. proc. Współczynnik aktywności zawodowej u mężczyzn wyniósł 65,9% i był wyższy niż u kobiet aż o 14,9 p. proc. Wyższe wartości notowano na wsiach – 59,0%, natomiast w miastach niższe o 1,6 p. proc.

Wykres 26. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
Chart 26. Activity rate by quarters

Zarówno w Polsce jak i w województwie kujawsko-pomorskim największą aktywnością zawodową wykazywały się osoby z wykształceniem wyższym. W 4 kwartale 2022 r. współczynnik aktywności zawodowej w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł dla tej grupy 83,3% i był wyższy o 1,0 p. proc. niż w 4 kwartale 2021 r. (w Polsce 81,3% i był niższy o 0,2 p. proc.). Największa różnica między województwem a krajem wystąpiła w przypadku osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. W województwie kujawsko-pomorskim współczynnik aktywności zawodowej wśród osób z takim wykształceniem wyniósł 59,2%, podczas gdy w Polsce 55,0%. Najmniejszy współczynnik wystąpił wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia szkolnego – 16,3% (o 0,3 p. proc. więcej niż w 4 kwartale 2021 r.).

Wskaźnik zatrudnienia według BAEL obliczono jako udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Wskaźnik zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2022 r. wyniósł 55,9%, czyli o 0,9 p. proc. więcej niż przed rokiem (o 4,3 p. proc. więcej niż w ostatnim kwartale 2015 r.). Wyższym wskaźnikiem zatrudnienia charakteryzowali się mężczyźni niż kobiety (63,1% względem 49,1%). W Polsce udział pracujących był wyższy zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, odpowiednio o 0,8 p. proc. i o 0,6 p. proc. Uwzględniając miejsce zamieszkania widać, że w ostatnim kwartale 2022 r. wyższy wskaźnik był w przypadku mieszkańców wsi (56,5%) niż miast (55,4%).

Podobnie jak w przypadku współczynnika aktywności ekonomicznej najwyższy wskaźnik zatrudnienia występował wśród osób z wykształceniem wyższym. W 4 kwartale 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim było to 82,5%, a w Polsce o 2,2 p. proc. mniej.

Populacja biernych zawodowo w wieku 15-89 lat w województwie kujawsko-pomorskim w 4 kwartale 2022 r. obejmowała 674 tys. osób, tj. mniej o 2,5% niż w analogicznym kwartale 2021 r. Wśród biernych zawodowo przeważały kobiety – w województwie było to 61,0%, a w kraju o 0,1 p. proc. mniej. Większość biernych zawodowo zamieszkiwała w miastach – 58,9%.

Analizując przyczyny bierności zawodowej, przeważają osoby nieposzukujące pracy w związku z emeryturą – w 4 kwartale 2022 r. stanowiły 52,0% ogółu biernych zawodowo, natomiast w ostatnim kwartale 2021 r. ich udział był mniejszy o 3,6 p. proc. Drugą w kolejności przyczyną bierności była nauka, uzu-

pełnienie kwalifikacji – osoby nieposzukujące pracy w związku z tą przyczyną stanowiły 21,1% biernych zawodowo (22,9% w 4 kwartale 2021 r.).

Stopę bezrobocia według BAEL obliczono jako udział bezrobotnych danej kategorii w liczbie aktywnych zawodowo danej kategorii.

W 4 kwartale 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim stopa bezrobocia według BAEL wyniosła 3,9% – w stosunku do ostatniego kwartału 2021 r. pozostała bez zmian, a w porównaniu do 4 kwartału 2015 r. zmniejszyła się o 3,4 p. proc. Wyższa stopa bezrobocia notowana jest wśród mężczyzn – 4,1% niż u kobiet (mniej o 0,4 p. proc.). W 4 kwartale poprzedniego roku sytuacja była przeciwna – stopa bezrobocia według BAEL była wyższa wśród kobiet (4,8%) niż u mężczyzn o 1,6 p. proc.

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2022 r. wzrosło w skali roku o 9,4%. Zwiększyła się także przeciętna miesięczna emerytura wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (wzrost o 9,5%) oraz rolników indywidualnych (wzrost o 4,8%). Rosnące pensje i emerytury wpłynęły na zwiększenie przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę. Gospodarstwa domowe w 2021 r. miały do dyspozycji dochód o 4,7% większy niż w 2020 r.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

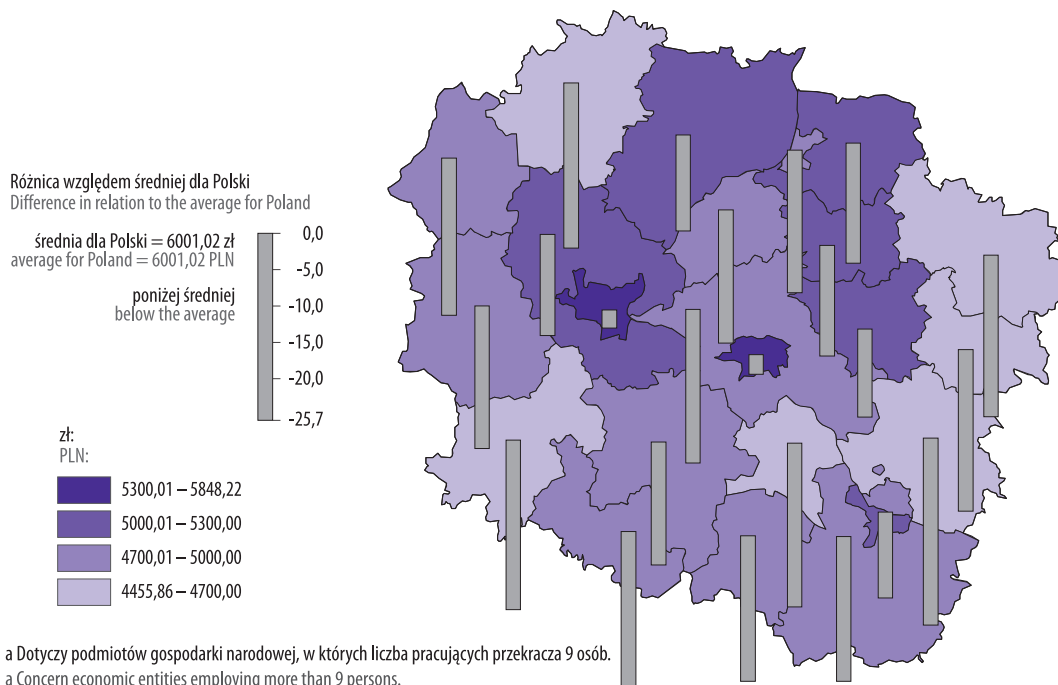
W województwie kujawsko-pomorskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2021 r. osiągnęło wartość 5286,83 zł i było o 11,9% niższe od przeciętnego wynagrodzenia w Polsce (6001,02 zł). Podobnie było w 2020 r. i 2015 r., kiedy przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie było niższe niż w kraju odpowiednio o 12,5% i o 14,7%.

W pierwszej części analizy informacje wynikowe o wysokościach przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto zaprezentowano na podstawie rocznego badania statystyki publicznej Z-06 o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy (dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących) – na tej podstawie przedstawiono zróżnicowanie terytorialne wynagrodzeń (do poziomu powiatów) w 2021 r. (jako ostatnim dostępnym).

W porównaniu do sytuacji z 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie kujawsko-pomorskim wzrosło o 9,4% (w Polsce o 8,6%). Największy wzrost w tym czasie miał miejsce w powiecie aleksandrowskim (o 12,4%), w którym przeciętne miesięczne wynagrodzenie wyniosło 4651,79 zł. Najniższy wzrost wystąpił w powiecie golubsko-dobrzyńskim (o 6,0%). Warto dodać, że w powiecie tym odnotowano najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie, które wyniosło 5272,37 zł. Najmniejsze średnie wynagrodzenie otrzymywali mieszkańcy powiatu lipnowskiego – 4455,86 zł. Z miast wojewódzkich nieco wyższe średnie uposażenie notowano w Bydgoszczy. Było to 5848,22 zł, podczas gdy w Toruniu wynosiło 5841,99 zł.

W 2021 r. w stosunku do 2015 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie kujawsko-pomorskim wzrosło o 49,3% (w kraju o 44,6%), przy czym w większości powiatów było ono niższe niż średnio w województwie. Największy wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (o 55,8%) odnotowano w powiecie lipnowskim, który w 2015 r. był jedynym powiatem w województwie, w którym średnie wynagrodzenie wyniosło poniżej 3 tys. zł. Najmniejszy wzrost wystąpił w powiecie mogileńskim (o 41,8%), w którym przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2021 r. wyniosło 4704,01 zł. W 2021 r. względem 2015 r. w miastach wojewódzkich wzrosło przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto – o 51,9% w Bydgoszczy i o 46,4% w Toruniu.

Mapa 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a w 2021 r.
Map 26. Average monthly gross wages and salaries^a in 2021

W drugiej części analizy informacje wynikowe o wysokości przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto zaprezentowano na podstawie miesięcznego meldunku o działalności gospodarczej DG-1 (dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; w ramach badania podmioty o liczbie pracujących 50 lub więcej osób badane są metodą pełną, a podmioty o liczbie pracujących od 10 do 49 osób - metodą reprezentacyjną) – na tej podstawie przedstawiono przeciętne miesięczne wynagrodzenia w województwie w sektorze przedsiębiorstw w 2022 r. (jako ostatnim dostępnym).

Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. wynosiło 5861,17 zł. Oznacza to, że było o 11,9% niższe od średniego wynagrodzenia w Polsce (6653,67 zł). W porównaniu z 2021 r. tempo jego wzrostu było niższe niż w kraju – o 12,1% względem 13,0%. Zestawiając dane za 2022 r. do 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim można zaobserwować wyższe niż w Polsce tempo wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw. W 2022 r. w porównaniu z 2015 r. pracodawcy z województwa średnio wypłacali wynagrodzenia wyższe o 69,4%, podczas gdy w Polsce o 61,4% wyższe.

Sektor przedsiębiorstw obejmuje podmioty o liczbie pracujących 10 i więcej osób prowadzących działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności firm centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej.

W 2022 r. najlepiej opłacani byli pracownicy sekcji Informacja i komunikacja, którzy średnio zarabiali 9830,93 zł (w Polsce 11334,23 zł). Wielkość wynagrodzenia przekraczała przeciętną wielkość w województwie także w sekcjach Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 13,4%), a także Handel, naprawa pojazdów samochodowych (o 3,2%) i Obsługa rynku nieruchomości^A (o 1,3%). W sekcjach tych przeciętne wynagrodzenie brutto wyniosło odpowiednio 6648,96 zł, 6046,24 zł i 5938,66 zł.

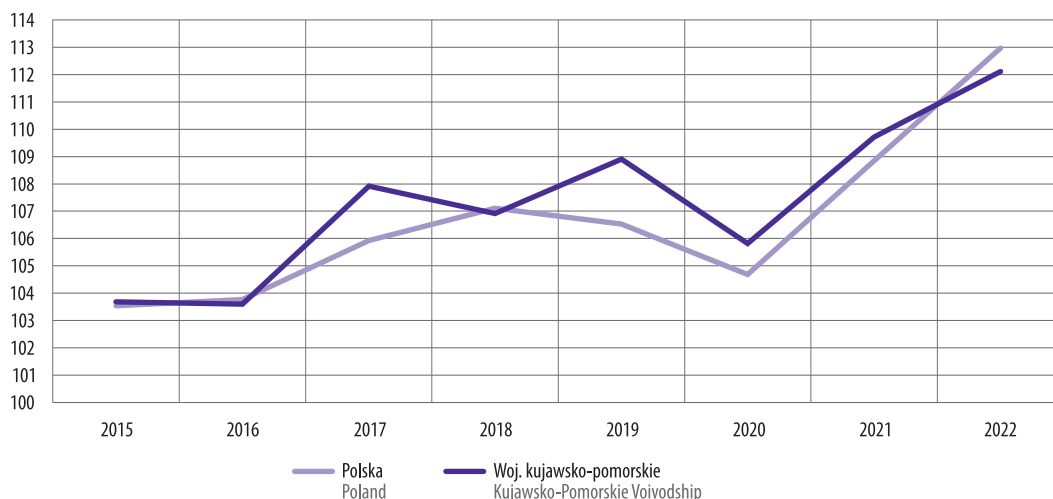
Z kolei najniższe wynagrodzenie przypadało osobom pracującym w przedsiębiorstwach należących do sekcji działalność w sekcji Administrowanie i działalność wspierająca^A. Przeciętnie było to 4157,98 zł.

Tablica 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw
Table 13. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	3459,49	4765,04	5227,97	5861,17
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the national average (Poland=100)	83,9	88,1	87,8	88,1

Wykres 27. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw
Rok poprzedni=100

Chart 27. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector
Previous year=100

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. przeciętnie było 482,6 tys. emerytów i rencistów, czyli o 0,1% mniej niż w 2020 r. (w kraju o 0,3%) i o 5,4% więcej niż w 2015 r. (w kraju o 4,2%).

Większość spośród osób pobierających emerytury i renty (86,0%) stanowiły osoby pobierające świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (415,2 tys.). Najliczniejszą grupę świadczeniobiorców według źródła otrzymywania świadczenia – 74,4% stanowiły osoby pobierające emeryturę (308,9 tys.). Ich liczba wzrosła zarówno w stosunku do poprzedniego, jak i 2015 r., odpowiednio o 1,6% i o 23,2% (w kraju o 1,2% i o 19,8%). W 2022 r. było także 65,9 tys. osób pobierających renty rodzinne oraz 40,4 tys. osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy. Ich liczba, podobnie jak w kraju, zmniejszyła się zarówno w stosunku do poprzedniego roku (odpowiednio o 1,1% i o 5,1%), jak i 2015 r. (odpowiednio o 5,4% i o 33,7%).

Elementem systemu świadczeń emerytalno-rentowych jest także rolniczy system ubezpieczeń społecznych. W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim tego rodzaju świadczenia pobierało 67,4 tys. rolników indywidualnych, z czego 77,7% stanowiły osoby pobierające emerytury. Było to mniej o 3,3% niż rok wcześniej i o 11,9% w porównaniu z 2015 r. (w kraju odpowiednio mniej o 4,1% i o 17,3%). W 2022 r. rentę z tytułu niezdolności do pracy pobierało 12,6 tys. osób, a rodzinną 2,4 tys. osób. Było to mniej niż w 2020 r., odpowiednio o 2,4% i o 0,2%.

W 2022 r. przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wyniosła 2597,62 zł (o 9,5% mniej niż w Polsce). W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, wzrosła ona o ponad 9% w porównaniu do poprzedniego roku i o około 40% względem 2015 r.

Przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe wśród rolników indywidualnych w 2022 r. wyniosło 1511,86 zł i było wyższe niż w kraju o 11,34 zł. Podobnie jak w kraju wzrosło ono o około 5% względem 2020 r. i o około 27% w porównaniu do 2015 r.

Tablica 14. Świadczenia społeczne
Table 14. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	457,8	485,1	482,9	482,6
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1826,08	2219,07	2373,17	2597,62
w tym emerytura of which retirement pension	1966,09	2327,44	2490,20	2726,56
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	1191,79	1385,57	1443,15	1511,86
w tym emerytura of which retirement pension	1213,51	1384,13	1439,93	1511,04

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim dochód rozporządzalny gospodarstw domowych wyniósł 1932,22 zł (mniej niż w kraju o 6,3%). Był on o 4,7% wyższy w porównaniu z 2020 r. (w kraju o 7,4%). W tym czasie najbardziej, bo o 11,4% wzrósł dochód rozporządzalny z pracy najemnej i wyniósł 980,78 zł. Odnotowano także wzrost dochodu rozporządzalnego ze świadczeń społecznych, w tym ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+” o 0,6% do poziomu 112,16 zł. W 2021 r. zmniejszył się natomiast dochód rozporządzalny z pracy na własny rachunek (117,93 zł) i ze świadczeń społecznych (648,37 zł), odpowiednio o 8,1% i o 0,4% (w kraju wzrósł odpowiednio o 18,8% i o 5,1%).

Dochód do dyspozycji zwiększył się w stosunku do 2020 r. o 4,8% (w kraju o 7,5%) i wyniósł 1889,98 zł. Dochód ten stanowił 93,8% przeciętnego dochodu do dyspozycji w kraju.

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Tablica 15. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny
Table 15. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021	2021 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in household	1245,69	1770,82	1845,34	1932,22	2061,93
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1208,73	1722,80	1803,20	1889,98	2014,61

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych wyniósł 20,6% i był o 5,8 p. proc. wyższy niż w Polsce. W porównaniu do poprzedniego roku wskaźnik ten wzrósł o 4,0 p. proc.

Wybrane wskaźniki spójności społecznej w oparciu o wyniki Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności (EU-SILC):

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem bez uwzględnienia w dochodach ogółu transferów społecznych to odsetek osób z rocznym ekwiwalentnym dochodem do dyspozycji poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji uwzględniający transfery społeczne.

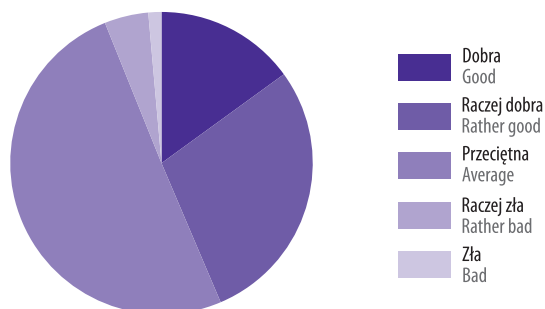
Transfery społeczne to bieżące przelewy otrzymywane przez gospodarstwa domowe podczas okresu odniesienia dochodu, przeznaczone do zmniejszenia ciężarów finansowych związanych z wieloma nieprzewidywalnymi sytuacjami lub potrzebami, dokonywane w ramach wspólnie organizowanych systemów lub poza tymi systemami przez organy rządowe lub instytucje typu non-profit świadczące usługi na rzecz gospodarstw domowych (NPISH).

Współczynnik Giniego to miara nierówności rozkładu dochodów; przybiera wartość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie. W badaniu EU-SILC wskaźnik ten wyliczono dla rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik Giniego wyniósł 26,8% czyli tyle samo co w Polsce. W porównaniu do poprzedniego roku wskaźnik ten wzrósł o 1,3 p. proc. (w kraju zmniejszył się o 0,4 p. proc.).

W 2021 r. ponad 50% mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego oceniało sytuację materialną swojego gospodarstwa domowego jako przeciętną (o 8,5 p. proc. więcej niż w kraju), czyli o 0,8 p. proc. mniej niż rok wcześniej. W tym okresie odnotowano wzrost liczby gospodarstw oceniających swoją sytuację jako raczej dobrą – z 24,3% w 2020 r. do 28,6% w 2021 r. (w kraju 27,1%). W 2021 r. swoją sytuację jako dobrą określało 15,0% mieszkańców województwa (w kraju 25,9%) – o 2,5 p. proc. mniej niż w 2020 r.

Wykres 28. Struktura subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2021 r.
 Chart 28. Structure of subjective evaluation of the material situation of households in 2021

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social assistance and family support

W 2021 r. zanotowano spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Odnotowano wzrost liczby rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny. Zwiększyła się także liczba placówek zajmujących się opieką nad dziećmi do 3. roku życia.

Świadczenia pomocy społecznej w 2021 r. zostały przyznane 75,9 tys. osobom (mniej o 11,3% niż w roku poprzednim i o 44,1% niż w 2015 r.) w ogólnej kwocie 264,4 mln zł (o 0,6% mniej niż w 2020 r. i o 8,2% więcej niż w 2015 r.). Rzeczywista liczba osób, którym przyznano świadczenia w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiła 7,8% takich odbiorców w kraju.

Świadczenia pomocy społecznej wypłacane były w większości jako pomoc pieniężna (63,1%). Największą kwotę świadczeń, bo 36,0%, przeznaczono na zasiłki okresowe. Otrzymało je 30,2% osób, którym przyznano świadczenia pieniężne. Pozostałe środki pieniężne przeznaczono na zasiłki stałe (32,8%) i celowe (30,2%), które otrzymało odpowiednio 12,3% i 57,0% osób, którym przyznano świadczenia pieniężne.

W ramach niepieniężnych form pomocy w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim największą kwotę świadczeń przeznaczono na usługi opiekuńcze (46,6%), które otrzymała blisko 1/4 odbiorców. Na posiłki, które trafiły do blisko 2/3 osób otrzymujących pomoc niepieniężną, wydano 15,3% świadczeń przeznaczonych na pomoc niepieniężną. Ponad 4% osób, którym przyznano pomoc niepieniężną otrzymało schronienie (8041,4 tys. zł) i ubranie (37,8 tys. zł).

W 2021 r. decyzją świadczenia pomocy społecznej otrzymało 374,8 osób na 10 tys. ludności, czyli o 46,1% więcej niż w Polsce. Pomoc pieniężną decyzją otrzymało 397,3 osób na 10 tys., natomiast niepieniężną 163,8 osób na 10 tys. (więcej niż w kraju odpowiednio o 58,7% i o 39,6%).

W 2021 r. Kartę Dużej Rodziny posiadało 55,9 tys. rodzin, czyli o 9,4% więcej niż rok wcześniej. Wśród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej rodzin posiadało taki dokument w Bydgoszczy (5,7 tys.), powiecie świeckim (4,2 tys.) i powiecie toruńskim (3,7 tys.). Najmniej posiadaczy Karty Dużej Rodziny było w powiecie radziejowskim (1,0 tys.). W porównaniu z 2020 r. we wszystkich powiatach wzrosła liczba rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny, przy czym najbardziej we Włocławku (o 12,4%) i w powiecie bydgoskim (o 12,3%).

Tablica 16. Świadczenia pomocy społecznej
Table 16. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczba osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of persons)	135570	92728	85473	75851
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	287940,0	267831,0	265871,7	264403,7
pomoc pieniężna financial assistance	219215,8	174068,5	173487,9	166884,7
pomoc niepieniężna non-financial assistance	68724,2	93762,5	92383,8	97519,1
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	649,4	447,0	419,2	374,8

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. odnotowano 52,8 tys. gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, co stanowiło 7,5% gospodarstw tego typu w Polsce. Było to mniej niż w latach poprzednich – o 5,7% względem 2020 r. i o 34,0% w stosunku do 2015 r. (w kraju odpowiednio o 7,7% i o 35,2%).

W 2021 r. było 112,5 tys. beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, czyli 7,9% liczby beneficjentów w Polsce. Było to mniej niż w 2020 r. i w 2015 r., odpowiednio o 8,7% i o 44,2% (w Polsce mniej odpowiednio o 10,9% i o 48,1%).

Beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej było 5,6% mieszkańców województwa (w kraju 3,7%). Udział ten wykazuje tendencję spadkową, gdyż w 2020 r. wyniósł 6,0%, a w 2015 r. 9,7% (w Polsce odpowiednio 4,2% i 7,1%).

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy – gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268).

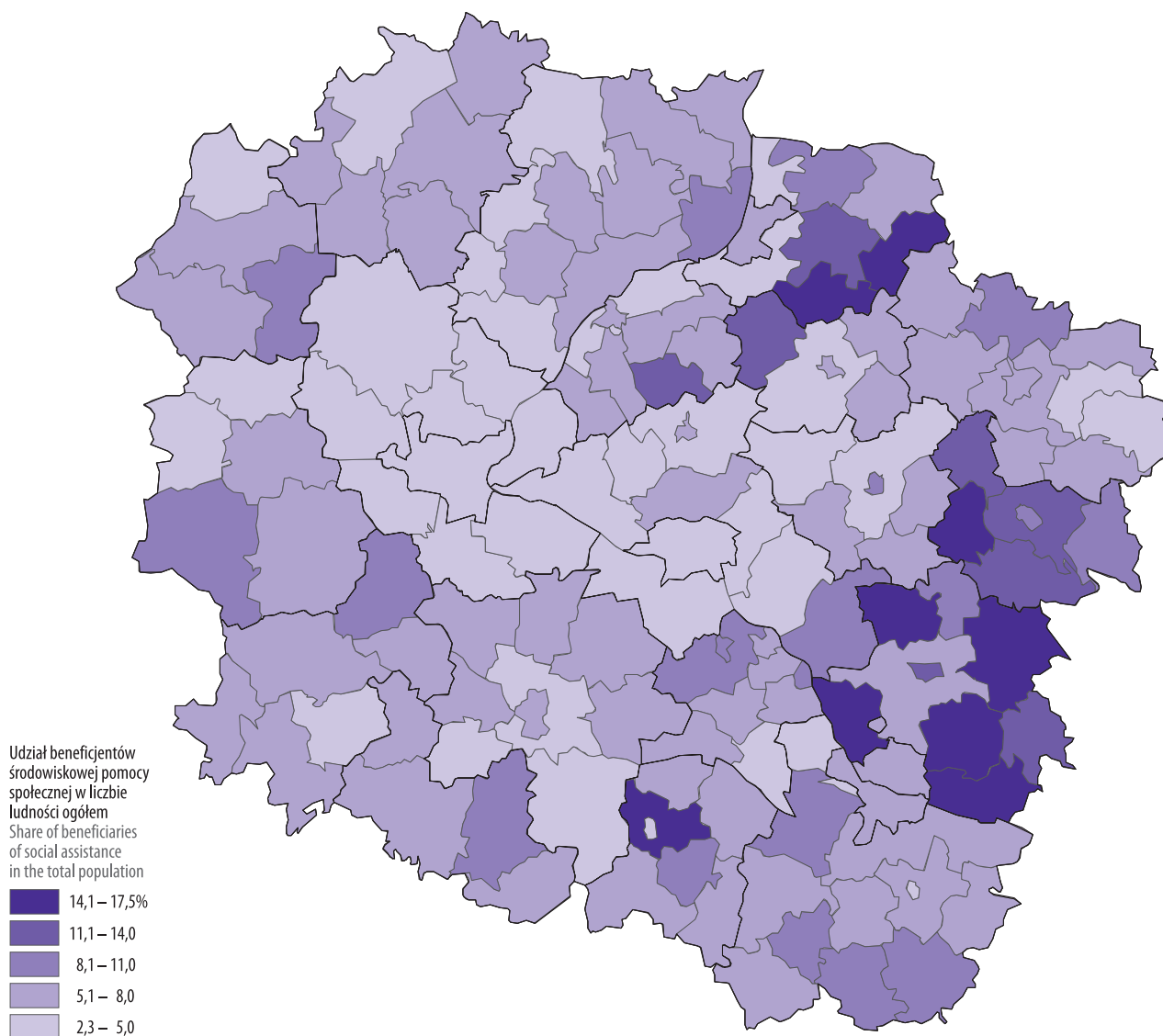
W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 10 tys. ludności przypadało 556 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, czyli o 49,1% więcej niż w Polsce. Było to o 42,4% mniej względem 2015 r. (w kraju mniej o ponad 47,5%).

Największy udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem odnotowano w gminach zlokalizowanych w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego, a zwłaszcza w gminach wiejskich Radziejów (17,5%) i Wielgie (17,0%). Najmniejszy udział beneficjentów tego typu pomocy w ogólnej liczbie ludności wystąpił w gminie wiejskiej Osielsko (2,3%), a także w Bydgoszczy (2,5%) i w gminie wiejskiej Białe Błota (2,7%).

Tablica 17. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
Table 17. Beneficiaries of social assistance at domicile

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from social assistance at domicile	79978	61088	55996	52813
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of social assistance at domicile	201580	136736	123317	112528
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of social assistance at domicile per 10 thousand population	966	659	605	556

Mapa 27. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2021 r.
Map 27. Scope of use of social assistance at domicile in 2021

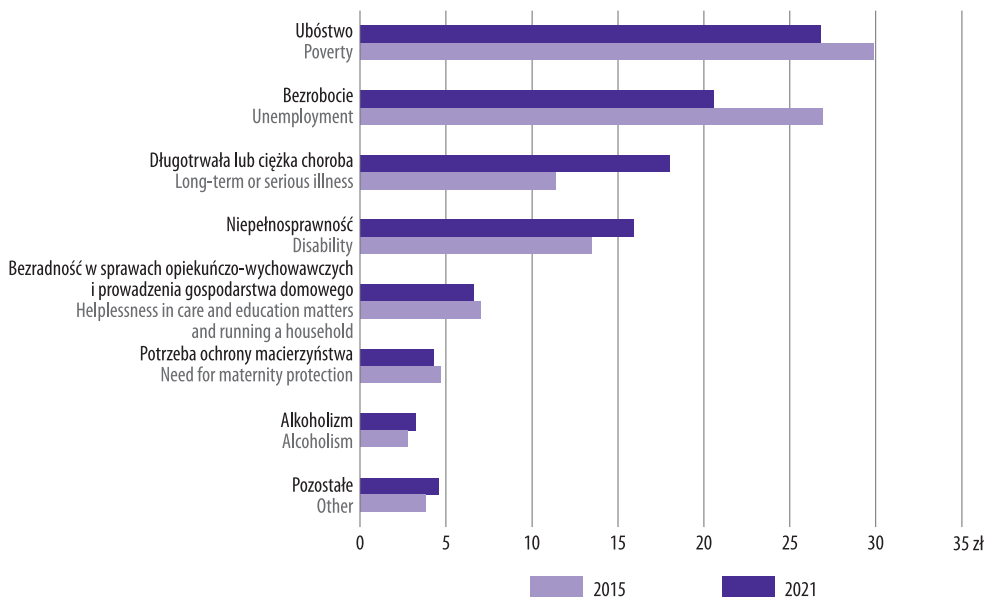

W 2021 r. w stosunku do 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim o ponad połowę zmniejszyła się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na bezrobocie i o ponad 40% ze względu na ubóstwo, potrzebę ochrony macierzyństwa oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

i prowadzenia gospodarstwa domowego. W tym okresie o 1,3% zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy społecznych ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę.

Analiza struktury powodów przyznawania pomocy społecznej wykazała, że w porównaniu z 2015 r. zmniejszył się udział rodzin otrzymujących pomoc ze względu na bezrobocie (o 6,3 p. proc.), ale zwiększył ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę (o 6,6 p. proc.), niepełnosprawność (o 2,4 p. proc.) i alkoholizm (o 0,4 p. proc.).

Wykres 29. Rodziny, którym na podstawie decyzji przyznano pomoc wg przyczyn^a
Chart 29. Number of families with assigning help (based on the decisions) by reasons^a

^a Na podstawie decyzji.
^a Based on a decision.

Od 1 lipca 2019 r. program „Rodzina 500+” to świadczenia przyznawane na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia w rodzinie naturalnej (bez dzieci umieszczonych w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej). Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie w województwie kujawsko-pomorskim objęto w 2021 r. przeciętnie miesięcznie 341,3 tys. dzieci (o 0,2% mniej względem 2020 r.). Wydatki na ten cel wyniosły 2094,8 mln zł (o 0,3% mniej niż w 2020 r.).

Tablica 18. Świadczenia wychowawcze „RODZINA 500+”
Table 18. „FAMILY 500+” child-support benefit

Wyszczególnienie Specification	2016	2019	2020	2021
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-raising benefit payments in thousand PLN	962834,5	1638947,8	2100749,1	2094787,0
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze w tys. Monthly average number of children for whom families received a child-raising benefit in thousands	214645	198963 325256 ^a	341881	341315

^a Dane dotyczą okresu: w liczniku – od 1 stycznia do 30 czerwca, w mianowniku – od 1 lipca do 31 grudnia.

^a Data concern the period: in the numerator – from 1 January to 30 June, in the denominator – from 1 July to 31 December.

Uwaga: Od 1 kwietnia 2016 do 30 czerwca 2019 r. przysługiwało rodzicom lub opiekunom dzieci do 18 roku życia, niezależnie od dochodu na drugie i kolejne dziecko, a w przypadku dochodu w wysokości nie przekraczającej 800 zł na osobę, także na pierwsze lub jedyne dziecko. Od 1 lipca 2019 roku przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, bez względu na dochód osiągany przez rodzinę.

Note: From 1 April 2016 to 30 June 2019, it was available to parents or guardians for each child up to the age of 18, regardless of the income for the second and next child, and in the case of income not exceeding 800 PLN per person, also for the first or only child. Since 1 July 2019, child-raising benefit has been granted to every child until 18 years old, regardless of family income.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 92,4 tys. dzieci (o 13,4% mniej niż w 2020 r.), na które rodziny otrzymały 190,5 tys. zł zasiłków rodzinnych (o 12,4% mniej względem poprzedniego roku).

Z funduszu alimentacyjnego wypłacono 183,2 tys. świadczeń (o 3,7% mniej niż w 2020 r.), co stanowiło 7,4% liczby świadczeń wypłaconych w Polsce. Uplasowało to województwo kujawsko-pomorskie na 6. lokacie wśród województw. Kwota wypłaconych świadczeń wyniosła 72238,5 tys. zł (o 2,6% mniej względem 2020 r.), czyli 7,0% świadczeń wypłaconych w kraju.

Tablica 19. Świadczenia na rzecz rodziny
Table 19. Benefits to the family

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021
Dobry Start^a Good Start ^a				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	.	.	71673,6	71723,0
liczba dzieci (i osób uczących się), na które wypłacono świadczenie (w ciągu roku) number of children (and learners) for whom benefits have been paid (during a year)	.	.	239086	238774
Zasiłek rodzinny Family allowance				
kwota świadczeń ^b wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of family allowances ^b (during a year) in thousand PLN	267462	247088	217620	190544
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny children, for which the parents shall receive family allowances	134054	123942	106707	92431
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku Share of children aged under 17 years, for which the parents shall receive family allowances in the total number of children in this age	33,1	30,9	26,5	23,1
Fundusz alimentacyjny Alimony fund				
kwota świadczeń wypłaconych (w ciągu roku) w tys. zł amount of benefits paid (during a year) in thousand PLN	83621,8	78346,2	74147,7	72238,5
liczba wypłaconych świadczeń number of paid benefits	220447	204270	190287	183163
Ulga prorodzinna w zeznaniach podatkowych PIT Family tax relief in PIT tax returns				
kwota odliczeń od podatku z tytułu ulgi prorodzinnej amount of tax deductions for family tax relief	282870021	284958043	280130862	.
liczba dzieci ^c number of children ^c	340999	340107	342004	.

a W ramach programu „Dobry Start” dla każdego uczącego się dziecka, rozpoczynającego rok szkolny wypłacane jest jeden raz w roku świadczenie na wyprawkę szkolną. b Wraz z dodatkami. c Liczba dzieci podana została łącznie, tj. dzieci, na które dokonano odliczenia od podatku jak również dzieci, na które przysługiwał zwrot nieodliczonej kwoty ulgi na dzieci.
a As part of the “Good Start” program, for each learning child, at the beginning of the school year, a benefit for a school layette is paid once a year. b Including appendices. c The number of children was given in total, i.e. children for whom the child relief was deducted from tax as well as children who were entitled to the reimbursement of not deducted child relief.

W Polsce w według stanu na 31 grudnia 2021 r. było 5012 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 (4200 żłobków, 802 kluby dziecięce i 10 oddziałów żłobkowych). Było to o 9,6% więcej w stosunku do 2020 r. i ponad dwukrotnie więcej niż w 2015 r. Wymienione placówki dysponowały 191,6 tys. miejsc (więcej o 10,4% niż w 2020 r. i ponad dwukrotnie więcej niż w 2015 r.) i w ciągu 2021 r. przebywało w nich 256,4 tys. dzieci (więcej o 11,9% niż w 2020 r. i ponad dwukrotnie więcej niż w 2015 r.).

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2021 r. działało 227 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do 3 lat. Wśród nich było 168 żłobków (o 20,9% więcej niż rok wcześniej i prawie trzykrotnie więcej niż w 2015 r.) oraz 59 klubów dziecięcych (o 13,5% więcej niż w 2020 r. i prawie czterokrotnie więcej niż w 2015 r.). Wymienione placówki dysponowały 9,0 tys. miejsc (o 13,5% więcej niż w 2020 r. i prawie 3 razy więcej niż w 2015 r.) i w ciągu 2021 r. przebywało w nich 11,4 tys. dzieci (wzrost o 14,0% w skali roku i ponad dwukrotnie więcej niż w 2015 r.).

W 2021 r. województwie kujawsko-pomorskim żłobki stanowiły 74,0% placówek opieki nad dziećmi do 3 lat. Miejsca w żłobkach stanowiły 86,4% miejsc wszystkich placówek a przebywało w ciągu roku w nich 85,8% dzieci objętych opieką w tych placówkach.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 100 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych przypadało 81,9 dzieci w wieku do lat 3 (85,3 dzieci na 100 miejsc). Było to o 4,6% więcej niż rok wcześniej (w kraju o 4,0%) i o 9,5% mniej niż w 2015 r. (w kraju o 7,6%).

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20 tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2022 r. poz 1324, z późn. zm.). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1 roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

W 2021 r. w Polsce 15,5% dzieci było objęte opieką w placówkach nad dziećmi do 3. roku życia (12,8% w 2020 r.). W województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ten wyniósł 13,7% (10,8% rok wcześniej). Największy udział dzieci objętych opieką żłobkową w ogólnej liczbie dzieci do lat 3 odnotowano w Toruniu (33,3%) i Bydgoszczy (23,9%), natomiast najmniej w powiecie wąbrzeskim (3,8%). W powiecie rypińskim odnotowano brak zjawiska.

**Tablica 20. Żłobki i kluby dziecięce
Stan na 31 grudnia**

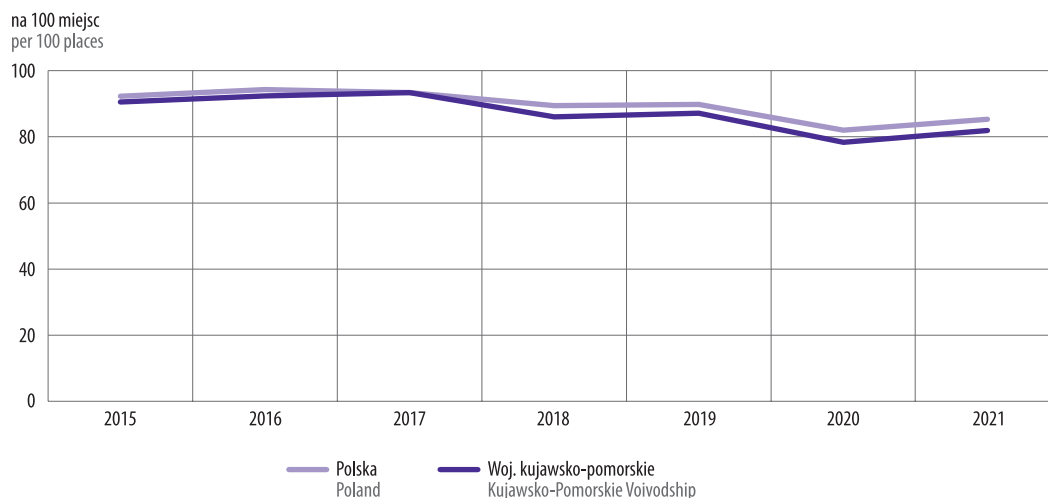
**Table 20. Nurseries and children's clubs
As of 31 December**

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Żłobki Nurseries	60	133	139	168
w tym publiczne of which public	22	41	45	53
Oddziały żłobkowe Nursery sections	4	1	1	0
Kluby dziecięce Children's clubs	16	41	52	59
w tym publiczne of which public	1	4	8	9
Miejsca ^a w tys.: Places ^a in thousands:	3,1	6,8	7,9	9,0
w żłobkach in nurseries	2,7	6,0	6,9	7,8
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,3	0,8	1,0	1,2
Dzieci ^a przebywające (w ciągu roku) w tys.: Children ^a staying (during the year) in thousands:	4,7	9,1	10,0	11,4
w żłobkach in nurseries	4,2	7,9	8,6	9,8
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,3	1,1	1,3	1,6

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery sections.

**Wykres 30. Dzieci w wieku do lat 3 na 100 miejsc w żłobkach^a i klubach dziecięcych
Stan na 31 grudnia**

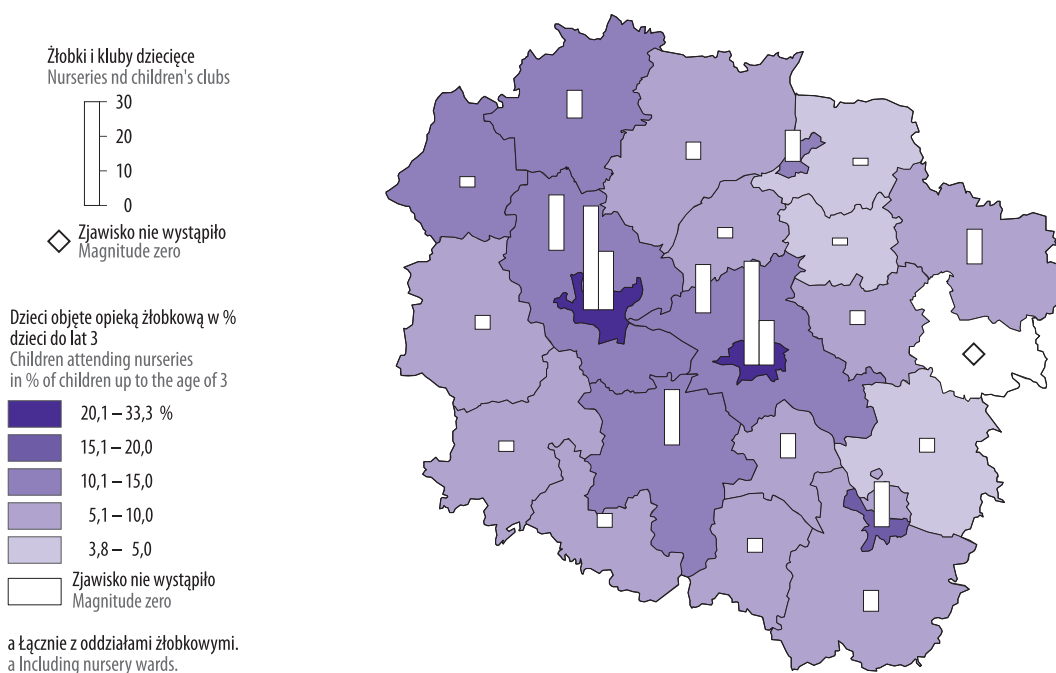
Chart 30. Children up to the age of 3 per 100 places in nurseries^a and children's clubs
As of 31 December

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

**Mapa 28. Żłobki^a i kluby dziecięce w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 28. Nurseries^a and children's clubs in 2021
As of 31 December

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Warunki mieszkaniowe ludności województwa kujawsko-pomorskiego ulegają poprawie. Świadczy o tym wzrost wskaźnika informujący o liczbie zasobów mieszkaniowych oraz coraz to mniejsza liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. W regionie nieprzerwanie od roku 2015 widoczna jest tendencja wzrostowa przeciętnej powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca. Zwiększała się także gęstość sieci rozdzielczej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz odsetek ludności korzystający z tych instalacji.

Zasoby mieszkaniowe w województwie kujawsko-pomorskim według stanu na 31 grudnia 2021 r. liczyły 768,3 tys. mieszkań, czyli o 0,9% więcej niż w 2020 r. i o 6,9% więcej niż w 2015 r. Zasoby mieszkaniowe stanowiły 5,1% zasobu krajowego. Były one w 66,8% zlokalizowane w miastach województwa. Najwięcej mieszkań, tak jak w ubiegłym roku, znajdowało się w Bydgoszczy – 156,2 tys. i było to 19,9% wszystkich mieszkań w regionie, w odniesieniu do roku 2020 – przybyło ich 524, tj. więcej o 0,3%. W powiecie bydgoskim zanotowano roczny największy przyrost zasobów mieszkaniowych – o 990 lokali, wzrost o 2,4% w porównaniu z rokiem poprzednim.

W całym okresie 2015–2021 zauważalny był procentowy wyższy wzrost liczby mieszkań na terenach wiejskich niż miejskich. W porównaniu ze stanem na koniec 2020 r. na terenach wiejskich liczba mieszkań w zasobach wzrosła o 1,2%, a w miastach liczba mieszkań w zasobach wzrosła o 0,7%.

W 2021 r. największym udziałem zasobów mieszkaniowych na terenach wiejskich charakteryzował się powiat grudziądzki, w którym 85,3% lokali znajdowało się na obszarach wiejskich. Natomiast w powiecie inowrocławskim (oprócz miast na prawach powiatu) był największy udział mieszkań zlokalizowanych w miastach – 71,7% lokali w powiecie.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 71,4 m² (w Polsce 75,1 m²). Przy czym średnio większe były mieszkania na terenach wiejskich – 92,4 m², a w miastach województwa – 61,0 m². Na terenach wiejskich odnotowano większy niż w miastach wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania (w porównaniu z latami 2020 i 2015 wzrost odpowiednio o 0,4% oraz o 3,7%). Spośród powiatów oraz miast na prawach powiatu największą przeciętną powierzchnię przypadającą na 1 mieszkanie zanotowano, niezmiennie od 2015 r., w powiatach bydgoskim i toruńskim – odpowiednio 100,6 m² i 94,5 m², natomiast średnio najmniejsze mieszkania zlokalizowane były we Włocławku – 57,1 m².

W zasobach mieszkaniowych województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 3,0 mln izb, a w samym 2021 r. przybyło 28,7 tys. izb, tj. było ich o 1,0% więcej w stosunku do 2020 roku i o 7,8% więcej w odniesieniu do 2015 r. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wzrastała od 2015 r., choć w 2021 r. wyniosła tyle samo co w roku poprzednim – 3,79 izby na 1 mieszkanie, natomiast była niższa niż średnia w kraju, gdzie odnotowano przeciętnie 3,84 izby na 1 mieszkanie. Więcej izb na 1 mieszkanie odnotowano na wsiach (4,38) niż w miastach (3,50). Mieszkania o najwyższej przeciętnej liczbie izb zlokalizowane były w powiecie bydgoskim (4,54 izb na 1 mieszkanie), natomiast średnio najmniejszą ilością izb w lokalach mieszkalnych charakteryzował się Włocławek (3,38). Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wzrastała wyraźniej na terenach wiejskich niż w miastach – w 2021 r. w porównaniu z latami 2020 i 2015 odpowiednio o 0,2% oraz 2,8%.

Z kolei przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w miastach województwa kujawsko-pomorskiego, jak i na terenach wiejskich, w okresie 2015–2021 rokrocznie spadała. W 2021 r. wyniosła 2,58 osoby na 1 mieszkanie, wobec 2,85 w 2015 r. W Polsce wskaźnik ten był niższy o 0,11. Mniej zaludnione były mieszkania w miastach niż na terenach wiejskich (na 1 mieszkanie przypadały odpowiednio 2,25 osób oraz 3,23 osób). Spośród powiatów i miast na prawach powiatu najniższy wskaźnik wystąpił w Toruniu (2,04), a najwyższy – w powiecie sępoleńskim (3,15).

Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe^a
Stan na 31 grudnia

Table 21. Dwelling stocks^a
As of 31 December

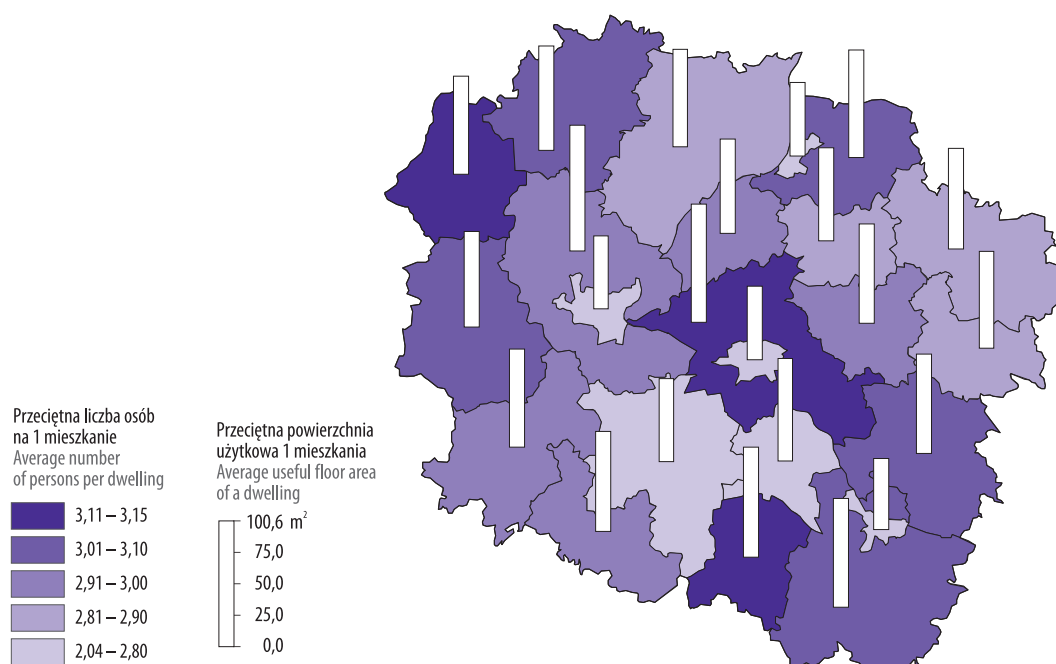
Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020 ^b	2021 ^b
Mieszkania Dwellings	732747	759766	776732	783551
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	351,2	366,6	382,3	388,3
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,77	3,78	3,79	3,79
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	69,6	70,6	71,2	71,4
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,85	2,73	2,62	2,58

a Na podstawie bilansów. b Dane uwzględniają wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.
a Based on balances. b The data take into account the results of the National Population and Housing Census 2021.

Badanie z zakresu gospodarki mieszkaniowej w części dotyczącej stanu zasobów mieszkaniowych, jak i wybranych informacji charakteryzujących warunki mieszkaniowe, zostało przygotowane na podstawie opracowania statystycznego **Bilans Zasobów mieszkaniowych** za dany rok (według stanu na 31 grudnia). **Zasoby mieszkaniowe** – ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Do zasobów mieszkaniowych nie zalicza się lokali w obiektach zbiorowego zakwaterowania (tj. hoteli pracowniczych, domów studenckich, burs i internatów, domów pomocy społecznej) z wyjątkiem znajdujących się tam mieszkań; pomieszczeń prowizorycznych oraz obiektów ruchomych (tzn. barakowozów, wagonów kolejowych, barek i statków).

Mapa 29. Warunki mieszkaniowe ludności w 2021 r.
Stan na 31 grudnia

Map 29. Housing conditions of population in 2021
As of 31 December

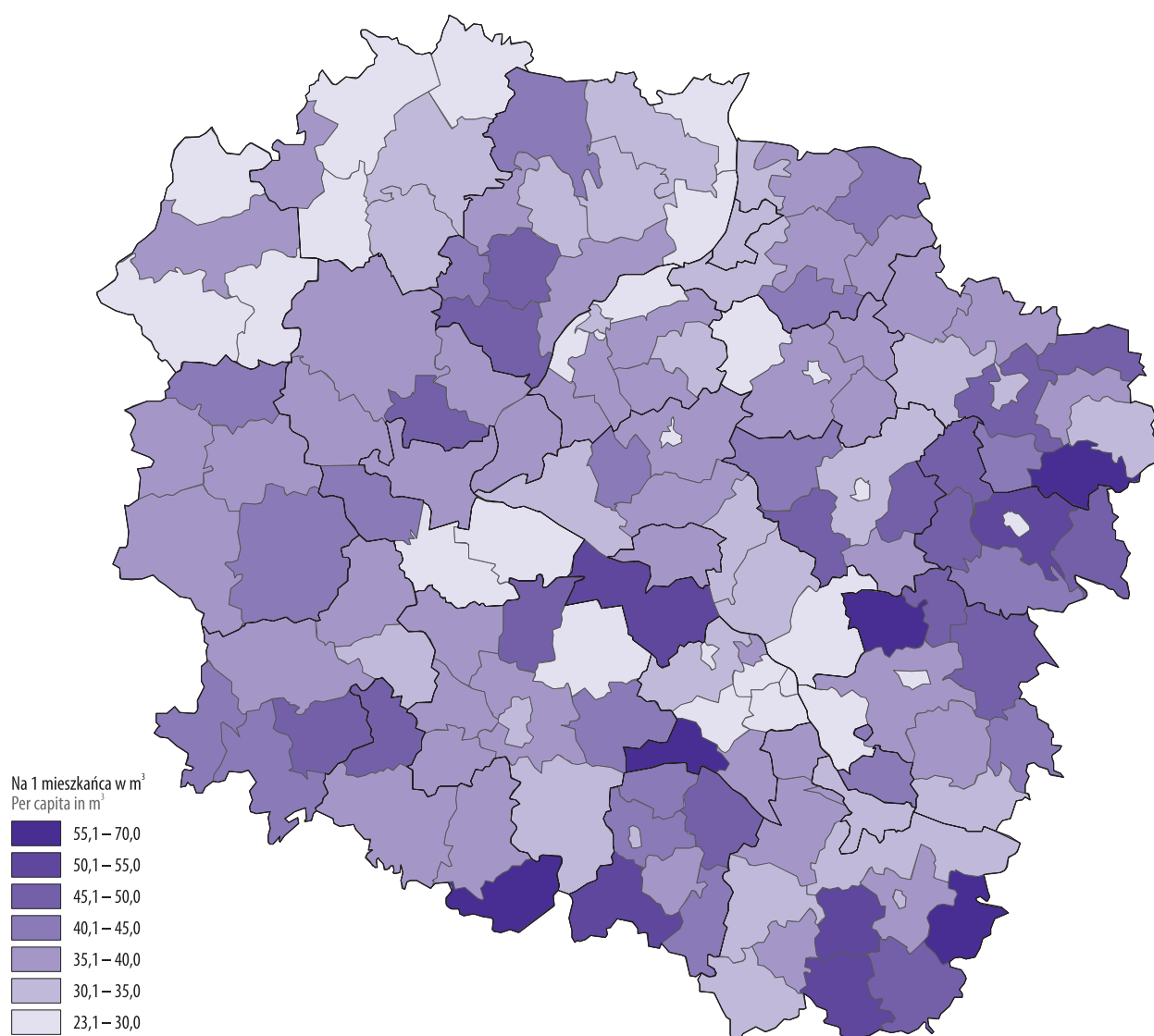
W 2021 r. długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 24141,3 km, co stanowiło 7,6% długości w Polsce, a od roku 2015 jej udział zmalał o 0,2 p. proc. Na terenach wiejskich znajdowało się 85,6% sieci wodociągowej, ale to w miastach odnotowano wyższy wzrost jej długości (o 1,2% od 2020 r. i o 5,8% od 2015 r.).

W 2021 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 134,3 km sieci wodociągowej wobec 101,3 km w kraju. Gęstość sieci wodociągowej na terenach wiejskich wyniosła 120,6 km na 100 km², natomiast w miastach – 417,1 km na 100 km². W odniesieniu do roku 2015 gęstość sieci na wsiach i w miastach wzrosła, odpowiednio o 4,2 km oraz o 20,5 km.

Największe zagęszczenie sieci wodociągowej, nieprzerwanie od sześciu lat, notowane było w miastach na prawach powiatu – w Bydgoszczy, Grudziądzu, Toruniu i we Włocławku, a także w powiecie aleksandrowskim, gdzie gęstość wyniosła 189,8 km na 100 km², zaś najmniejsza w powiecie tucholskim – 80,6 na 100 km².

Mapa 30. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2021 r.

Map 30. Consumption of water from water supply systems in households in 2021

Wodociągi to kompleks urządzeń wodociągowych służących do ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studni publicznych, urządzeń służących do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody.

Tablica 22. Wodociągi
Stan na 31 grudnia
 Table 22. Water supply system
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	23239,8	23915,6	23990,8	24141,3
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	276286	287210	292741	298664
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) in hm ³	70,9	73,5	73,1	72,3

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim 95,6% ludności korzystało z sieci wodociągowej (wzrost o 0,1 p. proc. w porównaniu do roku poprzedniego), było to o 3,2 p. proc. więcej niż w Polsce oraz więcej o 0,4 p. proc. niż w 2015 r. w województwie. Ludność miast województwa kujawsko-pomorskiego w większym stopniu korzystała z wodociągu, bo 96,9% ludności miejskiej, natomiast na wsi – 93,7%. Pod względem udziału ludności korzystającej z sieci wodociągowej województwo kujawsko-pomorskie zajęło 6. lokatę (po opolskim, wielkopolskim, pomorskim, zachodniopomorskim i śląskim).

Kanalizacja to kompleks urządzeń kanalizacyjnych służący do odprowadzania ścieków: sieć kanalizacyjna, wyloty urządzeń służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków.

Tablica 23. Kanalizacja
Stan na 31 grudnia
 Table 23. Sewage system
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	7887,5	8410,7	8647,7	8747,4
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	149031	156734	159833	162499
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	63,8	68,7	65,6	68,4
w tym oczyszczane of which treated	63,8	68,7	65,6	68,4

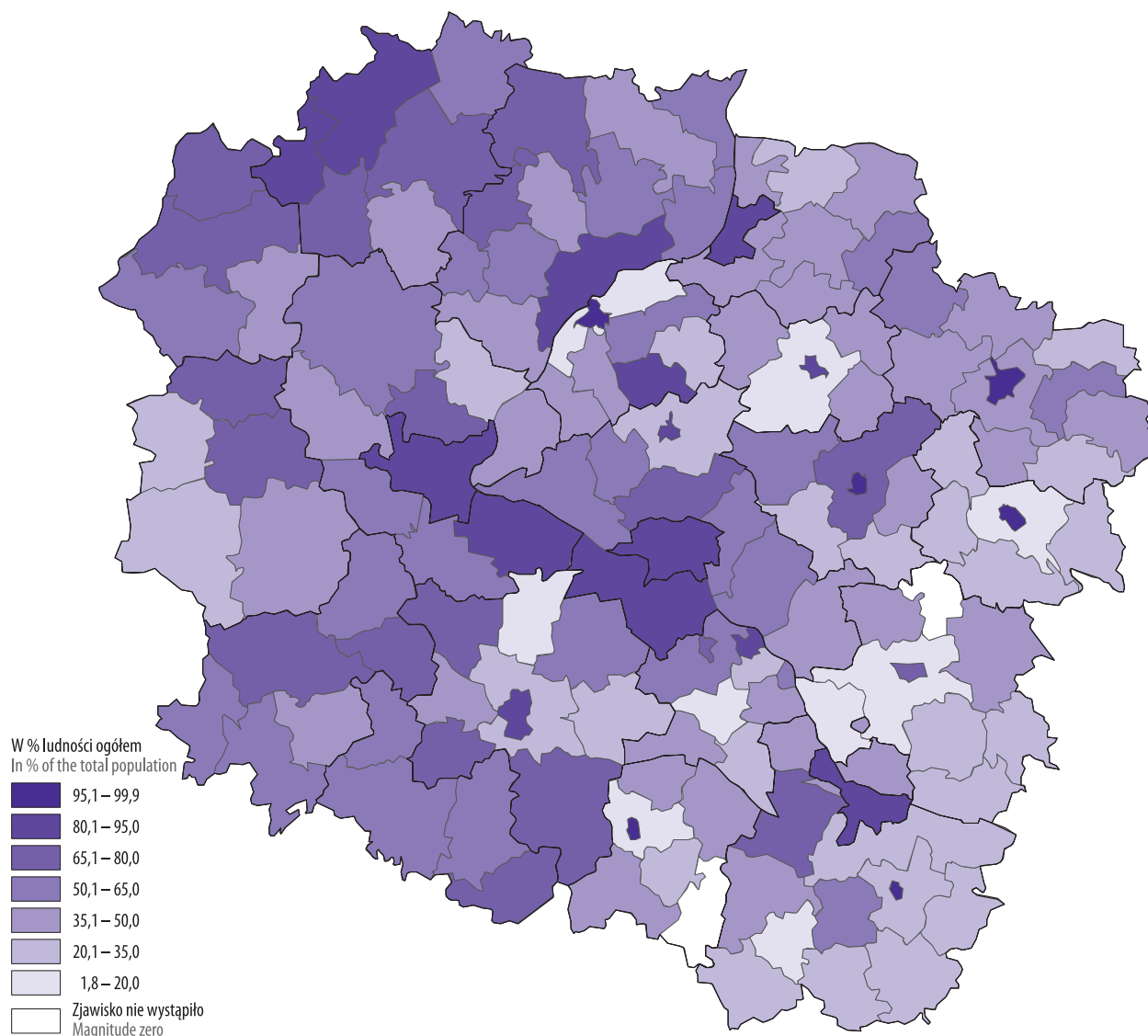
a łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

Na przestrzeni lat 2015–2021 długość czynnej sieci kanalizacyjnej w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 859,9 km i osiągnęła długość 8747,4 km. Stanowiło to 5,0% długości sieci w kraju, czyli 8. miejsce pod względem długości wśród wszystkich województw. To na terenach wiejskich jej długość była większa, z udziałem 58,4%, a od 2015 r. długość sieci wzrosła o 11,4% (w kraju o 18,4%). W miastach województwa wzrost ten wyniósł 10,2% (w Polsce wzrost o 12,4%). W regionie sieć kanalizacyjna należąca do zarządu bądź administracji gmin stanowiła mniej niż połowę czynnej długości, bo 38,1%.

Wraz ze wzrostem długości sieci kanalizacyjnej wzrastała jej gęstość. W 2021 r. gęstość sieci w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 48,7 km na 100 km², natomiast w kraju 55,5 km na 100 km² (wzrost w porównaniu z 2020 r. odpowiednio o 0,6 km i 1,3 km, a w odniesieniu do 2015 r. – wzrost o 4,8 km i 7,6 km). Gęstość sieci kanalizacyjnej wykazuje duże różnicowanie ze względu na lokalizację, tj.

w 2021 r. w miastach wyniosła 436,2 km, a na obszarach wiejskich – 29,8 km na 100 km². Warto podkreślić, że w miastach województwa kujawsko-pomorskiego średnia gęstość sieci kanalizacyjnej jest wyższa niż przeciętna gęstość w Polsce (o 124,6 km na 100 km²), natomiast na obszarach wiejskich niższa niż w kraju (o 5,9 km). Wśród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie największym zagęszczeniem sieci kanalizacyjnej na 100 km² charakteryzował się Toruń (596,3 km), a najniższym – powiat lipnowski (15,3 km).

Mapa 31. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2021 r.
Map 31. Population connected sewage system in 2021

Na koniec 2021 r. całkowita długość sieci gazowej wyniosła 5274,5 km, z czego 85,6% stanowiła sieć rozdzielcza. Długość sieci gazowej w województwie kujawsko-pomorskim stanowiła 3,2% długości krajowej. W odniesieniu do roku 2020 jej długość wzrosła o 130,5 km (w kraju – o 3,6 tys. km), a od 2015 r. – o 739,1 km (w Polsce o 19,7 tys. km). W porównaniu z 2015 r. wzrost długości sieci gazowej był większy na terenach wiejskich województwa (o 26,9%) niż w miastach (o 7,8%).

W 2021 r. gęstość sieci gazowej rozdzielczej wyniosła 25,1 km na 100 km² (w Polsce 49,3 km na 100 km²), co daje 14. pozycję w kraju. Tak jak w roku poprzednim, w miastach województwa kujawsko-pomorskiego wskaźnik był wyższy niż w kraju (321,7 km na 100 km², wobec 300,0 km), natomiast na terenach wiejskich był niższy niż w kraju (10,7 km na 100 km², wobec 29,9 km).

W 2021 r., podobnie jak rok wcześniej, w województwie kujawsko-pomorskim odsetek ludności ogółem korzystającej z sieci gazowej wyniósł 43,7%, w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 1,0 p. proc. W odniesieniu do krajowego był niższy o 11,1 p. proc. W miastach z sieci gazowej korzystało 69,2% ludności ogółem (o 0,3 p. proc. więcej niż 2015 r.), w Polsce więcej o 3,1 p. proc. Natomiast na obszarach wiejskich korzystający z sieci gazowej stanowili 8,1% ogółu ludności (o 3,9 p. proc. więcej niż w 2015 r.) – wobec kraju, gdzie udział wyniósł 20,7 p. proc. więcej.

W ciągu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych wyniosło 1941,1 GWh i było wyższe w porównaniu z poprzednim rokiem o 16,1%. Na terenach wiejskich wzrosło o 20,9%, a w miastach regionu – o 15,3%.

W 2021 r. w gospodarstwach domowych zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca wzrosło w porównaniu z rokiem poprzednim o 17,0% i wyniosło 959,1 kWh. Przy czym w miastach wyniosło 1383,8 kWh, a na wsiach 362,0 kWh. W kraju zużycie gazu w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na mieszkańca było wyższe niż w województwie kujawsko-pomorskim i wyniosło 1564,4 kWh na 1 mieszkańca, z tego 1845,5 kWh w miastach oraz 1146,8 kWh na terenach wiejskich. Wśród powiatów i miast na prawach powiatu największe zużycie gazu na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych wystąpiło w Toruniu (1594,3 kWh), a najmniejsze w powiecie lipnowskim (26,6 kWh).

Sieć gazowa to system przewodów doprowadzających do odbiorców paliwa gazowe przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przesyłu i dystrybucji gazu. W systemie przewodów różni się:

- sieć przesyłową i rozdzielczą (na gaz wysokometanowy i zaazotowany) – przewody uliczne przeznaczone do doprowadzenia gazu do budynków lub innych obiektów za pośrednictwem przyłączy;
- przyłącza – system przewodów łączących sieć rozdzielczą z budynkami i innymi obiektami.

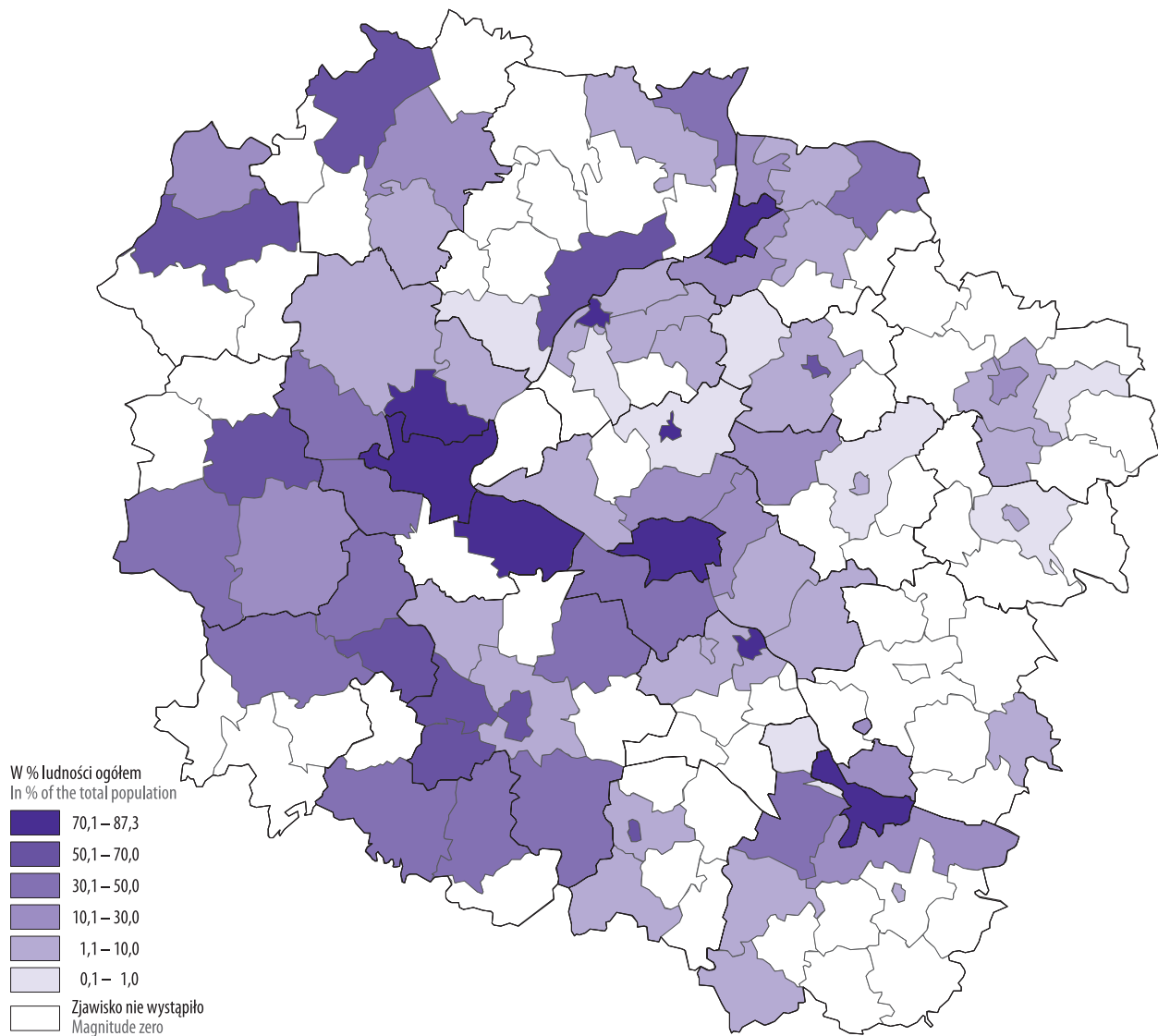
Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych Stan na 31 grudnia

Table 24. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	4535,4	4983,3	5144,0	5274,5
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	71504	81428	85177	89116
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	334,5	355,6	362,2	366,3
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh in GWh	1361,3	1539,0	1671,7	1941,1
na 1 mieszkańca w kWh per capita in kWh	652,1	741,8	819,9	959,1

a łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych.
a Including gas customers using collective gas-meters.

Mapa 32. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2021 r.
Map 32. Population connected to the gas supply system in 2021

Ochrona zdrowia

Health care

W 2021 r. w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się liczba funkcjonujących w województwie kujawsko-pomorskim placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, natomiast zmniejszyła się liczba udzielonych porad. Teleporady stanowiły 29,6% wszystkich porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. Stacjonarnie opiekę zdrowotną nad pacjentami świadczyło w 2021 r. mniej szpitali ogólnych niż w 2015 r., i dysponowały one mniejszą liczbą łóżek. W omawianym roku w placówkach tych na jedno łóżko przypadało średnio 234 mieszkańców (w kraju było to 225 osób na jedno łóżko). Po okresie ograniczeń w funkcjonowaniu szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych spowodowanych pandemią COVID-19, w 2021 r. zwiększyła się w województwie względem roku poprzedniego liczba pacjentów i kuracjuszy przebywających w tych placówkach. Z leczenia w trybie stacjonarnym skorzystało o 34,3% więcej osób niż w 2020 r., ale nadal mniej niż w 2015 r. (o 19,5%). Pacjenci i kuracjusze placówek w województwie kujawsko-pomorskim stanowili niemal 1/5 wszystkich w Polsce (2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim). Ze świadczeń zdrowotnych realizowanych przez zespoły ratownictwa medycznego w 2021 r. skorzystało w województwie więcej niż w roku poprzednim (14,1%), ale mniej niż w 2015 r. (o 2,8%). Najczęściej pomocy udzielano w domu pacjenta. W 2021 r. łączne wydatki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego zwiększyły się zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 18,7%), jak i wyraźnie w odniesieniu do 2015 r. (o 43,6%).

Najczęstszym miejscem kontaktu pacjenta ze służbą zdrowia są placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, do których zalicza się przychodnie i praktyki lekarskie. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 920 przychodni (4,2% wszystkich w kraju), tj. o 1,7% więcej niż w roku poprzednim i o 12,5% więcej niż w 2015 r. Większość z nich (77,8%) działała w miastach. Przy czym 36,2% zlokalizowana była w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu.

W 2021 r. średnio w województwie przypadało 5 przychodni w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Spośród powiatów i miast na prawach powiatu wskaźnik ten najwyższą wartość przyjął we Włocławku (8 przychodni na 10 tys. ludności). W obu miastach wojewódzkich było to po 6 przychodni na 10 tys. ludności.

W ostatnich latach maleje liczba praktyk lekarskich w województwie. W 2021 r. było ich 210 (5,6% wszystkich w kraju), tj. o 15,0% mniej niż w 2020 r. i o 39,1% mniej niż w 2015 r. Zdecydowana większość, bo 78,1%, dostępna była w miastach. Przy czym 31,0% wszystkich działało w obu miastach wojewódzkich.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

W placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej pacjenci mają zapewniony szeroki zakres usług, do których zaliczyć należy ambulatoryjne świadczenia zdrowotne podstawowej lub specjalistycznej opieki zdrowotnej, tj. porady lekarskie – w tym specjalistyczne, porady stomatologiczne, podstawowe zabiegi oraz świadczenia z zakresu rehabilitacji leczniczej.

W 2021 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie kujawsko-pomorskim udzielono 16,4 mln porad lekarskich (5,2% wszystkich w kraju), tj. o 9,8% więcej niż w roku poprzednim, ale o 3,2% mniej niż w 2015 r. Ze wszystkich porad udzielonych przez lekarzy 62,1% miało miejsce w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, a 36,2% w opiece specjalistycznej. Pozostałe 1,7% zrealizowano w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej.

Teleporady, wprowadzone jako jedna z form zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej związanej z pandemią COVID-19 nadal stanowiły znaczny udział wśród porad lekarskich. W 2021 r. ze wszystkich porad lekarskich udzielonych w województwie kujawsko-pomorskim w ramach podstawowej opieki zdrowotnej stanowiły one 29,6% (w kraju 28,7%), tj. o 7,0 p. proc. mniej niż w 2020 r. W poradniach specjalistycznych teleporady obejmowały 9,1% udzielonych porad lekarskich (w kraju 12,7%), tj. o 4,9 p. proc. mniej niż w 2020 r.

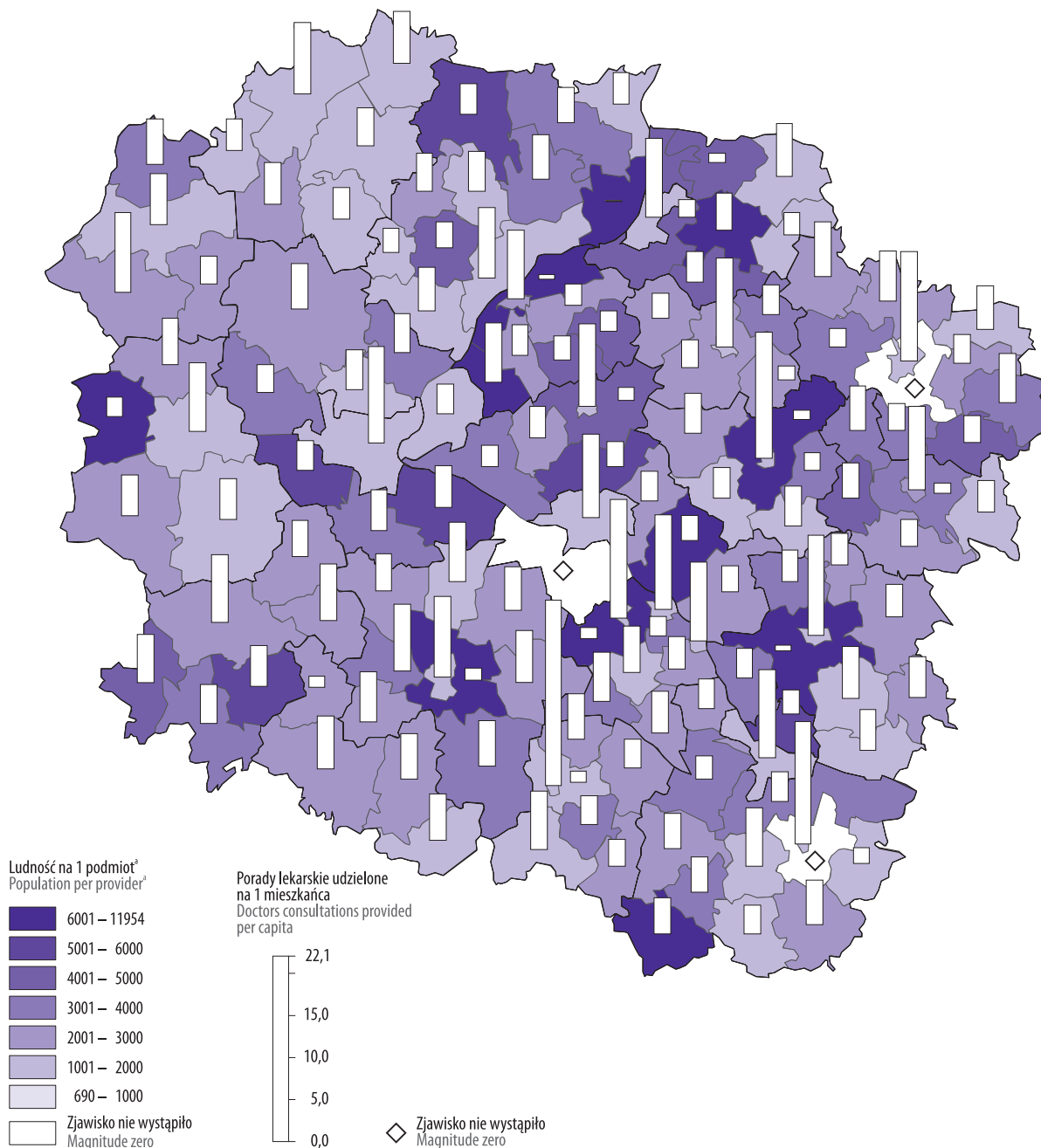
Spośród porad lekarskich udzielonych w 2021 r. w województwie, na oba miasta wojewódzkie przypadło 38,5%, a ze wszystkich porad specjalistycznych w Bydgoszczy i Toruniu udzielono ich ponad połowę (58,4%). Przy czym największy ich odsetek odnotowano w Bydgoszczy, tj. 25,5% wszystkich porad lekarskich i 41,0% specjalistycznych.

Porady stomatologiczne w 2021 r. stanowiły 8,2% ogólnej liczby porad ambulatoryjnych w województwie kujawsko-pomorskim (1,3 mln; 4,4% wszystkich w kraju). Większość tego rodzaju porad (76,2%) udzielono w przychodniach. Na Bydgoszcz i Toruń przypadło łącznie 48,2% porad stomatologicznych zrealizowanych w województwie.

W 2021 r. w przychodniach oraz w ramach praktyk lekarskich w województwie udzielono średnio 7,5 porad lekarskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca (tyle samo w kraju). Było to wyraźnie więcej niż w roku poprzednim (o 0,7 porady na 1 mieszkańca) i więcej niż w 2015 r. (o 0,1 porady na 1 mieszkańca). W miastach wskaźnik ten wyniósł 10,8, a na wsiach 2,8. W porównaniu z 2015 r. jego wartość w miastach wzrosła (o 0,5 pkt.), jak i na wsiach zmalała (o 0,2 pkt.).

Wartość omawianego wskaźnika w 2021 r. była zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Ze wszystkich 144 gmin, w 23 liczba porad przypadająca na 1 mieszkańca przewyższała średnią dla województwa. Przeciętnie z największej liczby porad lekarskich skorzystał mieszkaniec gminy miejskiej Radziejów (z 22,1 porad lekarskich). Wyższe wartości wskaźnika aniżeli średnia dla województwa odnotowano także w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy (11,5 porad lekarskich na 1 mieszkańca) i w Toruniu (10,0 porad lekarskich na 1 mieszkańca). W gminach wiejskich Dragacz, Chełmno i Lipno przypadło średnio najmniej, bo poniżej jednej porady na 1 mieszkańca. W 2021 r. w gminach wiejskich Brodnica, Kowal i Wielka Nieszawka nie odnotowano porad lekarskich.

Mapa 33. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2021 r.
Map 33. Out-patient health care in 2021

^a Przychodnie i praktyki lekarskie.

^a Out-patients departments and doctors patients.

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Głównego Urzędu Statystycznego.
 Source: data of the Ministry of Health, the Ministry of Interior and Administration and the Central Statistical Office.

Zobrazowaniu dostępności placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej dla mieszkańców posłuży zmiana przedstawiająca liczbę ludności na 1 tego rodzaju podmiot. W końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 1786 mieszkańców na 1 placówkę⁸ wykonującą działalność leczniczą

⁸ Przychodnie łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi. Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom MON i MSWiA.

w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (1474 osób na 1 placówkę w kraju), tj. o 22 osoby na 1 placówkę więcej niż w 2020 r., ale o 8 osób na 1 placówkę mniej niż w 2015 r. W omawianym roku w miastach z 1 placówki skorzystało średnio 1336 mieszkańców, tj. o 2033 osób mniej niż na wsiach. W 2021 r. w porównaniu z 2015 r. w miastach ubyto przeciętnie 89 osób korzystających z jednej placówki, a na wsiach – przybyło przeciętnie 465 osób na 1 placówkę.

Dostępność mieszkańców do usług placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa. Spośród 144 gmin w województwie kujawsko-pomorskim, w 36 z nich w 2021 r. przypadało przeciętnie mniej mieszkańców na 1 placówkę niż średnio w województwie. W grupie tej znajdowały się m.in. oba miasta wojewódzkie, tj. Bydgoszcz (1275 osób na 1 placówkę) i Toruń (1449 osób na 1 placówkę). Przeciętnie najmniejsza liczba mieszkańców korzystała z 1 placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w gminie miejskiej Ciechocinek (690 osób z 1 placówki). W 17 gminach przypadało najwięcej, tj. w każdej średnio powyżej 5 tys. mieszkańców na 1 omawiany podmiot. Wśród nich największe obciążenie korzystających odnotowano w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski (11954 osób na 1 placówkę). Po tym względem wyróżniła się gmina wiejska Lipno (11574 osób na 1 placówkę).

W ramach stacjonarnej całodobowej opieki zdrowotnej do dyspozycji mieszkańców województwa w końcu 2021 r. było 41 szpitali ogólnych (4,6% wszystkich w kraju), w których funkcjonowało 379 oddziałów. Ze wszystkich tych placówek niemal połowa (43,9%) działała w Bydgoszczy i w Toruniu. Najwięcej (14) było ich w Bydgoszczy.

W skład placówek stacjonarnej opieki zdrowotnej w województwie wchodziło także:

- 30 zakładów opiekuńczo-leczniczych (w tym 3 typu psychiatrycznego), tj. 6,9% wszystkich w kraju,
- 11 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych (6,8% wszystkich w kraju),
- 7 oddziałów opieki paliatywnej (19,8% wszystkich w kraju),
- 4 hospicja (3,4% wszystkich w kraju),
- 2 szpitale psychiatryczne (3,3% wszystkich w kraju),
- 1 ośrodek leczenia odwykowego alkoholowego (2,6% wszystkich w kraju),

a w ramach lecznictwa uzdrowiskowego 29 sanatoriów i szpitali (12,7% wszystkich w kraju) oraz 1 stacjonarny zakład rehabilitacji leczniczej (2,3% wszystkich w kraju).

W 2021 r. w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się liczba zakładów opiekuńczo-leczniczych (o 25,0%) oraz funkcjonuje jeszcze raz tyle hospicjów i szpitali psychiatrycznych, zmalała natomiast (o 9,4%) sanatoriów i szpitali uzdrowiskowych.

Stacjonarna opieka zdrowotna jest realizowana m.in. przez szpitale ogólne. W końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim placówki te dysponowały 8,6 tys. łóżek⁹ (5,1% wszystkich w kraju), tj. nieznacznie większym zasobem niż w roku poprzednim (o 0,3%), ale mniejszym niż w 2015 r. (o 12,5%). Nieco ponad połowa wszystkich łóżek w województwie (52,3%) przypadała na oba miasta wojewódzkie. Najwięcej znajdowało się ich w Bydgoszczy (38,9% ogólnej liczby w województwie).

W końcu grudnia 2021 r. ze wszystkich łóżek w szpitalach ogólnych najwięcej, bo 22,7%, przypadało na 89 oddziałów chirurgicznych¹⁰. Przy czym ponad połowa z nich (52,2%) na chirurgię ogólną. W strukturze wyróżnić należy łóżka na oddziałach: chorób wewnętrznych (12,3%), ginekologiczno-położniczych (9,4%), kardiologicznych (6,4%), rehabilitacyjnych (6,1%), psychiatrycznych (5,4%) oraz neurologicznych (4,8%). W każdym z pozostałych oddziałów udział łóżek nie przekroczył 4,2%.

⁹ Łącznie z łózkami i inkubatorami dla noworodków.

¹⁰ Obejmuje łóżka na oddziałach: chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, chirurgii szczękowo-twarzowej, chirurgii dla dzieci, kardiochirurgiczny, urologiczny, neurochirurgiczny.

Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej
Stan na 31 grudnia
 Table 25. Health care facilities
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Przychodnie Out-patient departments	818	920	905	920
Praktyki lekarzy i lekarzy dentystów ^a Medical and dental practices ^a	345	272	247	210
Porady udzielone ^b w tys: Consultations provided ^b in thousands:	17023,2	17312,8	15016,5	16486,6
lekarskie ^c medical ^c	15411,2	15764,6	13893,7	15137,3
stomatologiczne dental	1612,0	1548,2	1122,7	1349,3
Szpitałe ogólne General hospitals	43	40	40	41
łóżka w szpitalach ogólnych beds in general hospitals	9846	8867	8593	8620
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	47,2	42,8	42,3	42,7
wykorzystanie łóżek w % usage of beds in %	62,9	67,3	55,1	61,3
przeciętny pobyt chorego w dniach average patient stay in days	5,6	5,7	5,7	5,8

a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub z przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; w ciągu roku. c Łącznie z poradami z izb przyjęć udzielanymi pacjentom niehospitalizowanym.

a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients; during the year. c Including consultations provided to non-hospitalised patients in admission rooms.

Szpitałe ogólne w omawianym roku w województwie posiadały średnio 42,7 łóżka w przeliczeniu na 10 tys. ludności (w kraju 44,4 łóżek na 10 tys. ludności), co oznacza, że na jedno łóżko przypadało średnio 234 mieszkańców (w kraju 225 mieszkańców). Rok wcześniej były to 42,3 łóżka na 10 tys. ludności, a w 2015 r. średnio w województwie przypadało 47,2 łóżek na 10 tys. mieszkańców.

W 2021 r. w szpitalach ogólnych w województwie leczono w trybie stacjonarnym¹¹ 324,1 tys. pacjentów (4,7% wszystkich leczonych w kraju), tj. o 7,2% osób więcej niż w roku poprzednim, ale o 20,2% osób mniej niż w 2015 r. Odsetek leczonych dzieci w wieku do 18. roku życia wyniósł 18,1%. Spośród oddziałów szpitalnych, najwięcej pacjentów w 2021 r. leczono na oddziałach chirurgicznych (91,1 tys.), z czego ponad połowę (51,8%) na chirurgii ogólnej. Znaczna liczba chorych leczona była na oddziałach: ginekologiczno-położniczych (40,2 tys.), chorób wewnętrznych (37,4 tys.), kardiologicznych (28,6 tys.) oraz onkologicznych (15,5 tys.). Na oddziałach pediatrycznych i neonatologicznych leczono – na każdym po 15,3 tys. pacjentów, a na neurologicznych 12,9 tys. osób. Na oddziałach gruźlicy i chorób płuc leczono 10,4 tys. osób. Na pozostałych oddziałach objęta leczeniem była grupa 57,4 tys. chorych.

Przeciętne wykorzystanie łóżek¹² w szpitalach ogólnych w województwie kujawsko-pomorskim 2021 r. wyniosło, podobnie jak w kraju, 61,3%. W 2020 r. w warunkach pandemii COVID-19 było to 55,1%, a w 2015 r. 62,9%.

W 2021 r. jedna osoba chora przebywała średnio na oddziale szpitalnym 5,8 dni (w kraju 5,4 dni), tj. nieznacznie dłużej niż w roku poprzednim (średnio o 0,1 dnia) i dłużej niż w 2015 r. (średnio o 0,2 dnia). Przeciętnie najdłuższe leczenie trwało na oddziałach psychiatrycznych (26,8 dni). Długotrwałe leczenie dotyczyło także pacjentów oddziałów terapii uzależnień (średni pobyt chorego to 26,4 dni) oraz oddziałów rehabilitacyjnych (21,6 dni).

¹¹ Łącznie z ruchem międzyoddziałowym.

¹² Iloraz osobodni pobytu pacjenta i średniej liczby łóżek wyrażony w dniach lub przeliczony na udział % dni w roku.

Poza wspomnianymi wyżej oddziałami psychiatrycznymi oraz oddziałami terapii uzależnień w szpitalach ogólnych, stacjonarną opiekę psychiatryczną w 2021 r. w województwie świadczyły: 3 zakłady opiekuńczo-lecznicze typu psychiatrycznego, 2 szpitale psychiatryczne oraz 1 ośrodek leczenia odwykowego alkoholowego. Zakłady te dysponowały łącznie 969 łóżkami (3,5% wszystkich w kraju¹³), tj. tyle samo ile w roku poprzednim i o 9,1% więcej niż w 2015 r. W większości były to łóżka w szpitalach psychiatrycznych (56,1% wszystkich łóżek).

Z pomocy w zakresie leczenia psychiatrycznego w 2021 r. skorzystało w województwie 12,1 tys. osób, tj. o 2,4% więcej niż w roku poprzednim, ale o 8,3% mniej niż w 2015 r. Najwięcej pacjentów leczono w szpitalach psychiatrycznych (5,1 tys. osób). Znaczną liczbę pacjentów poddano też leczeniu na oddziałach psychiatrycznych w szpitalach ogólnych (4,9 tys. osób). Leczeniem szpitalnym objętych było łącznie 90,8% wszystkich pacjentów leczonych psychiatrycznie w województwie. Najdłużej trwało leczenie w zakładach opiekuńczo-leczniczych typu psychiatrycznego (średnio 295 dni).

Opiekę długoterminową w ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w końcu 2021 r. w województwie świadczyły chorym (poza wspomnianymi już zakładami opiekuńczo-leczniczymi typu psychiatrycznego) także zakłady: opiekuńczo-lecznicze o profilu ogólnym, pielęgnacyjno-opiekuńcze, opieki paliatywnej oraz hospicja. Było to łącznie 49 placówek. Dysponowały one 1,9 tys. łóżek (5,8% wszystkich łóżek w kraju), tj. o 4,3% więcej niż w roku poprzednim i o 26,8% więcej niż w 2015 r.

W 2021 r. opieką długoterminową objętych było 5,5 tys. osób (6,7% wszystkich w kraju), tj. więcej w porównaniu z rokiem poprzednim (o 12,9%) i więcej w odniesieniu do 2015 r. (o 0,3%). W ramach tego rodzaju opieki przeciętnie pacjent przebywał w placówce 104 dni, tj. średnio o 3 dni krócej niż w roku poprzednim i o 13 dni dłużej niż w 2015 r.

Najczęściej pacjentami objętymi opieką długoterminową w województwie w końcu 2021 r. były osoby w wieku 80 lat i więcej (48,3%). W strukturze wyróżniała się także grupa osób w wieku 65–74 lata (18,8%). Osoby nieopuszczające łóżek stanowiły 42,9% wszystkich pacjentów omawianych placówek.

Stacjonarna opieka zdrowotna realizowana jest także w województwie kujawsko-pomorskim przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, do których w końcu 2021 r. należały 22 sanatoria i 7 szpitali uzdrowiskowych. Do dyspozycji pacjentów i kuracjuszy w placówkach tych było 8,5 tys. łóżek (18,6% wszystkich łóżek w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim), tj. o 3,8% więcej niż w roku poprzednim i o 21,5% więcej niż w 2015 r. Większość z nich (73,7%) znajdowała się w sanatoriach uzdrowiskowych. Wszystkie łóżka w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych województwa skupione były w trzech powiatach, tj. w aleksandrowskim (61,1% łóżek w województwie), w inowrocławskim (25,1%) i we włocławskim (13,8% łóżek).

Po okresie ograniczeń w funkcjonowaniu szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych spowodowanych pandemią COVID-19, w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim poprawiła się w skali roku sytuacja pod względem liczby pacjentów i kuracjuszy przebywających w tych placówkach. Z leczenia w trybie stacjonarnym skorzystało 104,4 tys. osób (19,7% wszystkich w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim). Było to o 34,3% więcej osób niż w 2020 r., ale nadal mniej niż w 2015 r. (o 19,5%). Z leczenia uzdrowiskowego w 2021 r. skorzystało 0,4 tys. cudzoziemców.

W 2021 r. w ramach opieki stacjonarnej oferowanej przez szpitale i sanatoria uzdrowiskowe wykonano 4,4 mln zabiegów (19,6% wszystkich w kraju). Było to wyraźnie więcej w porównaniu z rokiem poprzednim (o 47,4%), ale mniej (o 19,9%) niż w odniesieniu do 2015 r. Ze wszystkich zabiegów najczęściej zrealizowano zabiegów przyrodoleczniczych (23,6%). Do wiodących należały też zabiegi: kinezyterapii (20,5% udziału), elektrolecznictwo (13,4% udziału), masaże (9,9% udziału) i światłolecznictwo (9,3% udziału). Ofertę uzupełniały: krioterapia, wodolecznictwo, zabiegi parafinowe i inne. Warto dodać, że nie są to wszystkie zabiegi, jakich udzielono pacjentom i kuracjom przebywającym na leczeniu w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych, gdyż niejednokrotnie korzystają oni z zabiegów wykonywanych w sąsiadujących placówkach, tj. przychodniach uzdrowiskowych, zakładach przyrodoleczniczych.

¹³ W kraju działają także: Krajowe i Regionalne Ośrodki Psychiatrii Sądowej, Ośrodki rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych, Ośrodki MONAR oraz Zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze typu psychiatrycznego.

Poza szpitalami i sanatoriami uzdrowiskowymi, stacjonarną opiekę zdrowotną w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego realizowano także w działającym w województwie stacjonarnym zakładzie rehabilitacji leczniczej. W końcu 2021 r. dysponował on 250 łózkami (5,4% wszystkich w kraju), tj. o 9,1% mniej niż przed rokiem i tyle samo ile w 2015 r. Z leczenia w tych zakładach skorzystało 1,7 tys. osób.

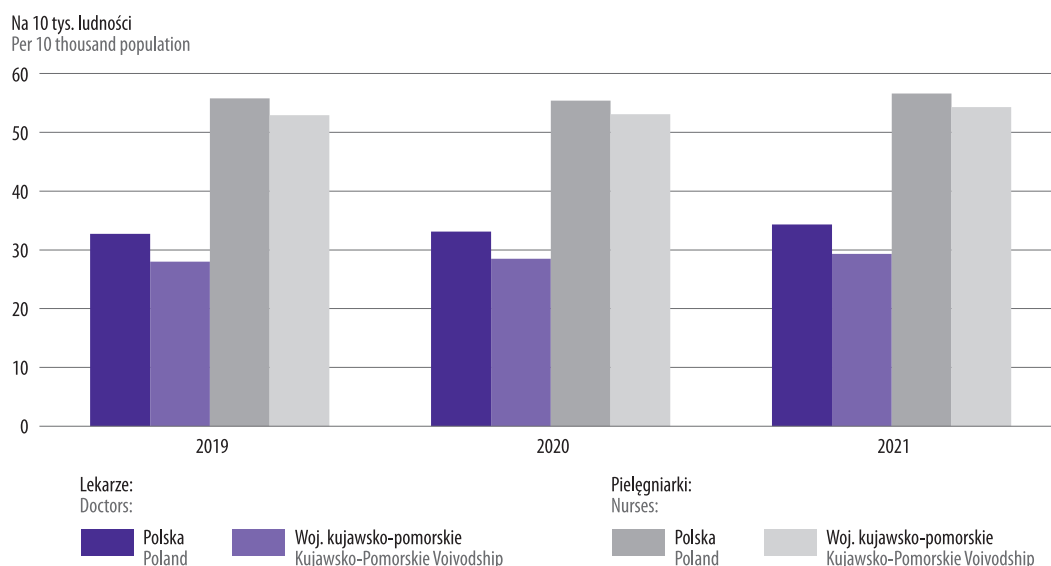
Od 2019 r. dane dotyczące lekarzy, **lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych** opracowywane są w oparciu o źródła administracyjne, w tym rejestry:

- posiadających prawo wykonywania zawodu (lekarzy i lekarzy dentystów, pielęgniarek i położnych),
- płatników składek ZUS,
- podmiotów wykonujących działalność leczniczą,
- praktyk lekarskich,
- praktyk pielęgniarek i położnych.

Dane dotyczą pracujących bezpośrednio z pacjentem, bez względu na główne miejsce pracy. W związku z przejściem na nowe źródło dane nie są porównywalne z danymi opublikowanymi w poprzednich edycjach Raportu, opartymi o metodę sprawozdawczości.

Wykres 31. Lekarze i pielęgniarki na 10 tys. ludności Stan na 31 grudnia

Chart 31. Doctors and nurses per 10 thousand population
As of 31 December

Źródło: Opracowano w oparciu o źródła administracyjne.
Source: Compiled on the basis of administrative sources.

Podstawowym elementem sprawnie działającego systemu opieki zdrowotnej jest zapewnienie dostępu do kadry medycznej, a także dbanie o jakość oferowanych usług. Dostępność ludności do kadry medycznej wyraża liczba pracowników medycznych przypadająca na 10 tys. ludności. Analiza tego wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego za lata 2019–2021 wskazuje na utrzymanie poziomu lub poprawę dostępności mieszkańców do większości grup personelu medycznego.

W końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 29 lekarzy na 10 tys. mieszkańców (w kraju 34 lekarzy na 10 tys. ludności). Wskaźnik ten poprawił zarówno w porównaniu z 2020 r., jak i w odniesieniu do 2019 r. Wówczas było to 28 lekarzy na 10 tys. ludności.

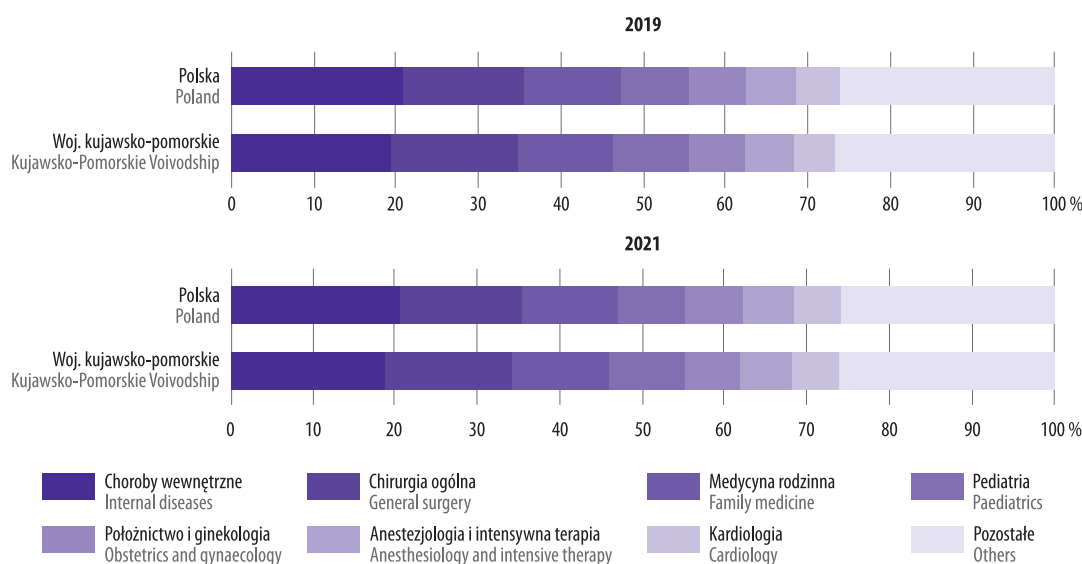
Ważnym aspektem wpływającym na dostępność lekarzy dla pacjenta jest ich rozmieszczenie terytorialne. Sytuacja pod tym względem jest zróżnicowana w województwie kujawsko-pomorskim. Spośród powiatów i miast na prawach powiatu w 2021 r., podobnie jak w latach poprzednich, najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem wystąpiła w Bydgoszczy (72 lekarzy na 10 tys. mieszkańców). Powyżej średniej liczby lekarzy przypadających na 10 tys. ludności w województwie odnotowano także w pozostałych miastach na prawach powiatu oraz w powiecie bydgoskim. Najniższy wskaźnik w 2021 r. wystąpił w powiecie włocławskim (7 lekarzy na 10 tys. ludności).

W latach 2019–2021 w województwie poprawił się też dostęp mieszkańców do lekarzy specjalistów. W końcu 2021 r. przypadało ich przeciętnie 21 na 10 tys. ludności (w kraju 23 lekarzy na 10 tys. ludności). Było to o 1 lekarza na 10 tys. ludności więcej niż w roku poprzednim i o 2 lekarzy specjalistów na 10 tys. ludności więcej niż w 2019 r. Wartość tego wskaźnika w porównaniu z poprzednimi, analizowanymi latami nie zmieniła się znacząco, bądź utrzymała się na niezmiennym poziomie we wszystkich, najliczniej reprezentowanych grupach lekarzy specjalistów w województwie.

Średnio w województwie w końcu 2021 r. przypadało ich 6 lekarzy dentyistów na 10 tys. ludności (w kraju 9 lekarzy na 10 tys. ludności). Taka sama wartość tego wskaźnika wystąpiła zarówno w roku poprzednim, jak i w 2019 r.

Wykres 32. Struktura lekarzy specjalistów^a według specjalizacji Stan na 31 grudnia

Chart 32. Structure of specialist doctors^a by specialization
As of 31 December

Źródło: Opracowano w oparciu o źródła administracyjne.
Source: Compiled on the basis of administrative sources.

W końcu grudnia 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadały średnio 54 pielęgniarki na 10 tys. ludności (w kraju 57 pielęgniarek na 10 tys. ludności). Zarówno w roku poprzednim, jak i w 2019 r. były to 53 pielęgniarki na 10 tys. ludności. W przekroju terytorialnym najlepsza dostępność do usług pielęgniarskich występuje w Bydgoszczy, gdzie w końcu 2021 r., przypadało najwięcej, bo 110 pielęgniarek w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

Szczególnie ważny dla kobiet w wieku rozrodczym jest dostęp do położnych. W 2021 r. w województwie przypadało ich średnio 31 na 10 tys. kobiet w grupie wieku 15–49 lat (w kraju 32 położne na 10 tys. ludności), tj. tyle samo ile w roku poprzednim, ale o 1 położną więcej na 10 tys. kobiet w wieku 15–49 lat niż w 2019 r.

W latach 2019–2021 dostępność farmaceutów dla mieszkańców województwa była zbliżona. W każdym z tych lat przypadało średnio 7 farmaceutów na 10 tys. ludności (w kraju w 2021 r. przypadało średnio 8 farmaceutów na 10 tys. ludności).

Poprawia się w województwie kujawsko-pomorskim dostęp mieszkańców do fizjoterapeutów. W 2021 r. średnio przypadało 11 przedstawicieli tego zawodu na 10 tys. mieszkańców (w kraju 9 fizjoterapeutów na 10 tys. ludności), tj. więcej o 1 fizjoterapeutę na 10 tys. ludności niż w 2020 r. i więcej o 2 fizjoterapeutów na 10 tys. ludności niż w 2019 r.

W nagłych przypadkach pomoc medyczna zapewniana jest w ramach Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim działalność w tym zakresie prowadziły 93 zespoły ratownictwa medycznego (5,9% wszystkich w kraju), z których 12 to zespoły specjalistyczne, a 81 podstawowe. Było to tyle samo ile w roku poprzednim, ale więcej o 6,9% niż w 2015 r. Pomocy medycznej udzielał również 1 lotniczy zespół ratownictwa oraz 4 oddziały funkcjonujące w ramach centrum urazowego.

Dostępność świadczeń medycznych udzielanych przez zespoły ratownictwa medycznego obrazuje liczba zespołów (podstawowych i specjalistycznych) przypadająca na 100 tys. ludności. W 2021 r. wskaźnik ten dla województwa wyniósł 4,6 (w kraju 4,2 zespoły na 100 tys. ludności). Jego wartość pozostała na poziomie z roku wcześniejszego, ale zwiększyła się o 0,4 osoby na 100 tys. ludności w porównaniu z notowaną w 2015 r.

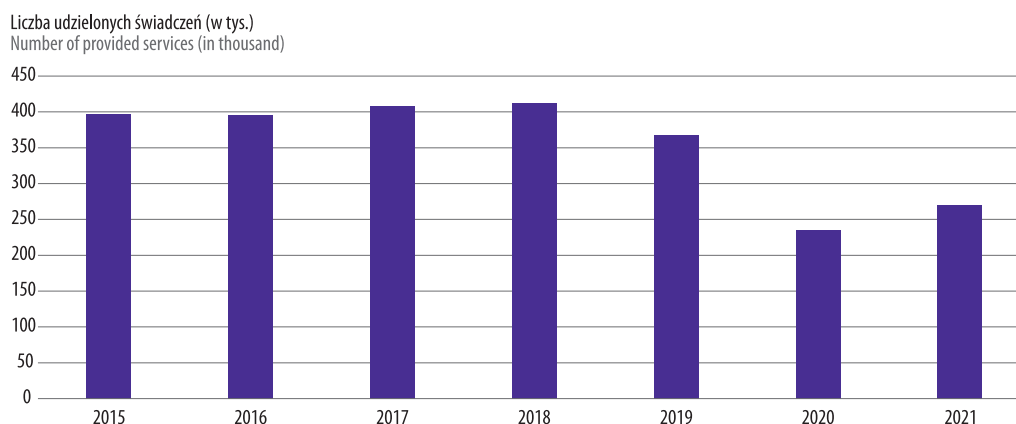
W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim zespoły ratownictwa medycznego zrealizowały 182,5 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia (6,0% wszystkich w kraju), tj. o 13,6% więcej niż rok wcześniej, ale o 2,7% mniej niż w 2015 r. Najczęściej pomocy udzielano w domu pacjenta (80,9% wszystkich pacjentów, którym udzielono pomocy w trakcie wyjazdów).

Ze świadczeń zdrowotnych realizowanych przez zespoły ratownictwa medycznego w omawianego roku w województwie skorzystało 183,5 tys. osób (6,0% wszystkich w kraju), tj. o 14,1% więcej niż w roku poprzednim, ale o 2,8% mniej niż w 2015 r. Nieco ponad połowa z nich (50,2%) udzielona została kobietom. Z pomocy medycznej korzystały m.in. dzieci i młodzież do 18. roku życia (5,2% wszystkich świadczeń) oraz osoby w wieku 65 lat i więcej (48,4% udzielonych świadczeń).

Kadra medyczna w zespołach ratownictwa medycznego w końcu 2021 r. liczyła 1018 osób (5,1% wszystkich w kraju), tj. o 2,0% mniej niż rok wcześniej, ale o 6,9% więcej niż w 2015 r. Dla 62,6% tych pracowników było to główne miejsce pracy. Wśród wszystkich pracowników tych zespołów dominują ratownicy medyczni. W 2021 r. stanowili oni 85,5% personelu medycznego, tj. o 1,1 p. proc. więcej niż w 2020 r. i o 15,9 p. proc. więcej niż w 2015 r. Skład zespołów uzupełniali lekarze systemu (6,2% pracujących w zespołach), pielęgniarki systemu (5,7%) oraz pozostali pracownicy (2,7%).

Wykres 33. Świadczenia udzielone w trybie ambulatoryjnym w szpitalnych oddziałach ratunkowych i izbach przyjęć

Chart 33. Outpatient health services provided in hospital emergency wards and admission rooms

W 2021 r. w izbach przyjęć lub szpitalnych oddziałach ratunkowych¹⁴ (SOR) w województwie kujawsko-pomorskim doraźnej pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym udzielono 248,9 tys. osób (7,3% wszystkim w kraju), tj. o 15,4% większej liczbie osób niż w roku poprzednim. Ze wszystkich osób, którym w 2021 r. udzielona została ambulatoryjna pomoc medyczna w izbach przyjęć lub SOR, kobiety stanowiły 49,8% leczonych. Wśród przyjętych pacjentów udział dzieci i młodzieży w wieku do 18. roku życia to 19,8%, a osób w wieku 65 lat i więcej – 27,3%.

Pacjenci leczeni ambulatoryjnie najczęściej korzystali w 2021 r. ze świadczeń w zakresie chirurgii urazowo-ortopedycznej (21,6% leczonych). Licznie udzielano porad z zakresu chorób wewnętrznych (14,2% leczonych) oraz porad chirurgicznych (12,0% leczonych).

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale Ochrona zdrowia wyniosły 377,6 mln zł (6,0% wszystkich wydatków w tym dziale w kraju). Kwota ta wrosła zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 18,7%), jak i wyraźnie w odniesieniu do 2015 r. (o 43,6%). Na przestrzeni lat 2015–2021, to właśnie 2021 rok był tym, w którym samorządy wydały najwięcej na ochronę zdrowia. Wydatki na ten cel to 2,3% ogólnej kwoty wydatków z budżetów samorządów w 2021 r. (2,0% w kraju), tj. o 0,2 p. proc. więcej niż w roku poprzednim, ale o 0,2 p. proc. mniej niż w 2015 r.

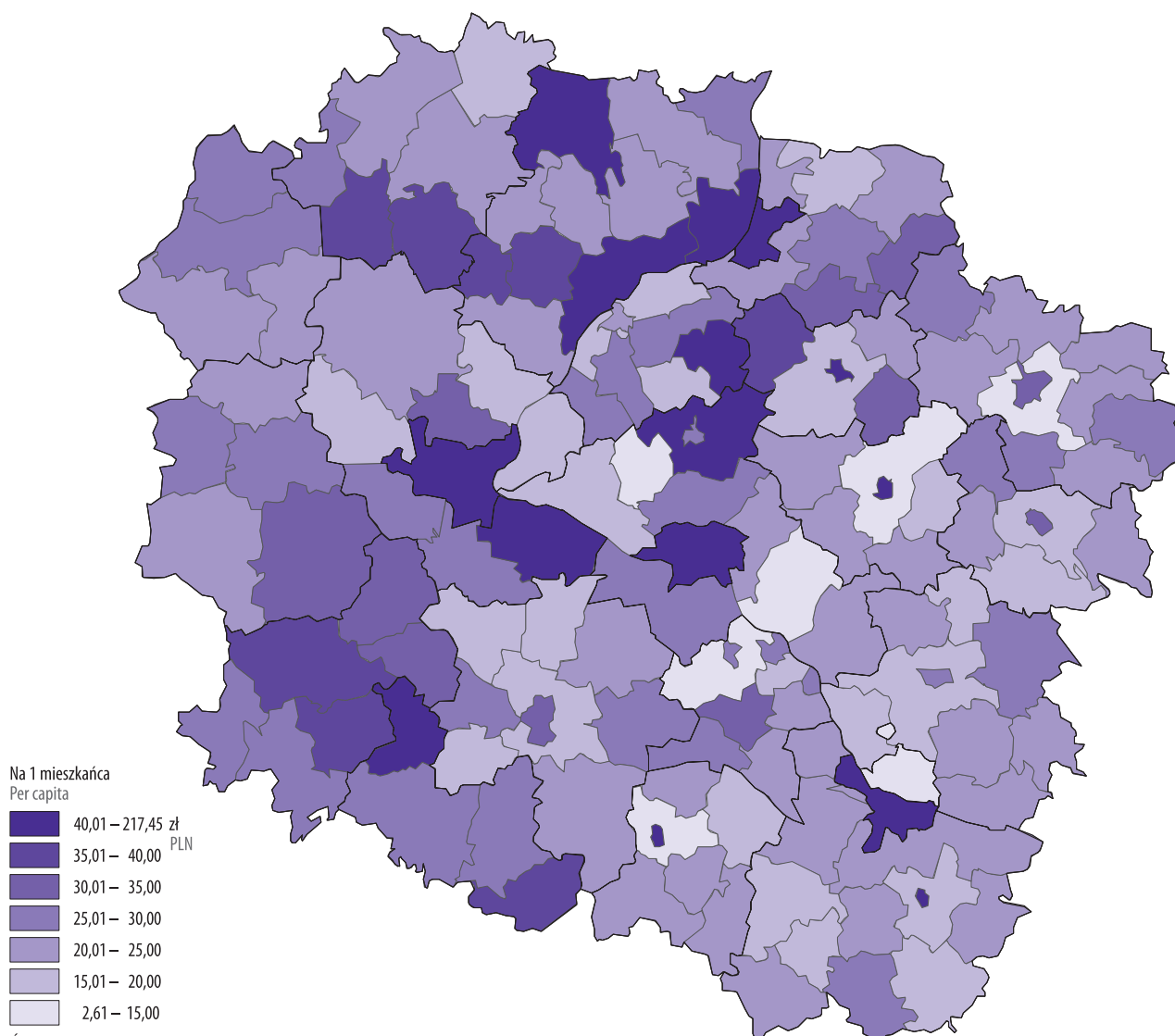
Na kwotę zagregowanych wydatków zdrowotnych w 2021 r. w największym stopniu złożyły się wydatki budżetu województwa (z udziałem 54,9%). Łączny udział wydatków budżetów gmin i miast na prawach powiatu stanowił 26,5%, przy czym większość (63,3%) przypadła na miasta na prawach powiatu. Pozostałe samorządowe wydatki na ochronę zdrowia pochodziły z budżetu powiatowego (18,6% udziału). Wydatki te najbardziej zwiększyły się w budżecie województwa zarówno w skali roku (o 31,2%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 119,3%).

Samorządy łącznie przeznaczyły w 2021 r. na ochronę zdrowia średnio 186,56 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie (o 21,58 zł na 1 mieszkańca więcej niż średnio w kraju), tj. o 30,54 zł na 1 mieszkańca więcej niż w roku poprzednim i o 60,62 zł na 1 mieszkańca więcej niż w 2015 r. Na przestrzeni lat 2015–2021 wskaźnik ten był najwyższy właśnie w 2021 r.

W 2021 r. na ochronę zdrowia z budżetu województwa wydano średnio 102,44 zł na 1 mieszkańca. Łącznie z budżetów gmin i miast na prawach powiatu trafiło na ten cel 49,44 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przy czym większe kwoty przeznaczyły same miasta na prawach powiatu (średnio 86,80 zł na 1 mieszkańca). Spośród 144 gmin w województwie, w 10 na ochronę zdrowia przeznaczono kwotę większą niż średnio w województwie z budżetów tych jednostek samorządowych. Najwięcej na ochronę zdrowia wydano w gminie wiejskiej Lisewo (217,45 zł na 1 mieszkańca). Z budżetów powiatów przeznaczono 34,67 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

¹⁴ Od 2019 r. działalność stacjonarna obejmuje świadczenia udzielone pacjentom hospitalizowanym w szpitalnym oddziale ratunkowym, bez względu na czas leczenia na oddziale. Zrezygnowano z podziału na działalność dzienną i działalność stacjonarną powyżej 24 godzin.

Mapa 34. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2021 r.
 Map 34. Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2021

Źródło: dane opracowano na podstawie sprawozdawczości budżetowej Ministerstwa Finansów.
 Source: data compiled on the basis of the budgetary reporting by the Ministry of Finance.

Kultura Culture

Na przestrzeni lat 2015–2021, po roku 2020, który wyróżniał się na tle pozostałych lat pod względem danych statystycznych charakteryzujących działalność instytucji kultury, za sprawą wprowadzonych ograniczeń w funkcjonowaniu placówek kulturalnych związanymi z pandemią COVID-19, w 2021 r. nastąpiła poprawa sytuacji w odniesieniu do roku poprzedniego w województwie kujawsko-pomorskim zarówno pod względem wzrostu liczby imprez zorganizowanych przez instytucje kultury, jak i frekwencji wśród uczestników. W 2021 r. wydatki samorządów województwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego zwiększyły się w porównaniu z rokiem poprzednim, ale też w odniesieniu do 2015 r. Pod względem udziału wydatków jednostek samorządu terytorialnego w wydatkach ogółem w 2021 r. województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 3. pozycji wśród wszystkich województw.

Upowszechnianie kultury jest podstawowym zadaniem instytucji kultury. Mieszkańcy mają możliwość korzystania w województwie kujawsko-pomorskim ze zróżnicowanej oferty placówek funkcjonujących w tym obszarze.

Do najliczniejszej grupy instytucji kultury w województwie kujawsko-pomorskim należą placówki biblioteczne, tj. biblioteki publiczne wraz z filiami oraz punkty biblioteczne. Ich liczba w ostatnich latach zmalała. W końcu grudnia 2021 r. działalność prowadziły łącznie 474 placówki biblioteczne (5,6% wszystkich w kraju), tj. o 2,7% mniej niż w roku poprzednim i o 13,3% mniej niż w 2015 r. Ponad połowa z nich (55,7%) to placówki na wsiach. W obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu, funkcjonowało łącznie 66 takich placówek.

Tablica 26. Instytucje kultury
Stan na 31 grudnia
Table 26. Culture institutions
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	547	508	487	474
Muzea i oddziały muzealne ^a Museums with branches ^a	38	41	48	46
Galerie i salony sztuki Art galleries	13	16	15	14
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	9	7	7	7
Centra, domy i ośrodki kultury Centre of culture and cultural centres establishments	124	130	126	129
Kluby i świetlice Clubs and community centres	97	96	92	98
Kina stałe Indoor cinemas	17	20	18	19
Ludność na 1 placówkę biblioteczną Population per 1 library establishment	3814	4079	4172	4257
Zwiedzający muzea i oddziały muzealne ^{ab} na 1000 ludności Museums and exhibition visitors ^{ab} per 1000 population	510	612	256	432
Liczba ludności na 1 instytucję kultury ^c Number of population per 1 culture institution ^c	9447	9179	9353	8916

a Od 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie muzea działające w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach. b W ciągu roku. c Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.

a Starting from 2020, museums include only museums operating on the basis of a statute or regulation agreed with the minister responsible for culture and protection of national heritage, pursuant to Art. 6 of the Act of 21 November 1996 on museums. b During the year. c Centre of culture, cultural centres and establishments, clubs and community centres.

W 2021 r. aktywnie korzystało z zasobów bibliotek publicznych 199,3 tys. zarejestrowanych czytelników (4,1% wszystkich w Polsce), tj. o 1,4% mniej w roku poprzednim i o 26,9% mniej niż w 2015 r. Podobnie jak w porównywanych latach, najliczniejszą grupą wśród wypożyczających w 2021 r. były osoby z grupy wieku 25–44 lata (22,7%, tj. o 1,7 p. proc. mniej niż w 2015 r.).

Wskaźnik wypożyczenia księgozbioru w 2021 r. w województwie wyniósł 20,5 woluminów na 1 czytelnika (w kraju 18,5 woluminów na 1 czytelnika). W omawianym roku na 1 bibliotekę publiczną przypadało średnio 512 czytelników. W miastach było to 948 czytelników na 1 bibliotekę publiczną, tj. niemal 4-krotnie więcej niż na wsiach.

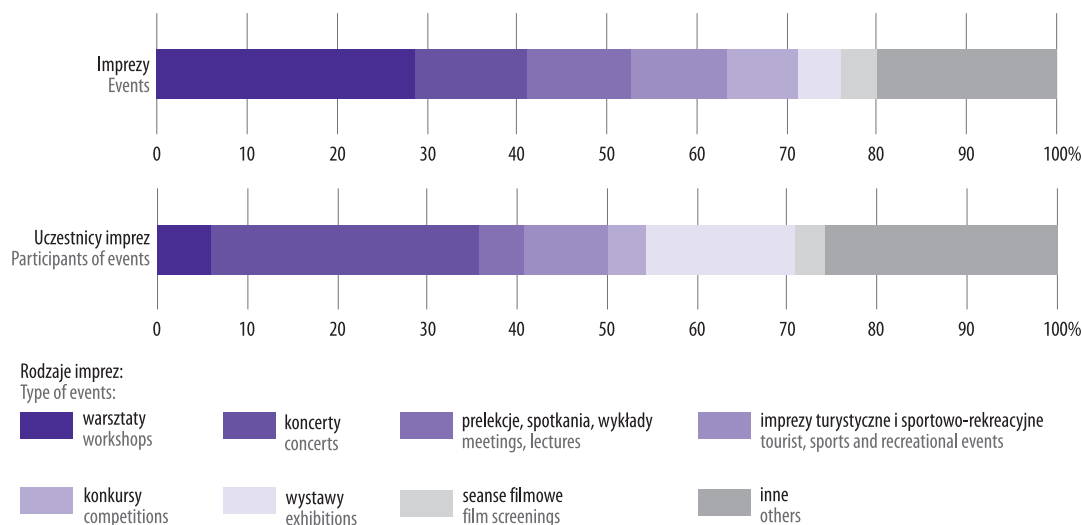
Działalność wystawienniczą w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim prowadziło 46 muzeów i oddziałów muzealnych, tj. 4,9% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Po wyraźnym spadku liczby zwiedzających w 2020 r. względem roku poprzedniego (o 58,8%), w 2021 r. wystawy muzealne obejrzało 875,2 tys. osób, tj. o 67,4% więcej niż w roku poprzednim. Było to 3,5% wszystkich zwiedzających w kraju, tj. o 0,4 p. proc. więcej niż w 2020 r.

Galerie i salony sztuki prowadzące działalność wystawienniczą w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły 4,5% wszystkich tego rodzaju placówek w Polsce. Zorganizowane zostały przez nie we wspomnianym roku 172 wystawy (5,6% wszystkich wystaw w kraju), tj. o 13,9% więcej niż w 2020 r., ale o 37,0% mniej niż w 2015 r. Zaprezentowano na nich 203 ekspozycje. Z oferty tych instytucji w 2021 r. skorzystało 129,8 tys. zwiedzających (3,8% wszystkich w kraju), tj. o 60,7% więcej niż rok wcześniej, ale o 18,8% mniej niż w 2015 r.

Działalność sceniczną w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. prowadziło 7 teatrów i instytucji muzycznych. Zorganizowały one na obszarze całego kraju łącznie 1120 przedstawień i koncertów, tj. 3,7% wszystkich spektakli w kraju. Było to o 19,7% więcej niż rok wcześniej (w 2020 r. mniej o 70,9% względem roku poprzedniego). Ze wszystkich przedstawień i koncertów 74,7% odbyło się w stałej sali siedziby teatru i instytucji muzycznej. We wszystkich imprezach uczestniczyło łącznie w województwie 194,5 tys. widzów (4,1% wszystkich w kraju), tj. o 29,3% mniej niż w 2020 r. i o 68,3% mniej niż w 2015 r.

W omawianym roku działało w województwie kujawsko-pomorskim 19 kin stałych. Posiadały one 75 sal projekcyjnych. Obiekty te dysponowały 14,7 tys. miejsc na widowni (5,0% miejsc w kraju). W 2021 r. w kinach stałych odbyło się 70,6 tys. seansów (5,2% wszystkich w kraju). Po wyraźnym spadku (o 52,5%) wyświetlanych seansów odnotowanym w 2020 r. względem roku poprzedniego, w 2021 r. było ich o 25,0% więcej niż rok wcześniej, ale o 35,2% mniej niż w 2015 r. Filmy produkcji polskiej stanowiły 20,7% seansów. Wszystkie seanse w 2021 r. obejrzało łącznie 1348,4 tys. widzów (4,9% widzów kin stałych w Polsce), tj. o 40,7% więcej niż rok wcześniej (w 2020 r. spadek o 69,3%) i o 38,6% mniej niż w 2015 r. Polskie produkcje w 2021 r. obejrzało 22,7% widzów kin stałych.

Wykres 34. Struktura imprez oraz uczestników imprez organizowanych przez placówki kultury w 2021 r.
Chart 34. Structure of events organized by culture institutions and events participants in 2021

Ze wszystkich muzeów (wraz z oddziałami), galerii i salonów sztuki, kin stałych oraz teatrów i instytucji muzycznych działających w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim, 44,2% zlokalizowana była w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu.

Wielokierunkową działalność w obszarze kultury w województwie kujawsko-pomorskim prowadzą centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. Sieć tych instytucji w końcu 2021 r. liczyła łącznie 227 placówek (5,8% wszystkich w kraju), tj. o 4,1% więcej niż w roku poprzednim i o 2,7% więcej niż w 2015 r. Większość z nich prowadziła działalność na wsiach (68,7%), co wynika głównie z charakteru realizowanych zadań polegających m.in. na inicjowaniu, pobudzaniu i wspieraniu aktywności kulturalnej grup społecznych i środowisk lokalnych.

W placówkach tych w 2021 r. zorganizowano 7,3 tys. imprez (4,7% wszystkich w kraju), tj. o 42,5% więcej niż w roku poprzednim, ale o 29,3% mniej niż w 2015 r. Z urozmaiconej oferty imprez, najczęściej odbyło się warsztatów (2,1 tys.).

W zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice imprezach uczestniczyło w 2021 r. 297 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w kraju 481 osób na 1000 mieszkańców), tj. więcej niż w 2020 r. (o 120 osób na 1000 mieszkańców), ale mniej w porównaniu z 2015 r. (o 462 osoby na 1000 mieszkańców). Największą popularnością wśród uczestników cieszyły się koncerty, które skupiły 29,9% wszystkich uczestników imprez w omawianych placówkach kultury w województwie.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” wyniosły 549,6 mln zł (5,7% wszystkich wydatków w tym dziale w kraju). Zwiększyły się one o 7,5% w porównaniu z 2020 r. i wzrosły o 67,9% w odniesieniu do 2015 r.

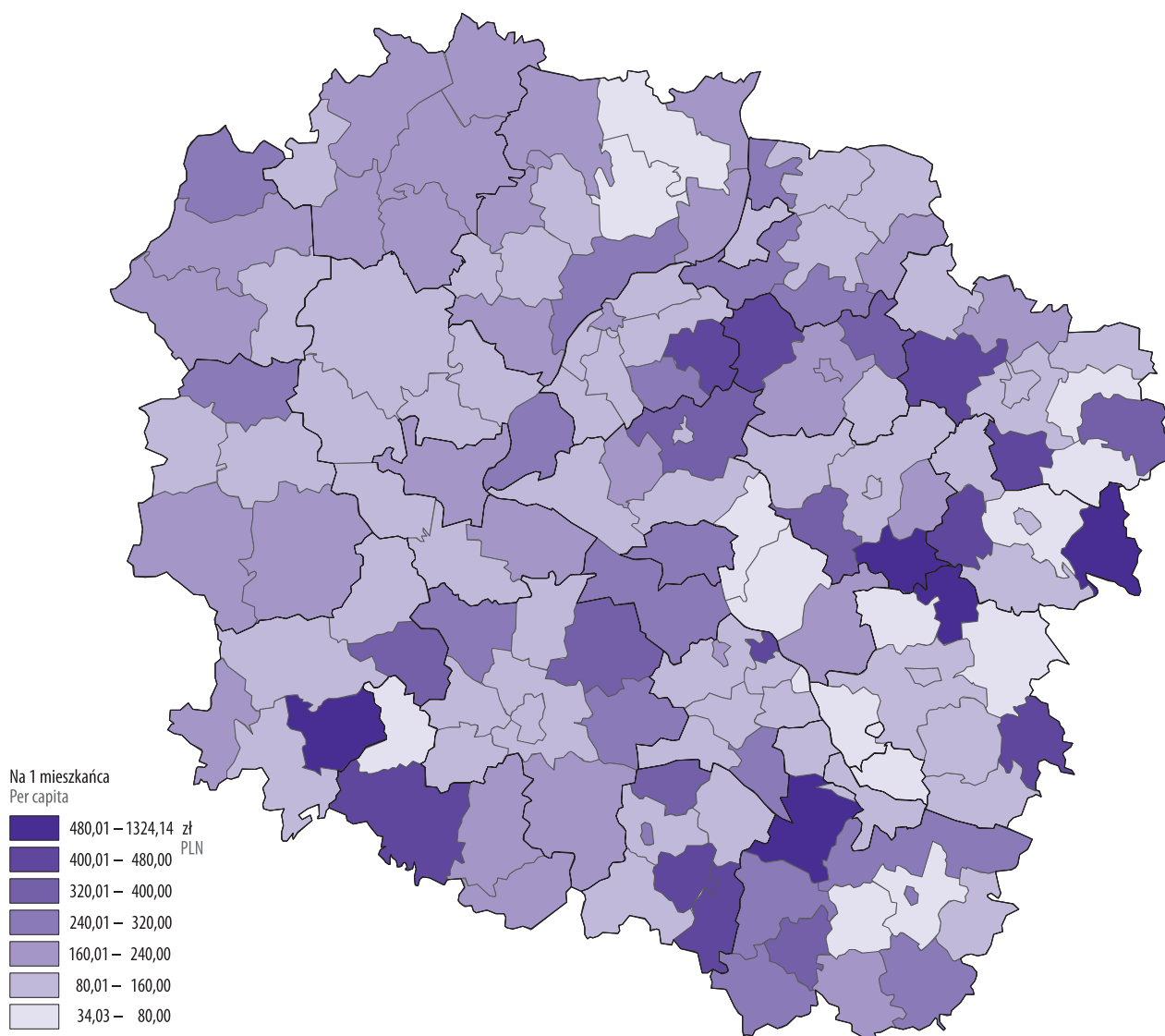
Wydatki na kulturę w 2021 r. stanowiły, podobnie jak w roku poprzednim, 3,3% ogólnej kwoty wydatków samorządów (w kraju 3,1%). Ich udział zwiększył się względem 2015 r. o 0,2 p. proc.

Na kwotę zagregowanych wydatków na kulturę w 2021 r. w największym stopniu (73,6%) złożyły się łączne wydatki gmin i miast na prawach powiatu. Udział wydatków budżetu województwa wyniósł 25,5%, a powiatowego 0,9%. Łącznie z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, tj. powiatów, gmin i miast na prawach powiatu oraz województwa na cele związane z kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego przeznaczono w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim średnio 271,53 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa (o 16,62 zł na 1 mieszkańca więcej niż średnio w kraju), tj. więcej o 20,73 zł na 1 mieszkańca niż w 2020 r. i więcej o 114,77 zł na 1 mieszkańca niż w 2015 r.

W 2021 r. jedynie z budżetów gmin i miast na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego, przeciętnie na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wydano 199,84 zł na 1 mieszkańca. Spośród 144 gmin i miast na prawach powiatu w województwie średnio największą kwotę na omawiane cele przeznaczono w gminie miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski (1324,14 zł na 1 mieszkańca). W 55 gminach (w tym także w 2 stolicach województwa, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu) przeznaczono w przeliczeniu na 1 mieszkańca kwotę większą niż średnio w województwie.

Mapa 35. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2021 r.

Map 35. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2021

Źródło: dane opracowano na podstawie sprawozdawczości budżetowej Ministerstwa Finansów.
Source: data compiled on the basis of the budgetary reporting by the Ministry of Finance.

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim Policja stwierdziła więcej przestępstw w zakończonych postępowaniach przygotowawczych zarówno względem 2021 r. jak i 2015 r. W większości przestępstwa te miały charakter kryminalny. Wskaźnik wykrywalności przestępstw zwiększył się zarówno w stosunku do 2021 r. jak i do 2015 r. i wyniósł 77,2%. Tak jak w ubiegłym roku, w 2022 r. poprawiło się bezpieczeństwo na drogach w województwie, ponieważ odnotowano 27 wypadków drogowych mniej niż w 2021 r.

Przestępstwo stwierdzone jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Przestępstwo – zgodnie z Kodeksem karnym z 1997 r. – jest to zbrodnia lub występki ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego, zgodnie z Kodeksem karnym skarbowym jest to przestępstwo skarbowe.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

Liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. wyniosła 45,3 tys. i stanowiła 5,3% wszystkich w kraju. W województwie kujawsko-pomorskim 77,3% przestępstw stwierdzono w miastach. Policja stwierdziła o 10,9% więcej przestępstw niż w 2021 r. i o 16,7% więcej niż w 2015 r. Przeciętnie dziennie w województwie w 2022 r. Policja stwierdziła 124 przestępstwa (rok temu – 112).

Rozmiar zjawiska przestępczości opisuje odniesienie liczby przestępstw stwierdzonych do liczby mieszkańców. W roku 2022 w województwie kujawsko-pomorskim stwierdzono 23 przestępstwa w przeliczeniu na 1000 ludności (tak samo w kraju), tj. o 3 przestępstwa więcej niż w roku poprzednim i o 4 przestępstwa więcej niż w roku 2015.

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu, to w powiecie wąbrzeskim wystąpiła najwyższa wartość omawianego wskaźnika, ponieważ stwierdzono tam 94 przestępstwa na 1000 ludności. W 2021 r. wskaźnik był najwyższy w Toruniu oraz we Włocławku, stwierdzono tam po 31 przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W 2022 r. w Bydgoszczy oraz w Toruniu poziom przestępczości utrzymał się odpowiednio na 26 i 29 przestępstwach stwierdzonych przez Policję na 1000 ludności. Tak samo jak rok i siedem lat temu, najmniej przestępstw stwierdzono w powiecie grudziądzkim – 10 przestępstw na 1000 ludności (w 2021 r. i 2015 r. – 9).

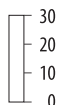
W latach 2015–2022 najczęstszym rodzajem przestępstw stwierdzanych przez Policję w województwie kujawsko-pomorskim spośród tych o charakterze kryminalnym, gospodarczym oraz drogowym były te o charakterze kryminalnym. W 2022 r. było ich 23,6 tys., tj. 52,2% wszystkich w województwie (stanowiły 4,8% przestępstw o tym charakterze w Polsce). W porównaniu z rokiem poprzednim ich liczba zmniejszyła się o 4,1%, a w odniesieniu do roku 2015 przestępstw o charakterze kryminalnym było mniej o 7,1%. Przestępstwa o charakterze gospodarczym w województwie w 2022 r. stanowiły 34,4% wszystkich. W 2022 r. stwierdzono ich 15,6 tys., o 53,6% więcej niż w roku temu oraz o 109,4% więcej niż w 2015 r. Przestępstw przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem w 2022 r. stwierdzono 4,3 tys. (z czego 3,9 tys. drogowych), co stanowiło 9,5% wszystkich w województwie i było ich o 0,9% więcej niż w roku poprzednim i o 2,5% mniej niż w 2015 r.

W 2022 r. wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 77,2% (w kraju był o 6,1 p. proc. niższy). Jego wartość poprawiła się w porównaniu z notowaną w 2015 r. (o 11,0 p. proc.) oraz w 2021 r. (o 2,9 p. proc.). Wykrywalność przestępstw kryminalnych, gospodarczych oraz przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem wyniosła odpowiednio 71,5%, 77,7% i 98,8% (w Polsce odpowiednio 63,2%, 75,2% i 98,2%).

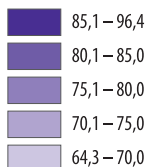
Spośród 19 powiatów i 4 miast na prawach powiatu w województwie najwyższą wartość wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw w 2022 r. odnotowano w powiecie wąbrzeskim – 96,4%, rok wcześniej odnotowano w powiecie radziejowskim – 87,9%. Najniższą wykrywalność, tak jak w roku ubiegłym notowano w Grudziądzu – 64,3% (62,4% w 2021r.). W 2015 r. wskaźnik był najwyższy w powiecie chełmińskim (88,5%), a najniższy we Włocławku (53,5%).

Mapa 36. Zagrożenie przestępczością^a w 2022 r.
Map 36. Crime risk^a in 2022

Przestępstwa stwierdzone przez Policję
w zakończonych postępowaniach
przygotowawczych na 1000 ludności
Ascertained crimes by the Police
in completed preparatory proceedings
per 1000 population

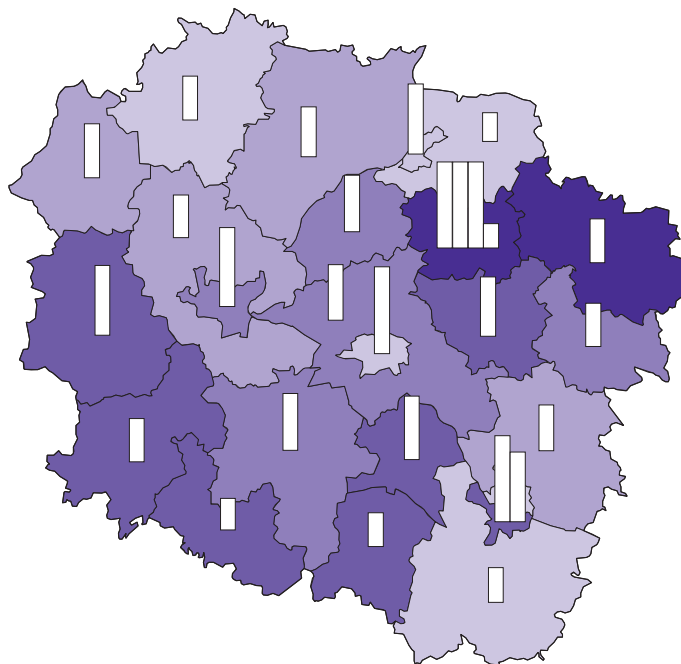
Wskaźnik wykrywalności
sprawców przestępstw
stwierdzonych przez Policję w %
Rates of detectability
of delinquents in ascertained
crimes by the Police in %

^a Bez czynów karalnych popełnionych przez nieletnich.
^a Excluding punishable acts committed by juveniles.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

Source: data of the National Police Headquarters.

Dane o **wypadkach drogowych** pochodzą z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWiK) prowadzonego przez Komendę Główną Policji i obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiła śmierć lub uszkodzenie ciała osób.

Za **śmiertelną ofiarę wypadku drogowego** uznano osobę zmarłą (w wyniku doznanych obrażeń) na miejscu wypadku lub w ciągu 30 dni. Za **ranną ofiarę wypadku drogowego** uznano osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską.

Tablica 27. Wypadki drogowe^a oraz ich skutki
Table 27. Road accidents^a and their results

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Wypadki Accidents	1008	827	797	770
Ofiary śmiertelne Fatalities	153	134	122	103
na 100 wypadków per 100 road accidents	15	16	15	13
Ranni Injured	1135	859	866	857
na 100 wypadków per 100 road accidents	113	104	109	111

^a Zarejestrowane przez Policję.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.

^a Registered by the Police.

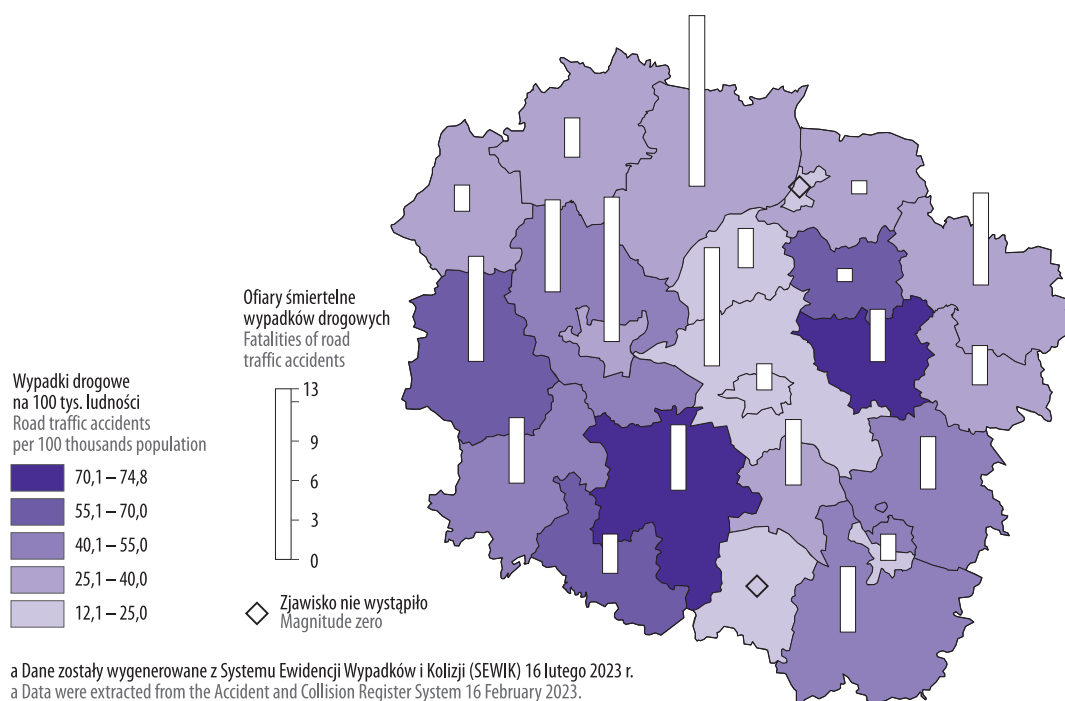
Source: data of the National Police Headquarters.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim doszło do 770 wypadków drogowych i stanowiły one 3,6% wszystkich w kraju, tj. o 3,4% mniej niż w roku poprzednim i o 23,6% mniej niż w 2015 r. W omawianym 2022 roku średnia liczba wypadków drogowych w województwie wyniosła 2 wypadki dziennie.

W związku z wypadkami drogowymi w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. ucierpiało 960 osób, tj. mniej zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 2,8%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 25,5%). Wśród wszystkich ofiar w 2022 r. 103 to ofiary śmiertelne (5,4% wszystkich w kraju). Spośród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie najwięcej ofiar śmiertelnych w 2022 r. odnotowano w wypadkach drogowych, do których doszło w powiecie świeckim – 13 ofiar śmiertelnych (rok wcześniej w powiecie toruńskim – 3 ofiary śmiertelne więcej). W tym powiecie zarejestrowano 34 wypadki i stanowiły one 4,4% wszystkich w województwie. W 2022 r., tak jak rok wcześniej, do największej liczby wypadków drogowych doszło w Bydgoszczy (123 wypadki). Stanowiły one 16,0% wszystkich w województwie, a śmierć w wyniku tych zdarzeń poniosło 11 osób. Na drogach powiatów grudziądzkiego i radziejowskiego doszło w sumie do 23 wypadków, jednak nie było ofiar śmiertelnych (23 rannych).

Rok wcześniej w każdym powiecie oraz mieście na prawach powiatu odnotowano przynajmniej jedną ofiarę śmiertelną. Rannych osób w wyniku wypadków drogowych w 2022 r. najwięcej stwierdzono na drogach powiatu inowrocławskiego – 16,6% wszystkich rannych województwa. Rok temu w Bydgoszczy, liczba rannych stanowiła 16,9% rannych województwa. Najmniej rannych w wypadkach drogowych odnotowano na drogach w powiecie chełmińskim (tak jak rok temu) – 7 rannych.

Mapa 37. Bezpieczeństwo na drogach^a w 2022 r.
Map 37. Road safety^a in 2022

^a Dane zostały wygenerowane z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWIK) 16 lutego 2023 r.
^a Data were extracted from the Accident and Collision Register System 16 February 2023.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.
Source: data of the National Police Headquarters.

Skalę bezpieczeństwa na drogach w przekroju terytorialnym obrazuje liczba wypadków drogowych przypadająca na 100 tys. ludności. W 2022 r. w województwie miało miejsce 38 wypadków drogowych w przeliczeniu na 100 tys. ludności (o 18 wypadków na 100 tys. ludności mniej niż w kraju). Było to o 1 wypadek na 100 tys. ludności mniej niż w roku poprzednim. W omawianym roku spośród powiatów i miast na prawach powiatu najwięcej wypadków drogowych w przeliczeniu na 100 tys. ludności wydarzyło się w powiecie inowrocławskim (75 wypadków na 100 tys. ludności), więcej o 20 niż w 2021 roku. Rok wcześniej w powiecie golubsko-dobrzyńskim (82 wypadki na 100 tys. ludności). W powiecie chełmińskim stwierdzono 12 wypadków drogowych na 100 tys. ludności, o 2 mniej niż rok wcześniej, co uplasowało powiat na pierwszym miejscu pod względem bezpieczeństwa na jego drogach. Zróżnicowane wartości analizowanego wskaźnika wystąpiły w obu miastach wojewódzkich. W Bydgoszczy miało miejsce 37 wypadków drogowych na 100 tys. ludności, podczas gdy w Toruniu 22 wypadki drogowe na 100 tys. ludności.

Społeczeństwo informacyjne

Information society

W 2022 r. wzrósł odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu, jak również z niego korzystających (w tym regularnie). Wzrósł udział osób korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu, a także osób zamawiających towary lub usługi do użytku prywatnego.

W 2022 r. dostęp do Internetu w województwie kujawsko-pomorskim posiadało 93,8% gospodarstw domowych, (w Polsce o 0,5 p. proc. mniej), w których mieszkała co najmniej jedna osoba w wieku 16–74 lata. Oznacza to wyższą wartość w odniesieniu do poprzedniego roku (o 0,4 p. proc.) i do 2015 r. (o 27,8 p. proc.). Wskaźnik ten systematycznie rośnie, jednak w coraz wolniejszym tempie.

W 2022 r. w województwie wzrosły odsetki osób korzystających z Internetu do wartości 92,7% (o 2,7 p. proc. więcej niż w 2021 r. i o 28,8 p. proc. więcej niż w 2015 r.) oraz osób regularnie korzystających z Internetu – do 87,9% (o 1,5 i o 32,0 p. proc. więcej niż w 2021 r. i 2015 r.). W 2022 r. oba wskaźniki były wyższe od notowanych w Polsce (odpowiednio: o 2,1 p. proc. i o 2,2 p. proc.).

Tablica 28. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu
Table 28. Households with access to the Internet at home and Internet users

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Odsetek gospodarstw domowych ^a posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households ^a with access to the Internet at home	66,0	90,6	93,4	93,8
Odsetek osób ^b korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the internet	63,9	88,9	90,0	92,7
Odsetek osób ^b regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals ^b using the Internet regularly (at least once a week)	55,9	84,1	86,4	87,9

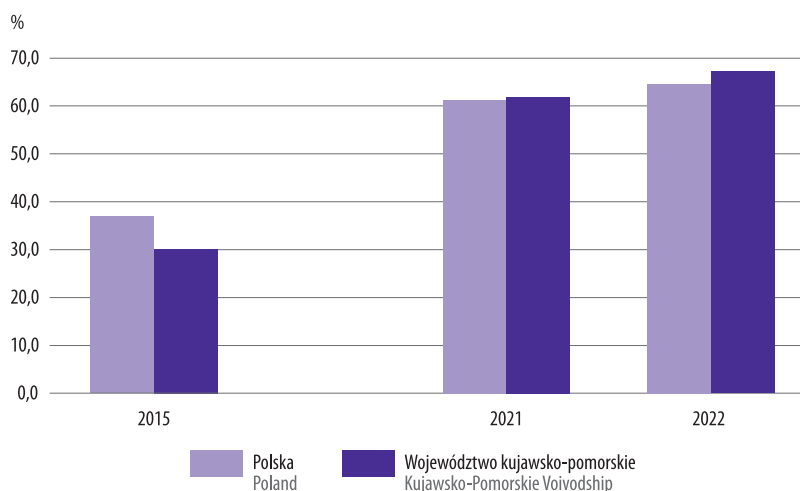
a Dane dotyczą gospodarstw domowych z osobami w wieku 16–74 lata. b Osoby w wieku 16–74 lata.

a Data concern households with persons aged 16–74. b Persons aged 16–74.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy stanowiły 67,2% ogólnej liczby osób w wieku 16–74 lata (w Polsce – 64,6%). Wskaźnik ten wzrósł w odniesieniu do 2021 r. (o 5,3 p. proc.), co oznacza, że po spadku obserwowanym w 2021 r. (o 2,2 p. proc.), ponownie odnotowano wzrost zainteresowania zakupami przez Internet. W porównaniu z 2015 r. odsetek osób korzystających z Internetu w tym celu wzrósł w województwie o 37,1 p. proc. (w Polsce wzrost o 27,7 p. proc.).

Wykres 35. Osoby^a zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 35. Individuals^a ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

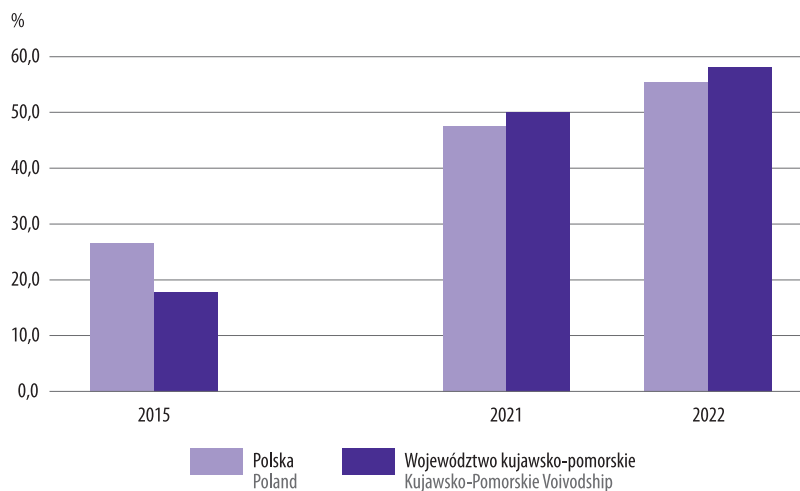

^a Osoby w wieku 16–74 lata.
^a Persons aged 16–74.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim osoby korzystające w ciągu ostatnich 12 miesięcy od momentu przeprowadzenia badania z usług administracji publicznej przez Internet stanowiły 58,1% ogólnej liczby osób w wieku 16–74 lata (w Polsce – 55,4%). Wskaźnik ten wzrósł w odniesieniu do 2021 r. i do 2015 r., odpowiednio o 8,0 p. proc. i o 40,3 p. proc. W Polsce w odniesieniu do 2021 r. nastąpił wzrost o 7,9 p. proc. W porównaniu z 2015 r. odnotowano wzrost o niższej niż w województwie dynamice przyrostu, tj. o 28,8 p. proc. W przypadku osób korzystających z Internetu w celu wyszukiwania informacji na stronach administracji publicznej – w województwie w porównaniu z 2021 r. nastąpił spadek o 0,4 p. proc., do wartości 30,5%, podczas gdy w Polsce odsetek osób korzystających z tej dziedziny e-administracji wyniósł 29,3%, o 0,1 p. proc. mniej niż przed rokiem.

Wykres 36. Osoby^a korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 36. Individuals^a using e-government services during the last 12 months

^a Osoby w wieku 16–74 lata.
^a Persons aged 16–74.

Aktywność społeczna

Social activity

W województwie kujawsko-pomorskim w latach 2015-2022 zwiększała się liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON. W 2022 r. było ich o 252 więcej niż w roku poprzednim. Wskaźnik liczby podmiotów na 10 tys. ludności wyniósł 38,7.

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 7,8 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON (4,8% wszystkich w kraju), tj. o 3,4% więcej niż w roku poprzednim i o 20,4% więcej niż w 2015 r. Pod względem liczby omawianych organizacji województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 10. pozycji w kraju.

Średnio w województwie przypadało 38,7 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności (37,2 w 2021 r., a 30,9 w 2015 r.). W Polsce wskaźnik liczby podmiotów na 10 tys. ludności wyniósł 42,6 (w 2021 r. wyniósł 40,9, natomiast w 2015 r. 35,1).

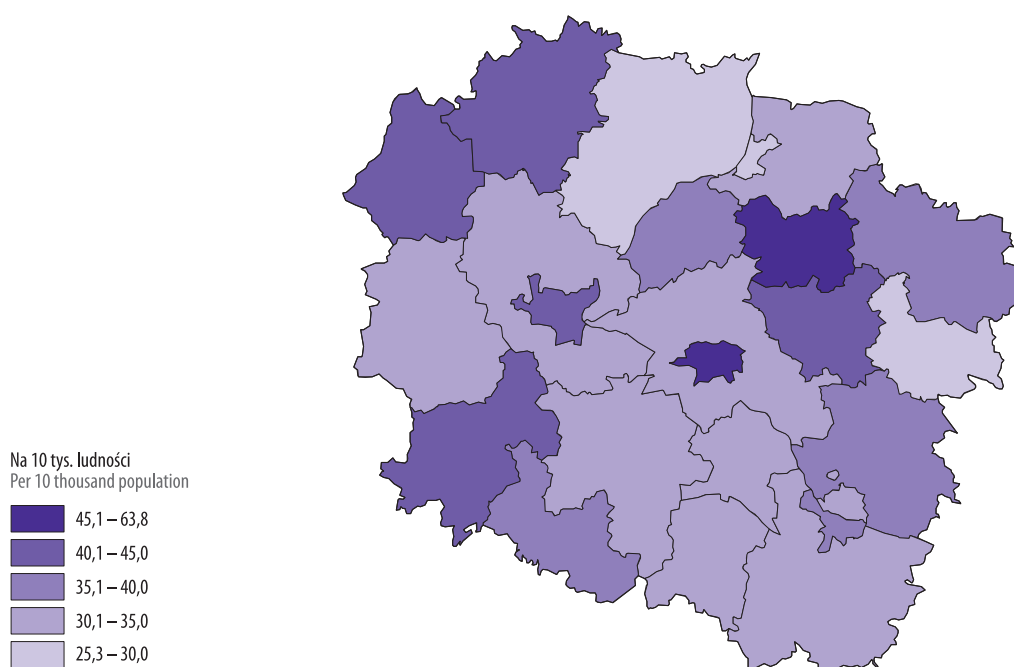
Tablica 29. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON
Stan na 31 grudnia

Table 29. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Ogółem Total	6448	7285	7514	7766
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	30,9	35,9	37,2	38,7

Mapa 38. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2022 r.
Stan na 31 grudnia

Map 38. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2022
As of 31 December

Spośród powiatów i miast na prawach powiatów najwięcej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności działało w Toruniu (63,8). Mniejsze wartości wystąpiły w powiatach wąbrzeskim (45,2) i tucholskim (44,2). Najmniej omawianych organizacji na 10 tys. mieszkańców było w Grudziądzu (25,3) oraz w powiatach rypińskim (28,3) i świeckim (28,8).

Dane o **organizacjach non-profit** opracowano na podstawie dwóch badań statystyki publicznej:

- SOF-1 – Sprawozdania z działalności fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych,
- SOF-4s – Sprawozdania z działalności samorządu gospodarczego i zawodowego.

W 2020 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego liczba organizacji non-profit wyniosła 4,5 tys., stanowiąc 4,7% wszystkich w kraju. W przeliczeniu na 10 tys. ludności na terenie województwa kujawsko-pomorskiego były 22,2 organizacje non-profit (w kraju wskaźnik ten wyniósł 25,0 organizacji na 10 tys. ludności).

Według danych na koniec 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim organizacje non-profit zrzeszały 0,3 mln członków (3,5% wszystkich w kraju). Średnio w województwie na 10 tys. ludności przypadało 1422,6 osób będących członkami organizacji non-profit, podczas gdy w kraju wskaźnik ten wyniósł 2151,8 osób.

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

Według wstępnych szacunków w województwie kujawsko-pomorskim produkt krajowy brutto w 2021 r. wzrósł w stosunku do 2020 r., ale w mniejszym stopniu niż w kraju. Wartość PKB przypadająca na 1 mieszkańca województwa stanowiła 82,1% PKB przypadającego średnio na mieszkańca Polski. W 2020 r. zróżnicowanie PKB na 1 mieszkańca pomiędzy podregionami zmniejszyło się w porównaniu z 2015 r. Największy wkład (47,1%) w tworzeniu PKB województwa miał podregion bydgosko-toruński. W podregionie tym odnotowano najwyższą wartość PKB na 1 mieszkańca (62327 zł). W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. największą część wartości dodanej brutto (28,7%) wygenerowały jednostki z sekcji Przemysł. Wydajność pracy wyniosła 128322 zł; było to mniej o 9,6% niż w kraju i więcej o 25,9% niż w 2015 r.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Na podstawie wstępnego szacunku w 2021 r. wartość produktu krajowego brutto (PKB) wyniosła w województwie kujawsko-pomorskim 114165 mln zł. Oznacza to w stosunku do 2020 r. wzrost w cenach bieżących o 11,4%, a w stosunku do 2015 r. – wzrost o 43,3% (w Polsce wzrost odpowiednio o 12,2% i o 45,9%). Produkt krajowy brutto wytworzony w województwie kujawsko-pomorskim stanowił 4,4% wartości PKB wytworzonego w Polsce (tyle samo co w 2020 r. i w 2015 r.).

Jednym z podstawowych mierników wykorzystywanych do określania rozwoju społeczno-ekonomicznego danego obszaru jest PKB przeliczony na 1 mieszkańca. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim PKB na 1 mieszkańca (56406 zł) według wstępnych szacunków wzrósł w cenach bieżących o 12,3% w stosunku do roku poprzedniego. Wartość PKB na 1 mieszkańca województwa stanowiła 81,7% PKB przypadającego na 1 mieszkańca Polski (w 2020 r. było to 82,1%, a w 2015 r. 81,6%). W województwie kujawsko-pomorskim PKB był niższy o 47,8% od wartości najwyższego PKB odnotowanego w województwie mazowieckim.

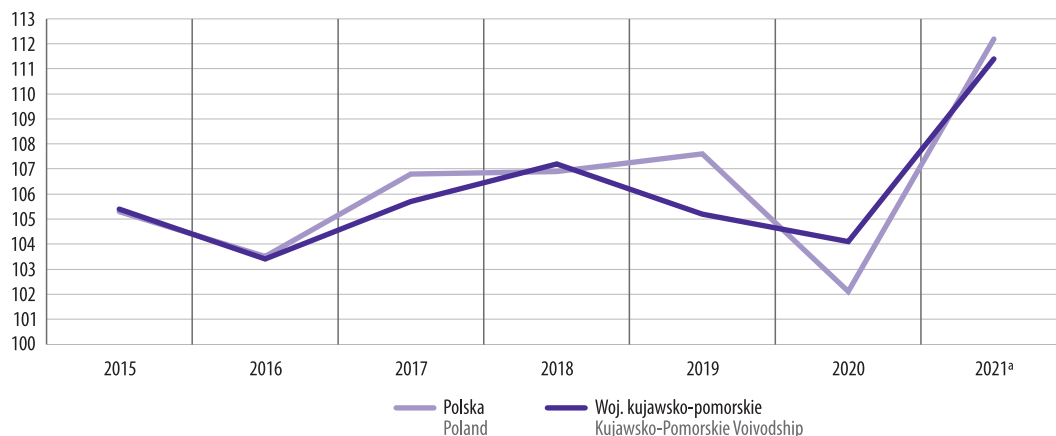
Wartość PKB na 1 mieszkańca w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. wyrażona w PPS (standardzie siły nabywczej)¹ według szacunków stanowiła 62% średniej w Unii Europejskiej² (UE 28; w 2015 r. stanowiła 56%), podczas gdy w 2019 r. było to 58%.

1 Dane będą przedmiotem dalszej rewizji, zgodnie z rekomendacjami Zharmonizowanej Europejskiej Polityki Rewizji (HERP).

2 W 2015 r. UE 28, w 2019 i 2020 r. UE 27.

Wykres 37. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)
Rok poprzedni=100

Chart 37. Indices of gross domestic product (current prices)
 Previous year=100

a Wstępny szacunek.
 a Preliminary estimate.

W 2020 r. widoczne było zróżnicowanie w tworzeniu produktu krajowego wewnątrz województwa kujawsko-pomorskiego. Największy wkład (47,1%) w tworzeniu PKB województwa miał podregion bydgosko-toruński (w 2015 r. 47,1%). W 2020 r. udział podregionu bydgosko-toruńskiego w tworzeniu krajowej wartości PKB wyniósł 2,1%, tj. tyle samo co w 2015 r.

W tworzeniu PKB województwa zwiększył się w porównaniu z 2015 r. udział podregionów grudziądzkiego (w 2020 r. wzrost o 0,7 p. proc., tj. do 16,0%) i świeckiego (wzrost o 0,4 p. proc., tj. do 8,7%). W analizowanym okresie odnotowano natomiast spadek w podregionach włocławskim (spadek o 0,7 p. proc., tj. do 14,4%) oraz inowrocławskim (o 0,3 p. proc., tj. do 13,8%).

W 2020 r. najwyższą wartość PKB na 1 mieszkańca odnotowano w podregionie bydgosko-toruńskim (62327 zł). Produkt krajowy brutto wytworzony w tym podregionie był wyższy od wytworzonego w województwie o 24,0% (w 2015 r. o 26,9%). Poniżej średniej wartości PKB na 1 mieszkańca w województwie znalazły się pozostałe podregiony:

- świecki, z wartością 48649 zł – PKB niższy o 3,2% niż w województwie (w 2015 r. niższy o 8,2%),
- grudziądzki, z wartością 43091 zł – niższy o 14,2% niż w województwie (w 2015 r. niższy o 18,6%),
- włocławski, z wartością 42360 zł – niższy o 15,7% (w 2015 r. niższy o 13,2%),
- inowrocławski, z wartością 40009 zł – niższy o 20,4% (w 2015 r. niższy o 19,5%).

Jedynym podregionem w województwie kujawsko-pomorskim, którego PKB na 1 mieszkańca był wyższy w stosunku do średniej krajowej był podregion bydgosko-toruński (wyższy o 1,8%, w 2015 r. wyższy o 3,5%). Odchylenie od średniej krajowej w pozostałych podregionach wahało się od 34,7% poniżej średniej krajowej w podregionie inowrocławskim do 20,5% w podregionie świeckim (w 2015 r. wahało się od 34,3% do 25,1% poniżej krajowego PKB).

Zróżnicowanie produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca województwa pomiędzy podregionami zmniejszyło się w odniesieniu do 2015 r. Świadczy o tym wskaźnik dyspersji PKB na 1 mieszkańca, który na poziomie podregionów województwa kujawsko-pomorskiego zmniejszył się z 19,9% w 2015 r. do 18,3% w 2020 r.

Wykres 38. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów (ceny bieżące)
Odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 38. Gross domestic product per capita by subregions (current prices)
 Relative deviations from the national average value

Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

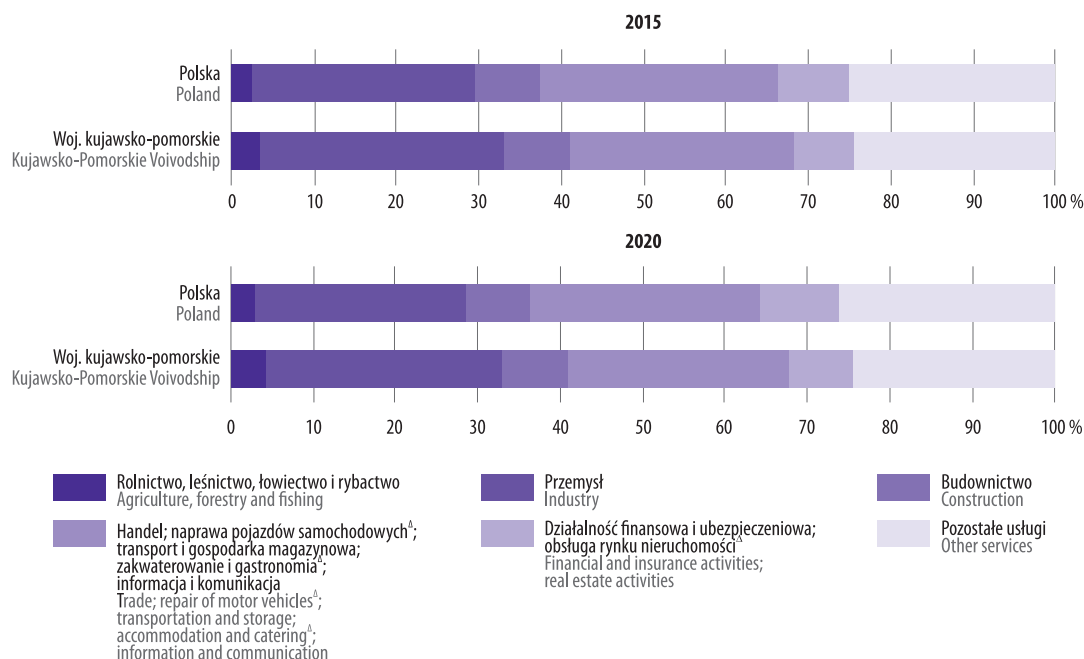
Wartość dodana brutto (WDB) mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim, jest wyrażona w cenach bazowych.

W 2020 r. wartość dodana brutto WDB wygenerowana w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 90236 mln zł. Największą część WDB województwa, tj. 28,7% wygenerowały jednostki przemysłowe. Udział grupy tych sekcji zwiększył się o 0,3 p. proc. w skali roku, ale zmniejszył o 1,3% w porównaniu z 2015 r. W tworzeniu WDB województwa niemal tak samo duże znaczenie miały jednostki z sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^A; Informacja i komunikacja (ich udział wyniósł 26,9%, przy spadku udziału w skali roku o 0,5 p. proc., a w porównaniu z 2015 r. przy wzroście o 0,7 p. proc). Duże znaczenie odgrywały również jednostki zajmujące się pozostałymi usługami (24,6% udziału, przy wzroście w skali roku o 0,4 p. proc. i o 0,8% względem 2015 r.).

W 2020 r. udział sekcji Budownictwo w tworzeniu wartości dodanej brutto wyniósł 7,9% i zmniejszył się o 0,3 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego i o 0,8 p. proc. względem 2015 r. Udział sekcji Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Obsługa rynku nieruchomości^A w 2020 r. wyniósł 7,7%, co oznacza spadek o 0,2 p. proc. w porównaniu z 2019 r., ale wzrost o 0,3 p. proc. w porównaniu z 2015 r. W sekcji Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (4,3% udziału) udział zwiększył się o 0,5 p. proc., zarówno w stosunku do 2019 r., jak i 2015 r.

Poziom wydajności pracy można określić przeliczając wartość dodaną brutto na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wydajność pracy wyniosła 128322 zł na 1 pracującego. Było to więcej niż w 2015 r. i w 2019 r., odpowiednio o 25,9% i o 9,4%. WDB przypadająca na 1 osobę pracującą w województwie była niższa o 9,6% niż w kraju, podobnie jak w 2019 r. (o 11,0%) i w 2015 r. (o 10,2%).

Wykres 39. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
Chart 39. Structure of gross value added by kind of activity (current prices)

W 2020 r. w podregionach bydgosko-toruńskim oraz grudziądzkim, których WDB łącznie stanowiła 63,1% ogólnej wartości osiągniętej w województwie kujawsko-pomorskim, przeważającym rodzajem działalności były: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja. W podregionie bydgosko-toruńskim działalność ta skupiała 30,6% WDB podregionu (udział wyższy o 0,4 p. proc. niż w 2015 r.), a w podregionie grudziądzkim 25,6% (wyższy o 2,0 p. proc.). W podregionach tych znaczące udziały w tworzeniu WDB miały również sekcje Pozostałe usługi oraz Przemysł, i w 2020 r. wyniosły odpowiednio:

- w podregionie bydgosko-toruńskim 27,1% (więcej o 1,2 p. proc. niż w 2015 r.) i 25,1% (mniej o 1,4 p. proc.),
- w podregionie grudziądzkim 21,4% (mniej o 0,7 p. proc.) i 31,7% (mniej o 0,1 p. proc.).

W pozostałych podregionach dominującą rolę w tworzeniu WDB w 2020 r. odegrały jednostki przemysłowe, a największy ich udział odnotowano w podregionie świeckim (46,1%, w 2015 r. 44,2%). W podregionie włocławskim sekcja Przemysł stanowiła 27,7% WDB podregionu (w 2015 r. 33,4%), a w inowrocławskim 27,5% (w 2015 r. 28,0%). Ponadto w podregionach tych znaczący wkład w tworzeniu WDB miała grupa sekcji: Pozostałe usługi oraz Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja, gdzie udziały wyniosły odpowiednio:

- w podregionie włocławskim 25,1% (więcej o 1,2 p. proc. niż w 2015 r.) i 24,2% (więcej o 3,3 p. proc.),
- w podregionie inowrocławskim 23,5% (więcej o 1,0 p. proc.) i 25,5% (mniej o 0,6 p. proc.),
- w podregionie świeckim 17,5% (więcej o 0,2 p. proc.) i 16,2% (mniej o 1,9 p. proc.).

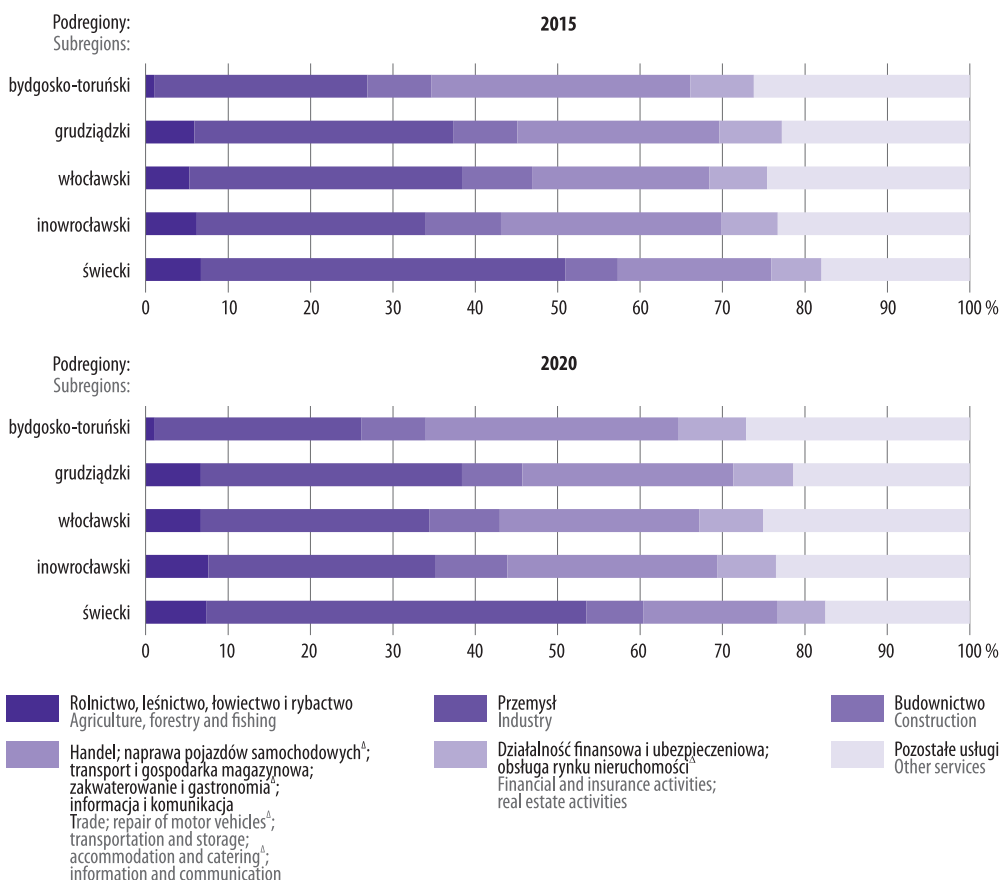
W układzie podregionów najwyższą wydajność pracy odnotowano w podregionie świeckim, gdzie na 1 pracującego przypadało 137483 zł wartości dodanej brutto (wydajność wyższa niż w 2019 r. i w 2015 r., odpowiednio o 8,7% i o 29,4%). We wskazanym podregionie wydajność pracy była niższa niż w kraju w 2020 r. o 3,1%, a w 2015 r. o 6,4%. WDB na 1 pracującego w podregionie świeckim stanowiła 96,9% analogicznej wartości dla kraju (93,6% w 2015 r.).

Zbliżoną wydajność pracy do notowanej w podregionie świeckim odnotowano w podregionie bydgosko-toruńskim (136680 zł na 1 pracującego), w którym wydajność pracy wzrosła w skali roku (o 6,6%). W porównaniu z 2015 r. wydajność pracy zwiększyła się o 22,6%, co stanowiło najniższy wzrost wśród wszystkich podregionów województwa kujawsko-pomorskiego.

W pozostałych podregionach wartość dodana brutto na 1 pracownika wyniosła:

- w inowrocławskim – 117490 zł (więcej o 24,1% niż w 2015 r.) i stanowiła 82,8% krajowej WDB (83,4% w 2015 r.),
- w grudziądzkim – 118958 zł (więcej o 34,3%) i stanowiła 83,8% krajowej WDB (78,0% w 2015 r.),
- we włocławskim – 120461 zł (więcej o 26,1%) i stanowiła 84,9% krajowej WDB (84,1% w 2015 r.).

Wykres 40. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 40. Structure of gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2. Przedsiębiorczość

6.2. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W końcu 2022 r. w porównaniu z końcem 2015 r. odnotowano wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie kujawsko-pomorskim o 13,5%. W omawianym okresie o 13,1% zwiększyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na koniec 2022 r. dominowały podmioty należące do sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ, jednak ich udział w ogólnej liczbie podmiotów stopniowo malał i w grudniu 2022 r. był o 5,3 p. proc. niższy niż w końcu 2015 r.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu grudnia 2022 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 219,6 tys. podmiotów. Stanowiło to 4,4% podmiotów wpisanych do rejestru w Polsce.

W końcu 2022 r. w województwie przypadało 1094 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Było to o 25 podmiotów na 10 tys. mieszkańców więcej niż w 2021 r. Wskaźnik ten był znacznie niższy niż w kraju (1323) i podobnie jak w roku poprzednim, sytuował województwo kujawsko-pomorskie na 11. miejscu w Polsce.

W porównaniu z końcem 2015 r. odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON o 13,5%. Był on o 5,9 p. proc. niższy niż w Polsce i należał do najniższych wśród województw, sytuując kujawsko-pomorskie na 13. miejscu w Polsce. W porównaniu z końcem 2021 r. liczba podmiotów w województwie zwiększyła się o 1,8%.

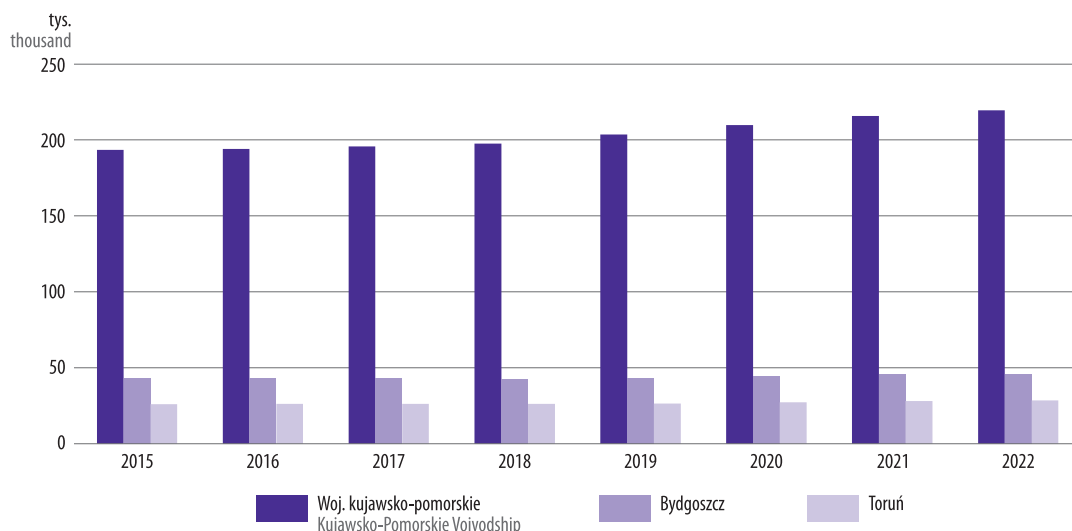
Tablica 30. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Stan na 31 grudnia

Table 30. Entities of national economy in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2021	2022	2022 w odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	193470	215723	219607	4,4
sektor publiczny public sector	5815	5279	5298	4,7
sektor prywatny private sector	186702	208046	211547	4,4
Z liczby ogółem: of total number:				
Spółki Companies	29103	33396	34559	3,8
Fundacje Foundations	775	1165	1257	3,6
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	5673	6349	6509	5,2
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	141983	158460	160541	4,5

**Wykres 41. Podmioty gospodarki narodowej
Stan na 31 grudnia**

Chart 41. Entities of the national economy
As of 31 December

W końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim 64,8% podmiotów zarejestrowanych było w miastach. Występowała ich wyraźna koncentracja w centralnej części województwa, czyli w Bydgoszczy i Toruniu oraz w powiatach bydgoskim i toruńskim (46,9% podmiotów z województwa). Oba miasta skupiały 54,4% wszystkich spółek handlowych z województwa i 58,0% tych z udziałem kapitału zagranicznego.

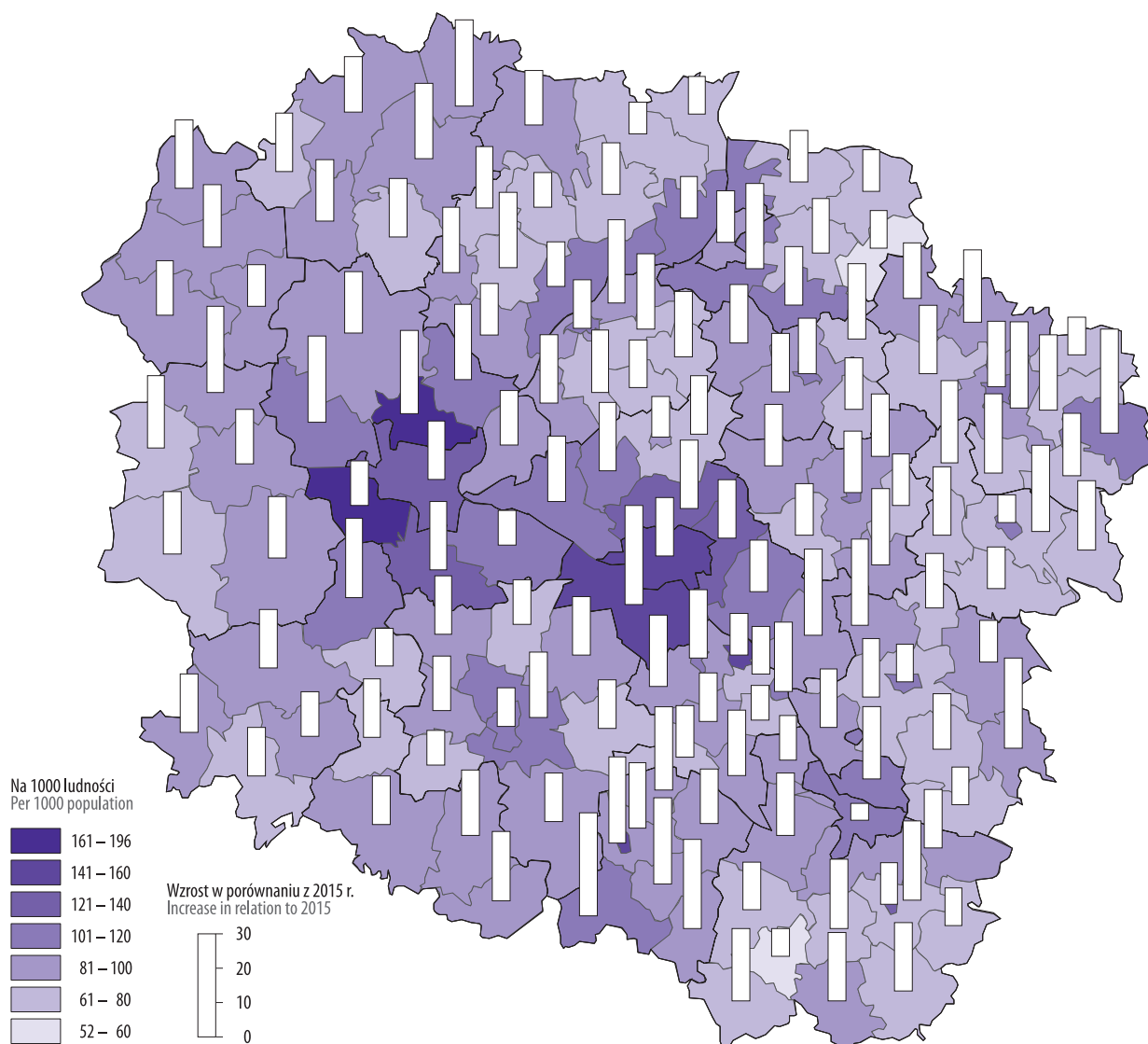
Według stanu na 31 grudnia 2022 r. gminą o największej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców była gmina Osielsko (196 podmiotów). Wysoki wskaźnik odnotowano także w gminach Białe Błota i Radziejów, w których na 1 tys. mieszkańców przypadały odpowiednio po 165 i 151 podmiotów. W Bydgoszczy wskaźnik ten wynosił 138 podmiotów na 1 tys. mieszkańców, a w Toruniu 145. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano natomiast w gminie Świecie nad Osą (52 podmioty).

Najbardziej, o 9,8%, względem końca 2021 r., wzrosła liczba podmiotów w gminie Waganiec. Największy spadek tej liczby odnotowano natomiast w gminie Ciechocinek (o 5,1%). Poza Ciechocinkiem liczba podmiotów zmniejszyła się w porównaniu z 31 grudnia 2021 r. w 15 gminach. W Bydgoszczy i Toruniu względem końca grudnia 2021 r. liczba podmiotów wzrosła (odpowiednio o 0,3% i 1,4%).

W porównaniu z końcem 2015 r. tylko w 2 gminach odnotowano spadek liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Były to miasto Włocławek (o 5,2%) oraz gmina miejska Rypin (o 0,1%). O nieco ponad połowę zwiększyła się natomiast liczba podmiotów w gminach Brodnica, Osielsko, Obrowo.

**Mapa 39. Podmioty gospodarki narodowej w 2022 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 39. Entities of the national economy in 2022
As of 31 December

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowano 17,1 tys. nowych podmiotów. Było to o 1,9% więcej niż w 2021 r. i o 0,4% mniej niż w 2015 r. Przez cały 2022 r. zlikwidowanych zostało 12,8 tys. podmiotów. Ich liczba względem 2021 r. wzrosła o 23,2%, a w porównaniu do 2015 r. spadła o 17,5%. Utrzymała się przewaga podmiotów nowo zarejestrowanych nad zlikwidowanymi. W 2022 r. wyniosła ona 133 podmioty nowo zarejestrowane do 100 wykreślonych. W 2015 r. wskaźnik ten wyniósł 111 podmiotów.

Zdecydowaną większość podmiotów nowo zarejestrowanych (83,0%) i zlikwidowanych (91,4%) w 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Więcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowało się w 2022 r. w rejestrze

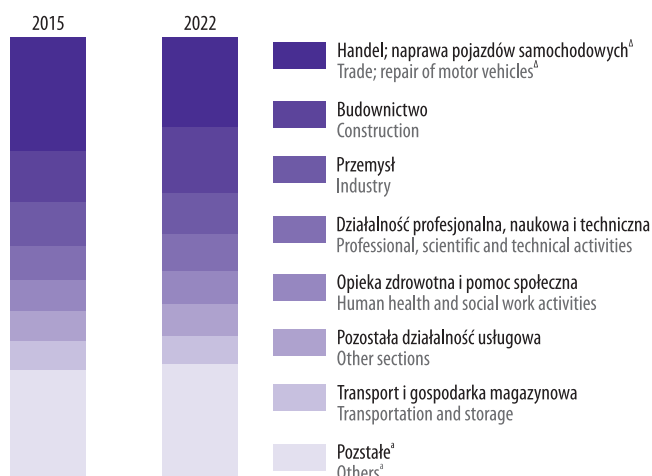
REGON niż wykreśliło swoją działalność (14,2 tys. wobec 11,7 tys.). Nowo zarejestrowanych osób fizycznych było o 1,5% więcej niż w 2021 r., a zlikwidowanych – o 21,0%.

Spółki handlowe stanowiły 10,8% podmiotów nowo zarejestrowanych i 5,4% wykreślonych. W 2022 r. zarejestrowano ich 1,8 tys., czyli o 1,4% mniej niż w poprzednim roku i 42,3% więcej niż w 2015 r. Wykreślono natomiast 0,7 tys. spółek handlowych. Spółki handlowe z wyłącznym kapitałem zagranicznym i z udziałem tego kapitału stanowiły zaledwie 0,1% nowo zarejestrowanych i aż 29,6% zlikwidowanych spółek handlowych w województwie kujawsko-pomorskim.

W 2022 r. powstało ponadto m.in.: 0,2 tys. spółek cywilnych, 0,3 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych i 0,1 tys. fundacji.

**Wykres 42. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD
Stan na 31 grudnia**

Chart 42. Structure of entities of the national economy by PKD sections
As of 31 December

a W 2022 r. łącznie z podmiotami, dla których informacja o rodzaju wykonywanej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

a In 2022, including entities for which the information on the kind of predominant activity or form of ownership is not present in the REGON register.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2022 r. najwięcej podmiotów należało do sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych^a – 20,6%. Jednak od grudnia 2015 r. ich udział w ogólnej liczbie podmiotów w województwie spadł o 5,3 p. proc., a od końca 2021 r. o 0,7 p. proc. Kolejną sekcją, w której działalność prowadziła duża liczba podmiotów, zarówno w 2015 r., jak i w 2021 i 2022 r., było Budownictwo. W końcu 2022 r. należało do niej 14,9% podmiotów, czyli więcej o 3,1 p. proc. niż w grudniu 2015 r. i o 0,4 p. proc. niż w końcu 2021 r. Działalnością profesjonalną, naukową i techniczną zajmowało się 8,6% podmiotów.

W końcu 2022 r., podobnie jak w latach poprzednich, najliczniejszą grupę podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie stanowiły osoby fizyczne. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 73,1%. Od końca 2015 r. liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 13,1%, a od końca 2021 r. o 1,3%. Od 2015 r. o 0,3 p. proc. a od 2021 r. o 0,4 p. proc. spadł jednak ich udział w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim.

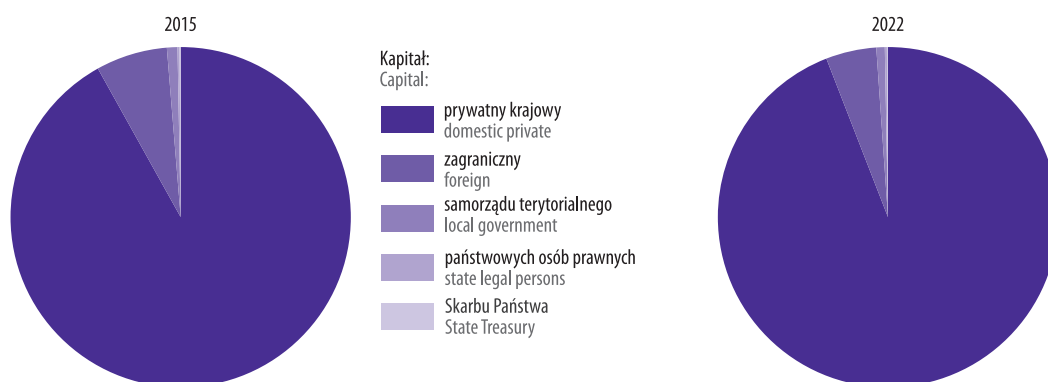
Wśród spółek 59,8% stanowiły spółki handlowe a 39,5% spółki cywilne. W końcu grudnia 2022 r. udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim wzrósł od końca 2015 r. i 2021 r. (odpowiednio o 1,4 p. proc. i 0,4 p. proc.) i wyniósł 9,4%.

W końcu 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 6,5 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, czyli o 14,7% więcej niż w grudniu 2015 r. i o 2,5% więcej niż w grudniu 2021 r. W końcu 2022 r. ich udział w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 3,0%. W porównaniu z końcem 2015 r. liczba fundacji wzrosła o 62,2% (do 1,3 tys. w końcu 2022 r.).

Zarejestrowanych było ponadto m.in.: 576 spółdzielni (spadek o 59,4% od końca 2015 r.)³, 4 przedsiębiorstwa państwowe (spadek o 66,7%).

**Wykres 43. Struktura spółek handlowych o kapitale jednorodnym według rodzaju kapitału
Stan na 31 grudnia**

Chart 43. Structure of commercial companies by type of capital
As of 31 December

Według stanu na 31 grudnia 2022 r. wśród spółek handlowych odnotowano wysoki udział podmiotów z wyłącznym kapitałem prywatnym krajowym (76,4%). Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa stanowiły 0,1%, spółek o jednorodnym kapitale państwowych osób prawnych było 0,2%, a o kapitale samorządu terytorialnego – 0,6%. Spółek handlowych z wyłącznym kapitałem zagranicznym było 801 (3,9% ogólnej liczby spółek handlowych). W porównaniu ze stanem na koniec poprzedniego roku struktura spółek handlowych według rodzaju kapitału nie uległa znaczącym zmianom.

Działalność spółek handlowych koncentrowała się w trzech sekcjach (48,4%): Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (20,1%), Przetwórstwo przemysłowe (14,9%) oraz Budownictwo (13,4%). Względem 2015 r. największy wzrost liczby spółek handlowych odnotowano w sekcjach: Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (o 303,0%), Edukacja (o 224,1%), Administrowanie i działalność wspierająca^Δ (o 205,4%). Liczba spółek handlowych w porównaniu do 2015 r. spadła w trzech sekcjach: Górnictwo i wydobywanie (o 12,8%), Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (o 7,0%), Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 4,3%). Najmniejszy przyrost tych podmiotów nastąpił w Przetwórstwie przemysłowym (o 4,2%). W porównaniu do końca 2021 r. najbardziej wzrosła liczba spółek handlowych w sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (o 18,1%), a najmniej w Handlu; naprawie pojazdów samochodowych^Δ (o 0,8%).

³ W lipcu 2018 r. wykreślono z rejestru REGON podmioty (osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej), które utraciły zdolność prawną na mocy art. 3 ustawy z dnia 28.11.2014 r. o zmianie ustawy o KRS i niektórych innych ustaw (Dz.U.poz.1924).

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim zachowana została tendencja wzrostowa (od 2015 r.) nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową (B+R). Sektor przedsiębiorstw był głównym źródłem finansowania nakładów wewnętrznych na działalność B+R, które pochodziły w większości ze środków wewnętrznych. Zmniejszył się, względem poprzedniego okresu, poziom innowacyjności tak dla przedsiębiorstw przemysłowych, jak i z sektora usług oraz w odniesieniu do Polski dla obu sektorów.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

W 2021 r. nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową (B+R) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosły 1162,1 mln zł i stanowiły 3,1% nakładów wewnętrznych na działalność B+R w Polsce. W porównaniu z 2020 r. nakłady te zwiększyły się o 30,1%, a z 2015 r. – ponad 3-krotnie.

Tablica 31. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według źródeł finansowania (ceny bieżące)

Table 31. Intramural expenditure^a on R&D by source of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	364,4	721,5	893,2	1162,1
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	126,4	279,0	314,8	430,4
Przedsiębiorstw Business enterprise	196,3	321,8	432,9	560,6
Szkolnictwa wyższego Higher education	12,3	.	27,5	42,2
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	0,6	.	1,0	0,7
Reszta świata Rest of the world	28,8	53,0	116,9	128,2

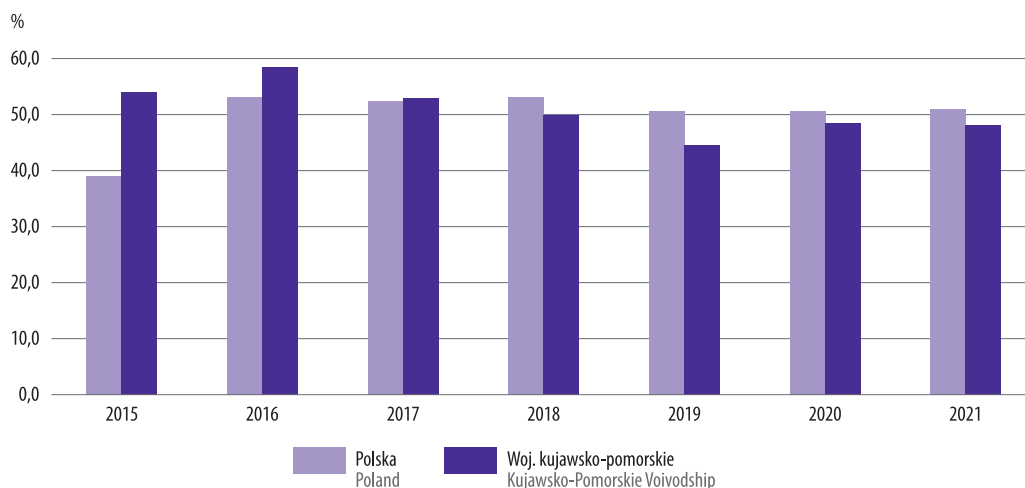
^a Bez amortyzacji środków trwałych.

^a Excluding depreciation of fixed assets.

Biorąc po uwagę sektory finansujące, w 2021 r., podobnie jak w Polsce, w województwie kujawsko-pomorskim dominowały nakłady wewnętrzne na działalność B+R pochodzące z sektora przedsiębiorstw, które wyniosły 48,3% (tj. o 2,6 p. proc. mniej niż w Polsce). Udział ten był niższy w porównaniu zarówno z 2020 r. (o 0,2 p. proc.), jak i z 2015 r. (o 5,6 p. proc.). Kolejnym, dominującym sektorem finansującym nakłady wewnętrzne na działalność B+R były nakłady pochodzące z sektora rządowego stanowiące w 2021 r. 37,0%, tj. mniej zarówno w odniesieniu do 2020 r. (o 1,8 p. proc.), jak i do 2015 r. (o 2,3 p. proc.).

Wykres 44. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R

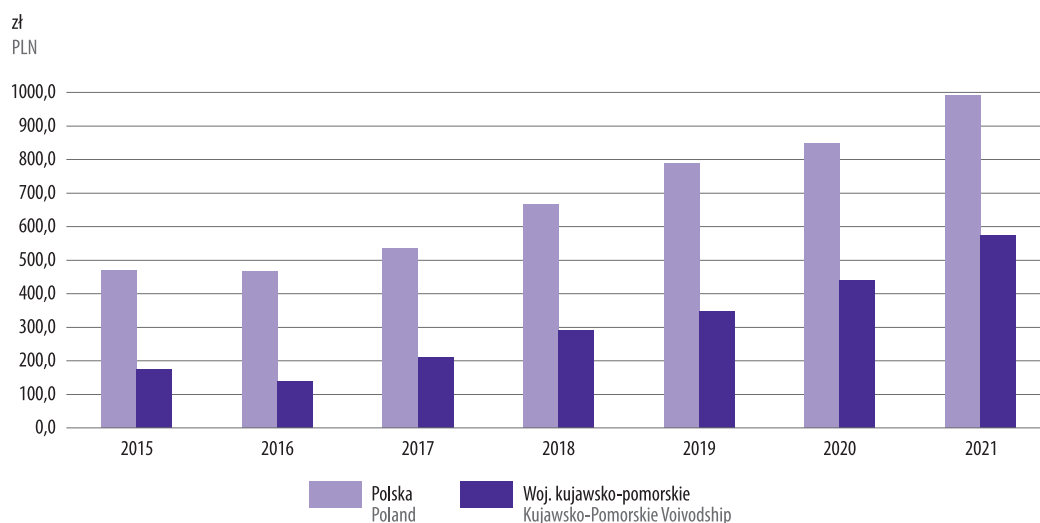
Chart 44. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D

Wartość nakładów wewnętrznych na działalność B+R przypadająca na 1 mieszkańca w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 574 zł w 2021 r. i wzrosła zarówno wobec roku poprzedniego (o 31,1%), jak i 2015 r. (ponad 3-krotnie). Natomiast w Polsce w 2021 r. nakłady wewnętrzne na działalność B+R były wyższe o blisko 75% i wyniosły 992 zł na 1 mieszkańca.

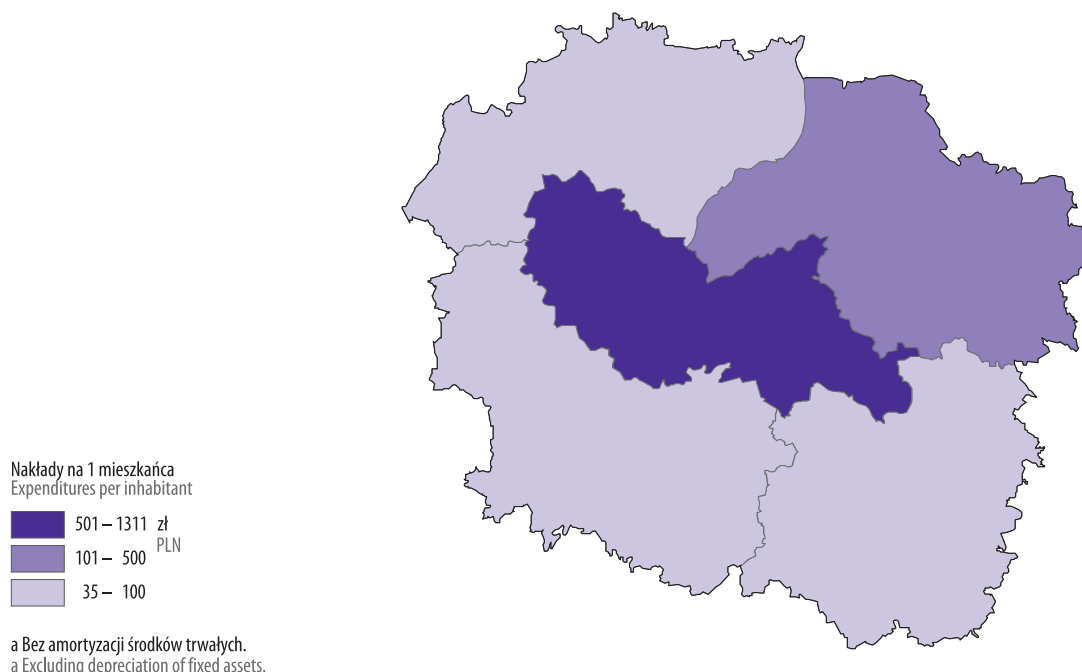
Wykres 45. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca

Chart 45. Intramural expenditure^a on R&D per capita

^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets.

Mapa 40. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca według podregionów w 2021 r.
Map 40. Intramural expenditure^a on R&D per capita by subregions in 2021

W 2021 r. w nakładach wewnętrznych na działalność B+R w województwie kujawsko-pomorskim przeważało finansowanie ze środków wewnętrznych (50,4%), podobnie jak w Polsce (51,9%) oraz w odniesieniu do 2018 r. (60,0%). Odmienna sytuacja była w 2020 r., kiedy to w województwie kujawsko-pomorskim dominowało finansowanie ze środków zewnętrznych (50,8%).

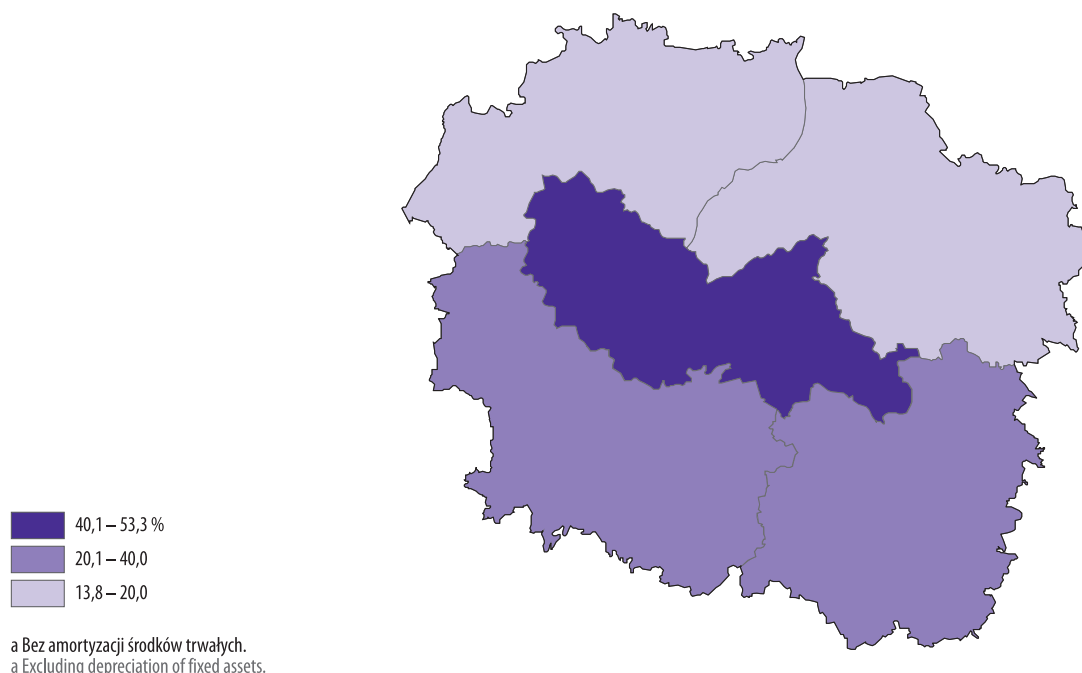
Tablica 32. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według pochodzenia środków (ceny bieżące)
Table 32. Intramural expenditures^a on R&D by origin of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2021	2021 Polska=100 Poland=100
	w mln zł in million PLN				
Ogółem Total	606,3	721,5	893,2	1162,1	3,1
nakłady finansowane ze środków: expenditures financed by:					
Wewnętrznych Internal funds	363,5	376,9	439,4	586,1	3,0
Zewnętrznych External funds	242,7	344,6	453,9	575,9	3,2
w tym od instytucji rządowych i samorządowych of which funds from general government	186,2	277,0	311,8	.	.

^a Bez amortyzacji środków trwałych.
^a Excluding depreciation of fixed assets.

Mapa 41. Udział środków zewnętrznych w nakładach wewnętrznych^a na działalność B+R według podregionów w 2021 r.

Map 41. Share of external funds in intramural expenditures^a on R&D by subregions in 2021

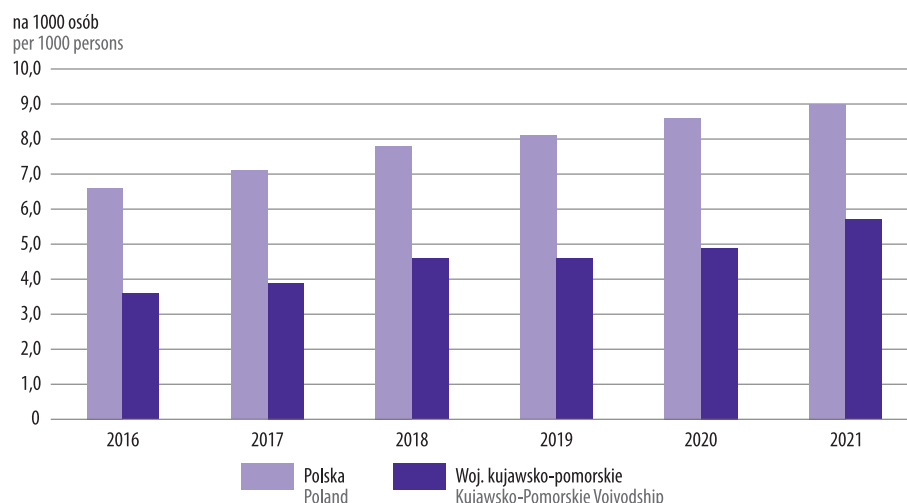

Personel wewnętrzny B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W 2021 r. personel wewnętrzny B+R wyrażony w EPC osiągnął wartość 5265,9 i wzrósł o 19,1% w odniesieniu do 2020 r. (w Polsce wzrost o 8,1%). Natomiast na 1000 osób aktywnych zawodowo w województwie kujawsko-pomorskim przypadało 5,7 osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R (w Polsce – o 3,3 osób więcej), co oznacza wzrost o 0,8 osoby w odniesieniu do 2020 r.

Wykres 46. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b
Chart 46. Internal R&D personnel^a per 1000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) – przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) – annual averages.

Badacze (pracownicy naukowo-badawczy) są to osoby prowadzące badania naukowe oraz ulepszające lub rozwijające koncepcje, teorie, modele, techniki, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub metody operacyjne.

W 2021 r. w strukturze personelu wewnętrznego wyrażonego w EPC przeważali badacze, którzy stanowili 74,3% zbiorowości (w Polsce – 72,7%). Ich udział w personelu wewnętrznym B+R zmniejszył się w porównaniu z 2020 r. o 4,6 p. proc.

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł 18,6%, natomiast przedsiębiorstw usługowych – 13,1%. W porównaniu z poprzednim rokiem odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw zarówno przemysłowych, jak i usługowych był niższy odpowiednio o 5,7 p. proc. i o 14,1 p. proc. Poziom innowacyjności w obu sektorach w 2021 r. był również niższy w odniesieniu do kraju – w sektorze przemysłowym o 3,4 p. proc., a w sektorze usługowym o 6,6 p. proc.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, wśród przedsiębiorstw przemysłowych z województwa kujawsko-pomorskiego, w 2021 r. najczęściej przedsiębiorstw innowacyjnych odnotowano w następujących działach PKD: Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (48,5%), Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (43,6%) oraz Produkcja urządzeń elektrycznych (42,1%).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. innowacyjne przedsiębiorstwa z sektora usług najczęściej wystąpiły w działach PKD: Badania naukowe i prace rozwojowe (72,7%), Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (71,1%) oraz w Finansowej działalności usługowej, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszów emerytalnych (42,4%)

W 2021 r. nakłady na działalność innowacyjną poniosło 18,1% kujawsko-pomorskich przedsiębiorstw przemysłowych przeznaczając łącznie na ten cel 697,5 mln zł. Wśród przedsiębiorstw usługowych tylko 8,4% z nich poniosło nakłady na działalność innowacyjną i wartość tych nakładów wyniosła 521,1 mln zł. W porównaniu z 2020 r. zwiększył się udział przedsiębiorstw ponoszących nakłady na działalność innowacyjną o 5,6 p. proc. w sektorze przemysłowym, natomiast zmniejszył się o 4,0 p. proc. w sektorze usług.

Tablica 33. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Table 33. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2013–2015	2018–2020	2019–2021	2019–2021 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises			
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	16,1	24,3	18,6	22,0
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	11,5	13,9	11,8	13,1
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	11,0	21,2	16,1	18,0
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	8,9	27,2	13,1	19,7
nowe lub ulepszone produkty new or improved products	4,4	7,8	4,0	6,8
nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a new or improved business processes ^a	6,5	25,8	12,7	18,1

a W latach 2013–2015 dane dotyczą innowacji procesowych.
a In the years 2013–2015 the data relate to process innovations.

W 2021 r. w odniesieniu do roku poprzedniego obniżył się, zarówno w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w Polsce, udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem przedsiębiorstw przemysłowych, jak i usługowych.

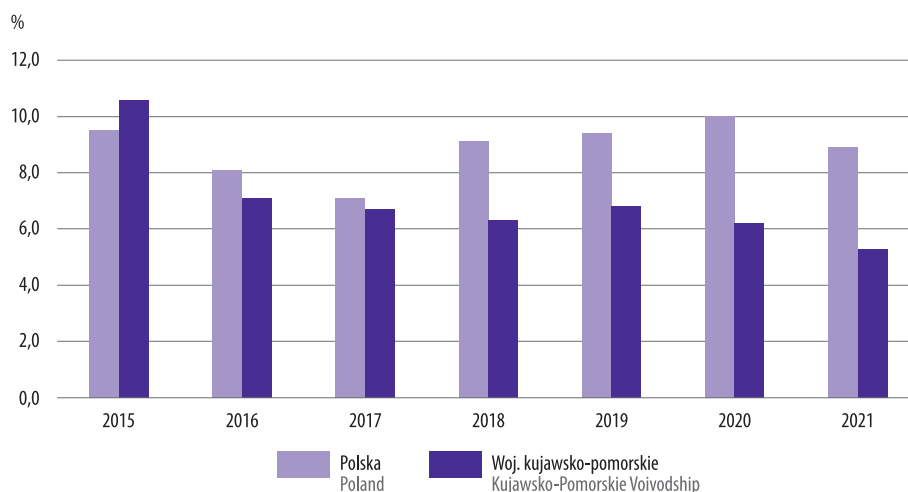
Udział ten w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniósł 5,3%, tj. mniej o 0,9 p. proc. w odniesieniu do 2020 r. i o 3,6 p. proc. w porównaniu z Polską.

W przedsiębiorstwach usługowych województwa kujawsko-pomorskiego powyższy udział obniżył się w odniesieniu do 2020 r. o 1,8 p. proc. i wyniósł 0,8%. W porównaniu z Polską jego wartość była niższa o 2,3 p. proc.

Natomiast w relacji do 2015 r. w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. tendencja zmniejszania się udziału przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem zachowana została w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych (udział niższy o 5,3 p. proc.). Natomiast w przypadku przedsiębiorstw usługowych w 2015 r. odnotowano taką samą wartość omawianego udziału co w 2021 r.

Wykres 47. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

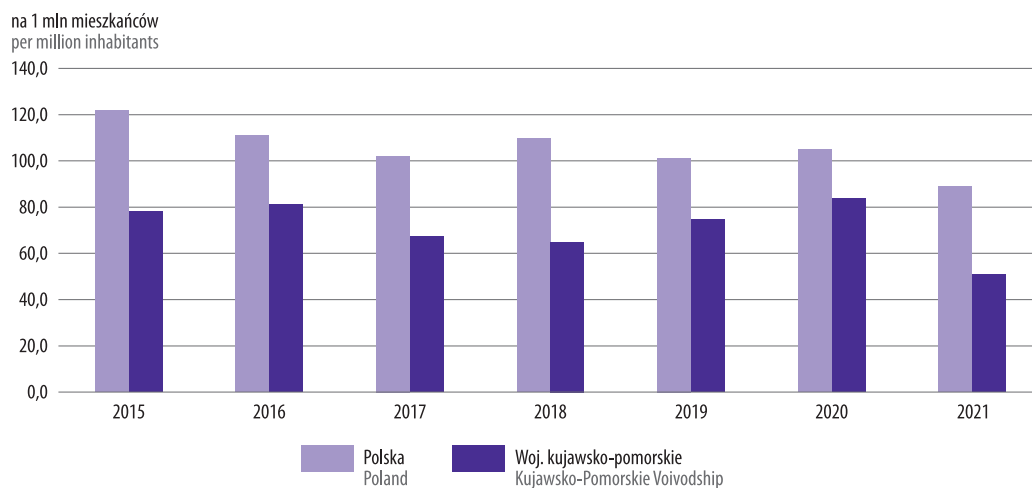
Chart 47. Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales

Według danych Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. podmioty krajowe dokonały 103 zgłoszeń wynalazków (3,1% udziału w Polsce), co oznacza spadek zarówno w porównaniu z 2020 r., jak i z 2015 r. (odpowiednio o 68 i 60 zgłoszeń wynalazków). Zgłoszeń wzorów użytkowych przez podmioty krajowe z województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r. było 48 (6,6% wszystkich zgłoszeń w Polsce) i była to wartość wyższa w odniesieniu zarówno do 2020 r. (o 4 zgłoszenia), jak i do 2015 r. (o 16 zgłoszeń). W 2021 r. udzielono 101 patentów podmiotom krajowym z województwa kujawsko-pomorskiego (3,1% wszystkich patentów udzielonych w Polsce). W porównaniu zarówno z 2020 r. jak i z 2015 r. udzielono mniej patentów, odpowiednio o 33 i o 21.

Wykres 48. Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe^a na 1 mln mieszkańców

Chart 48. Patent applications filed by domestic entities^a per million inhabitants

^a Zgłoszone w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej.
^a Filed at the Patent Office of the Republic of Poland.

Źródło: dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.
 Source: data of the Patent Office of the Republic of Poland.

Wskaźnik liczby zgłoszeń wynalazków złożonych przez podmioty krajowe w Urzędzie Patentowym RP na 1 milion mieszkańców w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. wyniósł 50,9, co oznacza niższą wartość zarówno w porównaniu z 2020 r. (o 33 zgłoszenia), jak i z 2015 r. (o ponad 27 zgłoszeń na 1 milion mieszkańców). W relacji do Polski omawiany wskaźnik był niższy zarówno w 2021 r., jak i w 2020 r. i 2015 r., odpowiednio o 28, o ponad 21 oraz o ponad 43 zgłoszenia na 1 milion mieszkańców.

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Using of information and communication technologies in enterprises

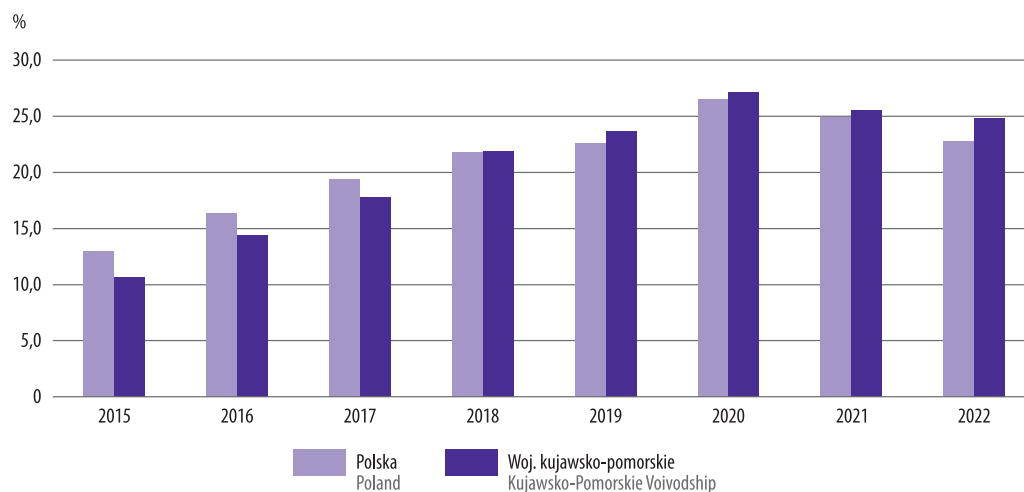
W województwie kujawsko-pomorskim odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu był bliski 100%. Po raz pierwszy od blisko 10 lat zmalał odsetek (w odniesieniu do roku poprzedniego) przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego posiadających dostęp do Internetu. Wzrósł odsetek przedsiębiorstw wyposażających pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu. Obniżyła się ilość przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż elektroniczną. Wzrosła ilość firm korzystających z otwartych danych publicznych.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej. Badanie dotyczące wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach (SSI-01) obejmuje podmioty, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2022 r., podobnie jak rok wcześniej, odsetek przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego posiadających dostęp do Internetu był bliski 100%, tj. 97,6% (mniej o 1,1 p. proc. niż w 2021 r. i o 0,9 p. proc. niż w Polsce, natomiast więcej w odniesieniu do 2015 r. o 5,5 p. proc.). Niemniej, na uwagę zasługuje fakt, że po raz pierwszy od blisko 10 lat zmalał odsetek (w odniesieniu do roku poprzedniego) przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego posiadających dostęp do Internetu.

W 2022 r. w odniesieniu do 2021 r. odsetek przedsiębiorstw wyposażających swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu wzrósł o 6,8 p. proc. do 89,7%. W Polsce wskaźnik ten również był wyższy (o 13,3 p. proc.) osiągając wartość 91,9%.

Wykres 49. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a
Chart 49. Enterprises with Internet access^a

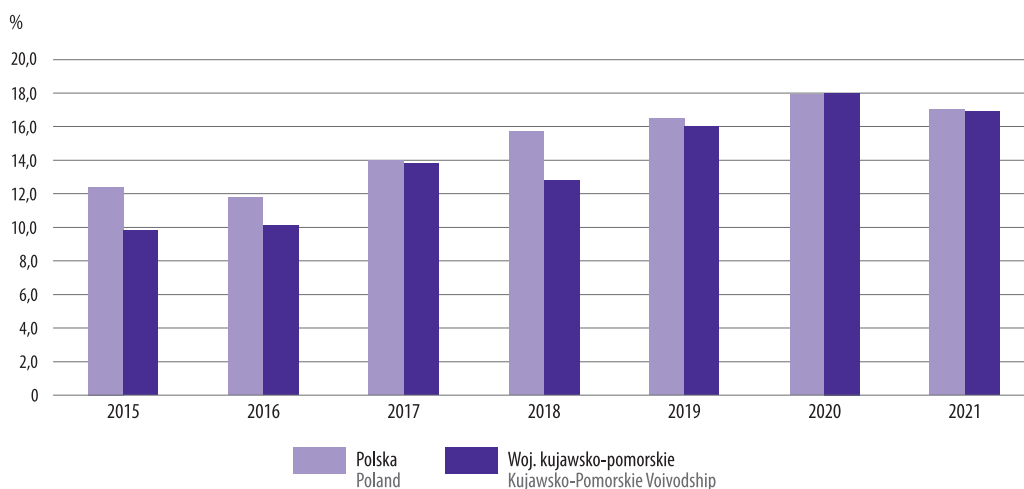
^a Dostęp do Internetu o prędkości 30–100 Mbit/s.
^a Internet access at a speed of 30–100 Mbit/s.

Do **sprzedaży elektronicznej** zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

W 2021 r. 16,9% przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego prowadziło sprzedaż elektroniczną. W porównaniu z poprzednim rokiem odsetek ten obniżył się o 1,1 p. proc., natomiast w relacji do 2015 r. wzrósł o 5,8 p. proc. W Polsce wskaźnik ten w 2021 r. również był niższy od notowanego przed rokiem o 0,9 p. proc. i wyniósł 17,0%, a w porównaniu z 2015 r. wzrósł o 5,2 p. proc.

Wykres 50. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe

Chart 50. Enterprises receiving orders via computer networks

Otwarte dane publiczne – dane wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

W 2021 r. z otwartych danych publicznych w celach biznesowych korzystało 17,9% przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego (o 1,4 p. proc. więcej niż w 2020 r.). Wskaźnik dla kraju kształtował się na poziomie 19,0%.

Przedsiębiorstwa w 2021 r. w największym stopniu korzystały z otwartych danych publicznych z kategorii gospodarka i finanse (16,3%), transport (7,7%) oraz dotyczących danych przestrzennych (7,4%).

Odsetek przedsiębiorstw identyfikujących dane publiczne, które mogłyby być wykorzystane w celach biznesowych, lecz nie zostały udostępnione w ramach otwartych danych publicznych wyniósł 5,9% (o 0,1 p. proc. więcej niż w 2020 r. oraz o 1,7 p. proc. mniej niż w Polsce).

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r. były lepsze niż przed rokiem, natomiast pogorszyła się większość podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych. Od 2016 r. zanotowano najwyższy wzrost w skali roku przychodów ze sprzedaży na eksport.

Dane dotyczą **przedsiębiorstw niefinansowych** (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują Rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007), Działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007), szkół wyższych, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

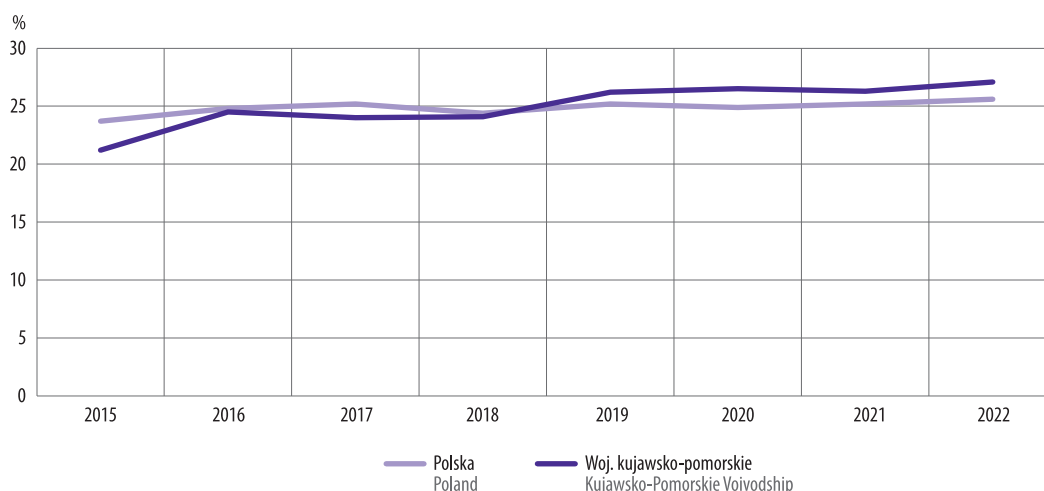
Przychody z całokształtu działalności badanych przedsiębiorstw niefinansowych z województwa kujawsko-pomorskiego w 2022 r. wyniosły 169762,1 mln zł i były wyższe niż przed rokiem o 23,3% (w kraju wyższe o 27,4%) oraz wyższe niż w 2015 r. o 87,9%. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosły 166235,2 mln zł, tj. zwiększyły się o 23,6% (w kraju wzrosły o 27,4%) oraz wzrosły o 88,0% w porównaniu z 2015 r. W ujęciu wartościowym spośród wszystkich sekcji PKD największe wzrosty tych przychodów, od 2017 r. notowano w największej z sekcji PKD, tj. w Przetwórstwie przemysłowym. W 2022 r. w odniesieniu do roku poprzedniego przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w tej sekcji wzrosły o 22343,0 mln zł. Ponadto wysoki wzrost wystąpił w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A (o 7964,6 mln zł więcej niż w 2021 r.). Spadek zanotowano m.in. w Budownictwie (o 669,6 mln zł).

Wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przeznaczonych na eksport wyniosła 45115,5 mln zł. Od 2016 r. notuje się wzrost sprzedaży eksportowej w skali roku, która w 2022 r. była najwyższa, tj. wzrosła o 27,3% (w kraju wzrosła o 29,3%). Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów towarów i materiałów ogółem zwiększył się z 26,3% w 2021 r. do 27,1% w 2022 r. (w kraju zwiększył się z 25,2% do 25,6%). Większą część sprzedaży na eksport stanowiły przychody ze sprzedaży produktów niż na towary i materiały. Ich udział stanowił 82,5% i był mniejszy niż w roku poprzednim o 0,9 p. proc.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport (eksport) obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Wykres 51. Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 51. Share of export in total revenue from sale of products, goods and materials

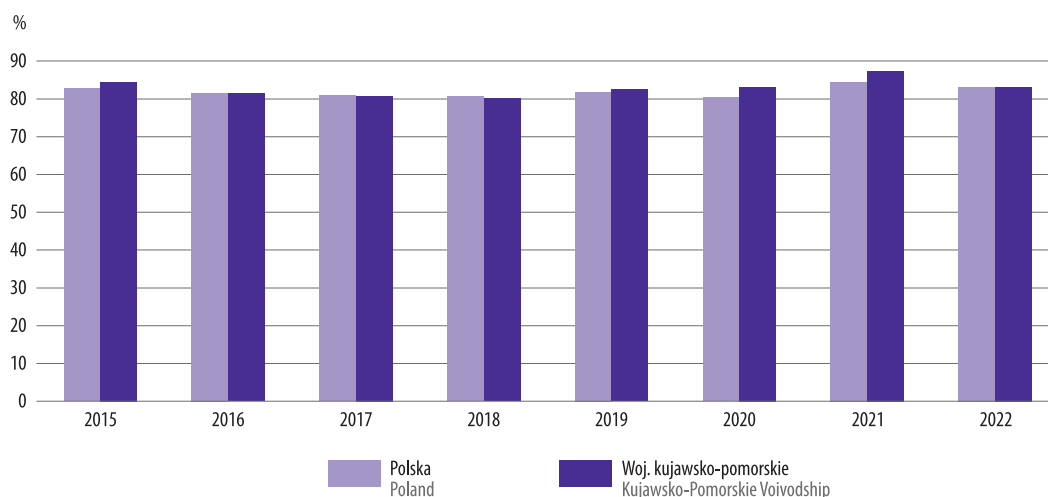
Wyniki finansowe:

- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem;
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności w 2022 r. wyniosły 158061,8 mln zł i były o 24,4% wyższe od osiągniętych rok wcześniej (w kraju o 28,3% wyższe) oraz o 83,6% wyższe w porównaniu z 2015 r. W strukturze rodzajowej kosztów zwiększył się w skali roku udział zużycia materiałów i energii (o 6,2 p. proc. do 61,3% w 2022 r.). Zmniejszył się natomiast udział: usług obcych (o 2,8 p. proc. do 17,0%), wynagrodzeń (o 1,7 p. proc. do 12,6%), amortyzacji (o 0,8 p. proc. do 3,5%), ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń oraz pozostałych kosztów rodzajowych usług (po 0,4 p. proc., odpowiednio do 2,8% i do 1,2%), a także udział podatków i opłat (o 0,1 p. proc. do 1,6%). Na koszty uzyskania przychodów ogółem wpłynęły przede wszystkim koszty własne sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów, które wyniosły łącznie 154131,8 mln zł. Koszty tej działalności były o 23,6% wyższe niż w 2021 r. (w kraju o 27,1% wyższe). W ujęciu wartościowym w skali roku wzrost tych kosztów odnotowano w większości sekcji PKD, przy czym największy w Przetwórstwie przemysłowym (o 20400,4 mln zł). Wyższe koszty tej działalności odnotowano także m.in. w Handlu; naprawie pojazdów samochodowych^Δ (o 8004,5 mln zł). Koszty własne sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów były niższe m.in. w Budownictwie (o 999,4 mln zł w porównaniu z 2021 r.).

Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniósł 12103,4 mln zł i był wyższy o 22,8% niż w 2021 r. (w kraju wyższy o 32,6%). Pogorszył się wynik na operacjach finansowych (z minus 81,3 mln zł przed rokiem do minus 732,1 mln zł) oraz wynik na pozostałej działalności operacyjnej (o 509,9 mln zł do 329,0 mln zł w 2022 r.). Wynik finansowy brutto był o 10,2% wyższy niż przed rokiem (w kraju o 15,1% wyższy) i wyniósł 11700,3 mln zł. Zysk brutto był wyższy o 12,1% (poprzednio wzrost o 55,4%), a strata brutto była wyższa o 56,4% (poprzednio niższa o 6,1%). W wyniku obciążenia podatkiem dochodowym na poziomie 1957,0 mln zł (wobec 1709,7 mln zł przed rokiem) wynik finansowy netto wyniósł 9743,2 mln zł, tj. był o 9,4% wyższy niż w 2021 r. (w kraju o 13,0% wyższy). Polepszenie wyniku finansowego netto odnotowano m.in. w sekcjach: Przetwórstwo przemysłowe (o 1201,0 mln zł do 6458,7 mln zł w 2022 r.), Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (o 52,5 mln zł do 27,5 mln zł), Budownictwo (o 20,8 mln zł do 484,3 mln zł) oraz Zakwaterowanie i gastronomia^Δ (o 18,9 mln zł do 51,8 mln zł). Największy spadek wyniku finansowego netto zanotowano w Handlu; naprawie pojazdów samochodowych^Δ (o 330,7 mln zł do 2227,3 mln zł), a następnie w sekcjach Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (o 93,2 mln zł do 130,1 mln zł) oraz Transport i gospodarka magazynowa (spadek o 76,3 mln zł do minus 8,8 mln zł).

Zysk netto badanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2022 r. wyniósł 10456,5 mln zł i był o 11,4% wyższy od uzyskanego w roku poprzednim, a strata netto wyniosła 713,2 mln zł, tj. zwiększyła się w skali roku o 49,0%. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł 83,1% (87,4% w 2021 r.). Natomiast udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności wyniósł 92,7% (93,7% poprzednio). W największej sekcji, w Przetwórstwie przemysłowym, zysk netto odnotowało 84,9% przedsiębiorstw tej sekcji (86,7% w roku poprzednim), a udział uzyskanych przez nie przychodów wykazujących zysk netto w przychodach wszystkich podmiotów tej sekcji stanowił 90,9% (rok wcześniej 90,7%).

Wykres 52. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych
Chart 52. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności sprzedaży brutto to relacja wyniku finansowego ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W 2022 r. odnotowano pogorszenie większości podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych badanych przedsiębiorstw niefinansowych z województwa kujawsko-pomorskiego. W skali roku wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności pogorszył się o 0,8 p. proc. do poziomu 93,1% (w kraju pogorszył się o 0,7 p. proc. do 94,0% w 2022 r.). Wskaźnik najbardziej zwiększył się w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (o 6,5 p. proc. do 91,4%). W 2022 r. wskaźnik rentowności sprzedaży brutto pozostał na niezmiennym poziomie sprzed roku, tj. 7,3% (w kraju zwiększył się o 0,2 p. proc. do 6,0%). Wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto zmalały w skali roku – po 0,8 proc. (w kraju zmalały odpowiednio 0,7 p. proc. i o 0,6 p. proc.). Najbardziej opłacalnymi rodzajami działalności w 2022 r. były sekcje: Zakwaterowanie i gastronomia^Δ (wskaźnik rentowności obrotu netto wyniósł 9,8%), Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (9,0%), Budownictwo (7,4%) oraz Przetwórstwo przemysłowe (7,2%). Poprawę wskaźnika rentowności obrotu netto w stosunku do analogicznego okresu 2021 r. odnotowano m.in. w sekcjach: Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (o 4,6 p. proc. do 2,2%), Budownictwo (o 1,2 p. proc.), Zakwaterowanie i gastronomia^Δ (o 0,8 p. proc.). Spadek wskaźnika rentowności obrotu netto zanotowano m. in. sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (o 5,9 p. proc. do 6,6%). W odniesieniu do 2021 r. wskaźnik płynności finansowej II stopnia zmalał w skali roku o 2,1 p. proc., natomiast wskaźnik płynności I stopnia zwiększył się o 2,1 p. proc. (w kraju oba wskaźniki były niższe, odpowiednio o 2,2 p. proc. i o 5,1 p. proc.).

Analizując lata 2015–2022, najwyższy wskaźnik poziomu kosztów w województwie (tj. 95,6%) wystąpił w 2017 r., natomiast w kraju w 2015 r. (wówczas wyniósł 95,7%). Najniższy zaś wskaźnik, zarówno w województwie, jak i w kraju wystąpił w 2021 r. (odpowiednio 92,3% i 93,3%). Od 2018 r. zarówno wskaźniki poziomu kosztów, jak i wskaźniki rentowności (sprzedaży brutto, obrotu brutto i netto) wypadały lepiej dla województwa niż dla kraju. Najwyższe wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto wystąpiły w 2021 r. (zarówno w województwie, jak i w kraju). Od 8 lat wskaźniki płynności finansowej (I i II stopnia) są niższe dla województwa, niż dla kraju.

Tablica 34. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 34. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	2022 Polska Poland
	w % in %				
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	95,3	94,0	92,3	93,1	94,0
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	5,1	5,8	7,3	7,3	6,0
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	4,7	6,0	7,7	6,9	6,0
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	3,8	5,0	6,5	5,7	5,0
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	33,4	33,4	27,6	29,7	39,0
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	91,3	98,0	92,3	90,2	105,4

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw na koniec grudnia 2022 r. wyniosła 58043,6 mln zł i była o 21,3% wyższa niż w końcu grudnia 2021 r., przy czym wzrosła wartość: krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych – o 73,2%, inwestycji krótkoterminowych – o 31,0%, zapasów – o 21,9% oraz należności krótkoterminowych – o 13,9%. W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych zwiększył się w skali roku udział: inwestycji krótkoterminowych (o 1,4 p. proc. do 18,8% w końcu grudnia 2022 r.), krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (o 1,0 p. proc. do 3,2%) oraz zapasów (o 0,2 p. proc. do 39,7%). Natomiast zmalał w skali roku udział należności krótkoterminowych do aktywów obrotowych (o 2,5 p. proc. do 38,3%).

W strukturze zapasów wzrósł w skali roku udział produktów gotowych (z 16,5% do 18,9%), natomiast zmalał udział półproduktów i produktów w toku (z 11,5% do 9,7%) oraz materiałów (z 36,7% do 35,9%). Udział towarów do ogółu zapasów pozostał na niezmiennym poziomie sprzed roku (33,7%).

Zobowiązania długo- i krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) w końcu grudnia 2022 r. wyniosły 47032,3 mln zł i były o 18,3% wyższe niż przed rokiem. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 21,9% ogółu zobowiązań (wobec 24,0% w końcu grudnia 2021 r.). Wartość zobowiązań długoterminowych wyniosła 10296,4 mln zł i była o 7,8% wyższa niż rok wcześniej. Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw wyniosły 36735,8 mln zł i w skali roku wzrosły o 21,7%. Zwiększyły się w skali roku zobowiązania z tytułu: kredytów bankowych i pożyczek – o 39,4%, dostaw i usług – o 16,0% oraz podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń – o 7,5%.

Relacja zobowiązań z tytułu dostaw i usług do należności z tego tytułu w końcu grudnia 2022 r. ukształtowała się na poziomie 100,8%, tj. wyższym niż w tym samym czasie 2021 r. (99,1%).

W porównaniu z 2021 r. zmalały wskaźniki w zakresie sprawności działania przedsiębiorstw. Cykl rotacji zapasów wyniósł 50 dni, w poprzednim roku 51. Zarówno cykl rotacji należności krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług, jak i cykl spłaty zobowiązań z tytułu dostaw i usług skrócił się o 3 dni do 42 dni w 2022 r.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

Investment outlays of enterprises

Nakłady inwestycyjne poniesione przez przedsiębiorstwa z województwa kujawsko-pomorskiego w 2022 r. były wyższe niż przed rokiem o 8,8%. Liczba inwestycji rozpoczętych zmniejszyła się w skali roku o 10,9%, natomiast wartość kosztorysowa wzrosła o 56,8%.

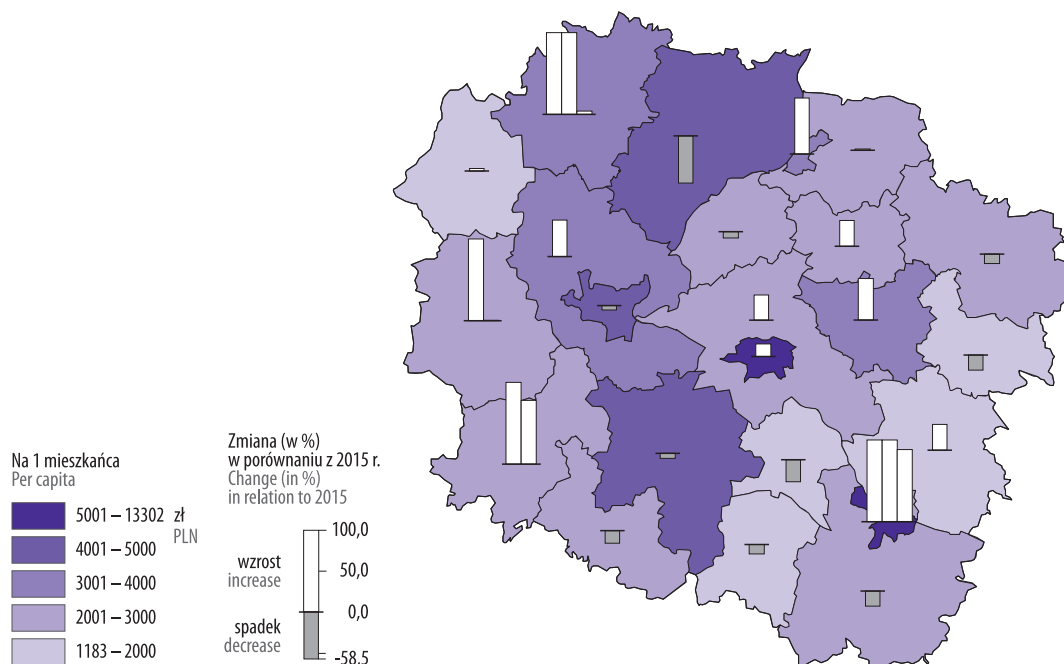
Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

W pierwszej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób (na podstawie rocznych sprawozdań: SP, F-03, F-02/dk, SP-3); dane prezentowane są zgodnie z lokalizacją inwestycji.

W 2021 r. nakłady inwestycyjne poniesione w województwie kujawsko-pomorskim przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniosły 8072,5 mln zł, tj. były o 12,2% większe niż w roku poprzednim i o 9,8% większe niż w 2015 r. (w kraju większe odpowiednio o 12,0% i o 23,5%). Udział poniesionych nakładów w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w latach 2015–2021 oscylował między 3,4% a 4,4%, przy czym w 2021 r. wyniósł 3,9%, tj. analogicznie jak w roku poprzednim. Biorąc pod uwagę strukturę poniesionych nakładów inwestycyjnych według sekcji, najwięcej nakładów ponosiły przedsiębiorstwa z sekcji Przetwórstwo przemysłowe. Ich udział w inwestycjach ogółem w 2021 r. w województwie wyniósł 49,7% (o 0,5 p. proc. więcej niż w roku poprzednim oraz o 1,7 p. proc. więcej niż w 2015 r.).

Wartość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2021 r. wyniosła w województwie 3988 zł, tj. była o 1446 zł niższa niż średnio w kraju. W nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących stosunkowo najwięcej zainwestowano (jak w roku poprzednim) we Włocławku (13302 zł na 1 mieszkańca, poprzednio 12636 zł). Ponownie najniższą wartość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie lipnowskim (1183 zł, poprzednio 670 zł).

Mapa 42. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach^a na 1 mieszkańca w 2021 r. (ceny bieżące)
Map 42. Investment outlays in enterprises^a per capita in 2021 (current prices)

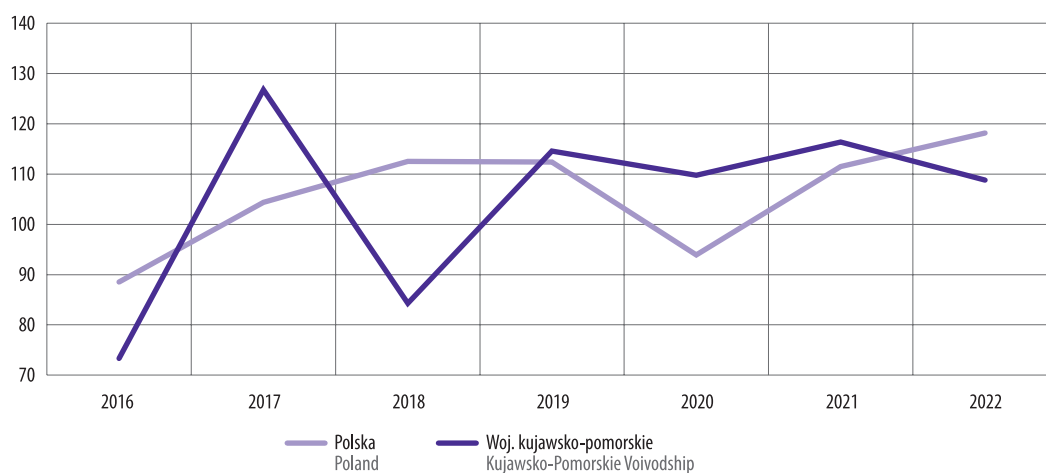

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

W drugiej części analizy dane o **nakładach inwestycyjnych** dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób (na podstawie kwartalnego sprawozdania F-01/I-01⁴); dane prezentowane są zgodnie z siedzibą inwestora.

Wykres 53. Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)
Rok poprzedni=100

Chart 53. Indices of investment outlays of non-financial enterprises (current prices)
Previous year=100

⁴ Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują Rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); Działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w 2022 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe⁵ powyżej 49 pracujących, mające siedzibę na terenie województwa, wyniosła 5102,5 mln zł (w cenach bieżących). Oznacza to wzrost o 8,8% w stosunku do roku poprzedniego. W kraju wartość nakładów inwestycyjnych zwiększyła się w większym stopniu niż w województwie, bo o 18,2%.

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentację projektowo-kosztorysową; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, inwentarz żywy (stado podstawowe) i zasadzenia wieloletnie oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

Tablica 35. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych (ceny bieżące)

Table 35. Investment outlays of non-financial enterprises (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Ogółem: w milionach złotych Total: in million PLN	4089,4	4029,0	4688,5	5102,5
Polska=100 Poland=100	3,0	2,7	2,8	2,6
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
budynki i budowle buildings and structures	30,2	40,3	33,5	33,7
zakupy purchases	68,7	59,5	66,3	66,0
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	59,1	52,6	57,6	54,6
środków transportu transport equipment	9,5	6,9	8,7	11,4

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim z ogólnej kwoty nakładów inwestycyjnych na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia wydatkowano 2785,5 mln zł (o 3,1% więcej niż rok wcześniej), na budynki i budowle – 1721,7 mln zł (o 9,6% więcej), a na środki transportu – 582,6 mln zł (o 43,0% więcej). Zakupy inwestycyjne osiągnęły wartość 3368,1 mln zł i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyły się o 8,4%, natomiast udział w nakładach ogółem (66,0%) zmniejszył się w skali roku o 0,3 p. proc.

Wzrost nakładów inwestycyjnych w stosunku do 2021 r. wystąpił m.in. w sekcjach: Transport i gospodarka magazynowa (o 191,9%), Obsługa rynku nieruchomości^Δ (o 29,2%) oraz Przetwórstwo przemysłowe (o 6,3%). Spadek nakładów inwestycyjnych w skali roku odnotowano m.in. w sekcjach: Budownictwo (o 12,0%), Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (o 9,0%) oraz Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (o 3,8%).

Wartość kosztorysowa inwestycji dotyczy nakładów na budowę środków trwałych zarówno rozpoczętą i zakończoną, jak również rozpoczętą i niezakończoną w roku sprawozdawczym, przyjmując wartość w cenach bieżących wynikającą z dokumentacji projektowo-kosztorysowej, z uwzględnieniem ewentualnych zmian w wartości kosztorysowej dokonanych do końca roku sprawozdawczego.

Przez **inwestycje nowo rozpoczęte** rozumie się te budowy środków trwałych, których realizację faktycznie rozpoczęto w roku sprawozdawczym.

⁵ Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych (jednostek prawnych) prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują Rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); Działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim inwestorzy rozpoczęli realizację 1,5 tys. nowych inwestycji (o 10,9% mniej niż w roku poprzednim) o łącznej wartości kosztorysowej 1988,3 mln zł (wzrost o 56,8%). W kraju w omawianym okresie liczba inwestycji rozpoczętych zmniejszyła się o 23,8%, natomiast wartość kosztorysowa zwiększyła się o 47,1%. Na ulepszenie (tj. przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję lub modernizację) istniejących środków trwałych przypadało 17,9% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji rozpoczętych w województwie (przed rokiem 26,1%). W kraju udział wyniósł 32,2% (36,4% w 2021 r.). Wartość inwestycji rozpoczętych w 2022 r. wzrosła w skali roku m.in. w sekcjach: Obsługa rynku nieruchomości^A (o 137,6%), Przetwórstwo przemysłowe (o 81,8%), Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^A (o 31,2%) oraz Budownictwo (o 21,0%). Spadek natomiast wystąpił m.in. w Handlu; naprawie pojazdów samochodowych^A (o 20,5% w porównaniu z 2021 r.).

6.3. Produkcja i usługi

6.3. Production and services

Rolnictwo Agriculture

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się produkcja zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi oraz rzepaku i rzepiku, natomiast zmniejszyła produkcja ziemniaków i buraków cukrowych. Według danych z czerwca 2022 r. w odniesieniu do analogicznego okresu poprzedniego roku zmniejszyło się pogłowie trzody chlewnej i bydła, natomiast wzrosło pogłowie owiec. W 2022 r. w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w skupie wzrost cen pszenicy, żyta, ziemniaków, żywca wołowego, wieprzowego i drobiowego oraz mleka.

W województwie kujawsko-pomorskim powierzchnia uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2022 r. wyniosła 426,2 tys. ha i była o 6,2% mniejsza niż w roku poprzednim oraz o 19,4% mniejsza w porównaniu z notowaną w 2015 r. Plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2022 r. osiągnęły poziom 51,1 dt z 1 ha i zwiększyły się w stosunku do uzyskanych w roku poprzednim o 10,6%, a w porównaniu z 2015 r. wzrosły o 33,1%. W odniesieniu do średnich plonów w kraju uzyskanych w 2022 r. były o 11,3% wyższe. W omawianym roku zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w regionie oszacowano na 2179,3 tys. ton, czyli więcej niż przed rokiem o 3,7% i więcej niż w 2015 r. o 7,5%.

Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2022 r. wynosiła 100,5 tys. ha i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 11,7%, ale w stosunku do 2015 r. zmniejszyła się o 14,4%. W omawianym roku plony wyniosły 34,2 dt z ha i osiągnęły poziom o 1,2% wyższy niż średnie plony tej uprawy w kraju. W porównaniu z plonami uzyskanymi rok wcześniej zwiększyły się o 6,9%, a w porównaniu z 2015 r. wzrosły o 19,6%. Zbiory rzepaku i rzepiku w województwie w omawianym roku oszacowano na 344,2 tys. ton i były wyższe od uzyskanych w 2021 r. i w 2015 r. odpowiednio o 19,5% i o 2,5%.

Uprawa ziemniaków w 2022 r. była prowadzona na obszarze 15,1 tys. ha, czyli o 14,5% mniejszym niż rok wcześniej. W omawianym roku z 1 ha zebrano 330 dt ziemniaków, czyli o 15,8% więcej niż w poprzednim roku. Uzyskane w województwie kujawsko-pomorskim plony były o 7,1% wyższe niż średnie plony tej uprawy w Polsce. Produkcja ziemniaków w regionie w 2022 r. wyniosła 498,4 tys. ton i była o 1,0% niższa niż w 2021 r., ale o 15,2% wyższa niż w 2015 r.

Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2022 r. wyniosła 48,5 tys. ha. Była mniejsza o 12,1% niż w roku poprzednim, natomiast większa o 30,6% niż w 2015 r. Plony tej uprawy osiągnęły poziom 627 dt z ha i zwiększyły się w stosunku do uzyskanych w 2021 r. i w 2015 r., odpowiednio o 6,8% i o 32,8%. Uzyskane plony w porównaniu ze średnimi w kraju były o 1,8% niższe. Zbiory buraków cukrowych w województwie w 2022 r. oszacowano na 3037,3 tys. ton. Były one niższe o 6,1% od uzyskanych w 2021 r., ale o 73,5% wyższe od uzyskanych w 2015 r.

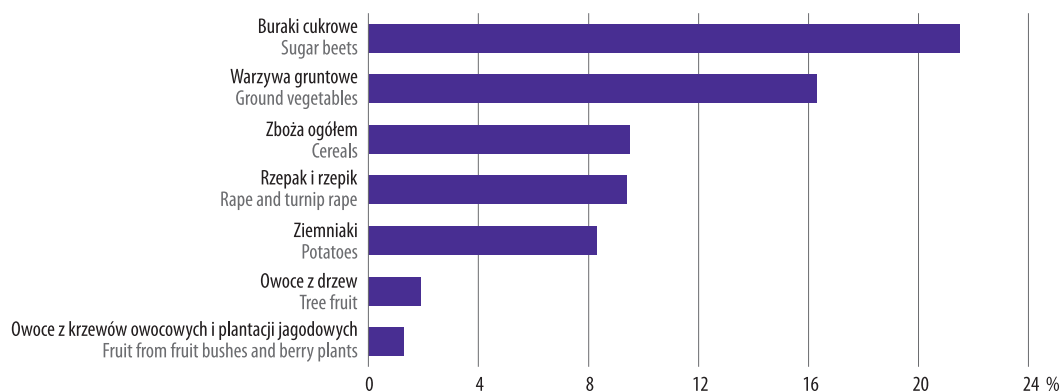
Tablica 36. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych
Table 36. Yields of selected agricultural crops

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	2022 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	39,6	54,4	51,8	57,6	49,5
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	38,4	49,6	46,2	51,1	45,9
w tym: of which:					
pszenica wheat	45,4	57,4	52,5	56,3	53,4
żyto rye	27,0	35,7	33,8	41,0	36,0
jęczmień barley	32,0	44,0	41,5	44,5	44,3
owies oats	27,1	37,3	33,8	36,4	32,8
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	28,6	33,3	32,0	34,2	33,8
Ziemniaki ^a Potatoes ^a	251	337	285	330	308
Buraki cukrowe Sugar beets	472	647	587	627	638

a Bez ogrodów przydomowych.
a Excluding kitchen gardens.

Wykres 54. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnich w 2022 r.

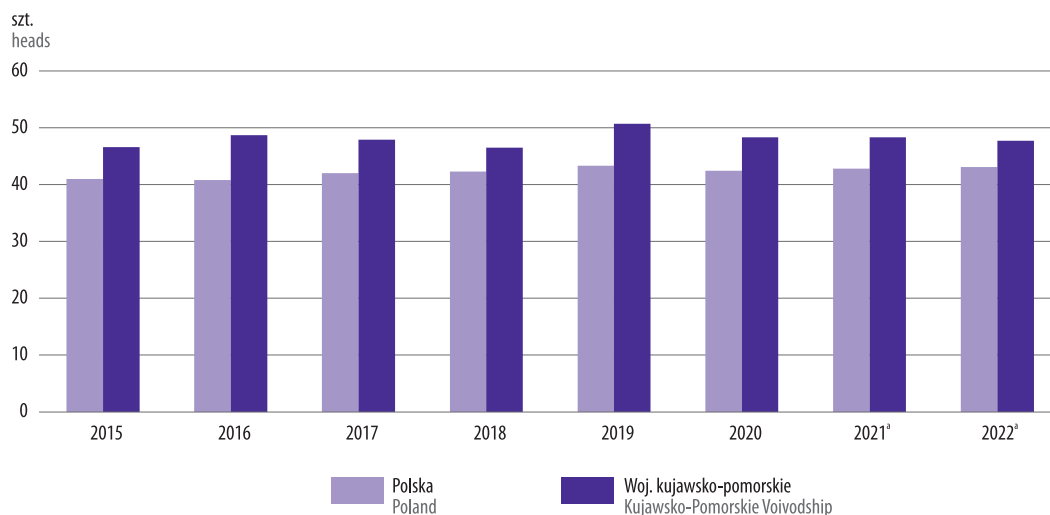
Chart 54. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2022

Pogłowie bydła w województwie kujawsko-pomorskim według stanu na 1 czerwca 2022 r. liczyło 503,5 tys. sztuk, co stanowiło 7,8% ogólnego pogłowia w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim liczebność stada spadła o 1,2% (w Polsce wzrost o 0,7%). W skali roku obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim zmniejszyła się o 0,6 szt. i wyniosła 47,7 szt., natomiast w kraju zwiększyła się o 0,3 szt. W czerwcu 2022 r. w ogólnym pogłowie bydła krowy stanowiły 28,0%, z czego 96,1% były to krowy mleczne (dla Polski udziały te wyniosły odpowiednio 34,3% i 93,9%).

**Wykres 55. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych
Stan na 1 czerwca**

Chart 55. Cattle density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

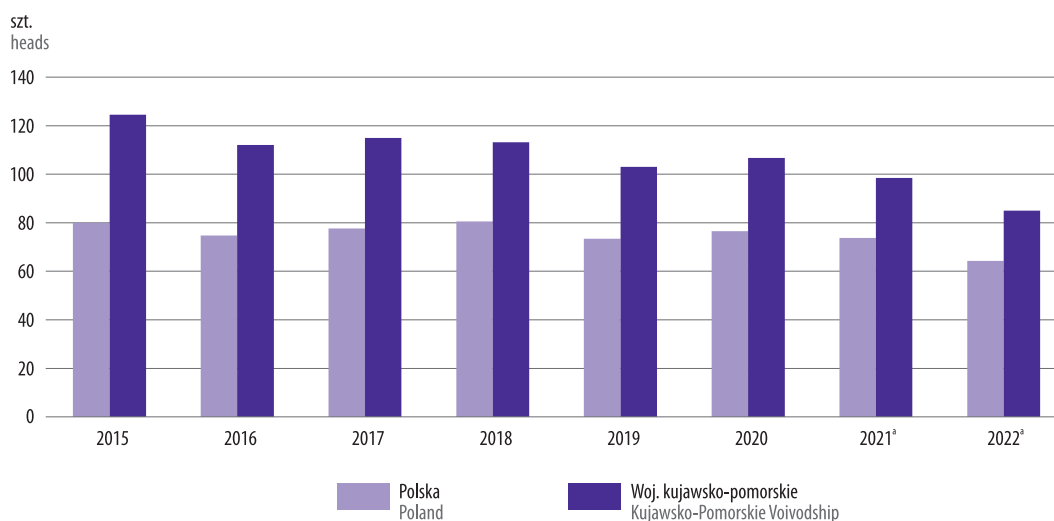

a Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich dla lat 2021 i 2022 przyjęto powierzchnię użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r.
a The area of agricultural land as at 1 June 2020 was used as the basis for the livestock head counts for 2021 and 2022.

Udział krów mlecznych w stadzie bydła w 2022 r. osiągnął poziom niższy niż w poprzednim roku i wyniósł 27,0%. W produkcji bydła nadal dominował kierunek mleczny.

**Wykres 56. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych
Stan na 1 czerwca**

Chart 56. Pigs density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

a Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich dla lat 2021 i 2022 przyjęto powierzchnię użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r.
a The area of agricultural land as at 1 June 2020 was used as the basis for the livestock head counts for 2021 and 2022.

Według danych z czerwca 2022 r., pogłowie trzody chlewnej w województwie ukształtowało się na poziomie 897,1 tys. sztuk (w tym 61,8 tys. szt., tj. 6,9% stanowiły lochy). Udział regionu w ogólnokrajowym pogłowie świń wyniósł 9,3%. W skali roku odnotowano spadek obsady trzody na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim o 13,7%, tj. do poziomu 85,0 szt. oraz w kraju spadek o 12,9% do poziomu 64,3 szt. W porównaniu z 2015 r. zanotowano spadek pogłowia trzody o 32,3% w województwie i o 19,6% w kraju.

Pogłowie owiec w analizowanym roku liczyło 10,2 tys. sztuk, co stanowiło 3,5% pogłowia krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem jego stan zwiększył się o 7,8% (w Polsce odnotowano wzrost o 0,3%). W odniesieniu do czerwca 2015 r. pogłowie owiec w regionie zmniejszyło się o 32,1% (w kraju zwiększyło się o 27,4%). W skali roku odnotowano wzrost obsady owiec na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim do poziomu 1,0 szt., natomiast w Polsce obsada nie zmieniła się i wyniosła 1,9 szt. na 100 ha.

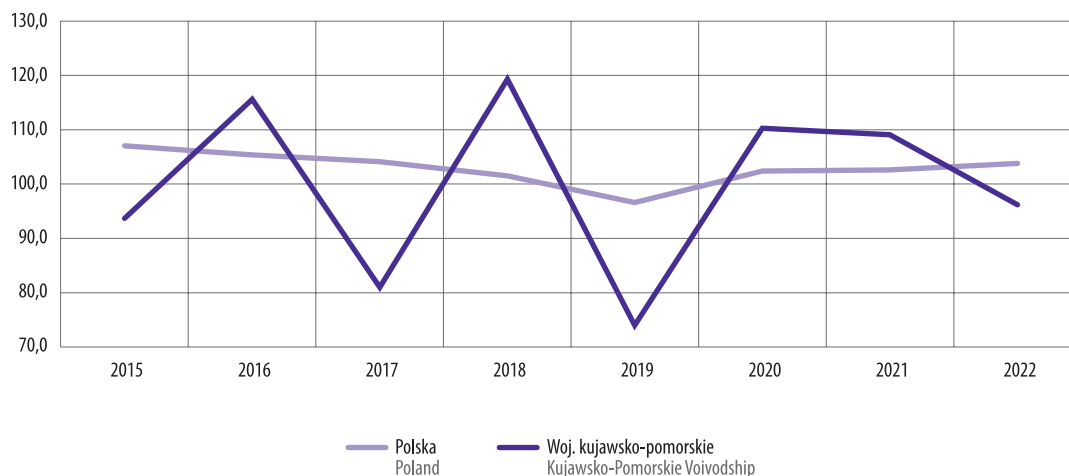
W 2022 r. skupiono 916,9 tys. ton ziarna zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszkankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 10,8% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był niższy o 9,0% oraz w porównaniu z 2015 r. niższy o 2,3% (w kraju zanotowano odpowiednio spadek o 4,6% i o 13,2%). W omawianym roku w regionie skupiono 742,2 tys. ton pszenicy (13,0% skupu krajowego), tj. o 2,4% mniej niż w poprzednim roku (w kraju więcej o 1,5%), natomiast o 0,3% więcej niż w 2015 r. (w Polsce mniej o 15,0%). Skup żyta wyniósł 45,3 tys. ton, co stanowiło 7,0% skupu krajowego. W województwie skupiono o 51,9% mniej żyta niż w 2021 r. i o 27,8% mniej niż w 2015 r. (w kraju mniej niż w 2021 r. i w 2015 r., odpowiednio o 35,8% i o 25,7%).

Skup ziemniaków w 2022 r. ukształtował się na poziomie 261,7 tys. ton, co stanowiło 16,0% ogólnego skupu w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim w województwie skupiono o 20,8% mniej ziemniaków, natomiast w stosunku do 2015 r. odnotowano wzrost wielkości skupu o 64,6%. W kraju skupiono o 21,6% ziemniaków mniej niż w 2021 r., ale o 6,6% więcej w stosunku do 2015 r.

W 2022 r. skupiono 3102,4 tys. ton buraków cukrowych (21,0% skupu krajowego), tj. o 7,1% mniej niż w poprzednim roku, ale o 64,0% więcej niż w 2015 r. Dla Polski było to o 0,4% mniej niż w 2021 r., natomiast o 38,0% więcej niż w 2015 r. W 2022 r. skup żywca wieprzowego (w wadze żywej) wyniósł 220,8 tys. ton (9,3% skupu krajowego), tj. o 10,5% mniej niż w roku poprzednim i o 14,0% mniej niż w 2015 r. W kraju skupiono o 6,9% żywca wieprzowego mniej niż w roku poprzednim, ale o 5,7% więcej niż w 2015 r. Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 51,6 tys. ton (6,9% skupu krajowego) i był o 6,1% większy niż przed rokiem, natomiast o 22,7% mniejszy niż w 2015 r. W Polsce wzrósł o 0,9% w stosunku do 2021 r., ale spadł o 10,5% do 2015 r. Żywca drobiowego skupiono 175,5 tys. ton, czyli o 3,3% więcej niż w roku poprzednim i o 22,5% więcej w porównaniu z 2015 r. Stanowiło to 4,8% skupu krajowego, który w odniesieniu do 2021 r. i 2015 r. wzrósł, odpowiednio o 12,9% i o 36,5%.

Wykres 57. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)
Rok poprzedni=100

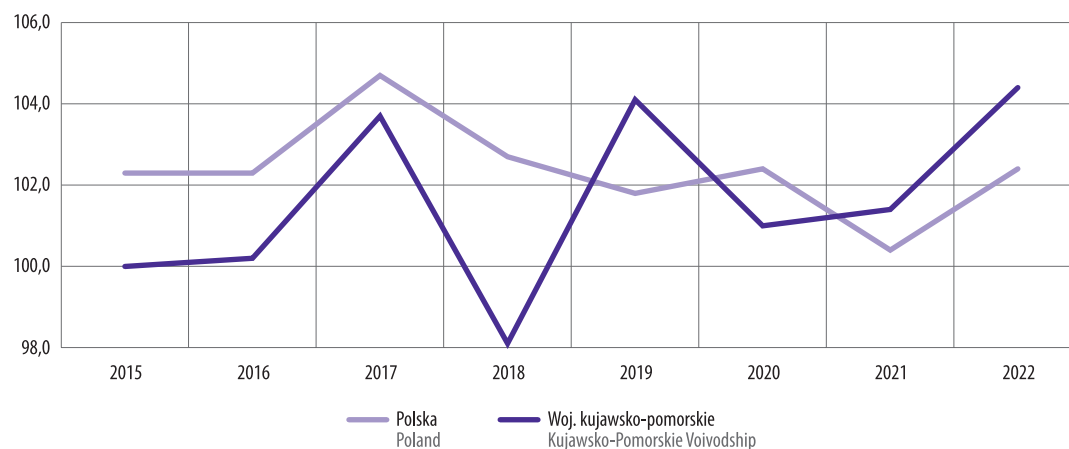
Chart 57. Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)
 Previous year=100

W 2022 r. skup mleka krowiego wyniósł 888,0 mln litrów (co stanowiło 7,1% ogółu mleka skupionego w kraju) i był na wyższym poziomie w porównaniu z 2021 r. i 2015 r., odpowiednio o 4,4% i o 13,5% (w skali kraju zanotowano wzrost odpowiednio o 2,4% i o 17,8%).

Wykres 58. Dynamika skupu mleka
Rok poprzedni=100

Chart 58. Indices of procurement of cows' milk
 Previous year=100

Średnia cena skupu pszenicy w województwie w 2022 r. wyniosła 158,37 zł za 1 dt (w kraju – 152,00 zł) i była o 63,3% wyższa niż przed rokiem i o 129,0% wyższa niż w 2015 r.

W analizowanym roku cena żyta w skupie ukształtowała się na poziomie 119,49 zł za dt (w kraju – 120,79 zł), tj. o 58,3% wyższym w porównaniu z zanotowanym w 2021 r. oraz o 126,3% wyższym niż w 2015 r.

W 2022 r. cena ziemniaków jadalnych w skupie wyniosła 94,16 zł za dt (w kraju – 90,34 zł), tj. więcej niż przed rokiem i w 2015 r., odpowiednio o 69,1 i o 69,7%.

W województwie kujawsko-pomorskim w omawianym roku cena skupu 1 kg żywca wołowego wyniosła 10,38 zł (w kraju – 10,48 zł), tj. wzrosła w stosunku do uzyskanej w poprzednim roku i w odniesieniu do 2015 r., odpowiednio o 34,5% i o 67,7%.

Cena żywca wieprzowego w skupie osiągnęła wartość 6,64 zł za kg (w kraju – 6,73 zł) i była wyższa niż przed rokiem i w 2015 r., odpowiednio o 40,1% i o 51,6%.

W 2022 r. cena skupu drobiu rzeźnego osiągnęła poziom 6,00 zł za kg (w kraju – 6,16 zł) i była wyższa w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku i w 2015 r., odpowiednio o 46,7% i o 56,3%.

Za 1 litr mleka w omawianym roku płacono 2,24 zł (w kraju – średnio 2,30 zł/l), tj. o 47,4% więcej niż przed rokiem i o 109,3% więcej niż w 2015 r.

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

Przeciętne roczne ceny uzyskiwane przez rolników na targowiskach obliczono jako średnie arytmetyczne z przeciętnych cen w poszczególnych miesiącach.

W 2022 r. średnia cena pszenicy na targowiskach wynosiła 168,28 zł za dt (w kraju – 166,53 zł), tj. o 85,1% więcej w porównaniu z 2019 r.⁶ i o 129,4% więcej względem 2015 r.

Targowiskowe ceny żyta wyniosły 126,60 zł za dt (w kraju – 127,21 zł), tj. wzrosła w stosunku do uzyskanej w 2019 r. i w odniesieniu do 2015 r., odpowiednio o 85,1% i o 141,8%.

W województwie kujawsko-pomorskim w omawianym roku cena skupu 1 dt ziemniaków jadalnych (bez wczesnych) na targowiskach wyniosła 170,51 zł (w kraju – 158,22 zł). Było to o 12,6% mniej niż w 2019 r. i o 93,3% więcej w stosunku do 2015 r.

W 2021 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano spadek produkcji globalnej o 6,6%, o czym zdecydowała o 10,8% niższa produkcja roślinna i o 0,8% niższa produkcja zwierzęca. W analizowanym roku udział województwa kujawsko-pomorskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 7,1%, w produkcji roślinnej ukształtował się na poziomie 7,6%, natomiast w produkcji zwierzęcej – 6,6%.

W 2021 r. w wartości końcowej produkcji rolniczej w województwie kujawsko-pomorskim 47,8% stanowiła produkcja roślinna, a na produkcję zwierzęcą przypadało 52,2%. W analizowanym roku w towarowej produkcji rolniczej wartość produkcji roślinnej wyniosła 46,5%, a zwierzęcej 53,5%.

W 2021 r. udział naszego województwa w ogólnokrajowej produkcji końcowej wyniósł 7,0%, a towarowej 7,2%. W obu przypadkach odnotowano spadek udziałów w skali roku, odpowiednio o 0,4 p. proc. i o 0,2 p. proc.

⁶ Brak danych za lata 2020–2021; z uwagi na okresowe zamknięcie targowisk w związku ze stnem zagrożenia chorobą COVID-19, nie było możliwe zebranie danych o cenach targowiskowych produktów.

Przemysł Industy

W 2021 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie przypadająca na 1 mieszkańca zwiększyła się (w cenach bieżących) w porównaniu z 2020 r. Województwo kujawsko-pomorskie pod względem produkcji sprzedanej przemysłu przypadającej na 1 mieszkańca znalazło się na 10. miejscu w rankingu województw. Spośród powiatów województwa kujawsko-pomorskiego najwyższy udział produkcji sprzedanej przemysłu w produkcji notowanej w województwie w 2021 r. wystąpił w mieście na prawach powiatu Bydgoszcz.

Produkcja sprzedana przemysłu osiągnięta w 2022 r. była wyższa niż przed rokiem (najwyższy wzrost od 2017 r.). Odnotowano także w skali roku wzrost wydajności pracy w Przemśle, przy jednoczesnym zwiększeniu przeciętnego zatrudnienia.

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: B – „Górnictwo i wydobywanie”, C – „Przetwórstwo przemysłowe”, D – „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz E – „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

W pierwszej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w Przemśle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. Wyniki opracowane zostały na podstawie danych rocznych z systemu zintegrowanego – produkcja, zatrudnienie i wynagrodzenia dla sekcji B, C, D, E (z badań statystycznych: Z-06, SP, F-01/I-01, DG-1) i mają status danych ostatecznych (do 2021 r. włącznie).

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu dla 1,9 tys. podmiotów gospodarczych wyniosła (w cenach bieżących) 73846,7 mln zł. Oznacza to wzrost (w cenach stałych) w skali roku o 9,5%, a w odniesieniu do 2015 r. – o 31,3%. Udział produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w województwie w skali kraju zmniejszył się z 4,3% w 2020 r. do 4,1% w 2021 r. Pod względem udziału w produkcji krajowej, województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 8. miejscu w rankingu województw.

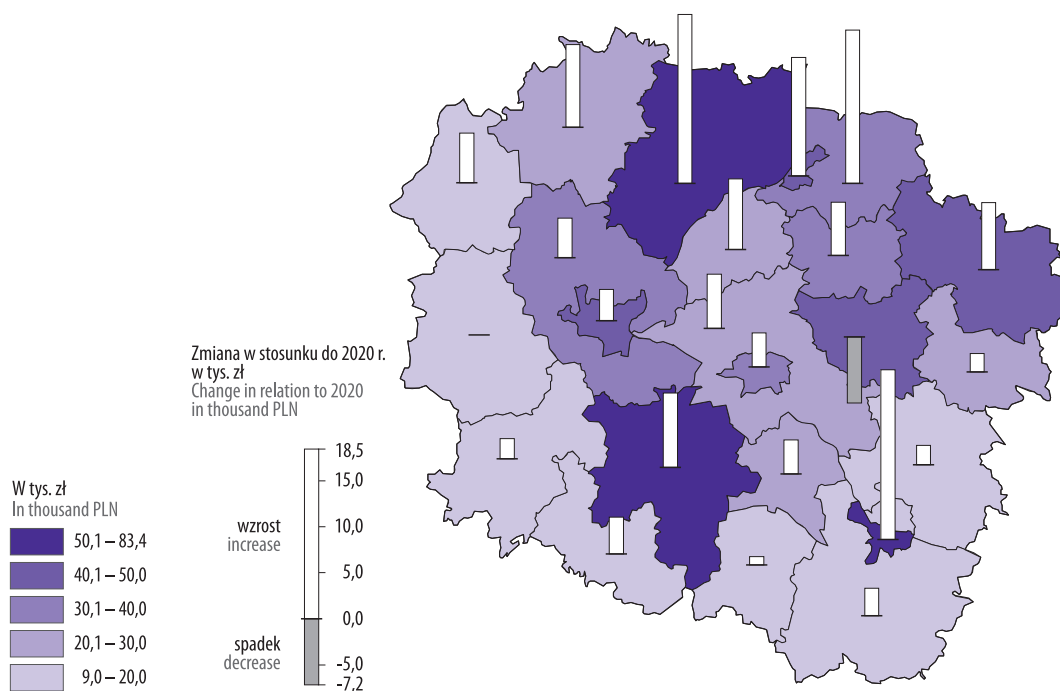
W 2021 r. największy udział w produkcji sprzedanej przemysłu województwa kujawsko-pomorskiego miało miasto na prawach powiatu Bydgoszcz (18,4% udziału w województwie, tj. spadek o 1,9 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku). Udziały od 10,4% do 10,9% w odniesieniu do produkcji wojewódzkiej odnotowano ponadto w powiecie świeckim, w mieście na prawach powiatu Włocławek oraz w powiecie inowrocławskim. Największe wzrosty udziału w produkcji sprzedanej przemysłu województwa w stosunku do 2020 r. wystąpiły w m. Włocławek (o 0,9 p. proc.) oraz w powiecie świeckim (o 0,8 p. proc.).

W województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu przypadająca na 1 mieszkańca osiągnięta w 2021 r. wyniosła 36486 zł, co stanowiło 77,2% produkcji krajowej. Produkcja przemysłowa na 1 mieszkańca zwiększyła się (w cenach bieżących) w porównaniu z 2020 r. o 19,9% (w kraju zwiększyła się o 24,9%). Województwo kujawsko-pomorskie pod względem produkcji sprzedanej przemysłu przypadającej na 1 mieszkańca znalazło się na 10. miejscu w rankingu województw.

W przekroju powiatów największa wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca osiągnięta w 2021 r. wystąpiła w powiecie świeckim (83381 zł na 1 mieszkańca, tj. przeszło dwukrotnie więcej od produkcji w województwie na 1 mieszkańca). Dwa razy większa produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca niż średnio w województwie wystąpiła także w mieście na prawach powiatu Włocławek (75170 zł na 1 mieszkańca). Najniższa wartość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca (8971 zł) przypadła w powiecie radziejowskim, a następnie w powiecie nakielskim (9202 zł).

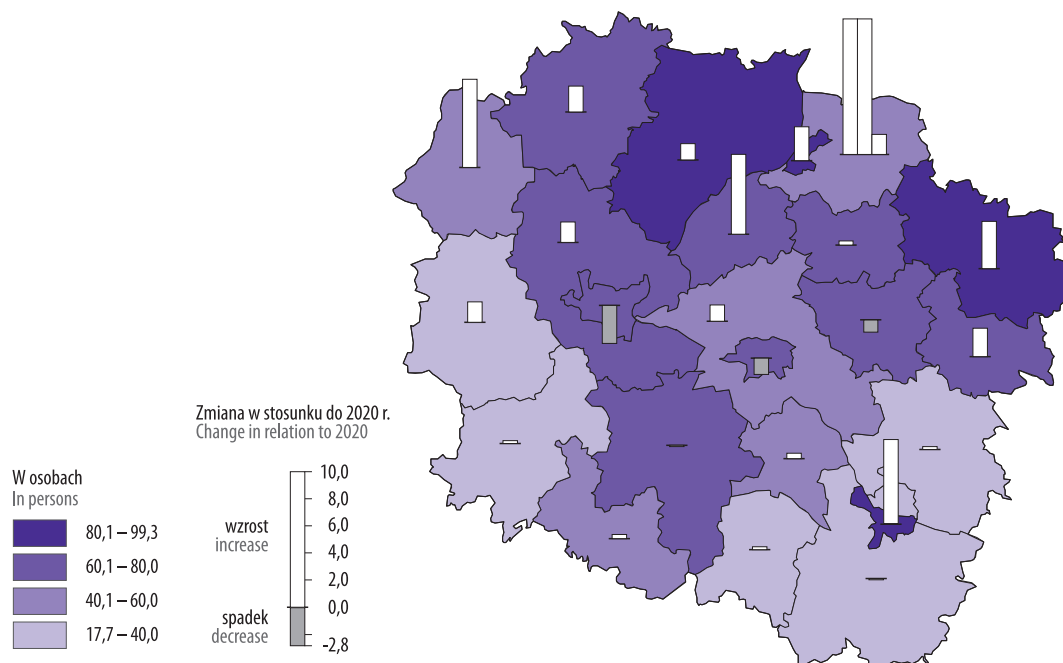
Mapa 43. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca (ceny bieżące) w 2021 r.

Mapa 43. Sold production of industry per capita (current prices) in 2021 r.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. w podmiotach gospodarki narodowej należących do sekcji zajmujących się produkcją przemysłową przeciętne zatrudnienie wyniosło 134,8 tys. osób. W porównaniu z poprzednim rokiem przeciętne zatrudnienie wzrosło o 0,8%. Największy udział w ogólnej liczbie przeciętnego zatrudnienia w województwie odnotowano w mieście na prawach powiatu Bydgoszczy (19,8%, tj. o 1,2 p. proc. mniej niż w 2020 r.). W m. Bydgoszcz przeciętna liczba zatrudnionych w Przemysle w odniesieniu do 2020 r. zmniejszyła się o 4,9%. W powiecie grudziądzkim, gdzie przeciętne zatrudnienie w Przemysle w stosunku do poprzedniego roku wzrosło o 74,6%, udział przeciętnego zatrudnienia zwiększył się z 0,8% w 2020 r. do 1,5%. 2021 r.

Mapa 44. Przeciętne zatrudnienie w Przemysle na 1000 ludności w 2021 r.
 Map 44. Average paid employment in Industry per 1000 population in 2021 r.

Miarę efektywności produkcji przemysłowej stanowi wydajność pracy, mierzona wartością produkcji sprzedanej przemysłu na 1 zatrudnionego, która w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. zwiększyła się w skali roku o 84,0 tys. zł i wyniosła 547,9 tys. zł. Analizując sytuację na niższym poziomie podziału terytorialnego, najwyższa wydajność pracy w Przemysle obserwowana była: w powiecie świeckim (980,9 tys. zł na 1 zatrudnionego), w mieście na prawach powiatu Włocławek (799,4 tys. zł) i w powiecie grudziądzkim (731,9 tys. zł). W 2021 r. największy wzrost wydajności pracy w Przemysle w skali roku odnotowano w powiecie świeckim (o 205,1 tys. zł na 1 zatrudnionego), natomiast największy spadek – w powiecie golubsko-dobrzyńskim (o 86,5 tys. zł).

W drugiej części analizy dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** oraz **przeciętnym zatrudnieniu w Przemysle** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych krótkookresowych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu wyniosła (w cenach bieżących) 105063,8 mln zł i stanowiła 4,2% produkcji w kraju. Produkcja sprzedana przemysłu wzrastała rok do roku (w cenach stałych) począwszy od 2017 r. Najwyższy wzrost odnotowano w 2022 r., tj. o 13,7% (w kraju w tym czasie wzrost o 10,2%). W analizowanym roku produkcja przemysłowa w odniesieniu do 2015 r. zwiększyła się o 47,9% (w kraju zwiększyła się o 51,5%).

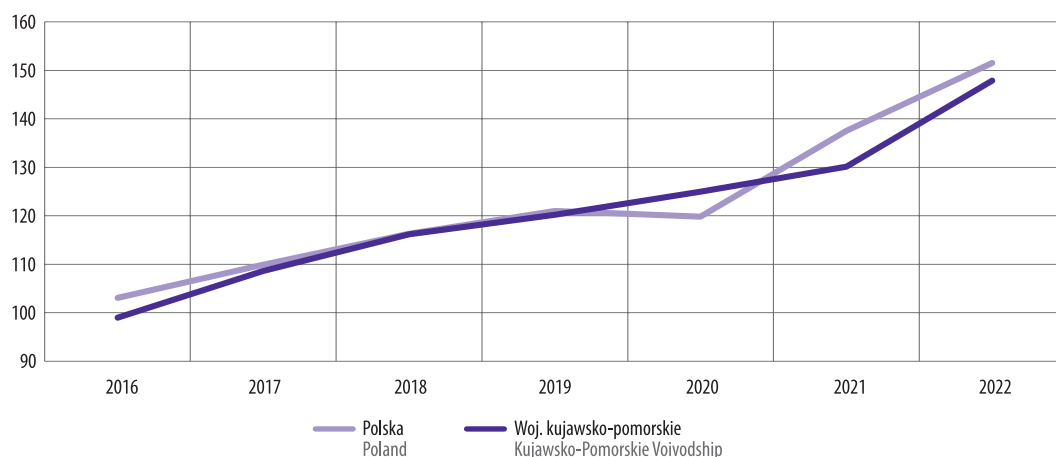
W poszczególnych narastających okresach kwartalnych w 2022 r. produkcja sprzedana przemysłu była wyższa (w cenach stałych) od notowanej w analogicznych okresach 2021 r. Najwyższy wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (o 13,7%) został odnotowany od stycznia do grudnia.

Tablica 37. Przemysł
Table 37. Industry

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w milionach złotych in million PLN	52450,0	66660,1	75316,4	105063,8
Polska=100 Poland=100	4,4	4,4	4,0	4,2
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	95,8	95,2	95,3	96,3
Przeciętne zatrudnienie w Przemysle w tys. Average paid employment in Industry in thousands	126,4	135,8	134,2	137,6

Wykres 59. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)
2015=100

Chart 59. Indices of sold production of industry (constant prices)
2015=100

Na ogólną wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w 2022 r. wpłynęła przede wszystkim największa z sekcji PKD, tj. Przetwórstwo przemysłowe. Produkcja sprzedana przemysłu w tej sekcji osiągnęła wartość 101186,4 mln zł, tj. o 14,3% wyższą (w cenach stałych) niż w 2021 r. Dla pozostałych sekcji produkcja kształtowała się następująco: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ – 2381,6 mln zł (wyższa o 2,2% niż w 2021 r.), Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ – 1092,0 mln zł (niższa o 3,9%), a Górnictwo i wydobywanie – 403,7 mln zł (wyższa o 26,0%).

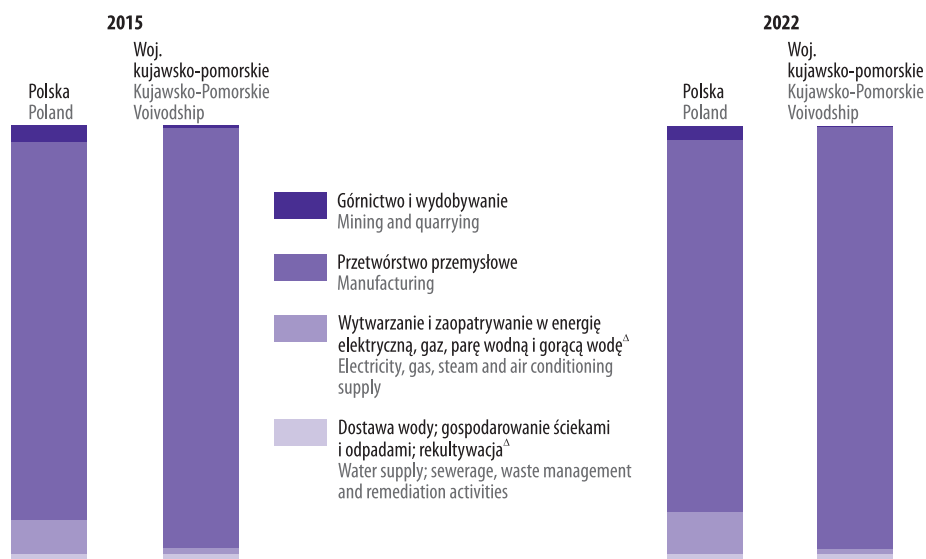
Struktura produkcji sprzedanej przemysłu nie uległa znaczącym zmianom w porównaniu z 2021 r. Największa zmiana dotyczyła sekcji Przetwórstwo przemysłowe – udział tej sekcji zwiększył się z 95,3% do 96,3% w 2022 r. W skali roku zmalał natomiast udział sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (spadek o 0,7 p. proc., tj. do 2,3% w 2022 r.) oraz Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (o 0,3 p. proc., tj. do 1,0%). W sekcji Górnictwo i wydobywanie udział pozostał na niezmiennym poziomie (0,4%).

Uwzględniając działy Przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. w strukturze najbardziej w odniesieniu do poprzedniego roku zwiększył się udział Produkcji artykułów spożywczych, tj. z 19,4% w 2021 r. do 25,9% w analizowanym roku. Zwiększenie udziału odnotowano także w Produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych – wzrost o 1,7 p. proc. (do 12,1%). Spadek udziału w porównaniu z 2021 r. wystąpił m. in. w Produkcji: komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (o 1,9 p. proc., tj. do 1,4% udziału), wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (o 1,6 p. proc., tj. do 9,4%), mebli (o 1,1 p. proc., tj. do 3,6%), papieru i wyrobów z papieru (o 1,0 p. proc., tj. do 13,4%) oraz w Produkcji wyrobów z metali^A (o 0,9 p. proc., tj. do 11,2%).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. w 20 działach Przemysłu zaobserwowano wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w odniesieniu do roku poprzedniego. Wśród działów o znaczącym udziale w produkcji sprzedanej przemysłu największy wzrost wystąpił w Produkcji artykułów spożywczych (wzrost produkcji o 45,1% w stosunku rocznym). Wzrost odnotowano ponadto w Produkcji: wyrobów z metali^A (o 17,7% w stosunku do 2021 r.), chemikaliów i wyrobów chemicznych (o 14,0%) oraz w Produkcji papieru i wyrobów z papieru (o 3,0%). Niższą produkcję niż przed rokiem odnotowano natomiast w Produkcji wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (spadek o 9,0%).

Wykres 60. Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)

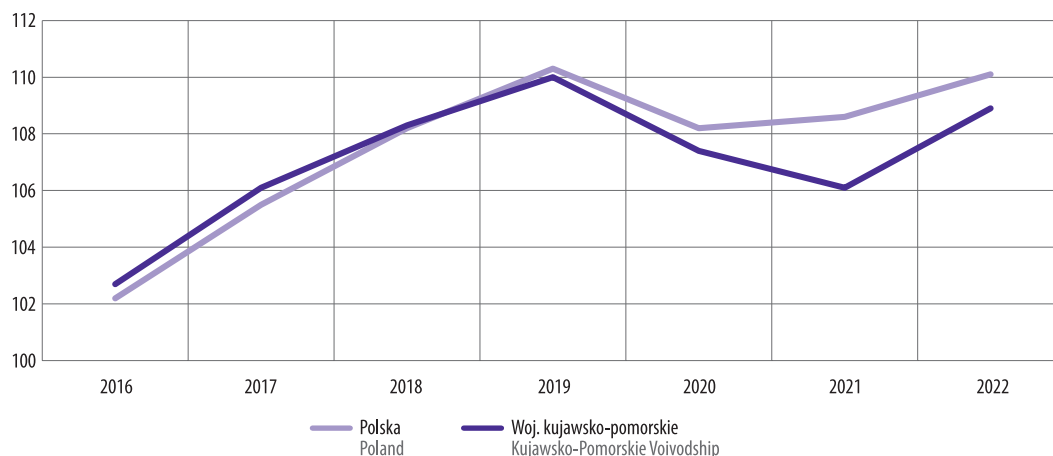
Chart 60. Structure of sold production of industry by PKD sections (current prices)

W województwie kujawsko-pomorskim przeciętne zatrudnienie w Przemśle w 2022 r. wyniosło 137,6 tys. osób i zwiększyło się o 2,6% w odniesieniu do 2021 r. (w kraju zwiększyło się o 1,4%). Przeciętne zatrudnienie w Przemśle wzrosło w porównaniu z 2015 r. o 8,9% (w kraju wzrosło o 10,1%). W największej sekcji Przemysłu (92,9% zatrudnionych w Przemśle), tj. w Przetwórstwie przemysłowym przeciętne zatrudnienie wyniosło 127,8 tys. osób. W porównaniu z 2021 r. zatrudnienie w tej sekcji zwiększyło się o 2,7%. Wzrost przeciętnego zatrudnienia odnotowano także w Górnictwie i wydobywaniu (o 9,4%) i w Dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji^A (o 2,4%). Przeciętne zatrudnienie zmalało (o 7,9%) w stosunku do 2021 r. w sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^A.

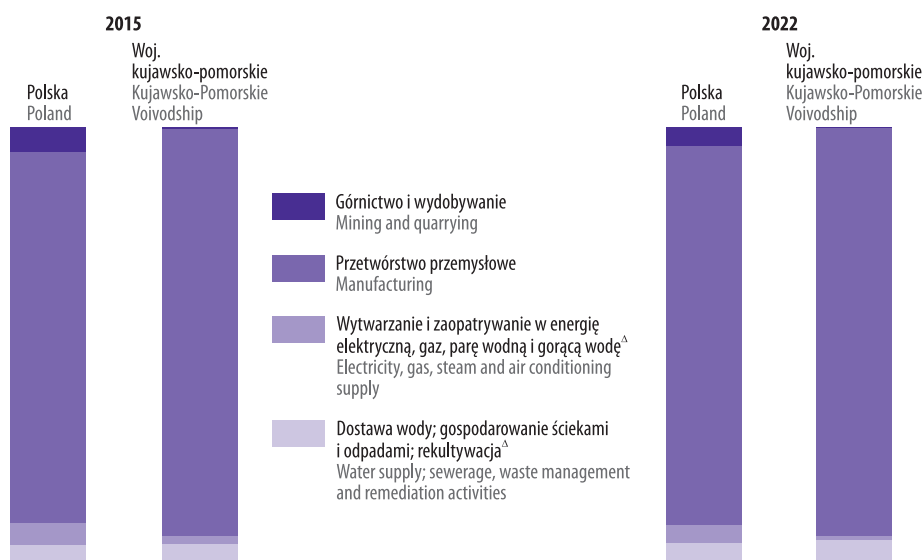
Wykres 61. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Przemysle 2015=100

Chart 61. Indices of average employment in Industry 2015=100

Wykres 62. Struktura przeciętnego zatrudnienia w Przemysle według sekcji PKD

Chart 62. Structure of average paid employment in Industry by PKD sections

W 2022 r. wydajność pracy w Przemysle wyniosła (w cenach bieżących) 763,3 tys. zł i była o 10,8% wyższa (w cenach stałych) w porównaniu z 2021 r. W Polsce w analizowanym roku produkcja sprzedana przemysłu na 1 zatrudnionego wyniosła 895,3 tys. zł. W sekcji Przetwórstwo przemysłowe wydajność pracy wyniosła 791,6 tys. zł, tj. więcej o 11,2% niż przed rokiem. Spadek w stosunku do 2021 r. odnotowano natomiast w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^A (o 0,2%, tj. do 310,9 tys. zł na 1 zatrudnionego w 2022 r.).

Budownictwo

Construction

W 2022 r. tempo wzrostu produkcji sprzedanej budownictwa było zdecydowanie silniejsze w porównaniu z poprzednim rokiem, zarówno w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju. W 2022 r. odnotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia w sekcji Budownictwo, po zanotowanym spadku w roku poprzednim. Największy wzrost sprzedaży produkcji budowlano-montażowej wystąpił w podmiotach zajmujących się budową budynków^A. W województwie, czwarty rok z rzędu odnotowano wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania w skali roku, który był zdecydowanie silniejszy niż w 2021 r. oraz silniejszy niż w kraju. W 2022 r. nastąpił spadek rozpoczętych budów oraz wydano mniej pozwoleń na budowę mieszkań niż w roku poprzednim.

Dane zarówno o **produkcji sprzedanej budownictwa, jak i sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 16192,5 mln zł, czyli wyższym niż w roku poprzednim o 38,8% i wyższym w odniesieniu do 2015 r., bo o 147,5%. W kraju wartość produkcji wyniosła 392586,8 mln zł, ale tempo wzrostu w odniesieniu do powyższych okresów było wolniejsze niż w województwie, ponieważ odnotowano w tym czasie wzrost odpowiednio o 29,8% i o 115,6%. Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej w 2022 r. wyniósł 4,1%, co uplasowało województwo na 8. pozycji w kraju (spośród 16 województw).

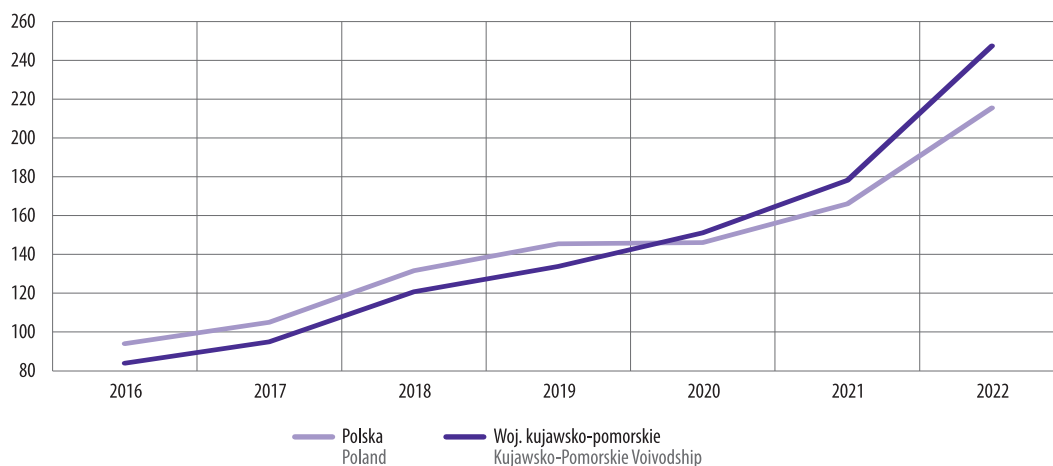
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji „Budownictwo”.

Tablica 38. Budownictwo
Table 38. Construction

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące): Sold production of construction (current prices):				
w milionach złotych in million PLN	6549,7	9900,3	11668,2	16192,5
Polska=100 Poland=100	3,6	3,7	3,9	4,1
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	60,2	51,0	52,7	45,1
Przeciętne zatrudnienie w Budownictwie w tys. Average paid employment in Construction in thousands	18,8	20,2	20,1	20,8

**Wykres 63. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące)
2015=100**

Chart 63. Indices of sold production of construction (current prices)
2015=100

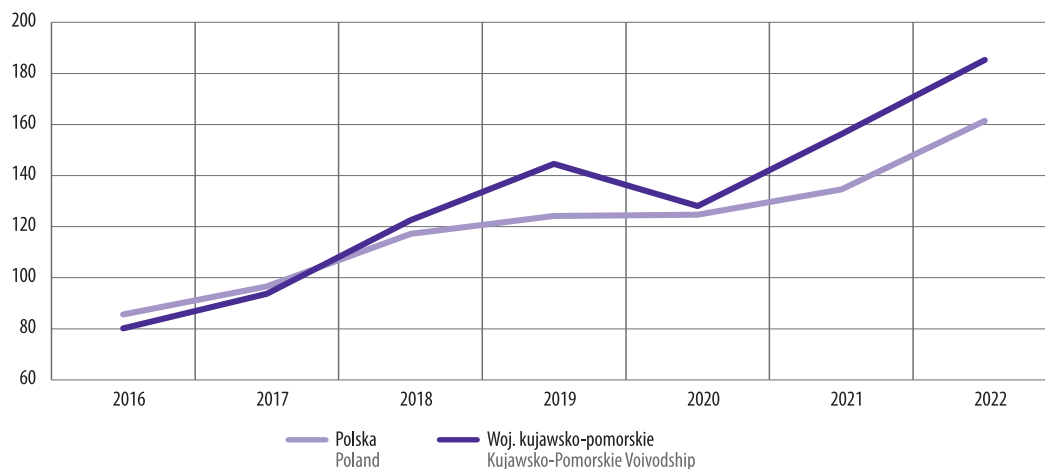

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zlecniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji „Budownictwo”. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów.

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2022 r. wyniosła (w cenach bieżących) 7295,0 mln zł, tj. wzrosła o 18,6% w stosunku do roku poprzedniego (poprzednio wzrost o 21,9%), a w odniesieniu do 2015 r. wzrosła o 85,3%. W kraju produkcja budowlano-montażowa w skali roku wzrosła o 19,9% (w 2021 r. wzrost o 7,9%), a w porównaniu z 2015 r. wzrosła o 61,4%. Udział produkcji budowlano-montażowej w przychodach ogółem w województwie zmniejszył się w skali roku o 7,6 p. proc. do 45,1% w 2022 r. Pod względem wartości sprzedaży produkcji budowlano-montażowej województwo uplasowało się na 8. miejscu w kraju (w 2021 na 7. miejscu), natomiast pod względem dynamiki sprzedaży w skali roku zajęło 10. pozycję (poprzednio 1. lokatę) spośród 16 województw.

**Wykres 64. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące)
2015=100**

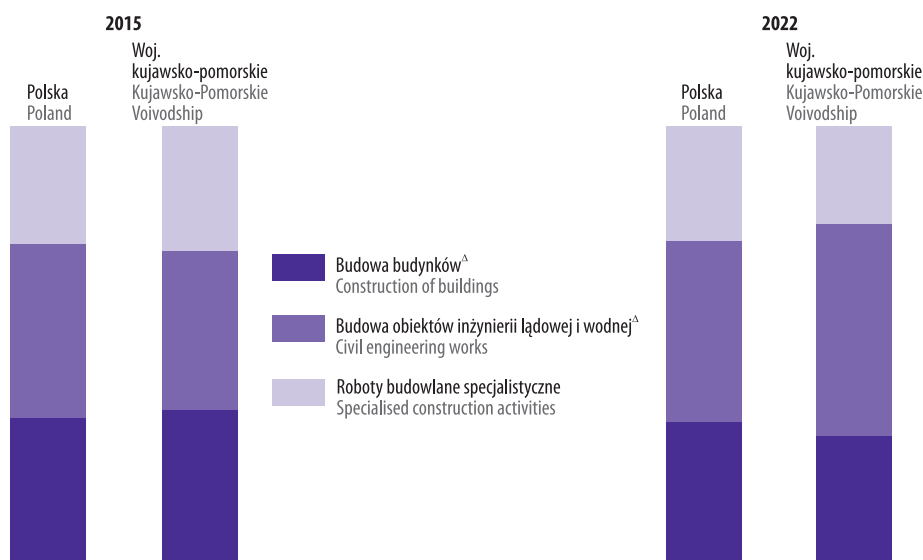
Chart 64. Indices of construction and assembly production (current prices)
2015=100

W 2022 r. wzrost produkcji budowlano-montażowej w odniesieniu do roku poprzedniego wystąpił w podmiotach zajmujących się głównie budową budynków^Δ (o 45,9%) oraz w jednostkach realizujących głównie roboty budowlane specjalistyczne (o 42,4%). Natomiast spadek dotyczył podmiotów specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej^Δ (o 0,6%).

W analizowanym okresie wśród przedsiębiorstw budowlanych największy udział sprzedaży produkcji budowlano-montażowej posiadały podmioty specjalizujące się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej^Δ – 48,1%. Udział ten zmalał o 9,2 p. proc. w porównaniu z 2021 r., natomiast wzrósł – o 11,9 p. proc. w porównaniu z 2015 r. W podmiotach zajmujących się budową budynków^Δ udział wyniósł 29,6%, tj. wzrósł o 5,5 p. proc. w skali roku, natomiast w odniesieniu do 2015 r. obniżył się o 5,8 p. proc. W przedsiębiorstwach wykonujących głównie roboty budowlane specjalistyczne udział wyniósł 22,3%, tj. odpowiednio wzrósł o 3,7 p. proc. i zmalał – o 6,1 p. proc.

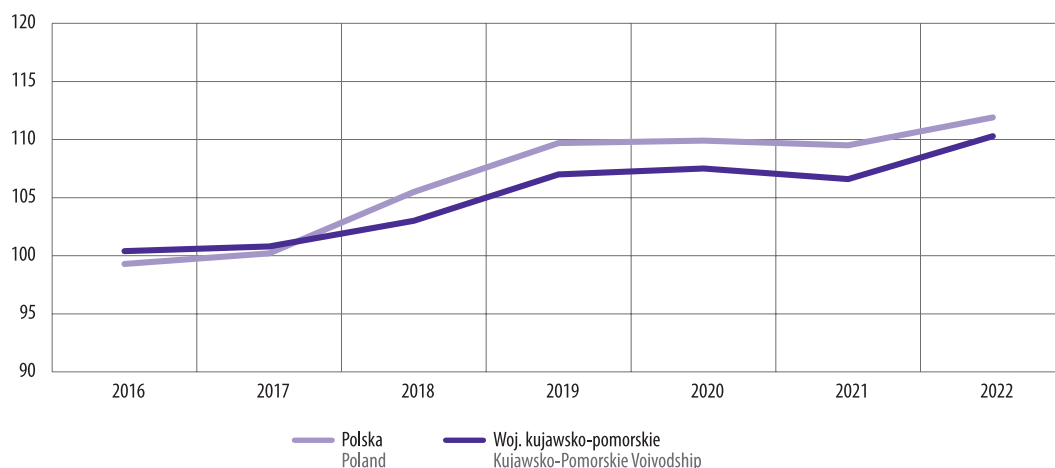
Wykres 65. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące)
Chart 65. Structure of construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

W 2022 r. przeciętne zatrudnienie w sekcji Budownictwo wyniosło 20,8 tys. osób, natomiast w kraju 432,1 tys. osób. Po spadku przeciętnego zatrudnienia w 2021 r., zarówno w województwie jak i w Polsce, w 2022 r. odnotowano wzrost przeciętnego zatrudnienia, odpowiednio o 3,5% i o 2,2%. W ciągu ostatnich 8 lat największy wzrost przeciętnego zatrudnienia w Budownictwie w skali roku odnotowano w 2019 r. (o 3,9%), natomiast w kraju w 2018 r. (o 5,3%).

Wykres 66. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w Budownictwie 2015=100

Chart 66. Indices of average employment in Construction 2015=100

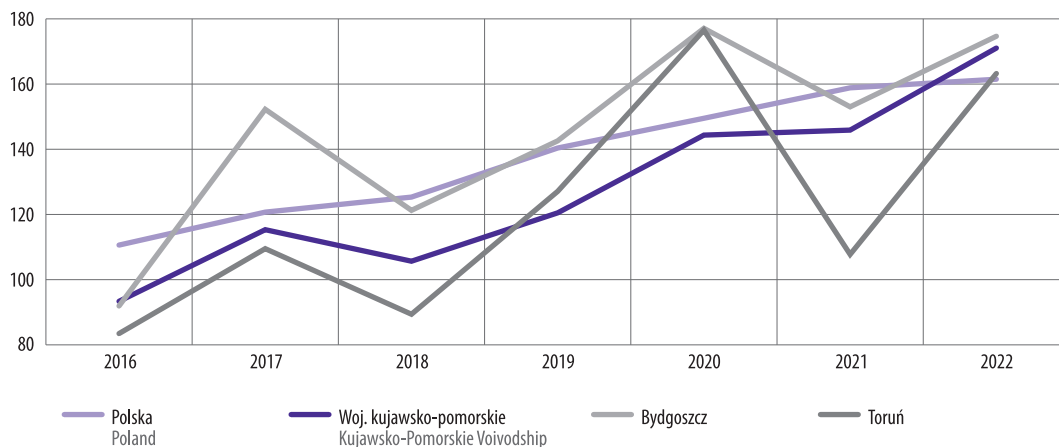

Wydajność pracy w Budownictwie, mierzona produkcją sprzedaną na jednego zatrudnionego w 2022 r., wyniosła 780,1 tys. zł, tj. wzrosła (w cenach bieżących) o 34,1% (w roku poprzednim wzrosła o 18,8%).

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim według wstępnych danych oddano do użytkowania 11487 mieszkań (w kraju 238621) o łącznej powierzchni 1060,0 tys. m² (w kraju 22025,1 tys. m²). W województwie, czwarty rok z rzędu odnotowano wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania w skali roku, w 2022 r. o 17,2%, który był zdecydowanie silniejszy niż w 2021 r. (wówczas wzrost o 1,1%). Dynamika mieszkań w kraju była słabsza niż w województwie, gdzie notowano wzrost o 1,7% (w 2021 r. wzrost o 6,3%). W odniesieniu do 2015 r. wzrosła liczba mieszkań oddanych do użytkowania o 71,1%, a w Polsce o 61,5%. Pod względem liczby mieszkań oddanych do użytkowania województwo kujawsko-pomorskie zajęło 8. pozycję w kraju (w roku poprzednim była to 10. pozycja). Natomiast pod względem dynamiki województwo znalazło się na 2. miejscu, z 11. pozycji w 2021 r.

Wykres 67. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania 2015=100

Chart 67. Indices of the number of dwellings completed 2015=100

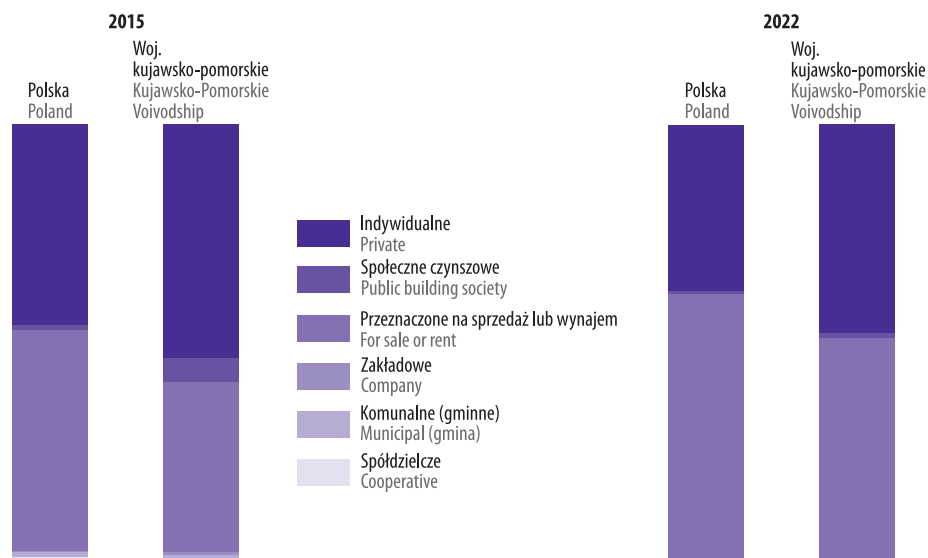

Tablica 39. Budownictwo mieszkaniowe
Table 39. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2021	2022 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	3,2	4,8	4,8	5,7	6,3
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average useful floor area of a dwelling completed in in m ²	98,2	92,0	95,2	92,3	92,3
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings for which permits were granted or which were registered with a construction project per 1000 population	4,1	7,2	8,0	6,3	7,9
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings started per 1000 population	3,2	5,7	6,6	4,3	5,3

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej mieszkań oddanych do użytkowania dotyczyło mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, tj. 5770. Stanowiły one 4,0% tego typu mieszkań oddanych w kraju. W odniesieniu do 2021 r. oddano ich więcej o 20,5% (w kraju więcej o 1,5%). Drugie, pod względem liczebności stanowiły mieszkania indywidualne, tj. 5451 (6,0% udziału w kraju). W odniesieniu do roku poprzedniego liczba tych mieszkań w województwie (4788) zwiększyła się o 11,2% (w kraju wzrosła o 3,1%). Poza tym oddano do użytkowania 158 mieszkań społecznych czynszowych (9,8% efektów krajowych), w których odnotowano największy wzrost w skali roku, zarówno w województwie, jak i w kraju, odpowiednio o 59,6% i o 32,2%. W pozostałych formach budownictwa, oddano 94 mieszkania spółdzielcze i 14 mieszkań komunalnych (odpowiednio 6,2% i 2,2% efektów krajowych). W 2022 r. nie oddano do użytkowania mieszkań zakładowych.

Wykres 68. Mieszkania oddane do użytkowania według form budownictwa
Chart 68. Dwellings completed by forms of construction

Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania oddanego do użytkowania w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. wyniosła 92,3 m² (tyle samo w kraju), co plasuje województwo na 10. pozycji w kraju (w roku poprzednim na 8.). Powierzchnia ta zmniejszyła się o 2,9 m² w porównaniu z 2021 r. (w kraju zmniejszyła się o 0,6 m²), natomiast w odniesieniu do 2015 r. zmniejszyła się o 5,9 m² (w kraju zmniejszyła się o 7,5 m²). Na przestrzeni ostatnich 8 lat, mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej oddano w 2016 r, tj. 101,8 m², a o najmniejszej w 2020 r. – 92,0 m².

Analizując lata 2015–2022, więcej mieszkań oddawano do użytkowania w miastach niż na wsiach (z wyjątkiem 2016 r., kiedy oddano mniej). W 2022 r. odsetek tych mieszkań wyniósł odpowiednio – 53,9% i 46,1% (w kraju 62,1% w miastach i 37,9% na wsiach). W odniesieniu do 2015 r. odsetek ten relatywnie zwiększył się w województwie na korzyść wsi o 0,5 p. proc. (w kraju odsetek wzrósł w miastach o 0,5 p. proc.).

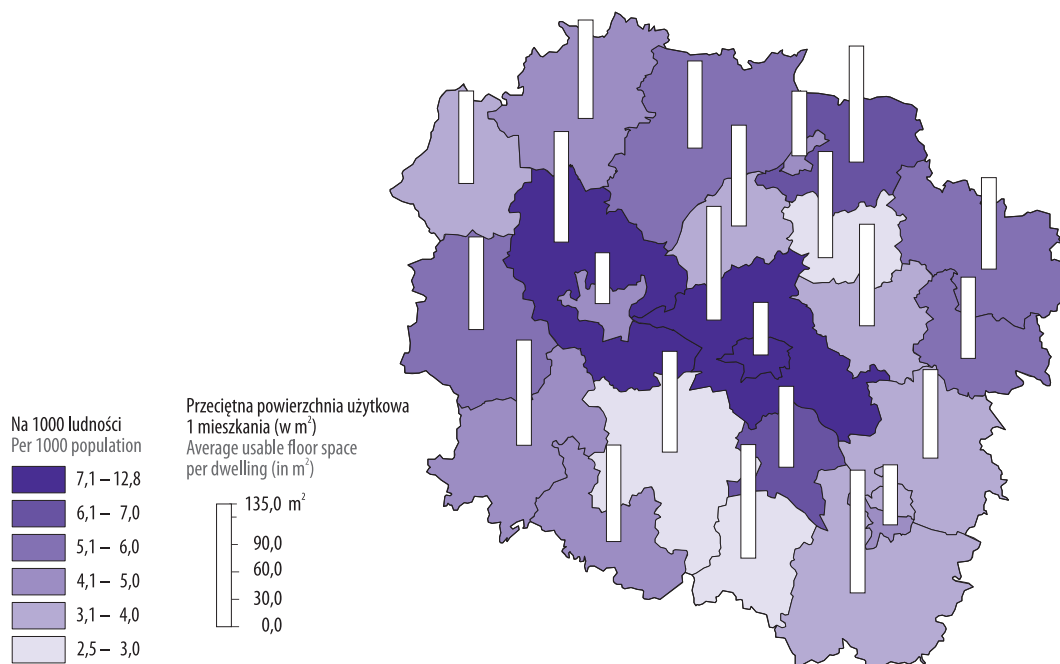
W 2022 r., średnio w 1 mieszkaniu znajdowały się 4,0 izby (w kraju 3,9), na wsiach – 5,0 izb, w miastach – 3,1 (w kraju odpowiednio 5,0 i 3,2).

Wszystkie mieszkania oddane do użytkowania w 2022 r. wyposażone były w podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne (wodociąg, kanalizację oraz centralne ogrzewanie). Wodociąg z sieci posiadało 96,9% mieszkań, a kanalizację z odprowadzeniem do sieci 70,0%. W gaz z sieci wyposażonych było 25,2% mieszkań, natomiast w ciepłą wodę dostarczaną z elektrociepłowni, ciepłowni lub kotłowni osiedlowej – 34,3%. Do centralnej sieci grzewczej podłączonych było 34,3% mieszkań, a pozostałe mieszkania miały indywidualne centralne ogrzewanie, tj. 65,7%. W tych mieszkaniach dominowały instalacje wyposażone w piece/kotły na paliwo gazowe, które stanowiły 24,3% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie oraz w kotły/piece na paliwo stałe – 21,3%.

Wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego, wyrażony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 tys. ludności, w 2022 r. wyniósł 5,7 (w kraju 6,3), tj. o 0,9 więcej niż w roku poprzednim (w kraju o 0,1 więcej). Najwyższy wskaźnik, podobnie jak w roku poprzednim, ale wyższy w 2022 r., odnotowano w powiecie bydgoskim, tj. 12,8 (poprzednio 11,0 mieszkań na 1 tys. ludności). W następnej kolejności uplasował się Toruń (9,2 wobec 6,0 w roku poprzednim) oraz powiaty: toruński (8,3; wobec 8,1), aleksandrowski (6,5; wobec 5,7) oraz grudziądzki (6,4; poprzednio 4,5). Najniższy wskaźnik odnotowano w powiecie inowrocławskim (2,5 wobec 3,0 w 2021 r.) Największą zmianę wskaźnika w odniesieniu do 2021 r. odnotowano w Toruniu – przybyło 3,2 mieszkań w przeliczeniu na 1 tys. ludności. Wzrost wskaźnika odnotowano w 18 powiatach i miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego.

W 2022 r. największe mieszkania powstały w powiecie włocławskim, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wyniosła 135,0 m², tj. o 9,9 m² więcej niż w 2021 r. Duże mieszkania powstały także w powiatach: grudziądzkim – 127,6 m², toruńskim – 125,0 m² i radziejowskim – 124,9 m². Najmniejsze mieszkania oddano do użytkowania w miastach na prawach powiatu, tj. w Bydgoszczy – 55,9 m², w Toruniu – 57,9 m², we Włocławku – 66,0 m² i w Grudziądzu – 71,1 m². Przeciętna powierzchnia zmniejszyła się we wszystkich 4 miastach, w największym stopniu – w Grudziądzu (o 15,6 m²). Spośród pozostałych powiatów najmniejsze mieszkania zlokalizowano w powiecie aleksandrowskim – 88,9 m² (spadek o 5,8 m² w porównaniu z 2021 r.).

Mapa 45. Mieszkania oddane do użytkowania w 2022 r.
 Map 45. Dwellings completed in 2022

W województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszenia budowy z projektem budowlanym dla 12717 mieszkań (w kraju dla 297416 mieszkań), tj. o 21,6% mniej niż w roku poprzednim (w kraju spadek o 12,8%), natomiast w odniesieniu do 2015 r. więcej o 48,4% (w kraju więcej o 57,5%). Wydane pozwolenia lub dokonane zgłoszenia budowy z projektem budowlanym dotyczyły głównie mieszkań budowanych z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem, tj. 7919 mieszkań (62,3% ogółu) oraz indywidualnych – 4599 mieszkań (36,2%). Ponadto uzyskano pozwolenia na realizację 191 mieszkań komunalnych oraz 8 zakładowych. W 2 miastach na prawach powiatu (we Włocławku i w Bydgoszczy) oraz w 2 powiatach (lipnowskim i rypińskim) zanotowano większą niż przed rokiem liczbę mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym, w tym najwyższy we Włocławku – o 63,0%. Największy spadek w skali roku zanotowano w powiecie golubsko-dobrzyńskim (o 79,6%).

W 2022 r. rozpoczęto budowę 8569 mieszkań (4,3% udziału w kraju), tj. o 35,5% mniej niż w 2021 r. (w kraju o 27,8% mniej), a w stosunku do 2015 r. więcej o 29,2% (w kraju więcej o 18,9%). W województwie największą liczbę mieszkań, których budowę rozpoczęto zanotowano w budownictwie indywidualnym – 4292 mieszkań, a następnie w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem – 4276. Poza tym rozpoczęto budowę 1 mieszkania zakładowego. W województwie kujawsko-pomorskim w odniesieniu do 2021 r. wzrost liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto odnotowano w 1 mieście na prawach powiatu, tj. we Włocławku i był to najwyższy wzrost w województwie (o 148,5%), a następnie w 3 powiatach, radziejowskim (o 79,8%), lipnowskim (o 29,8%) oraz inowrocławskim (o 8,1%). Tylko w ostatnim powiecie zanotowano systematyczny wzrost budowy mieszkań na przestrzeni ostatnich 3 lat. W pozostałych powiatach wystąpił spadek, przy czym największy w Toruniu (o 75,7%), a następnie w Grudziądzu (o 72,6%) oraz w powiecie golubsko-dobrzyńskim (o 64,5%).

Rynek wewnętrzny

Internal market

W przedsiębiorstwach prowadzących sprzedaż i realizujących usługi w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 roku wzrosła ich wartość sprzedana, zarówno w stosunku do roku poprzedniego, jak i do lat 2021 i 2015. Przeważający udział w sprzedaży miały firmy prowadzące działalność z grupy sprzedaży żywności, napojów i wyrobów tytoniowych. W 2021 roku wartość sprzedaży detalicznej towarów w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa kujawsko-pomorskiego ukształtowała się na poziomie 15 tys. zł, rok wcześniej mieszkańiec kujawsko-pomorskiego wydał mniej o 2 tysiące złotych.

Dane zarówno o **sprzedaży detalicznej**, jak i **hurtowej** dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, opracowane zostały na podstawie danych pozyskiwanych z miesięcznych meldunków o działalności gospodarczej DG-1.

W 2022 r. w województwie kujawsko-pomorskim wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) realizowanej w przedsiębiorstwach handlowych wyniosła 19,0 mld zł i wzrosła o 10,0% do roku ubiegłego. W 2021 r. wzrosła o 22,9%, a w 2015 r. o 7,1%. Dynamika sprzedanych towarów i usług detalicznych uplasowała województwo na 13. miejscu w kraju. Niżej znalazły się województwa: warmińsko-mazurskie (wzrost o 8,7%), śląskie (o 4,6%) oraz podlaskie (o 4,1%). Na 1. miejscu znalazło się województwo lubelskie, ze wzrostem sprzedaży detalicznej o 37,0%. Największy udział, oprócz sprzedaży produktów działalności pozostałej (22,1%), w sprzedaży miały przedsiębiorstwa zajmujące się sprzedażą towarów żywnościowych, napojów oraz wyrobów tytoniowych. Tutaj udział wynosił 17,5% w sprzedaży ogółem. Firmy z najmniejszym udziałem, to firmy z grupy sprzedaży tekstyliów, odzieży i obuwia (1,3%).

W zeszłym roku kujawsko-pomorskie było na 2. miejscu pod względem wzrostu wartości sprzedaży (o 22,9%), zaraz za lubuskim (o 23,9%). Dynamika sprzedaży detalicznej w Polsce w 2022 r. była wyższa o 9,9 p. proc. niż w województwie. W odniesieniu do 2015 roku przedsiębiorstwa województwa kujawsko-pomorskiego odnotowały wzrost o 31,6%. Zwiększenie sprzedaży detalicznej umiejscowiło województwo na przedostatnim miejscu (w Polsce wzrost o 70,4%).

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

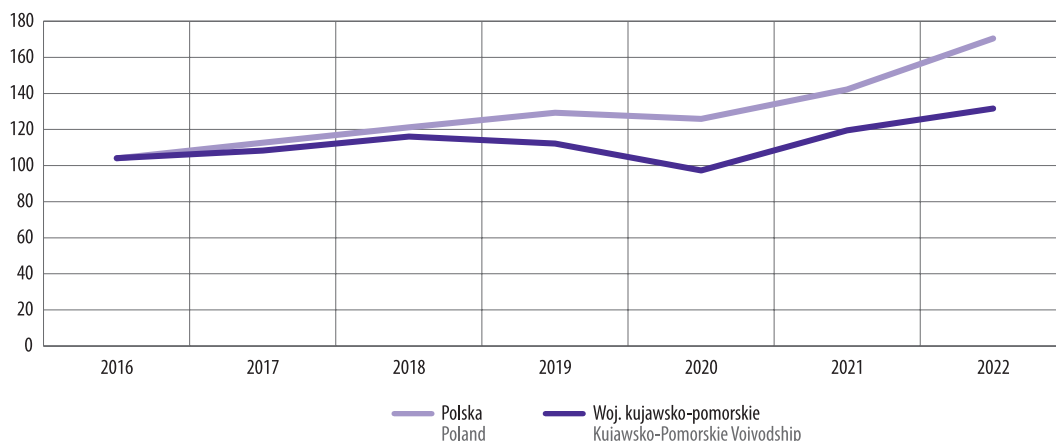
W 2022 r. wartość sprzedaży detalicznej towarów w przeliczeniu na 1 mieszkańca ukształtowała się na poziomie 15,0 tys. zł, co dało regionowi 12. miejsce w kraju (26,3 tys. zł). Rok wcześniej mieszkańcy kujawsko-pomorskiego przeznaczali prawie 2,0 tys. zł mniej na zakup towarów oferowanych w obrocie detalicznym, a w zestawieniu z 2015 rokiem więcej o 3,6 tys. zł.

Najwyższy wzrost sprzedaży detalicznej w 2022 r. zanotowano w grupach pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach (wzrost o 62,9%). Województwo było na 5. miejscu wśród 10 województw pod względem wzrostu tej sprzedaży. W województwach małopolskim oraz lubelskim sprzedaż w niewyspecjalizowanych sklepach wzrosła najwyraźniej, bo odpowiednio o 133,3% i 123,6%.

W roku ubiegłym wzrost tej sprzedaży był niższy o 61,4 p. proc., wówczas województwo pod względem wzrostu było na 10., ostatnim miejscu wśród województw, w których zauważono wzrost. Drugą, najwidoczniej wzrastającą sprzedażą była sprzedaż prasy, książek, pozostała sprzedaż w niewyspecjalizowanych sklepach, o 28,2% (w Polsce mniej o 16,1 p. proc.). Wzrost sprzedaży książek, prasy oraz pozostałych uplasował województwo kujawsko-pomorskie na 6. miejscu spośród 14 województw, w których odnotowano wzrost. W 2021 r. dynamika była w tej grupie o 17,7 p. proc. niższa. Trzecią pod względem wielkości wzrostu była sprzedaż detaliczna mebli, RTV i AGD. Tutaj sprzedaż wzrosła o 21,1%, a w kraju o 11,2 p. proc. mniej. Kujawsko-Pomorskie pod względem wzrostu tej sprzedaży było na 5. miejscu, na pierwszym uplasowało się województwo małopolskie – wzrost o ponad połowę. W 2021 r. dla tej grupy odnotowano spadek w sprzedaży o 7,6%.

**Wykres 69. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)
2015=100**

Chart 69. Indices of retail sales of goods (current prices)
2015=100

Tablica 40. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)

Table 40. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021	2022	2022 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Ogółem Total	107,1	86,7	122,9	110,0	119,9
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	116,8	77,6	153,9	104,3	98,2
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquids and gaseous fuels	.	99,9	138,5	103,8	135,9
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	109,8	65,6	107,0	95,1	118,9
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	139,3	89,7	101,5	162,9	.
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics and orthopedical equipment	.	134,3	99,5	95,1	117,9
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	118,1	72,7	87,7	100,2	128,5
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	129,4	136,3	92,4	121,1	109,9
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	57,3	85,2	110,5	128,2	112,1
Pozostałe Others	89,2	84,2	151,4	119,8	120,9

^a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

^a Enterprises were grouped on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included in a specific category by predominating kind of activity and according to its present organisational status. The retail sales index results, inter alia, from a change in both the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation.

Sprzedaż detaliczna w 2022 r. spadła w dwóch grupach: żywność, napoje i wyroby tytoniowe oraz farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny po 4,9%. Sprzedaż farmaceutyków, kosmetyków oraz sprzętu ortopedycznego w Polsce wzrosła o 17,9%. Pod względem spadku tej sprzedaży województwo wśród trzech, które zanotowały spadek było na 2. miejscu (w dolnośląskim sprzedaż ta spadła o 15,7%, a w podlaskim o 0,2%). Dla grupy żywność, napoje i wyroby tytoniowe spadek sprzedaży był największym wśród dwóch województw, mniejszy był tylko w województwie małopolskim (3,7%). Rok wcześniej sprzedaż ta była wzrostowa, o 7,0% (w Polsce w 2022 r. z poziomu wzrostu o 4,7% wzrosła o 18,9%). W roku ubiegłym spadła sprzedaż w grupie tekstylia, odzież, obuwanie (o 12,3%) oraz mebli, RTV i AGD (o 7,6%) a także farmaceutyków, kosmetyków i sprzętu ortopedycznego (o 0,5%).

W zestawieniu z 2015 r. największe zapotrzebowanie było na artykuły z grupy farmaceutyki, kosmetyki i sprzęt ortopedyczny. Sprzedaż wśród przedsiębiorstw z tej grupy wzrosła o 114,1% (w Polsce o 13,7 p. proc. mniejszy wzrost). Przedsiębiorstwa z grup włókno, odzież, obuwanie (w Polsce ta sprzedaż wzrosła najbardziej: o 103,4%) oraz żywność, napoje i wyroby tytoniowe zanotowały (w Polsce wzrost: 59,4%) spadek po 50,2% oraz 41,0%. W Polsce nie było spadków w żadnej z grup.

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w przedsiębiorstwach handlowych w województwie kujawsko-pomorskim w 2022 r. wyniosła 77,1 mld zł i wzrosła w stosunku rocznym o 18,8% (w Polsce o 35,9%), co uplasowało województwo na 12. miejscu (niżej dolnośląskie, śląskie, opolskie i świętokrzyskie). Rok wcześniej było na miejscu 13. (wyżej niż łódzkie, zachodniopomorskie i mazowieckie), osiągając wyższy wzrost w sprzedaży hurtowej niż w 2021 r. o 0,1 p. proc. (w Polsce o 13,4 p. proc.). Wśród prowadzonych działalności handlowych największy wzrost ze sprzedaży odniosły firmy prowadzące sprzedaż części i akcesoriów do pojazdów samochodowych, oprócz motocykli – 46,3% większą niż rok temu, w 2021 roku – 27,9%, a w odniesieniu do 2015 roku sprzedaż była mniejsza o 8,4%.

Sprzedaż w jednostkach hurtowych zaliczana do działu handlu hurtowego z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi w 2022 r. wzrosła o 18,8% (najwyższy wzrost w małopolskim – 96,5%), co uplasowało województwo na 11. miejscu (rok temu na 10.). W 2021 r. wzrost sprzedaży był wyższy o 0,3 p. proc. (w Polsce 39,3%). W stosunku do 2015 roku wzrosła o 86,0%. W kujawsko-pomorskim odnotowano wzrost sprzedaży firm realizujących usługi na zlecenie, rzędu 37,7% w stosunku rocznym (w 2021 r. też zauważalny był wzrost o 26,3%) i osiągnęła 4,3% wartość w sprzedaży hurtowej ogółem w dziale 46. Wzrosła także sprzedaż produktów rolnych i żywych zwierząt – 27,3% (rok wcześniej wartość osiągniętej sprzedaży wzrosła o 7,6%). Przedsiębiorstwa tego rodzaju działalności osiągnęły 15-procentowy udział w sprzedaży hurtowej. Przedsiębiorstwa specjalizujące się w sprzedaży towarów AGD, RTV i artykułów użytku domowego odnotowały spadek ze sprzedaży o 33,1%, rok wcześniej także, o 14,0%. W odniesieniu do 2015 r. sprzedaż hurtowa produktów rolnych i żywych zwierząt wzrosła 3-krotnie. Był to największy pośród wszystkich działalności. Drugim rodzajem działalności o największym wzroście była sprzedaż hurtowa realizowana na zlecenie – 2,6 razy większy niż 7 lat temu.

W 2022 r. sprzedano towarów nieżywnościowych o wartości 57,9 mld zł (4,8% kraju), co stanowiło 89,2% w sprzedaży ogółem (w 2015 r. mniej o 3,8 p. proc.). W stosunku do 2015 r. sprzedaż wzrosła o 63,0%, z wartości 35,5 mld zł. Z tych (żywnościowych) przedsiębiorstwa osiągnęły zysk rzędu 7 mld zł, co stanowiło 10,8% sprzedaży w przedsiębiorstwach. W regionie zarejestrowano 2040 magazynów (5,0% z ogółem w kraju). W stosunku do 2015 r. mniej o 1122 obiekty, w których m.in. odbywała się sprzedaż hurtowa.

Transport

Transport

W 2021 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nie odnotowano istotnych zmian w strukturze dróg publicznych. Wzrosła natomiast długość i gęstość dróg dla rowerów. Spadła liczba oraz długość krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej, ale województwo kujawsko-pomorskie nadal było jednym z liderów tej gałęzi transportu w Polsce. Zmniejszyła się liczba i długość linii komunikacji miejskiej. W ruchu lotniczym spadła liczba pasażerów przybywających z portów zagranicznych, ale wzrosła z portów krajowych.

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego.

Według stanu na koniec 2021 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 27,3 tys. km dróg publicznych (spadek o 142,3 km w stosunku do 2020 roku i wzrost o 308,1 km w stosunku do 2015 roku). Drogi o nawierzchni twardej stanowiły 71,0% wszystkich dróg (w 2020 r. – 69,5%, w 2015 – 64,0%). Spośród nich, 90,0% posiadało nawierzchnię ulepszoną (w 2020 r. – 89,8%, w 2015 – 88,6%).

W 2021 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 107,8 km dróg o nawierzchni twardej (o 1,7 km więcej niż w 2020 r. i o 11,7 km więcej niż w 2015 r.), podczas gdy w kraju wskaźnik ten wyniósł 100,9 km na 100 km².

Wśród dróg gminnych w 2021 r. 44,2% stanowiły drogi gruntowe, a wśród powiatowych 4,0%. W Polsce wyniosło to odpowiednio 41,0 i 7,2%.

Przez województwo kujawsko-pomorskie przechodził fragment autostrady A1 o długości 165,5 km (o 0,5 km więcej niż w 2020 i 2015 roku). Drogi ekspresowe stanowiły sieć dróg o długości 108,0 km (tyle samo, co w 2020 i o 73,0 km więcej niż w 2015 roku). W 2021 r. na 1000 km² powierzchni województwa przypadało 15,2 km dróg ekspresowych i autostrad oraz 9,2 km autostrad (w Polsce odpowiednio 14,6 km i 5,6 km).

W 2021 r. autostrada w województwie stanowiła 9,4% tego rodzaju dróg w Polsce (5. lokata wśród województw). Udział dróg ekspresowych wyniósł natomiast 3,9% (11. lokata).

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 1693) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

**Tablica 41. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

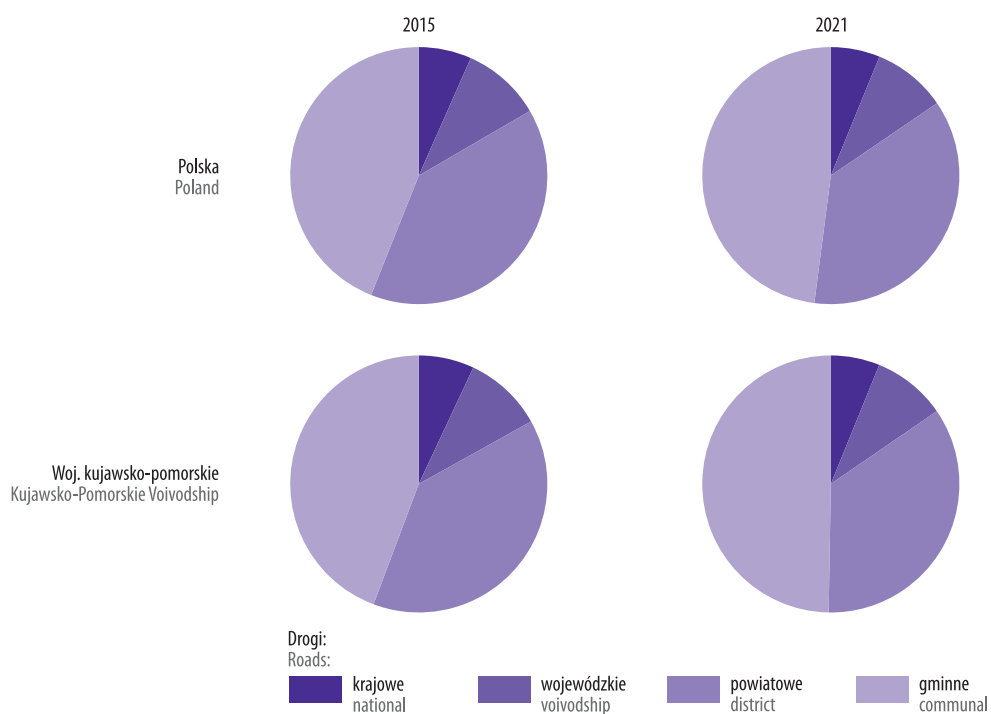
Table 41. Public roads by type of surface
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Ogółem w km Total in km	26989,9	28022,9	27440,3	27298,0
O nawierzchni twardej Hard surface	17263,1	19194,2	19060,3	19375,2
ulepszonej improved	15289,0	17233,3	17108,4	17430,5
O nawierzchni gruntowej Unsurfaced	9726,8	8828,7	8380,0	7922,8

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

**Wykres 70. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

Chart 70. Structure of hard surface public roads
As of 31 December

**Tablica 42. Drogi publiczne o twardej nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

Table 42. Hard surface public roads
As of 31 December

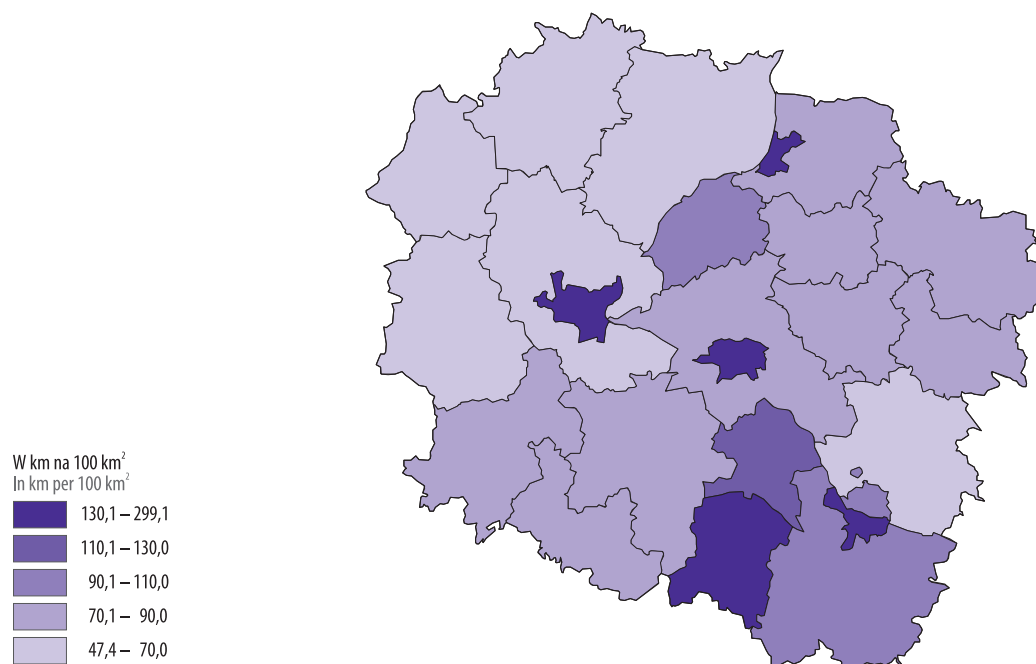
Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Ogółem w km Total in km	17263,1	19194,2	19060,3	19375,2
na 100 km ² per 100 km ²	96,1	106,8	106,1	107,8
W tym o nawierzchni ulepszonej Of which with improved surface	15289,0	17233,3	17108,4	17430,5
ekspresowe expressways	35,0	74,3	108,0	108,0
autostrady motorways	165,0	165,0	165,0	165,5

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

**Mapa 46. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 46. Improved hard surface communal and district roads in 2021
As of 31 December

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. długość ścieżek rowerowych wyniosła 1381,9 km (4. miejsce w kraju) i było ich więcej zarówno w odniesieniu do 2020 r. (o 13,4%), jak i do 2015 r. (o 52,8%). W Polsce długość dróg rowerowych w porównaniu z 2020 r. zwiększyła się o 7,3%, a w odniesieniu do 2015 r. odnotowano wzrost o 71,4%.

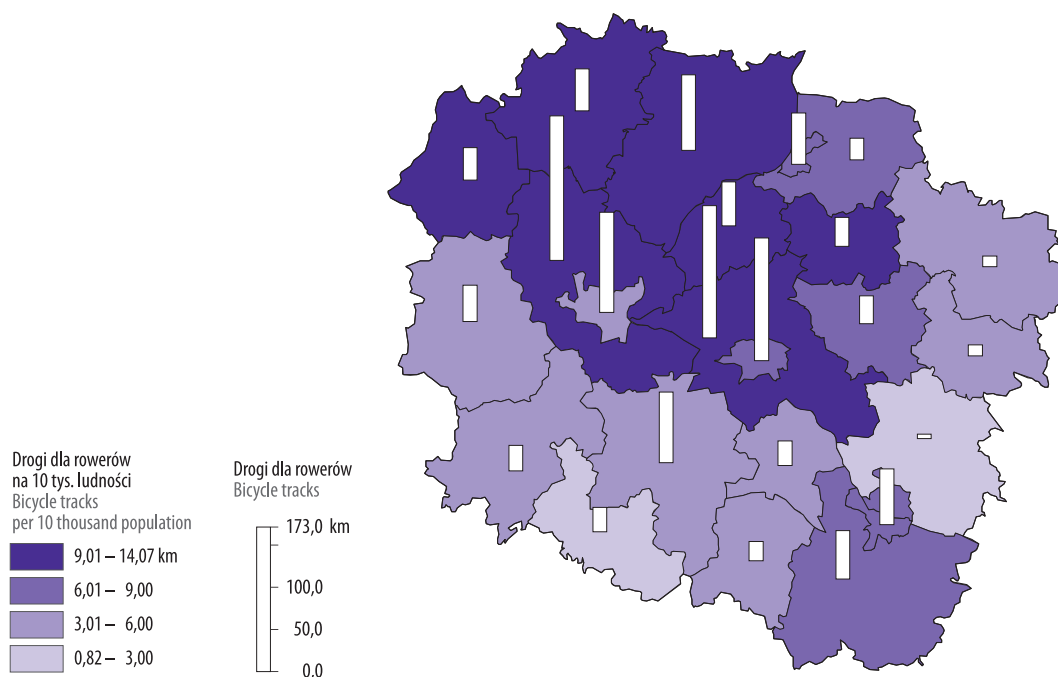
W przeliczeniu na 10 tys. ludności długość ścieżek rowerowych w 2021 r. (6,85 km) uplasowała województwo kujawsko-pomorskie na 3. miejscu w Polsce i była o 1,97 km wyższa niż w kraju. W porównaniu z 2020 r., jak i z 2015 r., nastąpił wzrost wskaźnika (odpowiednio o 0,85 km i o 2,52 km).

W 2021 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 7,69 km (w 2020 r. było to 6,78 km) ścieżek rowerowych, co na tle kraju (5,92 km w 2021 r.) uplasowało województwo kujawsko-pomorskie na 4. miejscu w Polsce. Wskaźnik ten od 2015 r. niezmiennie rośnie, kiedy to zanotowano 5,03 km dróg rowerowych na 100 km² powierzchni województwa.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim do powiatów i miast na prawach powiatu o najdłuższych ścieżkach rowerowych należały powiaty: bydgoski (173,0 km), toruński (158,4 km) oraz miasto Toruń (147,0 km), a o najkrótszych powiaty: lipnowski (5,2 km), mogileński (12,7 km) oraz rypiński (13,1 km). W porównaniu z 2015 r. w większości powiatów nastąpił wzrost długości dróg dla rowerów, a największy odnotowano w powiatach: świeckim (o 60,8 km), mieście Toruń (o 50,0 km) i włocławskim o 40,6 km). Spadki odnotowano tylko w powiatach: golubsko-dobrzyńskim (o 1,7 km) i aleksandrowskim (o 0,4 km).

**Mapa 47. Ścieżki rowerowe w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 47. Cycle paths in 2021
As of 31 December

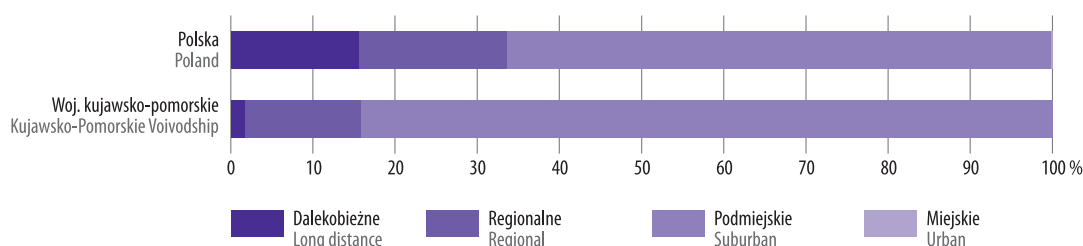

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim były 904 linie regularnej komunikacji autobusowej. Odnotowano spadek o 393 (o 30,3%) w stosunku do 2020 roku i o 775 (o 46,2%) w stosunku do 2015 roku. Pod względem liczby linii województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 1. miejscu w Polsce.

Długość linii regularnych komunikacji autobusowej wyniosła 35,3 tys. km. Było to o 26,6 tys. km mniej niż w 2020 roku (o 42,9%) i o 46,5 tys. km mniej niż w 2015 roku (o 56,8%). Na tle reszty Polski, biorąc pod uwagę długość linii, województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 3. miejscu wśród wszystkich województw.

**Wykres 71. Krajowe linie regularnej komunikacji autobusowej w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Chart 71. National lines of scheduled bus transport in 2021
As of 31 December

W 2021 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego komunikacja miejska obsługiwała 6 miast i prowadzona była na 134 liniach autobusowych (w 2020 r. – 142, w 2015 r. – 132) i 16 tramwajowych (w 2020 r. i 2015 r. – po 14) o łącznej długości 1971,5 km (spadek o 148,9 km w stosunku do 2020 r. i wzrost o 211,0 km w stosunku do 2015 r.). Komunikacja miejska dysponowała większą niż rok wcześniej liczbą autobusów, tj. 540 sztukami (o 9 sztuk więcej niż w 2020 r. i o 14 więcej niż w 2015 r.) i tramwajów, tj. 197 sztukami (o 7 sztuk

mniej niż w 2020 r. i o 15 mniej niż w 2015 r.). 530 (98,1%) z tych autobusów i 42 (21,3%) z tramwajów było przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych. W ciągu roku przewieziono 119,2 mln pasażerów (w 2020 r. – 113,8 mln, w 2015 r. – 181,8 mln). Było to 58,9 przewozów (w 2020 r. – 55,8, w 2015 r. – 87,1) na 1 mieszkańca, co uplasowało województwo kujawsko-pomorskie na 8. miejscu w kraju.

Tablica 43. Komunikacja miejska^a
Stan na 31 grudnia

Table 43. Urban transport^a
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	1760,5	2102,3	2120,4	1971,5
w tym: of which:				
linii autobusowych bus lines	1633,7	1943,9	1950,3	1799,3
linii tramwajowych tram lines	126,8	158,4	170,1	172,2
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	526	545	531	540
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	411	512	512	530
tramwaje trams	212	208	204	197
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	19	40	40	42
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	67041	58885	56794	57972
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	52916	55409	54683	56773
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	27813	28083	27118	27463
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adapted to carry people with disabilities	3510	7477	7477	7947
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	181,8	174,2	113,8	119,2
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	87,08	83,97	55,81	58,89

a Dane dotyczą przedsiębiorstw i zakładów komunikacji miejskiej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

a Data concern entities, and urban transport enterprises in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Długość sieci kolejowej w końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim w odniesieniu do 2020 r. była taka sama osiągając 1199 km i stanowiąc 6,2% krajowej sieci kolejowej (w 2020 i 2015 roku tyle samo). Gęstość linii kolejowych ogółem w 2021 r. ukształtowała się na poziomie 6,7 km na 100 km² powierzchni województwa (o 0,5 km więcej niż w Polsce). Jest to tyle samo co w 2020 i 2015 roku.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się port lotniczy w Bydgoszczy, który obsługuje loty krajowe i międzynarodowe. W 2021 r. wystartowało z niego 3233 i wylądowało 3259 samolotów (w tym odpowiednio 782 i 773 w przewozach lotniczych). Było to o 128 startów i 103 lądowania mniej niż w 2020 roku i o 613 startów i 663 lądowania więcej niż w 2015 roku.

W 2021 r. ruch krajowy stanowiło 2638 (81,6%) startów i 2631 (80,7%) lądowań, natomiast ruch międzynarodowy 595 (18,4%) startów i 628 (19,3%) lądowań.

Samoloty polskie miały udział w 2638 (81,6%) startach i 2650 (81,3%) lądowaniach.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Tablica 44. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz
Table 44. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :	169946	213211	62491	49889
krajowych domestic	3837	3485	4020	5240
zagranicznych foreign	166109	209726	58471	44649
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	158522	207100	58129	43689
Pasażerowie odprawieni do portów ^a : Passenger departures to airports ^a :	170585	211773	64322	49318
krajowych domestic	3339	3676	4282	5172
zagranicznych foreign	167246	208097	60040	44146
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	160959	206725	59569	43257

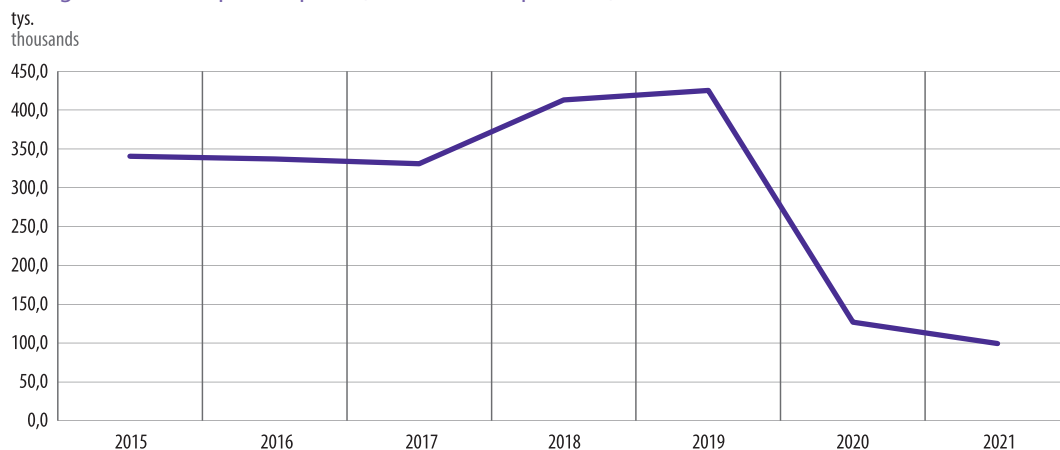
a W lotach komunikacyjnych.
a In transport flights.

Ruch pasażerów w porcie lotniczym w Bydgoszczy (bez tranzytu) w 2021 r. zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 21,8% i o 70,9% w porównaniu z rokiem 2015. Stanowił on 0,5% ruchu w kraju (w 2020 – 0,9%, w 2015 – 1,1%). Ogółem w Polsce ruch pasażerski w 2021 r. w stosunku do roku 2020 zwiększył się o 34,7%.

Ruch krajowy stanowiło 10,4 tys. pasażerów, a zagraniczny 88,8 tys. W stosunku do 2020 r. jest to odpowiednio wzrost o 2,1 tys. i spadek o 29,7 tys.

Polskie samoloty obsłużyły 10,3 tys. (98,7%) pasażerów w ruchu krajowym i 0,7 tys. (0,8%) w ruchu międzynarodowym. W 2020 było to odpowiednio 8,3 tys. (100,0%) i 3,0 tys. (2,5%).

Wykres 72. Ruch pasażerów w porcie/portach lotniczych (przyjazdy i wyjazdy)
Chart 72. Passenger traffic at airport/airports (arrivals and departures)

Energia Energy

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. odnotowano w porównaniu z 2015 r. wzrost mocy zainstalowanej w elektrowniach (o 66,3%) i mocy osiągalnej (o 80,2%). Wzrosła również w tym okresie produkcja energii elektrycznej (o 118,3%). Znaczna część produkcji energii elektrycznej (w 2021 r. 31,3%) pochodziła z elektrowni wodnych i na paliwa odnawialne.

W 2021 r. w porównaniu z 2015 r. odnotowano wzrost o 48,4% produkcji energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii. W województwie kujawsko-pomorskim odnotowano wyższy niż w Polsce udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem (46,6%). Udział wojewódzkiej produkcji energii elektrycznej z odnawialnych nośników źródeł energii w produkcji krajowej wyniósł 12,5%.

W województwie w 2021 r. w stosunku do 2015 r. wzrosła o 8,3% liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, a zużycie energii wzrosło o 9,0% (w przeliczeniu na 1 odbiorcę zmalało o 2,1%). Zużycie energii na 1 odbiorcę w miastach w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. było niższe niż na 1 odbiorcę w Polsce, zaś zużycie na 1 odbiorcę na wsiach było wyższe.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. moc zainstalowana w elektrowniach wyniosła 2535,1 MW i stanowiła 4,5% mocy krajowej. W porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o 66,3%, a w porównaniu z rokiem poprzednim o 11,1% (w Polsce odnotowano wzrost w obu porównywanych okresach, odpowiednio o 38,8% i o 8,1%).

W 2021 r. moc osiągalna elektrowni zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim (2450,9 MW), tj. maksymalna trwała moc, z jaką elektrownia może pracować przy dobrym stanie urządzeń i w normalnych warunkach w porównaniu z 2015 r. zwiększyła się o 80,2% (w Polsce o 33,0%). Moc osiągalna stanowiła 96,7% mocy zainstalowanej (w Polsce 94,9%). W 2015 r. w województwie moc osiągalna elektrowni wyniosła 89,2% mocy zainstalowanej, a w 2020 r. 95,5%, (w Polsce odpowiednio 99,0% i 96,0%).

W 2021 r. w elektrowniach zawodowych była zainstalowana moc 558,8 MW i było to więcej o 0,5% niż w 2020 r. W innych elektrowniach powyżej 0,5 MW była zainstalowana moc 1976,3 MW, tj. wyższa o 14,5% w porównaniu z 2020 r. Biorąc pod uwagę moc osiągalną, w elektrowniach zawodowych wyniosła 552,3 MW (w porównaniu z 2020 r. mniej o 0,5%), a w innych elektrowniach powyżej 0,5 MW wyniosła 1898,6 MW (więcej niż w 2020 r. o 16,5%).

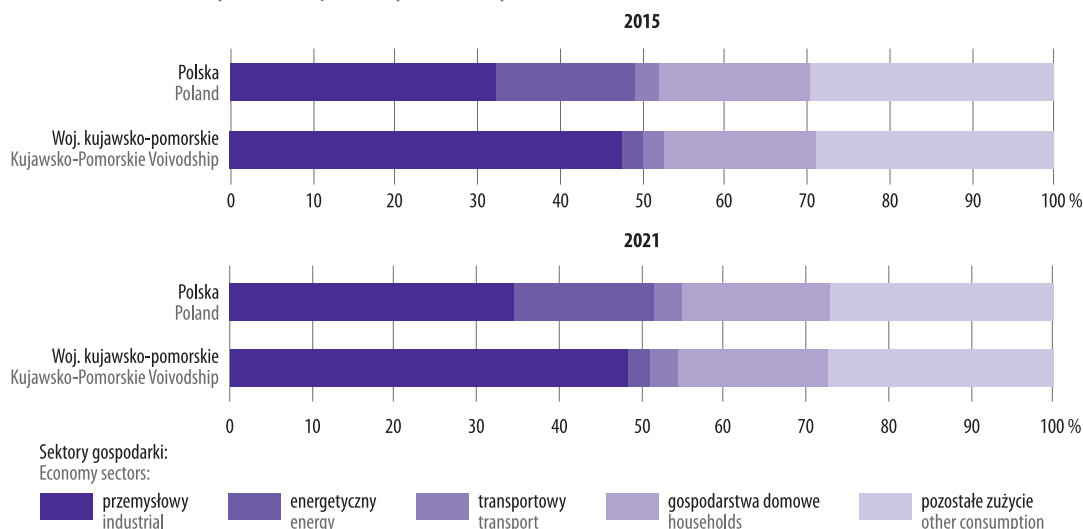
W województwie kujawsko-pomorskim produkcja energii elektrycznej w 2021 r. wyniosła 8147,3 GWh i stanowiła 4,5% produkcji krajowej (w 2015 r. 2,3%, a w 2020 r. 5,1%). W porównaniu z 2015 r. produkcja energii w województwie wzrosła o 118,3%, a w stosunku do 2020 r. wzrosła o 0,2% (w Polsce odpowiednio o 8,9% i o 13,7%).

Znaczna część produkcji energii elektrycznej (31,3%, w 2020 r. 29,9%) pochodziła z elektrowni wodnych i na paliwa odnawialne (w Polsce było to odpowiednio 13,4% i 13,5%).

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyprodukowano 3795,5 GWh energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii, co stanowiło 12,5% produkcji krajowej (w 2015 r. 11,3%, a w 2020 r. 13,1%). W porównaniu z 2015 r. produkcja wzrosła o 48,4%, a w stosunku do 2020 r. wzrosła o 2,7% (w kraju odpowiednio o 34,3% i o 7,9%).

Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem był znacznie wyższy niż w Polsce i wyniósł 46,6% (w 2015 r. 68,6%, a w 2020 r. 45,4%), podczas gdy w Polsce wyniósł 17,0% (odpowiednio 13,8% i 17,9%).

Wykres 73. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 73. Structure of electricity consumption by economy sectors

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 45. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
Table 45. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021
Odbiorcy (stan na 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	724,1	770,1	785,6	784,3
miasta urban areas	489,0	523,0	531,3	515,1
wieś rural areas	235,2	247,1	254,3	269,2
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	1465,8	1551,9	1634,9	1597,2
miasta urban areas	818,2	854,5	860,1	817,1
wieś rural areas	647,6	697,4	774,8	780,1
w kWh na odbiorcę ^a in kWh per consumer ^a				
miasta urban areas	1673,3	1633,8	1618,8	1586,2
wieś rural areas	2753,8	2822,9	3047,6	2898,2

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu na 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Energii.

a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of Ministry of Energy.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wyniosła 784,3 tys. osób, co oznacza wzrost o 8,3% w stosunku do 2015 r. i spadek

o 0,2% do 2020 r.). W Polsce liczba odbiorców energii elektrycznej (15 983,9 tys. osób) wzrosła o 10,5% w stosunku do 2015 r. i o 1,2% względem 2020 r. Odbiorcy energii elektrycznej z województwa kujawsko-pomorskiego stanowili 4,9% odbiorców w Polsce, czyli o 0,1 p. proc. mniej niż w 2015 r. i 2020 r.

Odbiorcy, będący mieszkańcami miast (515,1 tys.) stanowili 65,7% wszystkich odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w województwie, czyli mniej niż w 2015 r. (67,5%) i w 2020 r. (67,6%). W Polsce liczba odbiorców energii elektrycznej w miastach stanowiła 66,5% ogólnej liczby odbiorców (w 2015 r. 66,3% i w 2020 r. 66,8%). Odbiorcy energii elektrycznej z województwa kujawsko-pomorskiego w miastach stanowili 4,8% odbiorców w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano spadek liczby odbiorców w miastach (o 3,0%) i wzrost na wsiach (o 5,9%).

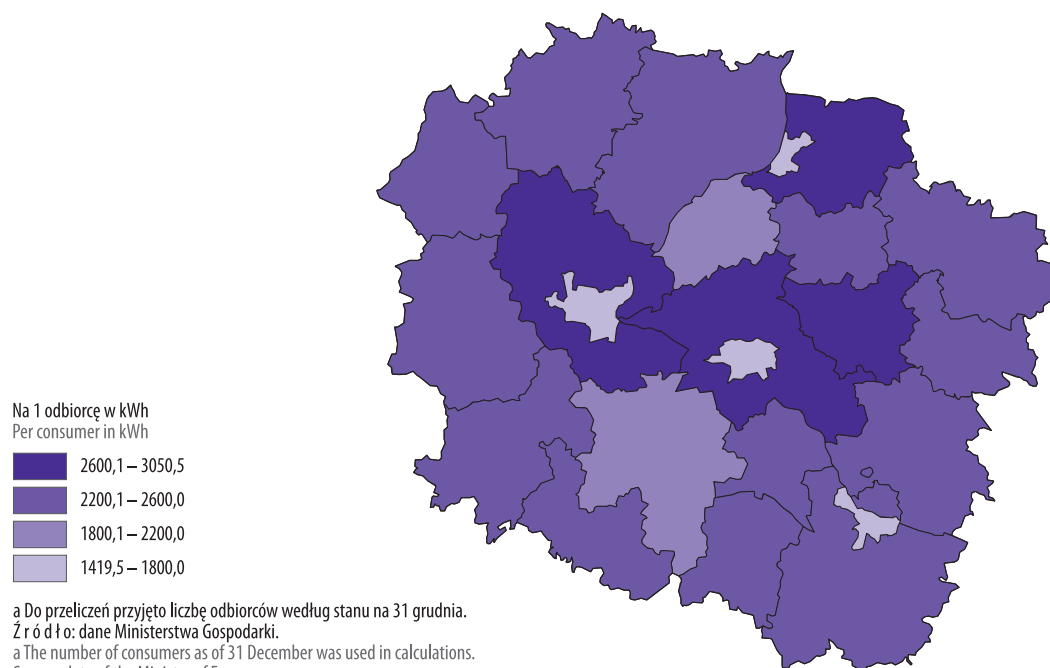
W 2021 r. zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 1597,2 GWh, co oznacza wzrost o 9,0% w porównaniu z 2015 r. i spadek o 2,3% w stosunku do 2020 r. W Polsce zużycie energii elektrycznej w stosunku do 2015 r. wzrosło o 11,8% i o 0,4% względem 2020 r. Zużycie energii elektrycznej w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. stanowiło 5,0% zużycia krajowego (o 0,2 p. proc. mniej niż w 2015 r. i 2020 r.).

Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w miastach (817,1 GWh) stanowiło 51,2% zużycia wojewódzkiego (w 2020 r. 52,6%; w Polsce w 2021 r. 58,5%). W stosunku do 2020 r. zwiększyło się zużycie energii elektrycznej na wsiach (o 0,7%), ale zmniejszyło w miastach (o 5,0%).

W 2021 r. na 1 odbiorcę zużyto 2036,5 kWh energii elektrycznej, tj. więcej o 0,6% niż w 2015 r. i mniej o 2,1% niż w 2020 r. Zużycie energii na 1 odbiorcę w województwie kujawsko-pomorskim było większe o 2,9% od zużycia krajowego (1979,9 kWh). Wyższe średnie zużycie na 1 odbiorcę odnotowano na wsiach, gdzie na 1 mieszkańca zużyto 2898,2 kWh energii elektrycznej (o 18,2% więcej niż w Polsce). W miastach w 2021 r. na 1 odbiorcę zużyto 1586,2 kWh (mniej o 8,9% niż w Polsce).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca wyniosło 789,2 kWh, czyli o 5,3% mniej niż w kraju. Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca w mieście (690,9 kWh) było o 15,3% niższe niż w kraju, natomiast na wsiach o 7,9% wyższe.

Mapa 48. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych^a w 2021 r.
Map 48. Consumption of electricity in households^a in 2021

Rozdział 7

Chapter 7

Zarządzanie rozwojem

Development management

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

Dochód osiągnięty przez jednostki samorządu terytorialnego (JST) województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r. był wyższy niż przed rokiem, a największy wzrost odnotował samorząd województwa. W większości typów JST głównym źródłem dochodów były dochody własne (w miastach na prawach powiatu stanowiły przeszło połowę ich dochodu). W porównaniu z 2020 r. odnotowano także wzrost wartości dotacji (najbardziej widoczny w budżecie samorządu województwa). Większość dotacji były to dotacje celowe. Dotacje na cele inwestycyjne były w 2021 r. wyższe niż w roku poprzednim.

W 2021 r. jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego zrealizowały łącznie dochód w wysokości 17269,0 mln zł. W porównaniu z 2020 r. dochód zwiększył się o 9,4%, a w odniesieniu do 2015 r. zwiększył się o 61,4%. Dochód uzyskany w 2021 r. w największym stopniu wygenerowały gminy (49,0% udziału w dochodzie JST). Dochód samorządów gmin zwiększył się w skali roku o 11,7% (w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 81,2%). Z budżetów miast na prawach powiatu pochodziło 32,8% dochodu JST uzyskanego w 2021 r. Kwota dochodu miast na prawach powiatu wzrosła w stosunku do 2020 r. o 7,9%, a w stosunku do 2015 r. – wzrosła o 48,0%. W 2021 r. najbardziej zwiększył się porównaniu z poprzednim rokiem dochód samorządu województwa kujawsko-pomorskiego (o 17,6%, a w porównaniu z 2015 r. zwiększył się o 37,0%). W odniesieniu do poprzedniego roku zmalał (o 0,5%) dochód budżetów powiatów (w porównaniu z 2015 r. wzrósł o 47,4%).

W przypadku większości typów JST głównym rodzajem dochodów były dochody własne. W 2021 r. dochody własne JST w województwie kujawsko-pomorskim wyniosły 7459,4 mln zł i stanowiły 43,2% dochodów ogółem. W porównaniu z rokiem poprzednim dochody własne zwiększyły się o 9,1%, a w odniesieniu do 2015 r. – zwiększyły się o 51,5%. Dochody własne stanowiły większość dochodów (w 2021 r. 50,3%) w budżetach miast na prawach powiatu. Samorządy miast na prawach powiatu odnotowały wzrost dochodów własnych o 10,0% w skali roku (w stosunku do 2015 r. wzrost o 35,7%). Dochody własne samorządu województwa kujawsko-pomorskiego uzyskane w 2021 r. wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim o 17,5% (stanowiły 41,5% dochodów ogółem), a w porównaniu z 2015 r. były niemal dwukrotnie większe. Dochody własne gmin (w 2021 r. stanowiły 40,5% dochodów) wzrosły w porównaniu z 2020 r. o 10,2%, a w stosunku do 2015 r. – wzrosły o 57,9%. Natomiast głównym źródłem dochodów powiatów były subwencje (w 2021 r. stanowiły 44,3% dochodów), drugim zaś – dochody własne (35,0%). W porównaniu z 2020 r. odnotowano spadek dochodów własnych samorządów powiatów o 5,5%, a w odniesieniu do 2015 r. – wzrost o 68,4%.

W 2021 r. dochód ogółu JST przypadający na 1 mieszkańca wyniósł 8532,17 zł, z czego dochód własny – 3685,53 zł. W porównaniu z 2020 r. dochody te zwiększyły się odpowiednio o 793,21 zł na 1 mieszkańca i o 331,88 zł na 1 mieszkańca. Najwyższy dochód, bo 7767,28 zł na 1 mieszkańca, uzyskały samorządy miast na prawach powiatu (wzrost w porównaniu z 2020 r. o 678,76 zł). Na drugim miejscu pod względem osiągniętego dochodu na 1 mieszkańca znalazły się samorządy gmin (6533,78 zł, tj. o 701,72 zł więcej na 1 mieszkańca). Samorządy powiatów wygenerowały dochód 1410,10 zł na 1 mieszkańca, a województwa – 651,95 zł na 1 mieszkańca. Oznacza to w stosunku do 2020 r. odpowiednio spadek dochodu o 3,25 zł na 1 mieszkańca i wzrost o 101,40 zł na 1 mieszkańca.

Tablica 46. Dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 46. Revenue of budgets of local government units

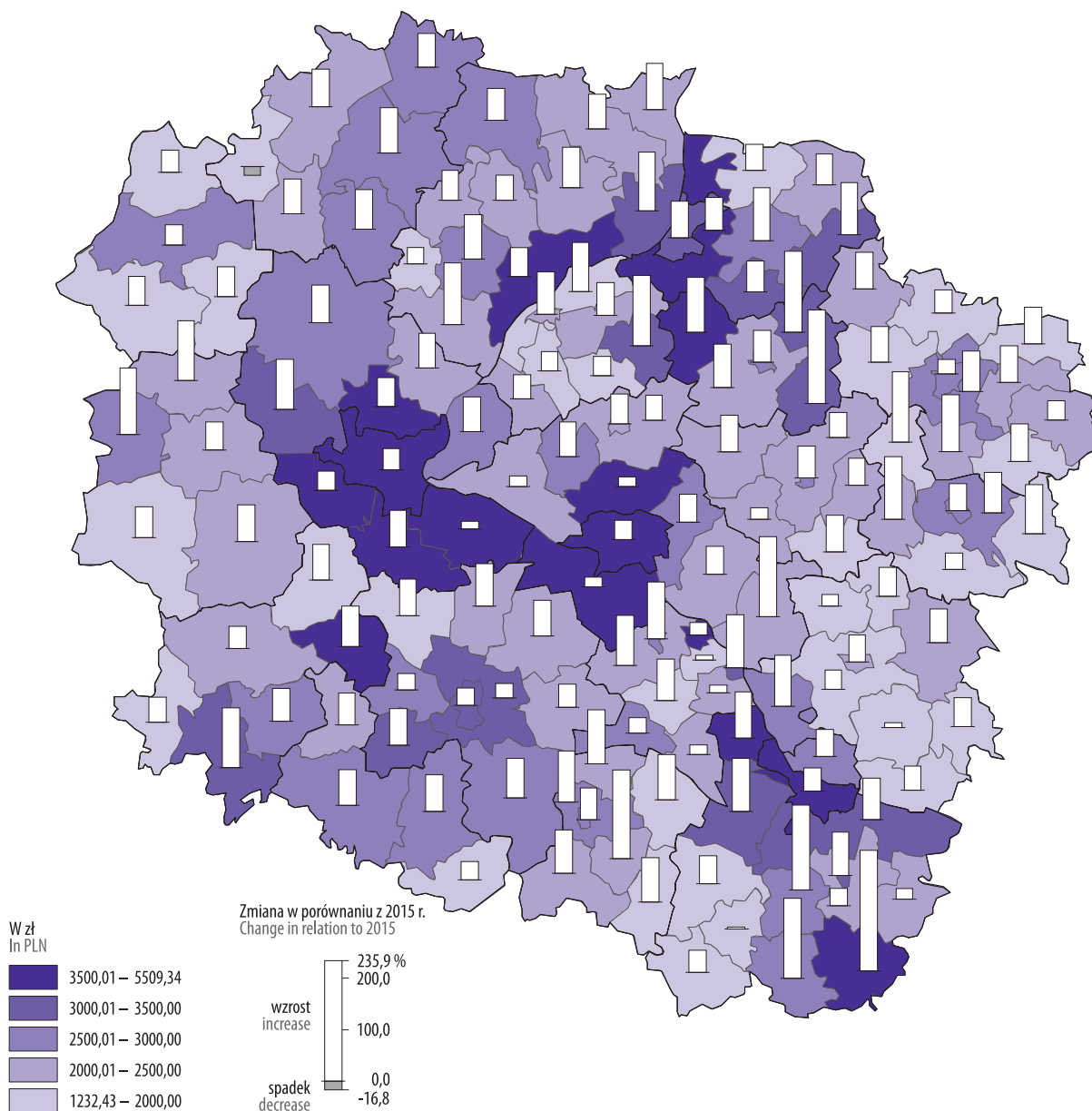
Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in % of total revenue
Ogółem Total	5123,63	6974,56	7738,96	8532,17	43,2
Gminy ^a Gminas ^a	3542,79	5255,92	5832,06	6533,78	40,5
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4970,41	6656,49	7088,52	7767,28	50,3
Powiaty Powiats	939,60	1220,43	1413,35	1410,10	35,0
Województwa Voivodships	461,20	432,58	550,55	651,95	41,5

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

W 2021 r. w ujęciu gminnym najwyższe dochody na 1 mieszkańca odnotowano w gminach wiejskich Płużnica i Książki (odpowiednio 90614,95 zł na 1 mieszkańca i 8964,72 zł na 1 mieszkańca). W gminie wiejskiej Osielsko dochód ten wyniósł 8743,66 zł na 1 mieszkańca, przy czym dochód własny przypadający na 1 mieszkańca tej gminy był najwyższy spośród wszystkich gmin w województwie kujawsko-pomorskim (5509,34 zł na 1 mieszkańca). Dochód własny na 1 mieszkańca przekraczający 4000,00 zł odnotowano ponadto: w gminie miejsko-wiejskiej Barcin, w gminie miejskiej Włocławek i w gminie wiejskiej Wielka Nieszawka. Najniższe dochody na 1 mieszkańca osiągnęły: gmina miejska Chełmno (5429,29 zł na 1 mieszkańca) i gmina wiejska Raciążek (5484,49 zł na 1 mieszkańca). Dochód własny poniżej 1500,00 zł na 1 mieszkańca wystąpił w gminach wiejskich: Świdziebnia (1232,43 zł), Boniewo (1458,64 zł) i Rogowo (powiat rypiński; 1489,47 zł na 1 mieszkańca). W Toruniu dochód wyniósł 7703,90 zł na 1 mieszkańca (przy dochodzie własnym 3885,75 zł na 1 mieszkańca), a w Bydgoszczy – 7557,06 zł na 1 mieszkańca (dochód własny wyniósł 3975,99 zł na 1 mieszkańca).

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim dotacje (5158,0 mln zł) stanowiły 29,9% dochodów JST ogółem i w porównaniu z 2020 r. zwiększyły się o 4,2%. Dotacje stanowiły największą część dochodów samorządu województwa (34,2% dochodów) i gmin (34,1%). Wzrost wartości dotacji najbardziej widoczny był w budżecie samorządu województwa (wzrost w skali roku o 31,0%). W strukturze dotacji większość, bo 83,9%, to dotacje celowe (4329,7 mln zł). Na 1 mieszkańca województwa przypadło 2139,18 zł dotacji celowych. Dotacje ze środków unijnych w 2021 r. wyniosły 828,3 mln zł, co oznaczało 409,25 zł na 1 mieszkańca. Dotacje na cele inwestycyjne zwiększyły się w odniesieniu do 2020 r. o 38,0%, tj. do 803,6 mln zł. W 2021 r. dotacje na wydatki inwestycyjne wyniosły 397 zł na 1 mieszkańca. Na wydatki inwestycyjne przeznaczono 15,6% wszystkich dotacji, a większość z nich (65,7%) pochodziła ze środków europejskich.

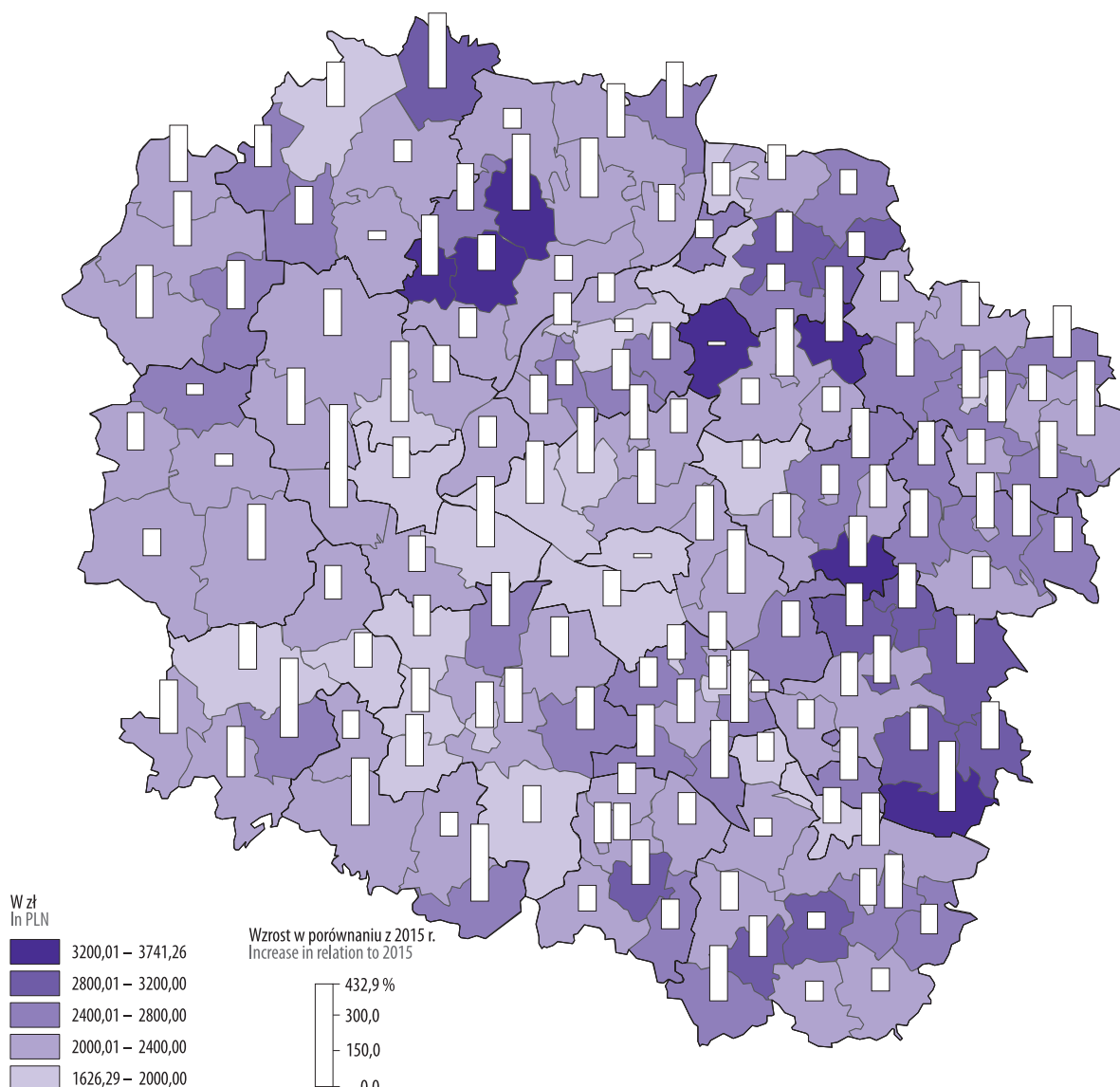
Mapa 49. Dochody własne budżetów gmin^a na 1 mieszkańca w 2021 r.Map 49. Own revenue of budgets of gminas^a per capita in 2021

^a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
^a Own revenue of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

Na poziomie gmin najwyższe dotacje na 1 mieszkańca w 2021 r. pozyskała gmina miejsko-wiejska Dobrzyń nad Wisłą (3741,26 zł, w tym 1446,28 zł na 1 mieszkańca dotacji inwestycyjnych). Wysoka wartość dotacji wystąpiła również w gminach wiejskich Płużnica i Bukowiec (na 1 mieszkańca przypadło odpowiednio 3634,59 zł i 3630,90 zł). Gminy wiejskie Bukowiec i Książki uzyskały dotacje na cele inwestycyjne wynoszące odpowiednio 1369,51 zł i 1369,01 zł na 1 mieszkańca. W 2021 r. najniższą dotację na 1 mieszkańca uzyskała gmina miejsko-wiejska Solec Kujawski (1626,29 zł) i gmina miejska Inowrocław (1694,26 zł). Poza gminą miejsko-wiejską Górzno, gdzie nie uzyskano dotacji na cele inwestycyjne, dotacje inwestycyjne kształtujące się od 1,23 zł do 1,46 zł na 1 mieszkańca odnotowano w gminie miejskiej Inowrocław, gminie wiejskiej Osielsko i gminie miejsko-wiejskiej Janikowo. W 2021 r. w Toruniu uzyskano dotacje w wysokości

1996,23 zł na 1 mieszkańca, w tym 263,11 zł z przeznaczeniem na inwestycje. W Bydgoszczy zaś uzyskano 1862,81 zł dotacji na 1 mieszkańca, w tym 184,89 zł na cele inwestycyjne.

Mapa 50. Dotacje^a dla gmin na 1 mieszkańca w 2021 r.
Map 50. Grants^a for gminas per capita in 2021

a Suma dotacji celowych oraz dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej.
a Sum of targeted grants and grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification.

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim w porównaniu z 2020 r. miał miejsce wzrost wydatków budżetowych JST, a najbardziej zwiększyły się wydatki samorządu województwa. Większość stanowiły wydatki bieżące. Pozostała część, czyli wydatki majątkowe, zwiększyły się w skali roku (w tym również wydatki inwestycyjne). Samorządy najwięcej wydatków przeznaczały na działy: Oświata i wychowanie, Rodzina oraz Transport i łączność.

Jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r. wydatkowały ogółem 16432,5 mln zł. W tej kwocie największy udział miały wydatki samorządów gmin (49,1% ogółu wydatków). Mniejszy udział odnotowano w przypadku samorządów: miast na prawach powiatu (32,7%), powiatów (10,8%) i samorządu województwa (7,4%). W porównaniu z 2020 r. odnotowano wzrost wydatków o 6,3% (odnosząc się do 2015 r. wzrost o 57,5%), a najbardziej zwiększyły się wydatki samorządu województwa, tj. o 14,6% (o 26,8% w porównaniu z 2015 r.). W pozostałych typach JST wydatki zwiększyły się w skali roku, i tak: w gminach wzrosły o 9,7%, w powiatach – o 2,7%, a w miastach na prawach powiatu – o 1,2% (w porównaniu z 2015 r. wzrost odpowiednio: o 75,2%, o 45,3% i o 47,2%).

Większość wydatków w 2021 r. stanowiły wydatki bieżące (82,9% wydatków ogółem). Pozostałą część, tj. 2812,8 mln zł, stanowiły wydatki majątkowe (w tym 15,0% przeznaczono na inwestycje). W porównaniu w 2020 r. wydatki majątkowe zwiększyły się o 12,5% (na cele inwestycyjne zwiększyły się o 6,9%). Wzrost wydatków majątkowych w skali roku odnotował samorząd województwa (o 40,7%) i samorządy gmin (o 35,5%). Wydatki majątkowe zmniejszyły się w stosunku do 2020 r. w budżetach samorządów miast na prawach powiatu (spadek o 17,2%) oraz powiatów (o 11,4%).

W 2021 r. JST z województwa kujawsko-pomorskiego wydatkowały 8118,88 zł na 1 mieszkańca, tj. więcej o 7,1% niż w 2020 r. i więcej o 62,4% niż w 2015 r. Wydatki samorządów miast na prawach powiatu wyniosły 7371,10 zł na 1 mieszkańca i było to o 2,8% więcej niż przed rokiem i o 55,4% więcej niż w 2015 r. Na 1 mieszkańca gminy przypadło 6232,76 zł wydatków budżetowych samorządów gmin, czyli o 10,0% więcej niż przed rokiem i o 78,4% więcej niż w 2015 r. W 2021 r. z budżetu samorządów powiatów wydatkowano 1368,60 zł na 1 mieszkańca i było to w stosunku do roku poprzedniego o 3,0% więcej, a w stosunku do 2015 r. o 47,9% więcej. Najmniej na 1 mieszkańca wydatkował samorząd województwa, tj. 600,53 zł (wzrost wydatków w skali roku o 15,5% i w porównaniu z 2015 r. wzrost o 30,8%).

W województwie kujawsko-pomorskim na wydatki majątkowe przeznaczono 1389,73 zł na 1 mieszkańca, w tym na cele inwestycyjne 1218,35 zł na 1 mieszkańca. Najwięcej takich wydatków przypadło w budżetach gmin (1021,73 zł na 1 mieszkańca, w tym na cele inwestycyjne wydatkowano 904,05 zł na 1 mieszkańca). W miastach na prawach powiatu przypadało 954,70 zł wydatków majątkowych na 1 mieszkańca, w tym na cele inwestycyjne przeznaczono 822,88 zł na 1 mieszkańca. Z budżetu samorządu województwa na wydatki majątkowe przeznaczono 252,47 zł na 1 mieszkańca (w tym 205,28 zł na 1 mieszkańca z przeznaczeniem na inwestycje). Natomiast z budżetu samorządów powiatów przeznaczono najmniej, bo 218,44 zł na 1 mieszkańca (w tym na cele inwestycyjne przeznaczono 216,22 zł na 1 mieszkańca).

Tablica 47. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 47. Expenditure of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN			udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditure in % of total expenditure	
Ogółem Total	4998,19	7035,16	7579,65	8118,88	15,0
Gminy ^a Gminas ^a	3494,53	5261,94	5666,52	6232,76	14,5
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	4742,74	6886,21	7171,48	7371,10	11,2
Powiaty Powiats	925,32	1179,85	1329,21	1368,60	15,8
Województwo Voivodship	459,22	431,45	520,07	600,53	34,2

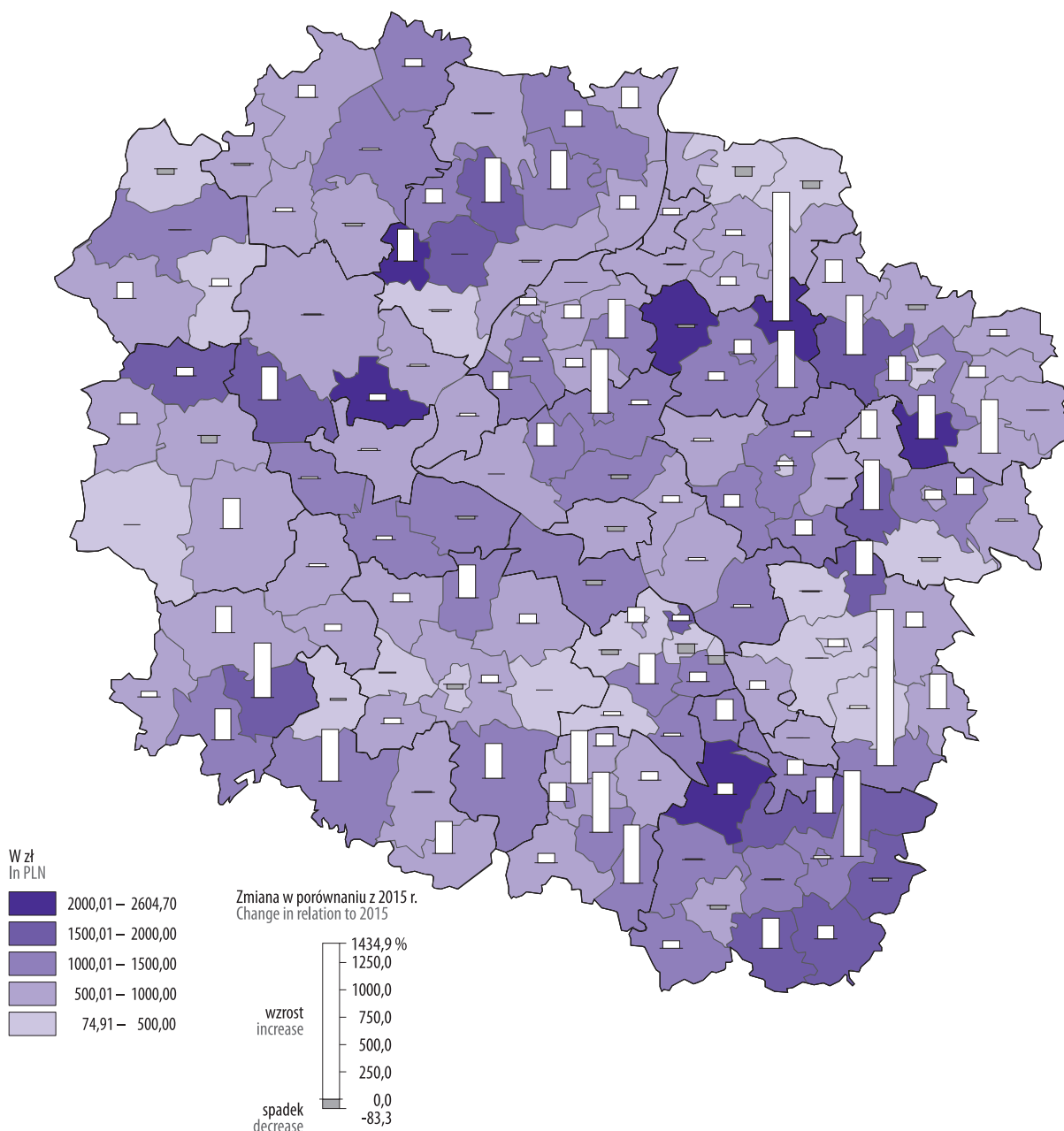
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2021 r. najwyższe wydatki na cele inwestycyjne na 1 mieszkańca poniósł samorząd gminy miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski, tj. 2604,70 zł. Wydatki inwestycyjne powyżej 2000,00 zł na 1 mieszkańca poniesiono także w gminach wiejskich: Płużnica, Osielsko, Świekatowo, Osiek i Książki. Najmniej natomiast takich wydatków poniesiono w gminie miejskiej Nieszawa (74,91 zł na 1 mieszkańca) i Rogóźno (79,13 zł na 1 mieszkańca). W stolicach województwa na wydatki inwestycyjne w 2021 r. przeznaczono: w Toruniu – 801,83 zł na 1 mieszkańca, a w Bydgoszczy – 738,79 zł na 1 mieszkańca.

Mapa 51. Wydatki inwestycyjne gmin^a na 1 mieszkańca w 2021 r.

Map 51. Investment expenditure of gminas^a per capita in 2021

^a Wydatki miast na prawach powiatu dotyczą zadań statutowych gmin i powiatów.
^a Expenditure of cities with powiat status concerns the statutory tasks of gminas and powiats.

Analizując przeznaczenie wydatków JST z województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r., w strukturze wyróżniały się wydatki na: Oświatę i wychowanie (27,2% ogółu wydatków JST, w Polsce było to 27,7%), Rodzinę (20,3%, w Polsce 18,9%) oraz Transport i łączność (13,0%, w Polsce 13,7%). Samorządy gmin najwięcej wydatków przeznaczały na Oświatę i wychowanie (27,0% ogółu wydatków gmin, w Polsce 29,5%) oraz dział Rodzina (26,6% środków, w Polsce 26,0%). Samorządy gmin na dział Gospodarka komunalna i ochrona środowiska przeznaczyły 9,9% ogółu swoich wydatków (tyle samo co w Polsce). Z budżetu miast na prawach powiatu na dział Oświata i wychowanie przeznaczono 31,1% ogółu ich wydatków (w Polsce 28,3%), a ponadto środki przeznaczono m.in. na dział Rodzina 19,6% (w Polsce 16,6%) i dział Transport i łączność – 14,5% (w Polsce 16,6%). Wydatki samorządów powiatów przeznaczone były m.in. na: Oświatę i wychowanie (30,7% wydatków ogółem, w Polsce 30,8%), Transport i łączność (16,5%, w Polsce 15,7%), Administrację publiczną (11,2%, w Polsce 10,7%) i na Pomoc społeczną (10,9%, w Polsce 10,3%). W 2021 r. z budżetu samorządu województwa kujawsko-pomorskiego na Transport i łączność przeznaczono 35,9% środków (w Polsce 40,9%). Wydatki samorządu województwa zostały ponadto przeznaczone m.in. na: Ochronę zdrowia (17,1%, w Polsce 12,9%), Kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (11,5%, w Polsce 9,5%) oraz Administrację publiczną (10,3% wydatków ogółem, w Polsce 11,2%).

Wykres 74. Struktura wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów w 2021 r.
Chart 74. Structure of expenditure of local government units budgets by divisions in 2021

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

W 2021 r. wszystkie typy JST odnotowały dodatni wynik finansowy za 2021 r., a najwyższy wystąpił w budżetach samorządów gmin. W porównaniu z poprzednim rokiem więcej JST osiągnęło nadwyżkę finansową. Poprawiła się w skali roku relacja wyniku finansowego ogółu JST do ich dochodu. Najwyższa relacja wystąpiła w przypadku samorządu województwa kujawsko-pomorskiego. Zmniejszyło się zadłużenie JST w porównaniu z 2020 r., a najbardziej samorządu województwa. Najwyższą wartość zadłużenia odnotowały samorządy miast na prawach powiatu.

W 2021 r. budżet jednostek samorządu terytorialnego z województwa kujawsko-pomorskiego został zamknięty dodatnim wynikiem finansowym (836,5 mln zł). Był on ponad 2,5-krotnie wyższy od notowanego w poprzednim roku i ponad 3-krotnie wyższy niż w 2015 r. We wszystkich typach JST odnotowano dodatni wynik finansowy za 2021 r., a najwyższy wystąpił w budżecie gmin (389,6 mln zł, tj. o 81,3% wyższy niż przed rokiem). Wynik finansowy gmin przypadający na 1 mieszkańca wyniósł 301,02 zł. Miasta na prawach powiatu zamknęły rok 2021 nadwyżką budżetową w wysokości 289,1 mln zł (w 2020 r. wynik finansowy wyniósł minus 61,5 mln zł), co dało zysk na poziomie 396,17 zł na 1 mieszkańca. Wynik finansowy samorządu województwa wyniósł 104,1 mln zł (51,42 zł na 1 mieszkańca) i był on o 67,4% wyższy

niż w 2020 r. Dodatni wynik finansowy samorządów powiatów był o 50,8% niższy niż w roku poprzednim (53,7 mln zł w 2021 r., co daje wynik finansowy 41,50 zł na 1 mieszkańca).

Do oceny efektywności działania JST może posłużyć relacja wyniku finansowego do osiągniętego dochodu. W 2021 r. relacja ta wśród ogółu JST województwa kujawsko-pomorskiego wyniosła 4,8%, tj. o 2,7 p. proc. więcej niż w 2020 r. i o 2,4 p. proc. więcej niż w 2015 r. Najwyższa relacja w analizowanym roku wystąpiła w przypadku samorządu województwa (7,9%).

Tablica 48. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Table 48. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2015	2019	2020	2021	
	w mln zł in million PLN				relacja wyniku finansowego do dochodów ogółem w % relation of budget result to total revenue in %
Ogółem Total	261,9	-125,7	324,8	836,5	4,8
Gminy ^a Gminas ^a	63,6	-7,9	214,9	389,6	4,6
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	175,4	-173,6	-61,5	289,1	5,1
Powiaty Powiats	18,8	53,5	109,2	53,7	2,9
Województwo Voivodship	4,1	2,3	62,2	104,1	7,9

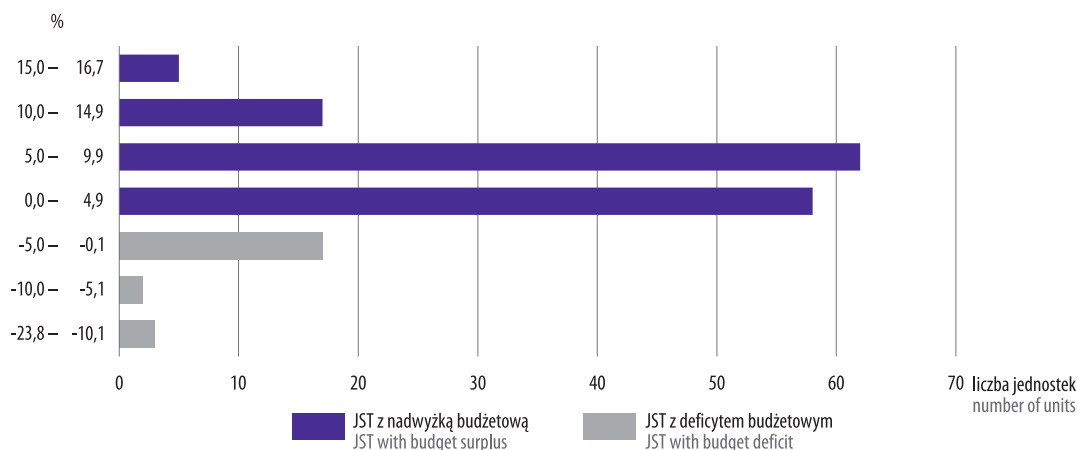
a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W analizowanym roku w województwie kujawsko-pomorskim więcej JST odnotowało nadwyżkę budżetową niż 2020 r. (w 2021 r. 86,6% spośród 164 JST, wobec 76,8 % w 2020 r.). Dodatni wynik finansowy uzyskały samorzady: 124 gmin spośród 140 gmin, 3 spośród 4 miast na prawach powiatu, 14 spośród 19 powiatów oraz samorząd województwa. Najwięcej było JST (120 jednostek), których relacja wyniku finansowego do dochodu wyniosła od 0,0% do 9,9%.

Wykres 75. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2021 r.

Chart 75. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2021

W 2021 r. zadłużenie JST zmniejszyło się w porównaniu z rokiem poprzednim (spadek o 1,4%) i wyniosło 4869,5 mln zł. Najbardziej zmalało zadłużenie samorządu województwa kujawsko-pomorskiego (spadek o 9,8%) i wyniosło 242,7 mln zł (tj. 120,28 zł na 1 mieszkańca). Największe zadłużenie odnotowały samorządy miast na prawach powiatu, tj. 2645,9 mln zł (3649,74 zł na 1 mieszkańca). Zadłużenie samorządów gmin wzrosło o 2,4% w porównaniu z poprzednim rokiem, tj. do 1762,3 mln zł (1363,20 zł na 1 mieszkańca).

Zadłużenie JST z województwa kujawsko-pomorskiego stanowiło 28,2% ich dochodów ogółem uzyskanych w 2021 r. (w 2020 r. 31,3%). Najwyższa relacja zadłużenia do dochodów wystąpiła w przypadku samorządów miast na prawach powiatu (46,7%, przed rokiem 51,7%).

**Tablica 49. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Table 49. Debt of local government units in 2021
As of 31 December

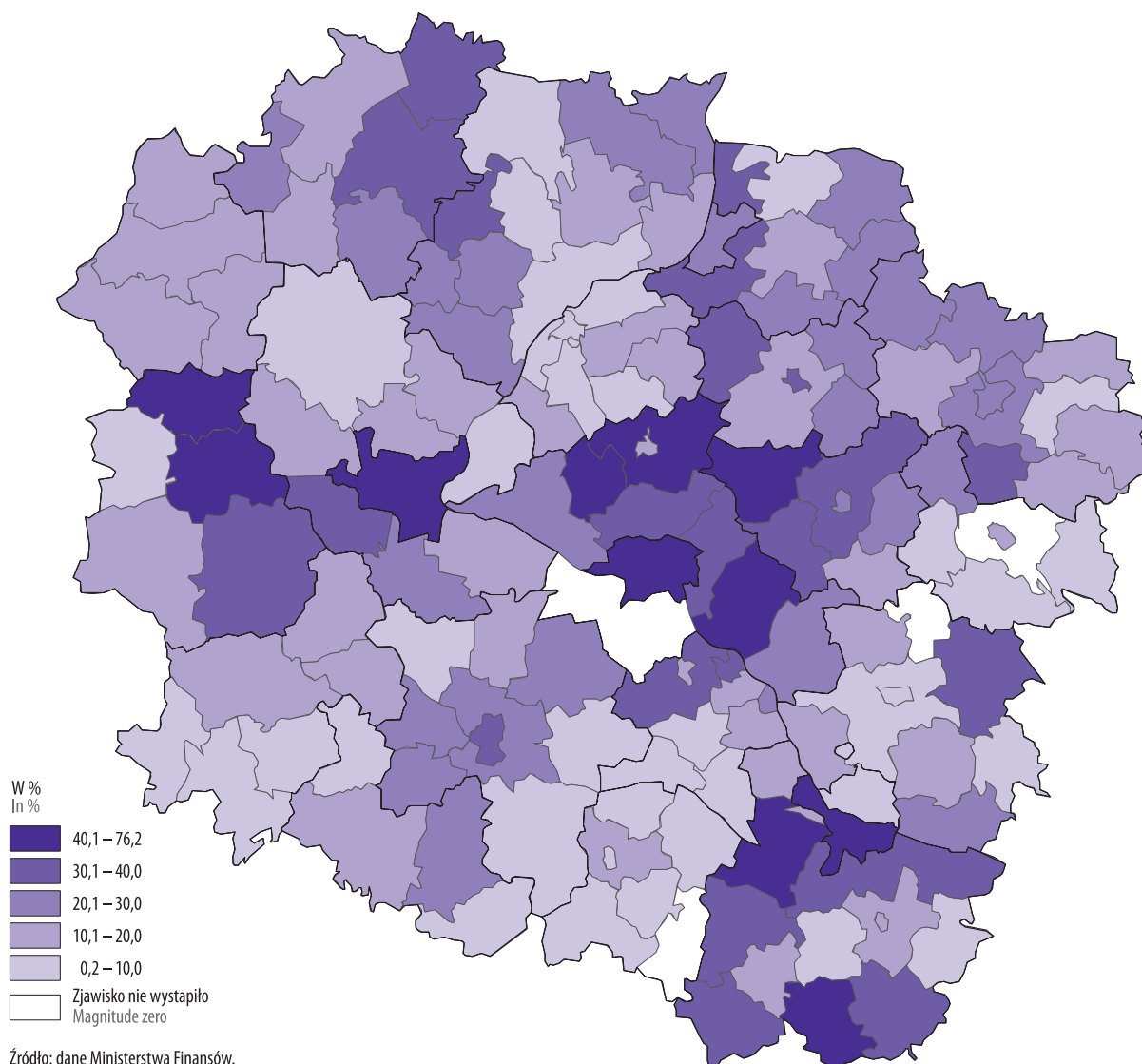
Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2020=100
Ogółem Total	4869,5	2413,39	28,2	98,6
Gminy ^a Gminas ^a	1762,3	1363,20	20,8	102,4
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	2645,9	3649,74	46,7	97,4
Powiaty Powiats	218,7	169,16	12,0	94,2
Województwo Voivodship	242,7	120,28	18,4	90,2

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2021 r. w ujęciu gminnym najwyższe zadłużenie w relacji do dochodów JST miała gmina miejsko-wiejska Brześć Kujawski (76,2% dochodów). Zadłużenie sięgające 67,5% dochodów wystąpiło w gminie miejskiej Toruń. W gminach wiejskich Łubianka i Chełmża zadłużenie przekroczyło 50,0% dochodów tych gmin. W gminie miejskiej Bydgoszcz relacja ta wyniosła 41,9%. Spośród samorządów powiatów najwyższa relacja zadłużenia do dochodów wystąpiła w powiecie golubsko-dobrzyńskim (45,9% dochodów). Samorządy gmin wiejskich: Chrostkowo, Topólka, Rypin i Wielka Nieszawka nie wykazały na koniec 2021 r. zadłużenia.

**Mapa 52. Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 52. Debt of gminas in % of total revenue in 2021
As of 31 December

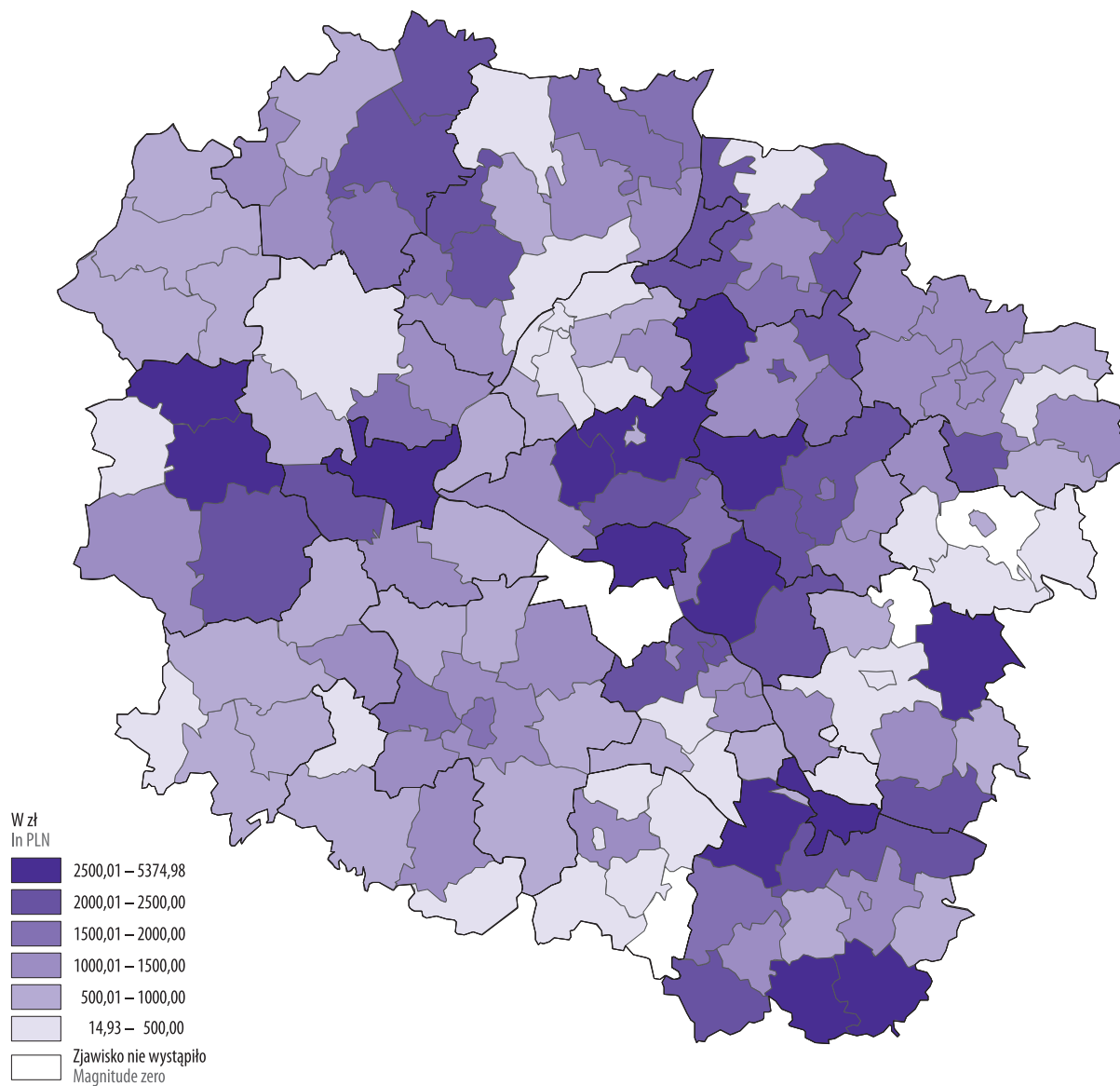

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of Ministry of Finance.

Spośród samorządów gmin województwa kujawsko-pomorskiego najwyższe zadłużenie w 2021 r. przypadające na 1 mieszkańca (5374,98 zł) miała gmina miejsko-wiejska Brześć Kujawski. Zadłużenie gmin miejskich Toruń i Bydgoszcz wyniosło odpowiednio 5227,11 zł na 1 mieszkańca i 3193,89 zł na 1 mieszkańca. Spośród powiatów najwyższe zadłużenie na 1 mieszkańca odnotował samorząd powiatu golubsko-dobrzyńskiego (644,62 zł).

**Mapa 53. Zadłużenie gmin na 1 mieszkańca w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 53. Debt of gminas per capita in 2021
As of 31 December

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.
Source: data of Ministry of Finance.

7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich

7.4. Projects co-financed by the European funds

Udział kwoty dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego według stanu na koniec czerwca 2022 r. wyniósł 4,6% całkowitej wartości w kraju. Niemal połowa łącznej wartości tych projektów pochodziła z regionalnych programów operacyjnych.

Wartość dotacji przekazanych JST w 2021 r. w ramach programów finansowanych z udziałem środków unijnych była nieznacznie wyższa niż rok wcześniej. Blisko połowę tej kwoty pozyskał samorząd województwa. Większość dotacji unijnych to dotacje na cele inwestycyjne.

Umowa Partnerstwa 2014–2020 jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014–2020. Instrumentami realizacji Umowy Partnerstwa są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO).

Do końca czerwca 2022 r. całkowita wartość dofinansowania w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na projekty realizowane w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła łącznie 14452,0 mln zł, w tym 77,0% pochodziło ze środków unijnych. Oznacza to, iż na 1 mieszkańca przypadło 7184,14 zł dofinansowania (o 12,7% mniej niż na 1 mieszkańca w Polsce). Wartość projektów realizowanych ze środków wspólnotowych przypadająca na 1 mieszkańca (5530,70 zł) również była niższa od notowanej w kraju (o 13,6% niższa). Wartość projektów zrealizowanych w województwie stanowiła 4,6% takich projektów w Polsce.

Tabela 50. Wartość całkowita oraz wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa do końca czerwca 2022 r.^a

Table 50. The total value and the value of EU co-financing of projects implemented under the Partnership Agreement 2014–2020 in the Voivodship by the end of June 2022^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	W odsetkach ^b (Polska=100) In percent ^b (Poland=100)	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	14452,0	11125,8	4,6	7184,14
programy operacyjne: operational programmes:				
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	4610,5	3826,4	4,2	2291,87
Inteligentny Rozwój Smart Growth	1904,9	1076,2	5,1	946,91
Polska Cyfrowa Digital Poland	205,7	166,9	2,3	102,23
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	614,3	538,7	3,5	305,37
Regionalny Program Operacyjny Regional Operational Programme	7116,7	5517,6	5,5	3537,74

^a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. ^b Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschodnia.

Źródło: dane Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

^a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. ^b For Poland, together with the funds of the Operational Programme Eastern Poland.

Source: data of the Ministry of Funds and Regional Policy.

W województwie kujawsko-pomorskim niemal połowa (49,2%) wartości projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 w województwie (według stanu na koniec 2022 r.) pochodziła z regionalnych programów operacyjnych (7116,7 mln zł, w tym 77,5% z funduszy unijnych). Dofinansowanie realizowane w ramach regionalnych programów operacyjnych wyniosło 3537,74 zł na 1 mieszkańca województwa. Projekty realizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko do końca czerwca 2022 r. opiewały na kwotę 4610,5 mln zł (31,9% wartości projektów ogółem). W województwie kujawsko-pomorskim środki wspólnotowe pokryły 83,0% łącznej kwoty tego Programu. Dofinansowanie z Programu Operacyjnego: Inteligentny Rozwój stanowiło 13,2% łącznej wartości dofinansowania, Wiedza Edukacja Rozwój – 4,3% a z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa – 1,4%.

Wartości projektów europejskich opisane powyżej nie stanowią wszystkich środków europejskich wykorzystywanych w województwie kujawsko-pomorskim. Projekty te nie obejmują:

- funduszy z formalnie już zakończonych poprzednich ram finansowych 2007–2013, lecz jeszcze później w niewielkim stopniu wykorzystywanych,
- środków pozaunijnych z Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF; tzw. Funduszu Norweskiego), Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (SPPW) i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG),
- projektów unijnych na lata 2014–2020 realizowanych poza funduszami strukturalnymi i Funduszem Spójności, czyli poza Umową Partnerstwa i pieczęcią Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (np. realizowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW).

Tylko część publicznych środków przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest wydatkowana przez samorządy. Pozostałe środki trafiają bezpośrednio do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

Całkowita wartość realizowanych przez samorządy projektów europejskich obejmuje publiczne środki europejskie uzyskiwane w formie dotacji oraz wkład własny pochodzący z dochodów własnych samorządów lub z kredytów i pożyczek.

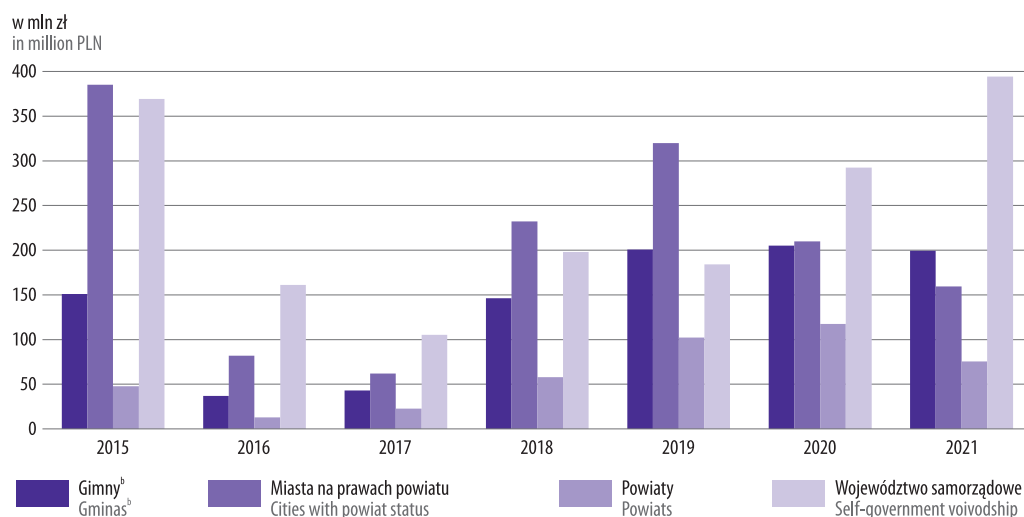
Wartość dotacji przekazanych JST z województwa kujawsko-pomorskiego w ramach programów finansowanych z udziałem środków unijnych w 2021 r. wyniosła 828,3 mln zł. Było to o 0,4% więcej niż w roku poprzednim, ale o 13,1% mniej niż w 2015 r. Najwyższą kwotę tych dotacji pozyskał samorząd województwa, tj. 394,3 mln zł (47,6% wartości ogółem). Było to o 34,9% więcej niż przed rokiem i o 6,8% więcej niż w 2015 r. W 2021 r. samorządy gmin uzyskały takich dotacji 199,4 mln zł, tj. o 2,7% mniej niż przed rokiem, ale o 32,2% więcej niż w 2015 r. Samorządy miast na prawach powiatu pozyskały 159,3 mln zł dotacji na realizację projektów europejskich (o 24,1% mniej niż w 2020 r. i o 58,6% mniej niż w 2015 r.). Najmniejszą wartość tych dotacji, bo 75,4 mln zł, odnotowano wśród samorządów powiatów. Wartość dotacji przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich samorządom powiatów w 2021 r. była o 35,9% niższa od uzyskanej rok wcześniej, ale o 57,7% wyższa niż w 2015 r.

Dotacje z funduszy europejskich (nie tylko z budżetu Unii Europejskiej, ale także ze środków pochodzących z Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy) oznaczone są w klasyfikacji dochodów budżetowych czterema paragrafami:

- §§ 200 i 620 dotyczą ram finansowych okresu 2007–2013 oraz źródeł pozaunijnych,
- §§ 205 i 625 dotyczą ram finansowych okresu 2014–2020.

Dotacje z tytułu §§ 200 i 205 odnoszą się do projektów i zadań o charakterze nieinwestycyjnym, a dotacje z §§ 620 i 625 – do zadań inwestycyjnych. Dotacje te wchodzą do budżetów jednostek samorządu terytorialnego, gdy jednostki te skutecznie aplikują o ich przyznanie.

Wykres 76. Dotacje otrzymane przez jednostki samorządu terytorialnego na realizację projektów europejskich^a
Chart 76. Grants received by local government units for the implementation of European projects^a

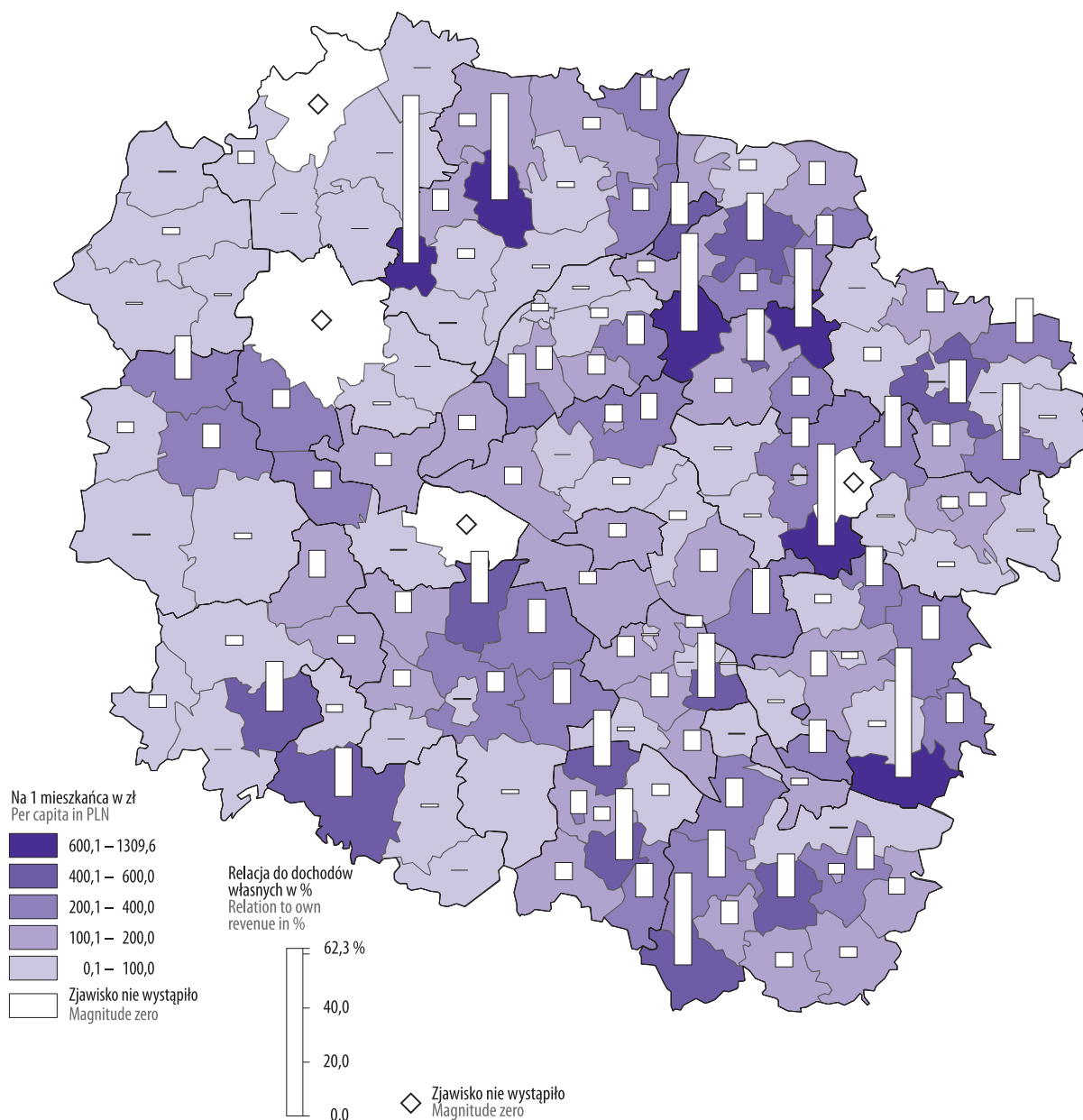

a Dane dotyczą dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej. b Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
 a Data relate to grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification. b Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Wartość dotacji dla JST z województwa kujawsko-pomorskiego na realizację projektów europejskich otrzymanych w 2021 r. wyniosła 409,25 zł na 1 mieszkańca (przed rokiem było to 404,51 zł na 1 mieszkańca, a w 2015 r. – 456,36 zł na 1 mieszkańca). Najwięcej takich dotacji uzyskały samorządy miast na prawach powiatu (218,28 zł na 1 mieszkańca). W 2021 r. pozostałe typy jednostek samorządowych uzyskały dotacje na finansowanie projektów europejskich: samorząd województwa – 194,79 zł na 1 mieszkańca, samorządy gmin – 154,03 zł na 1 mieszkańca a samorządy powiatów – 58,27 zł na 1 mieszkańca.

W województwie kujawsko-pomorskim kwota dotacji otrzymanych przez JST na realizację projektów europejskich w odniesieniu do dochodów własnych była niższa niż rok wcześniej (spadek wskaźnika z 12,1% w 2020 r. do 11,1% w 2021 r.). Najwyższa relacja wystąpiła w samorządzie województwa (72,0%). W 2021 r. relacja dotacji otrzymanych przez samorządy powiatów na realizację projektów europejskich do ich dochodów własnych wyniosła 11,8%, a w samorządach gmin i miast na prawach powiatu było to odpowiednio 5,8% i 5,6%.

Mapa 54. Dotacje otrzymane przez gminy^a na realizację projektów europejskich^b w 2021 r.
Map 54. Grants received by gminas^a for the implementation of European project^b in 2021

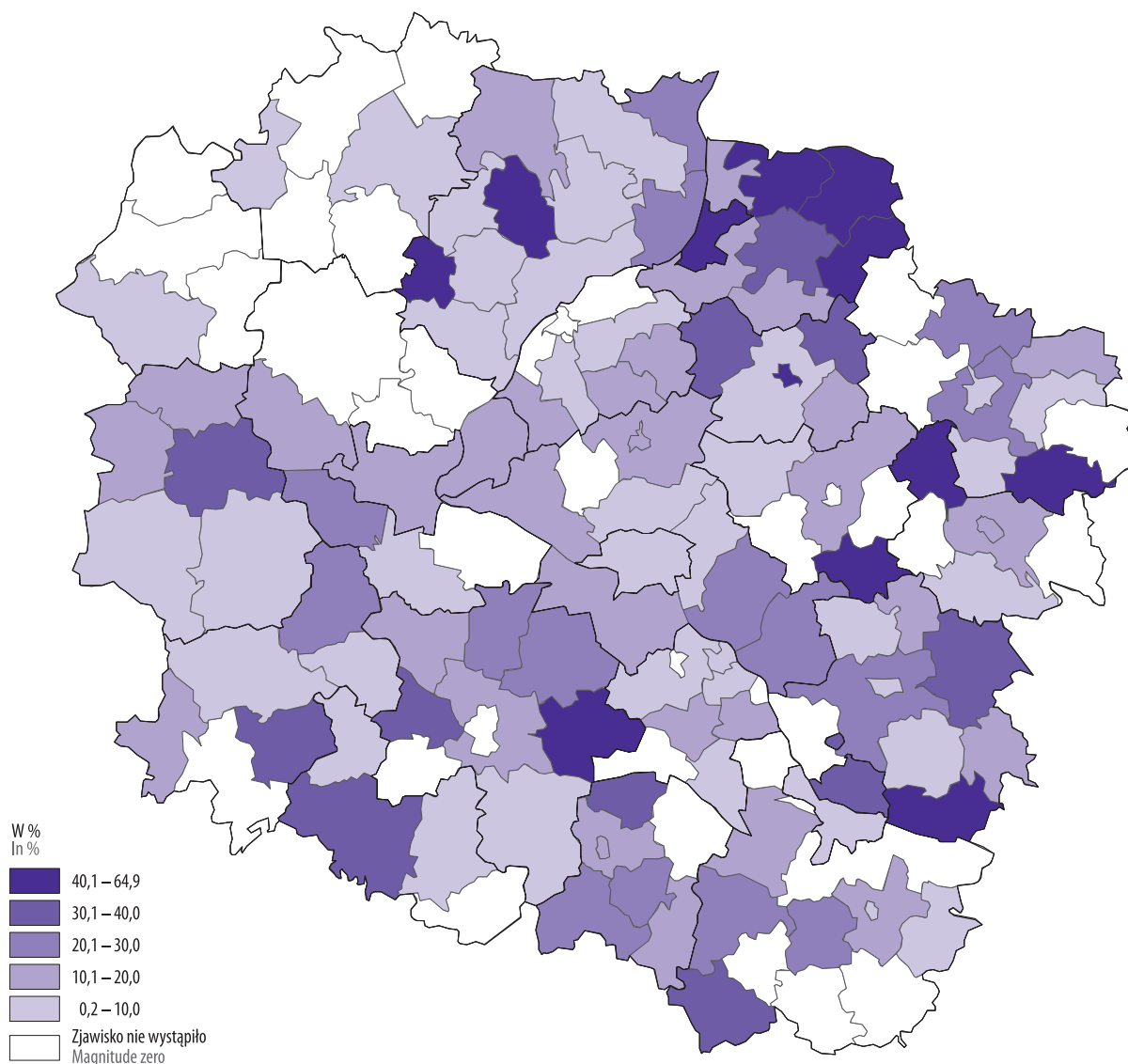
a Dotacje dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej. b Dane dotyczą dotacji z §§ 200, 620, 205 i 625 klasyfikacji budżetowej.
 a Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts. b Data relate to grants from §§ 200, 620, 205 and 625 of the budget classification.

W 2021 r. JST uzyskały dotacje z UE z przeznaczeniem na zadania inwestycyjne w wysokości 52,8 mln zł. Było to o 16,3% więcej niż przed rokiem, ale o 32,6% mniej niż w 2015 r. Dotacje na zadania inwestycyjne stanowiły 63,7% ogólnej wartości dotacji europejskich (55,0% w 2020 r.). Najwyższą wartość dotacji europejskich na cele inwestycyjne, bo 24,0 mln zł, uzyskał samorząd województwa (45,4% dotacji inwestycyjnych). Było to o 157,7% więcej niż w 2020 r. Samorządy gmin uzyskały takich dotacji 15,0 mln zł, samorządy miast na prawach powiatu – 10,1 mln zł a samorządy powiatów – 3,7 mln zł.

Dotacje europejskie na cele inwestycyjne stanowiły 21,4% wydatków inwestycyjnych realizowanych przez JST województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r. Najwyższy udział odnotowano w budżecie samorządu województwa (57,7%). W pozostałych typach JST udział ten kształtował się od 12,8% do 16,8% wydatków inwestycyjnych.

Mapa 55. Udział europejskich dotacji inwestycyjnych^a otrzymanych przez gminy^b w wydatkach inwestycyjnych ogółem w 2021 r.

Map 55. Share of the European investment grants^a received by gminas^b in total investment expenditure in 2021

a Dotacje dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej. b Dane dotyczą dotacji z §§ 620 i 625 klasyfikacji budżetowej.
a Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts. b Data relate to grants from §§ 620 and 625 of the budget classification.

7.5. Planowanie przestrzenne

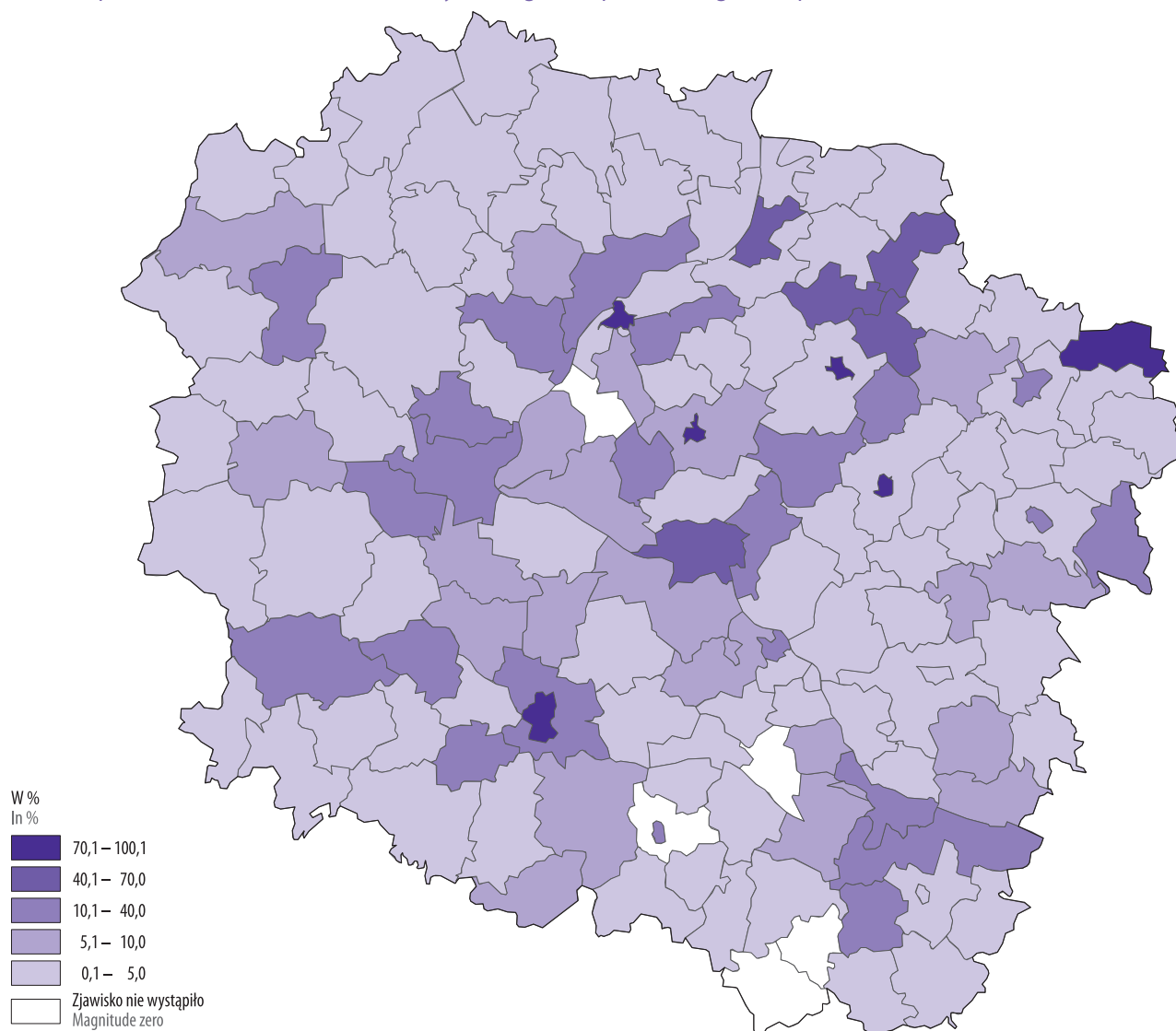
7.5. Spatial planning

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim obowiązywało 4,1 tys. planów zagospodarowania przestrzennego, co stanowiło 7,0% wszystkich planów zagospodarowania przestrzennego w kraju. Liczba tych planów zwiększyła się o 2,8% względem roku poprzedniego.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem wyniósł 7,9% (w kraju 31,7%) i wzrósł o 0,2 p. proc. w odniesieniu do 2020 r. (w kraju o 0,3 p. proc.).

Mapa 56. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem^a w 2021 r.

Map 56. Share of the area covered by binding local spatial management plans in total area^a in 2021

^a Wartość wskaźnika większa od 100% wynika z rozbieżności zapisów w dokumentacji planistycznej gmin w stosunku do powierzchni geodezyjnej publikowanej przez GUGIK z uwzględnieniem prowadzonej od 2006 rewizji granic jednostek terytorialnych.

^a The index value greater than 100% results from the discrepancy in the planning documentation of the municipalities in relation to the geodetic area published by GUGIK, taking into account the revision of territorial units' borders since 2006.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 0,6 tys. projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. Było to 6,4% ogólnej liczby tych projektów w Polsce. Liczba planów w trakcie sporządzania wzrosła w porównaniu do 2020 r. o 11,8% (w kraju o 6,5%).

Podobnie jak w kraju, blisko połowę projektów planów zagospodarowania przestrzennego stanowiły te, których sporządzanie trwa krócej niż dwa lata. Istotny odsetek (blisko 30%) stanowiły także projekty planów, których sporządzanie trwa dłużej niż trzy lata (w kraju ponad 1/3).

W 2021 r. powierzchnia terenów wskazanych w studium do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyniosła 174,3 tys. ha i zmniejszyła się w stosunku do 2020 r. o 7,0%.

Rewitalizacja stanowi jeden z obszarów działań władz lokalnych skierowanych na poprawę stanu zagospodarowania i jakości życia na obszarach będących w stanie kryzysowym. Potrzeba rewitalizacji wynika z narastających problemów o charakterze przestrzennym i infrastrukturalnym, jak i społecznym oraz gospodarczym. Jej efektem powinno być przywrócenie funkcji danego obszaru z uwzględnieniem nowych uwarunkowań i potrzeb poprzez np. likwidację zagrożeń środowiska naturalnego, przywrócenie wartości użytkowych terenu, stwarzanie nowych miejsc pracy, spadek zagrożenia przestępczością, zachowanie dziedzictwa kulturowego, poprawę dostępu do usług kulturalnych lub edukacyjnych, przeciwdziałanie trudnościom gospodarczym tych terenów oraz złemu stanowi technicznemu budynków.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem wyniósł 7,9% i był niższy niż w kraju o 23,8 p. proc. Działania rewitalizacyjne prowadziło 88,9% gmin, a ich liczba wzrosła rok do roku o 4,9%. Największą powierzchnię obszaru rewitalizacji zajmowały tereny mieszkaniowe łącznie z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi (121,6 tys. ha).

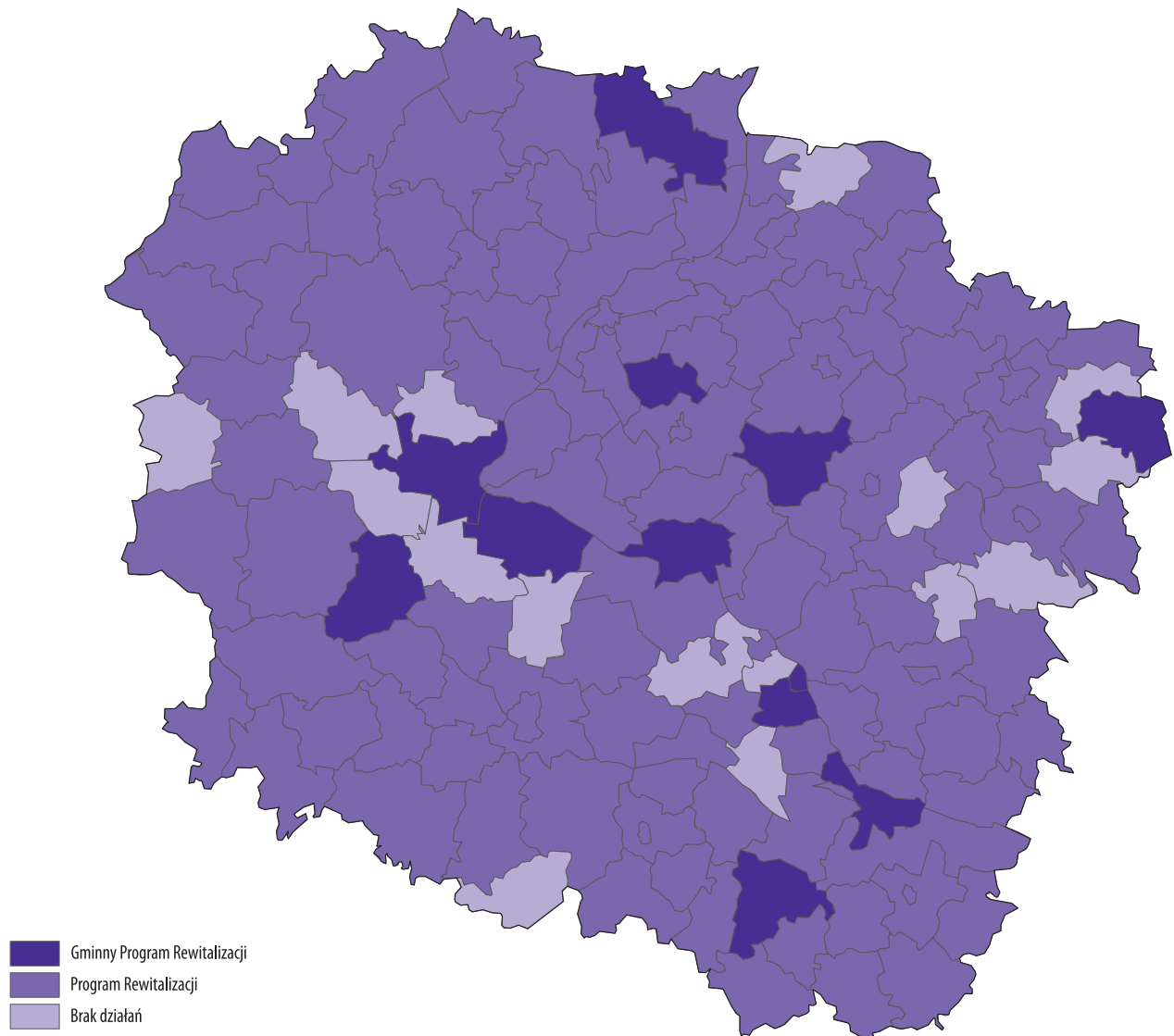
Rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji, na podstawie działań przygotowanych przez gminy i prowadzonych na podstawie dokumentu strategicznego (gminnego programu rewitalizacji, programu rewitalizacji lub innego dokumentu strategicznego).

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim działania rewitalizacyjne prowadziło 128 gmin, co stanowiło 88,9% ogółu gmin w województwie i 9,0% w kraju. W porównaniu z 2020 r. liczba gmin prowadzących takie działania zwiększyła się o 6, czyli o 4,9%.

Działania rewitalizacyjne w 2021 r., podobnie jak rok wcześniej, prowadziły wszystkie miasta na prawach powiatu i gminy miejsko-wiejskie. W tym okresie liczba gmin miejskich prowadzących działania rewitalizacyjne zwiększyła się o 11,8%. Spośród 92 gmin wiejskich działania rewitalizacyjne w 2021 r. prowadziło 82,6% z nich, co oznacza wzrost rok do roku o 4,3 p. proc.

Spośród wszystkich gmin prowadzących działania rewitalizacyjne w województwie kujawsko-pomorskim 90,6% z nich prowadziło je na podstawie Programu Rewitalizacji (PR), natomiast 9,4% na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR). Ponad 60% gmin prowadzących działania na podstawie programu PR stanowiły gminy wiejskie.

Mapa 57. Aktywność gmin w zakresie rewitalizacji w 2021 r.
Map 57. Activity of the gminas in the field of revitalization in 2021

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych (m.in.: niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- środowiskowych (m.in.: przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska),
- przestrzenno-funkcjonalnych (m.in.: niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych),
- technicznych (m.in.: degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, niefunkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego stanowi pierwszy etap działań prowadzących do wskazania terytorium gminy, na którym będzie prowadzona rewitalizacja.

W 2021 r. informacje o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego podało 130 gmin, co stanowiło 90,3% ogółu gmin w województwie kujawsko-pomorskim. Ich liczba wzrosła w stosunku do 2020 r. o 2,4%. Co ciekawe, wszystkie gminy, które w 2021 r. nie podały informacji o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (9,7%) były gminami wiejskimi.

Powierzchnia obszaru zdegradowanego wyniosła 278158 ha i zwiększyła się o 0,8% w porównaniu z 2020 r. Ponad 99% tej powierzchni znajdowało się w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne.

Tablica 51. Obszary zdegradowane w gminach

Table 51. Degraded area in gminas

Wyszczególnienie Specification	2020	2021		2020	2021	
	liczba gmin, które wyznaczyły obszar zdegradowany number of gminas which have designated degraded area			powierzchnia obszaru zdegradowanego area of degraded area		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers		w % in %	w ha in ha		w % in %
Ogółem Total	127	130	90,3	275906	278158	15,5
gminy miejskie urban gminas	11	13	100,0	2933	4078	26,2
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	4	4	100,0	9713	9713	22,4
gminy wiejskie rural gminas	77	78	84,8	170738	171845	15,4
gminy miejsko-wiejskie urban-rural gminas	35	35	100,0	92522	92522	14,9

W 2021 r. obszar zdegradowany w momencie jego wyznaczenia zamieszkiwało 458,9 tys. osób i liczba ta wzrosła o 0,9% w stosunku do poprzedniego roku. Prawie cała ludność (99,5%) zamieszkiwała tego typu obszary w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz co najmniej jednego o charakterze gospodarczym lub środowiskowym lub technicznym lub przestrzenno-funkcjonalnym, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji powinien być wyznaczony na podstawie zapisów uchwały rady gminy lub przynajmniej wskazany w dokumentach strategicznych uchwalonych przez radę gminy.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim powierzchnia obszarów rewitalizacji w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR wyniosła 159,5 tys. ha, co stanowiło 14,7% takiej powierzchni w kraju. W porównaniu do 2020 r. powierzchnia ta zwiększyła się o 2,2% i w 2021 r. wyniosła 8,9% powierzchni województwa.

Według stanu na koniec 2021 r. obszar rewitalizacji w gminach prowadzących działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR zamieszkiwało 335,3 tys. osób i było to o 0,3% mniej niż w roku poprzednim. Osoby te stanowiły 16,6% mieszkańców województwa, czyli o 0,1 p. proc. mniej niż w 2020 r.

W 2021 r. w gminach prowadzących działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR największą powierzchnię obszaru rewitalizacji – 112,8 tys. ha przeznaczono na tereny mieszkaniowe łącznie z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi na wsi. Udział tego rodzaju terenów w powierzchni obszaru rewitalizacji ogółem wyniósł 70,7% i stanowił 6,3% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego. Powierzchnia terenów mieszkaniowych łącznie z towarzyszącymi terenami usługowymi i komunikacyjnymi w miastach wyniosła 8,8 tys. ha i stanowiła 5,5% obszaru rewitalizacji. Tereny niezamieszkane zabudowane oraz pozostałe tereny niezamieszkane stanowiły po około 12% ogólnej powierzchni rewitalizacji w województwie. Najmniej, bo 0,2 tys. ha stanowiła powierzchnia terenów zieleni. Parki, zieleńce i cmentarze zajmowały 0,1% obszaru rewitalizacji.

Przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji to sformalizowana i zdefiniowana w programach rewitalizacji forma aktywności podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacji służąca realizacji celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia realizowane mogą być przez gminę (jej jednostki organizacyjne) lub inny podmiot publiczny lub prywatny. Przedsięwzięcia podstawowe to takie, dla których zawarto: nazwy przedsięwzięć i podmioty je realizujące, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość środków finansowych, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji. Przedsięwzięcia, dla których nie ma możliwości wskazania powyższych informacji – zgodnie z ustawą o rewitalizacji – stanowią przedsięwzięcia dopuszczalne.

W gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR w 2021 r. zaplanowano na cały okres obowiązywania programu 1,7 tys. przedsięwzięć. Było to o 2,7% więcej niż rok wcześniej. Spośród zaplanowanych przedsięwzięć 52,9% stanowiły te, dla których dominowały interwencje w obszarze społecznym. Było to o 1,9% więcej niż w 2020 r. Odsetek przedsięwzięć z interwencjami tego rodzaju w ogólnej liczbie przedsięwzięć wahał się od 50,9% w miastach na prawach powiatu do 64,2% w gminach wiejskich.

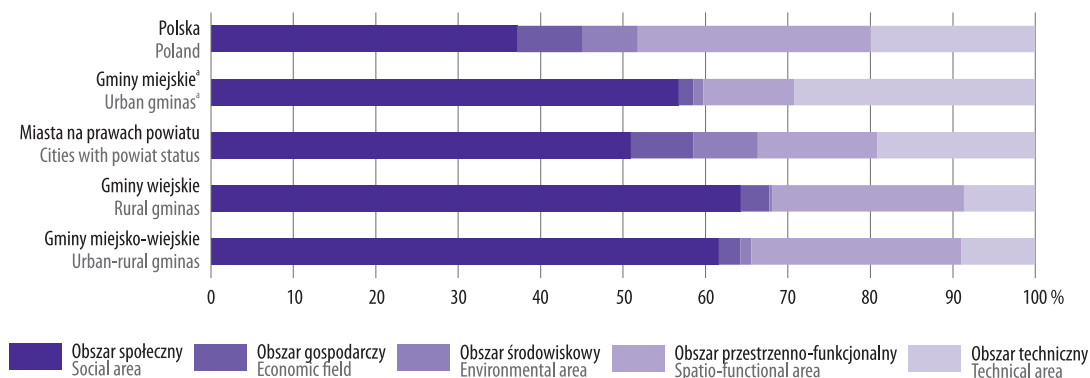
Ponad 1/5 stanowiły przedsięwzięcia, dla których dominowały interwencje w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym, co oznacza wzrost o 0,5% względem 2020 r. Ten rodzaj przedsięwzięć rewitalizacyjnych dominował w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich (po ok. 25%).

W 2021 r. przedsięwzięcia, dla których dominowały interwencje w obszarze technicznym stanowiły 12,6% obszaru rewitalizacji, czyli o 13,4% więcej niż rok wcześniej. Warto podkreślić, że ten rodzaj zaplanowanych działań rewitalizacyjnych dominował w gminach miejskich (blisko 30%).

Spośród gmin prowadzących działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR zaplanowanych na cały okres obowiązywania najmniej było przedsięwzięć, dla których dominowały interwencje w obszarze gospodarczym i środowiskowym (odpowiednio 3,8% i 2,1%).

Wykres 77. Struktura przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji zaplanowanych w programach rewitalizacji GPR/PR według obszaru interwencji w % w 2021 r.

Chart 77. Structure of revitalisation undertakings planned of revitalisation in programme GPR/PR by intervention areas in % in 2021

W 2021 r. w gminach, które prowadziły działania rewitalizacyjne na podstawie GPR lub PR rozpoczęto lub realizowano 516 przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji, czyli o 33,7% więcej niż w 2020 r. W tym okresie trzykrotnie wzrosła liczba rozpoczętych i realizowanych projektów w gminach miejskich i w 2021 r. wyniosła 178, co stanowiło 34,5% przedsięwzięć w województwie kujawsko-pomorskim. O blisko 40% wzrosła także w stosunku do 2020 r. liczba projektów rozpoczętych i realizowanych w gminach miejsko-wiejskich.

W województwie kujawsko-pomorskim w roku sprawozdawczym 2021 zakończono 258 przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji, czyli ponad dwukrotnie więcej niż rok wcześniej. Blisko 45% z nich została zakończona w gminach wiejskich, a ponad ¼ w gminach miejsko-wiejskich.

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim

Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące) Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN	807104,0	317955,2	300927,6	418859,8	418383,2	460768,2	482193,8	.
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące) Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN	125375,1	57746,5	70796,2	76648,3	97029,4	71536,9	101213,1	.
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dam ³ Industrial wastewater discharged per capita in dam ³	0,031	0,032	0,033	0,033	0,033	0,032	0,034	.
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w % Share of waste municipal collected separately in total municipal waste in %	21,6	23,8	25,8	28,6	30,2	35,8	37,2	.
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	-0,64	-0,33	-0,17	-1,33	-1,33	-3,65	-5,71	-4,54
Urodzenia żywe na 1000 ludności Live births per 1000 population	9,19	9,52	10,03	9,55	9,32	8,83	8,26	7,49
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	-1,36 ^a	-0,78	-0,63	-1,18	-1,29	-0,99	-1,08	-0,91
Wskaźnik starości demograficznej w % Old age ratio in %	15,3	15,9	16,5	17,1	17,7	18,4	18,9	19,6
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6	.	738	797	832	853	820	851	.
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w % w 4 kwartale Employment rate by LFS in % in the 4 quarter	51,6	51,3	51,6	52,3	53,2	54,4	55,0	55,9
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL w % w 4 kwartale Activity rate by LFS in % in the 4 quarter	55,7	55,1	54,3	54,7	55,2	55,7	57,3	58,2
Stopa bezrobocia według BAEL w % w 4 kwartale Unemployment rate by LFS in % in the 4 quarter	7,3	7,0	4,9	4,4	3,5	2,2	3,9	3,9
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	36	30	26	24	27	25	22	23
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^a w zł Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^a in PLN	3459,49	3583,99	3867,60	4135,08	4503,13	4765,04	5227,97	5861,17
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys. Annual average number of retirees and pensioners in thousand	457,8	460,9	464,1	478,3	482,3	485,1	482,9	482,6
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1826,08	1860,33	1911,46	2000,37	2098,49	2219,07	2373,17	2597,62
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł Average monthly per capita available income in households in PLN	1245,69	1308,63	1456,55	1611,33	1770,82	1845,34	1932,22	.
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^b w % At-risk-of-poverty rate after social transfers ^b in %	.	.	.	.	19,7	16,6	20,4	.

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. b Na podstawie danych z Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności (EU-SILC).

a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. b Based on data from the European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC).

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (dok.)
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w % Beneficiaries benefiting from social assistance in number of total population in %	9,7	8,8	8,0	7,2	6,6	6,0	5,6	.
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 Children staying in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3	49	56	65	81	100	108	137	.
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Dwelling stocks per 1000 population (as of 31 December)	351,2	354,4	358,1	362,1	366,6	382,3	388,3	.
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m ³ Consumption of water from water supply system in households per capita in m ³	34,0	34,1	32,6	35,3	35,4	35,9	35,7	.
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca Doctor's consultation provided within the scope of out-patient health care per capita	7,4	7,4	7,5	7,6	7,6	6,8	7,5	.
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (stan na 31 grudnia) Population per out-patient health care unit (as of 31 December)	1794	1787	1758	1726	1739	1763	1786	.
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^a w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^a in %	95,3	94,8	95,6	94,4	95,1	94,0	92,3	93,1
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^a w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^a in %	3,8	4,6	3,8	4,7	4,0	5,0	6,5	5,7
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^a w mln zł (ceny bieżące) Investment outlays of non-financial enterprises ^a in million PLN (current prices)	4089,4	2998,3	3801,2	3203,1	3670,2	4029,0	4688,5	5102,5
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^a (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Investment outlays of non-financial enterprises ^a (previous year=100; current prices)	115,6	73,3	126,8	84,3	114,6	109,8	116,4	108,8
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca ^b w zł (ceny bieżące) Intramural expenditures on research and development ^b per capita in PLN (current prices)	174,6	139,1	209,9	291,5	347,8	438,1	574,2	.
Sprzedaż detaliczna towarów ^c (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Retail sale of goods ^c (previous year=100; current prices)	107,1	104,2	104,0	107,1	96,7	86,7	122,9	110,0
Drogi powiatowe i gminne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej District and communal roads with hard surface per 100 km ² of total area	79,8	81,8	85,4	87,0	90,3	89,6	91,2	.
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w % Share of renewable energy sources in production of electricity in %	68,6	58,7	51,4	48,7	45,5	45,4	46,6	.
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %: Share of own revenue in total revenue of local government units in %:								
ogółem total	46,0	44,6	44,5	44,6	44,4	43,3	43,2	.
gminy ^d gminas ^d	46,5	40,1	39,3	40,5	41,0	41,0	40,5	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	54,8	55,3	55,5	54,5	51,7	49,3	50,3	.
powiaty powiats	30,7	32,3	33,4	33,3	36,8	36,8	35,0	.
województwo voivodship	28,8	41,0	42,8	40,5	43,8	41,5	41,5	.

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Bez amortyzacji środków trwałych. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. d Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu.
a Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. b Excluding depreciation of fixed assets. c Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. d Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (dok.)
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %: Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %:								
ogółem total	18,7	10,3	12,5	18,4	16,9	14,9	15,0	.
gminy ^a gminas ^a	17,5	10,2	13,0	19,2	14,8	13,0	14,5	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	16,8	9,2	11,2	15,8	17,8	14,7	11,2	.
powiaty powiats	13,4	11,3	14,1	19,9	18,2	18,3	15,8	.
województwo voivodship	38,0	16,5	13,7	23,2	25,4	23,6	34,2	.
Dotacje inwestycyjne ogółem^b dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł: Total investment grants ^b for local government units in milion PLN:								
ogółem total	1023,9	376,9	291,4	669,8	679,5	582,3	803,6	.
gminy ^a gminas ^a	226,8	111,3	117,9	231,7	210,0	184,4	333,6	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	389,6	95,1	57,1	207,4	283,3	173,6	162,2	.
powiaty powiats	79,8	57,3	69,9	135,7	103,9	119,4	61,6	.
województwo voivodship	327,6	113,2	46,6	95,0	82,3	104,9	246,2	.
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł: Result of budgets of local government units in milion PLN:								
ogółem total	261,9	457,7	67,4	-400,0	-125,7	324,8	836,5	.
gminy ^a gminas ^a	63,6	206,0	-4,7	-350,9	-7,9	214,9	389,6	.
miasta na prawach powiatu cities with powiat status	175,4	129,0	51,8	7,0	-173,6	-61,5	289,1	.
powiaty powiats	18,8	53,6	18,6	-33,1	53,5	109,2	53,7	.
województwo voivodship	4,1	69,1	1,7	-23,0	2,3	62,2	104,1	.

a Bez gmin mających również status miast na prawach powiatu. b Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status. b Sum of all types of investment grants.

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu

Selected data on Bydgoszcz and Toruń

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu
Table II. Selected data on Bydgoszcz nad Toruń
A. Bydgoszcz

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:								
gazowych gaseous	843993	827969	825874	803512	789295	920901	988966	.
pyłowych particulates	215	126	133	180	137	117	162	.
Odpady wytworzone ^a w tys. t Waste generated ^a in thousand tonnes	137,2	140,2	110,7	129,2	91,1	114,7	80,9	.
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg Mixed municipal waste collected per capita in kg	287,5	244,7	238,9	217,3	225,1	206,9	182,1	.
Ludność (stan na 31 grudnia) Population (as of 31 December)	355645	353938	352313	350178	348190	339068	334026	330038
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	-1,73	-1,30	-1,26	-2,50	-2,76	-5,43	-6,90	-5,84
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	-3,10 ^b	-2,28	-2,52	-3,01	-2,83	-4,98	-5,89	-5,47
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)	635	657	681	704	722	720	730	742
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^c na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments ^c per 1000 children aged 3–6	.	860	922	953	968	959	1013	.
Stopa bezrobocia rejestrowanego ^d (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rate ^d (as of 31 December) in %	5,4	4,8	3,9	3,6	2,9	3,6	2,5	2,2
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons (as of 31 December) in %	50,8	49,1	49,8	48,5	45,6	43,0	47,5	36,8
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	16	11	13	9	10	8	8	6
Liczba osób na 1 przychodnię ^e (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments ^e (as of 31 December)	2068	2023	1874	1692	1619	1638	1561	.
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^e na 1 mieszkańca Medical consultations provided in out-patient health care ^e per capita	10,7	10,9	11,0	11,3	11,4	10,1	11,5	.
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %	3,9	3,3	2,9	2,7	2,9	2,5	2,5	.

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. c Łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. d Dane za lata 2015–2020 wyszacowane na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 natomiast od 2021 r. w oparciu o Powszechny Spis Rolny 2020. Dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie. e Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji.

a During the year; excluding municipal waste. b In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. c Including children in units performing health care activities throughout the school year. d Data for 2015–2020 estimated on the basis of the Agricultural Census 2010 and from 2021 onwards on the basis of the Agricultural Census 2020. Data from 2021 onwards are not fully comparable with data for previous years. e Data have included health care of the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior and Administration.

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (dok.)

Table II. Selected data on Bydgoszcz nad Toruń (cont.)

A. Bydgoszcz

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^a i klubach dziecięcych w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^a and children's club in %	10,9	11,5	11,5	13,7	18,0	21,2	23,9	.
Miejsca w żłobkach ^a i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^a and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)	114	115	116	143	187	242	270	.
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan na 31 grudnia) Population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)	2,40	2,38	2,34	2,31	2,28	2,18	2,14	.
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)	121	121	122	121	125	132	136	138
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)	82	81	81	83	85	88	90	91
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)	14	15	17	14	15	18	20	20
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^b in %	2,5	2,9	0,2	3,5	1,6	5,0	5,0	5,2
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^c na 1 mieszkańca w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^c per capita in PLN	5115	3537	3660	4579	4051	4613	4850	.
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	2,6	2,4	4,1	3,2	3,8	4,9	4,3	4,9
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Own revenue of the city budget per capita in PLN	2809	3001	3202	3462	3654	3590	3976	.
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Property expenditure of the city budget per capita in PLN	676	534	658	1161	1695	1195	774	.

a łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017-2021 żłobkami przykładowymi. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. c Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

a Including nursery wards as well as in 2017-2021 workplace nurseries. b Data concern economic entities employing more than 49 persons. c Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (dok.)
Table II. Selected data on Bydgoszcz and Toruń (cont.)
B. Toruń

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:								
gazowych gaseous	302320	311094	259814	283089	302714	288089	298747	.
pyłowych particulates	127	104	49	41	29	28	29	.
Odpady wytworzone ^a w tys. t Waste generated ^a in thousand tonnes	60,9	49,8	32,6	24,9	22,5	22,7	32,4	.
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg Mixed municipal waste collected per capita in kg	299,1	312,6	309,4	307,1	297,1	283,0	261,7	.
Ludność (stan na 31 grudnia) Population (as of 31 December)	202689	202521	202562	202074	201447	198801	197112	195690
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	0,19	0,91	0,75	-0,01	-0,85	-2,74	-4,98	-4,20
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population	-1,49 ^b	-1,27	-0,45	-1,83	-1,80	-1,66	-2,51	-3,49
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)	604	628	652	674	694	683	701	717
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego ^c na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat Children attending pre-primary education establishments ^c per 1000 children aged 3–6	.	905	954	969	988	1022	1037	.
Stopa bezrobocia rejestrowanego ^d (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rate ^d (as of 31 December) in %	6,9	6,1	5,2	4,7	4,1	4,7	4,0	3,5
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons (as of 31 December) in %	49,4	52,1	54,7	54,3	50,4	52,6	56,8	49,4
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer (as of 31 December)	17	23	11	19	18	35	23	18
Liczba osób na 1 przychodnię ^e (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments ^e (as of 31 December)	2179	2046	1967	1871	1831	1714	1656	.
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej ^f na 1 mieszkańca Medical consultations provided in out-patient health care ^f per capita	9,5	9,5	9,8	10,2	10,2	9,2	10,0	.
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in %	5,0	4,7	4,3	3,9	3,6	3,3	3,1	.
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^f i klubach dziecięcych w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^f and children's club in %	13,0	13,3	15,9	20,0	23,6	27,0	33,3	.
Miejsca w żłobkach ^f i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^f and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)	145	148	164	253	284	376	421	.
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan na 31 grudnia) Population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)	2,31	2,29	2,26	2,23	2,19	2,08	2,04	.
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)	128	129	129	129	131	137	142	145

a W ciągu roku; z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Do obliczenia ogólnego salda migracji w przypadku migracji zagranicznych przyjęto dane za 2014 r. c Łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. d Dane za lata 2015–2020 wyszacowane na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 natomiast od 2021 r. w oparciu o Powszechny Spis Rolny 2020. Dane od 2021 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie. e Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji. f Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz w latach 2017–2021 żłobkami przykładowymi.

a During the year; excluding municipal waste. b In calculating the total net migration in case of the international migration data for 2014 was adopted. c Including children in units performing health care activities throughout the school year. d Data for 2015–2020 estimated on the basis of the Agricultural Census 2010 and from 2021 onwards on the basis of the Agricultural Census 2020. Data from 2021 onwards are not fully comparable with data for previous years. e Data have included health care of the Ministry of National Defence, the Ministry of Interior and Administration. f Including nursery wards as well as in 2017–2021 workplace nurseries.

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (dok.)
Table II. Selected data on Bydgoszcz and Toruń (cont.)
B. Toruń

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)	87	86	85	88	88	92	94	96
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)	17	18	19	17	18	20	21	23
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^a w % Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^a in %	2,9	4,5	3,6	2,5	3,1	4,0	6,0	4,7
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^b na 1 mieszkańca w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^b per capita in PLN	4600	3125	5858	4485	5990	5934	5329	.
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	5,5	4,6	6,0	4,9	7,0	9,7	6,0	9,2
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Own revenue of the city budget per capita in PLN	2817	2820	3019	3202	3243	3507	3886	.
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w zł Property expenditure of the city budget per capita in PLN	1438	684	918	1323	1458	1442	1101	.

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

a Data concern economic entities employing more than 49 persons. b Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Rozdział 10

Chapter 10

Wybrane dane o miastach na prawach powiatu

Selected data on cities with powiat status

Tablica III. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu
Table III. Selected data on cities with powiat status

Wyszczególnienie Specification	Bydgoszcz	Grudziądz	Toruń	Włocławek
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2021 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2021 in tonnes/year:				
gazowych gases	988966	188004	298747	2114339
pyłowych particulates	162	41	29	490
Odpady wytworzone ^a w 2021 r. w tys. t Waste generated ^a in 2021 in thousand tonnes	80,9	56,2	32,4	71,3
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w 2021 r. w kg Mixed municipal waste collected per capita in 2021 in kg	182,1	288,0	261,7	252,9
Ludność w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Population in 2022 (as of 31 December)	330038	89450	195690	102102
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2022 r. Natural increase per 1000 population in 2022	-5,84	-6,99	-4,20	-8,27
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2022 r. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2022	-5,47	-2,84	-3,49	-5,46
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age in 2022 (as of 31 December)	742	754	717	762
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2021/22 Children attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2021/22 school year	1013	975	1037	927
Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2022 r. (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rate in 2022 (as of 31 December) in %	2,2	9,9	3,5	8,1
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w 2022 r. (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons in 2022 (as of 31 December) in %	36,8	60,2	49,4	68,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer in 2022 (as of 31 December)	6	48	18	9
Liczba osób na 1 przychodnię w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments in 2021 (as of 31 December)	1561	1881	1656	1263
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca w 2021 r. Medical consultations provided in out-patient health care per capita in 2021	11,5	9,4	10,0	10,5
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2021 r. w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2021 in %	2,5	5,8	3,1	7,0
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^b i klubach dziecięcych w 2021 r. w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^b and children's club in 2021 in %	23,9	12,0	33,3	18,8
Miejsca w żłobkach ^b i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^b and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2021 (as of 31 December)	270	207	421	251
Liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Population per dwelling in dwelling stocks in 2021 (as of 31 December)	2,14	2,22	2,04	2,20

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz żłobkami przyzakładowymi.
a During the year; excluding municipal waste. b Including nursery wards as well as in workplace nurseries.

Tablica III. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu (dok.)
Table III. Selected data on cities with powiat status (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Bydgoszcz	Grudziądz	Toruń	Włocławek
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population in 2022 (as of 31 December)	138	100	145	108
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population in 2022 (as of 31 December)	91	74	96	77
Spółki handlowe na 1000 ludności w 2022 r. (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population in 2022 (as of 31 December)	20	8	23	9
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^a na 1 mieszkańca w 2021 r. w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^a per capita in 2021 in PLN	4850	3861	5329	13302
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2022 r. Dwellings completed per 1000 population in 2022	4,9	4,8	9,2	4,3
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2021 r. w zł Own revenue of the city budget per capita in 2021 in PLN	3976	3458	3886	4089
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2021 r. w zł Property expenditure of the city budget per capita in 2021 in PLN	774	1107	1101	1128

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
^a Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.